

14566
Dublet

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
№ 8580

331089

ISTORICUL
CAMPANIEI MILITARE

DIN

ANUL 1913

AUTOR : CORVIN M. PETRESCU.

140985

BUCUREȘTI
COTA 14506

1956

RC 2106

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „JOCKEY-CLUB“

ION C. VĂCĂRESCU

No. 4, STRADA UMBREI, No. 4.

1914

B.C.U. Bucuresti

C140985

PREFATA

Evenimentele din toamna anului 1912, războiul declarat de Statele aliate Balcanice Turciei, în scopul nemărturisit dar evident de a desmembra Turcia din Europa și de a stabili noi frontiere și alte sfere de influență, fără noi și chiar împotriva noastră, ne-au deșteptat la realitate, provocându-ne să examinăm repede și rece situația în care ne găseam plasați, precum și aceea, pe care vecinii noștri și evenimentele, acum trecute în domeniul istoriei, ni le pregăteau.

Dacă în primul războiu Balcanic România, nu a putut interveni, din cauze multiple și puternice, în cel d'aldoilea război dânsa era indicată să și impue pe calea armelor voința sa, odată ce acțiunea diplomatică ajunsese la teren mort și de vreme ce al doilea războiu balcanic, purta în germen amenințarea unei conflagrațiuni Europene, care putea primejdui liniștea și siguranța regatului Român.

Grație unei excelente preparațiuni în vederea războiului, a unei organizări conform cerințelor moderne, a unui armament superior și a unui comandament ireproșabil, armata Română a săvârșit Campania din Bulgaria în condițiuni de execuțiune admirabile, atât din punctul de vedere tehnic militar, cât și din punctul de vedere moral.

Marele Napoleon a spus pe drept cuvânt: «succesul unei acțiuni militare atârnă de multe considerațiuni, dar cele mai principale sunt: preparațiunea materială și morală a forțelor națiunei chemate să apere solul național și demnitatea țării și apoi întrebuințarea acestei forțe cu inteligență și energie, spre a se obține succesul imediat dorit și necesar». Dar, preparațiunea materială și morală, implică din partea celor chemați să privegheze ca apărarea națională să fie la înălțime, o muncă neîntrepută, o activitate pozitivă, cunoștințe aprofundate și complexe, după cum punerea în mișcare a acestui aparat ce se numește armată, implică din partea acelorași conducători, un stoc de calități, inteligențe și energii, care prin însumarea lor armonică, pot da planul cel mai bun și executanților mijlocul cel mai eficace de a repurta succesul pe terenul de operațiuni.

Nimeni nu poate contesta că mobilizarea fulgerătoare și concentrarea armatei române

din Iunie 1913, nu a fost îndeplinită în condițiuni de rapiditate uimitoare, care a provocat admirația tuturor țărilor mari străine, dar operațiunile aceste capitale care decid în mare parte succesul, nu au fost realizate decât grație unei preparațiuni de războiu laborioase și fecunde. În această fază se umplu lacunele, se completează armamentele, se fortifică cadrele pentru ca la momentul oportun, armata să fie gata, spre a putea răspunde cu succes la marea și nobila sa chemare.

De aceea, meritul acelor care s'au găsit, prin demnitățile și misiunile lor, chemați să presideze la buna stare a armatei noastre și înfăptuirea planului campaniei din 1913 — an ce va fi cu mândrie citat în istoria patriei noastre — este mare, și el trebuie scos în evidență spre a servi de exemplu acelor care'i vor urma.

Ne-am propus deci să facem **Istoricul Campaniei Militare din anul 1913** — precedându-l de un istoric succint al acțiunii diplomatice care a determinat această campanie — spre a pune la dispoziția tutulor un material bogat de documente oficiale, o descriere a evenimentelor strict obiectivă, în scopul de o parte, de a aduce un omagiu bine meritat scumpi și bravei noastre armate, de altă parte spre a întări și mai mult credința că acel popor e merit să trăiască și e merit să aibă un strălucit viitor, care face toate sacrificiile pentru apărarea națională, care are puternic impregnat într'ânsul sentimentul datoriei către patrie și care știe să slăvească, respecte și pomeni pe acei care au contribuit la gloria și mărirea țării lor.

* * *

S'au găsit la noi câteva elemente, din fericire străine de neam, sau în tot cazul spirite rătăcite și fără simțul necesar patriotic, care s'au îndeletnicit — odată campania din 1913 terminată — să întreprindă o odioasă, nedreaptă și calomnioasă campanie împotriva armatei, a ofițerilor și chiar a acelor, care au avut nobila și marea misiune — cea atât de plină de răspundere — de a prepara războiul și a'l pune în execuțiune.

Marele bărbat de stat francez, fostul prim-ministru Georges Clemenceau a spus într'un articol din ziarul său «L'Homme Libre» despre acei care se îndeletnicese cu această josnică acțiune: «Nimic nu poate fi mai blamabil și revoltător decât campaniile îndreptate împotriva conducătorilor armatei și a armatei în sine. În tinerețea mea, am comis această supremă greșală, pentru că eram îmbibat de idei chimerice, și n'aveam nici o experiență. Azi, mi-e rușine de cele ce am susținut odinioară și recomand tutulor francezilor patrioți și conștienți să nu dea ascultare bârfitorilor armatei, care subminează apărarea noastră națională».

Iată înțelepte și bine simțite cuvinte, pe care le recomand tutulor românilor patrioți și conștienți.

Incheem aceste rânduri, cu adâncă convingere că îndeplinim o operă patriotică, făcând

istoricul evenimentelor din 1913, care au ridicat prestigiul României și al bravei sale armate, care au mărit teritoriul nostru național, determinând apoi și rolul acelor iluștri comandanți și șefi ai armatei, care au bine meritat de la patrie.

* * *

Lucrarea prezentă e împărțită în patru părți.

Partea I cuprinde un istoric al evenimentelor care au precedat campania din 1913, referitoare exclusiv la acțiunea diplomatică a României în conflictul cu Bulgaria.

Partea II cuprinde istoricul campaniei militare, bazat pe fapte riguros documentate și expuse în mod cronologic, precedat acest istoric de o expunere, iarăși documentată a armatei române și succedat de modul cum s'a achitat de misiunea ei, fiecare armă și fiecare serviciu a parte.

Partea III cuprinde concluziunile ce trebuiesc trase din aceste evenimente și învățămintele pe care urmează să le culeagă tinerele generațiuni, spre binele lor și al patriei noastre.

Partea IV cuprinde istoricul succint al instituțiilor noastre militare.

Iar ca anexă dăm portretele, autografele și biografiile acelor care au avut un rol determinant în campania militară din 1913, diferite planșe în culori reprezentând uniformele armatei noastre, diverse instituțiuni militare, vederi fotografice din campanie, hărți și diverse tablouri statistice, pentru acei care vor să se documenteze și mai mult.

Ne place să credem că această lucrare, va fi bine primită de toți, dat fiind scopul pur patriotic al lucrării și dorinței noastre de a prezenta o cronică precisă și documentată a unor evenimente, care nu peste puțin, vor trece în domeniul istoriei și asupra cărora, prea puțini au o idee justă de mersul, dezvoltarea și însemnătatea lor.

CORVIN M. PETRESCU.

COMANDANTUL SUPREM AL ARMATEI

MAJESTATEA SA CAROL I

REGELE ROMÂNIEI

NĂSCUT LA 8/20 APRILIE 1839

ALES DOMN LA 8/20 APRILIE ŞI SUIȚ PE TRON LA 10/22 MAI 1866

PROCLAMAT REGE LA 14/26 MARTIE ŞI ÎNCORONAT LA 10/22 MAI 1881

CAP AL REGIMENTULUI DE DRAGONI PRUSIAN „REGELE CAROL I AL ROMÂNIEI“, (I-IUL DE HANOVRA No. 9),
ŞI AL I-LUI REGIMENT DE ARTILERIE DE CÂMP AL GARDEI.

COLONEL PROPRIETAR AL REGIMENTULUI DE INFANTERIE AUSTRO-UNGAR No. 6
„CAROL I REGE AL ROMÂNIEI“

GENERAL DE INFANTERIE ÎN ARMATA IMPERIALĂ ŞI REGALĂ AUSTRO-UNGARĂ

CAP AL REGIMENTULUI 18 DE INFANTERIE RUS VOLOGDA

FELDMAREŞAL ÎN ARMATA PRUSIANĂ.

MAREŞAL ÎN ARMATA RUSĂ

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA
№ 8580

M. S. CAROL I
Regele României
Comandant suprem al armatei

A. S. R. FERDINAND

al României

Moștenitorul Tronului

General de Corp de armată

M. S. REGINA ELISABETHA

A. S. R. PRINCIPESA MARIA

CASA ȘCOLILOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
No. 8580.

A. S. R. PRINCIPESA ELISABETHA

A. S. R. PRINCIPELE CAROL

A. S. R. PRINCIPESA MARIOARA

A. S. R. PRINCIPELE NICOLAE

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

A. S. R. PRINCIPELE MIRCEA

A. S. R. PRINCIPESA ILEANA

PARTEA I-A

ACȚIUNEA DIPLOMATICĂ A ROMÂNIEI

CAP. I. — Peninsula Balcanică dela 1878—1912.

CAP. II. — Alianța Balcanică. — Primul războiu. — Atitudinea României. — Neutralitatea noastră. — Raporturile cu Bulgaria. — Tratativile diplomatice dela Londra și Sofia. — Mediațiunea puterilor și conferința dela St. Petersburg.

CAP. III. — Acțiunea diplomatică în cursul celui al 2-lea războiu balcanic.

CAP. IV. — Acțiunea diplomatică în cursul campaniei din Bulgaria. — Iluziile bulgarilor. — Atitudinea guvernului Radoslavoff. — Ce urmăreau grecii și sârbii. — Puterile și acțiunea militară a României — Oferta Bulgariei și condițiile României — La Niș.

CAP. V. — Pacea dela București.

CAPITOLUL I.

Peninsula Balcanică dela 1878—1912.

În urma tractatului dela Berlin, din 1878, statele creștine din peninsula Balcanică, abia chemate la o viață națională, au avut ochii ațintiți asupra Macedoniei, căutând să întreție o vie propagandă în jurul chestiunilor naționalității și religioase și chiar o agitațiune revoluționară prin organizarea și patronarea de «bande», sau «comitagii» așa zise macedonene. Bulgarii, Grecii și Sârbii ani de-arândul au pretins că sub regimul otoman, naționali lor din cele trei vilayete macedonene, sufăr un regim de persecuțiune politică și culturală; ani de-arândul a ținut rivalitatea între cele trei popoare, care revendicau, și își valorificau, în baza statisticelor interesat alcătuite, partea de drepturi.

Din această cauză, «chestiunea macedoneană» a preocupat câte-va decenii cancelariile și opinia publică europeană, iar tranșarea ei părea insolubilă.

Ce făcea poarta?

Ea se arăta indiferentă și la repetatele intervențiuni ale Marilor Puteri, promitea că va introduce reforme dar se plângea în acelaș timp — și pe drept cuvânt — că acei care întrețineau o stare de anarhie erau tocmai statele

creștine din peninsula, care pe lângă rivalitățile dintre dânsele, relative la problema naționalităților, aveau tot interesul să prezinte imperiul otoman ca persecutor al elementelor creștine și neputincios de a menține ordinea și a introduce un regim civilizât în Turcia europeană.

Bulgarii, visau să pue stăpânire definitivă, printr'o anexiune, în primul rând pe Rumelia Orientală și apoi să cucerească Macedonia sau o parte din ea; sârbii nutreau și ei o expansiune teritorială spre Sud; Grecii, urmăreau să cucerească regiunile dela Nord și cei mai îndrăzneți visau reconstituirea imperiului bizantin. Muntenegrenii, la rândul-le, urmăreau și ei expansiuni teritoriale; iar Albanezii, formarea unui stat de sine stătător.

Prin urmare, toate aceste popoare, urmăreau ca prin proceduri violente, să atace imperiul otoman european și să-l dezmembreze în favorul lor.

Dar, statele balcanice se agitau izolat; o ostilitate surdă le înveninau raporturile și le îndepărtau de realizarea idealului lor.

De această situație profita Turcia, atât cât putea și chiar căuta prin toate mijloacele să

alimenteze adversitățile dintre Statele balcanice creștine, căci numai în modul acesta se putea înlătura pericolul unei distrugerii a imperiului ei din orientul european.

Cum priveau puterile situația din Orient și care era politica lor?

Unele se arătau indiferente și nu dădeau prea mare importanță celor ce se pregăteau la Sofia, Belgrad sau Athena; altele urmăreau o politică de expansiune economică.

Dela 1875, Austro-Ungaria a fost împinsă de Germania, grație sugestiunilor lui Bismarck spre Orient (drach nach osten). Dela această dată monarhia Habsburgică a urmărit o penetrațiune pacifică, printr'o politică abilă și prin proceduri moderne visând să și asigure protectoratul catolic în Albania, un important debușeu la marea Egee — Salonicul și stăpânirea rețelei drumurilor de fer Orientale.

Ce făcea cealaltă putere, care era și este direct interesată în orient? Ce făcea Rusia care a dus în cursul ultimilor secolii atâtea războaie pentru chestia Orientului?

Această putere supraveghea mișcările Austriei dar atrasă de interesele ei din Extremul Orient, ajunsese pe punctul să neglijeze Orientul European fapt de care a știut să profite Austria-Germania, care avea și are interes în Asia Mică, cultiva prietenia Turciei; Franța, neglija interesele ei culturale din Syria; iar Anglia pregătea să pună stăpânire definitivă pe Egipt. Iată care era situația potitice generale după un deceniu și ceva dela încheerea tractatului dela Berlin.

La 1885, unul din Statele balcanice a pus în practică, politica sa de expansiune teritorială. Evenimentul petrecut în acest an l'am putea numi *primul simptom* al apropiatului sfârșit al Turciei europene.

Principele de Battenberg al Bulgariei, trece în acest an cu armatele sale în Rumelia Orientală cu intențiunea de a anexa această provincie, care după tratatul dela Berlin, se

afla sub un statut special. A fost prima lovitură dată tractatului dela Berlin; a fost primul avertisment pe care îl da Bulgaria Turciei și care pe drept cuvânt a deșteptat atențiunea Europei, fără însă să o alarmeze prea mult.

Serbia, simțind că o Bulgarie prea mare și puternică îi poate periclita direct interesele sale, se agită, protestează, propune o alianță României, dar fiind refuzată, ea intră în război și la Slivnița, armata lui Milan Obrenovici este bătută. Serbia scapă de un dezastru, grație intervențiunei Austriei.

Aceasta din urmă avea tot interesul să obție simpatia sârbilor, ca chiar cu concursul lor, să și poată aduce la îndeplinire scopurile ei, de expansiune economică, — pe care le-am schițat mai sus.

După câțiva ani, la 1897, Grecia se angajează într'un război nefericit cu Turcia, dar grație Puterilor, ea nu perde decât din prestigiul ei militar. Chestia Epirului și a Macedoniei rămâne deschisă pentru Grecia.

Bulgaria a dat apoi câteva lovituri succesive: anexarea definitivă a Rumeliei Orientale; declararea independenței și proclamarea de «țar» a Principelui Ferdinand de Coburg.

În acelaș timp se făceau în Bulgaria toate sacrificiile pentru întărirea armatei și politica acestui Stat devenea din zi în zi mai agresivă, față de Turcia și până la un punct îndrăzneată față de vecini și chiar față de România.

În această fază, o vie propagandă făcută în școli de profesori și învățători; o agitație în opinia publică întreținută de politicieni, — pregătea poporul pentru luarea Macedoniei și chiar a Dobrogei românești.

La 1908 Austro-Ungaria, a dat o altă lovitură imperiului Otoman prin anexarea Bosniei și Herțegovinei, care prin tractatul dela Berlin fuseseră date spre a fi organizate acestui Stat. Turcia a protestat dar Europa s'a înclinat înaintea faptului îndeplinit. Impinsă de Tripla

înțelegere și până la un punct în acord cu Franța și Anglia cele două Puteri direct interesate în Mediterana, Italia a declarat războiu Turciei pentru Tripolitania în 1911.

Zadarnice au fost eforturile Turcilor de a scăpa de dezastrul ce-i amenința, căci luptele intestinale din Constantinople, loviturile de Stat se succedau unele după altele; iar în Macedonia anarhia ajunsese la apogeu și abia declarat războiu cu Italia, a izbucnit în Albania răscoala malisorilor. Incurajate de această situație precară pentru Imperiul Otoman, Statele balcanice dându-și seamă că politica lor de până atunci, nu era sortită să dea rezultate fericite, se aliază și în primăvara anului 1912 ele au încheiat tratate de alianță și convențiunile militare. Toată primăvara și vara acestui an, Bulgari, Sârbi, Greci și Muntenegreni au întreținut o și mai mare agitație în Macedonia și la frontierele Statelor lor, iar în August 1912 Conte Bertchold, Ministru de Externe al Austro-Ungariei anunță că situația în Orient e amenințătoare, propunând Turciei o serie de reforme în Macedonia.

Turcia încolțită din toate părțile în plină stare de război cu Italia, cu o răscoală în Albania, cu finanțele slăbite și ne susținută de nici o Putere, s'a văzut lăsată în voia soartei.

Turcia se grăbește să încheie pace cu Italia la Ouschy (Elveția) spre a-și regula socotelile cu vecinii contând pe atitudinea României și pe declarațiunea Puterilor, imediat făcută după izbucnirea războiului din 1912, că Europa oricare va fi rezultatul războiului va menține *Statu-quo ante bello*, dar puterea sa de rezistență a fost slabă; România nu a putut decât să păstreze o neutralitate strictă, dar față de Europa și Statele balcanice condiționată de o chestiune de echilibru și deci de menținerea Statului quo; iar Puterile nu au voit să priveze Statele balcanice de fructul victoriilor lor și în consecință au admis distrugerea actului lor dela Berlin.

Iată în scurt rezumat, cauzele principale care au determinat producerea evenimentelor din 1912—1913.

CAPITOLUL II.

Alianța Balcanică. — Primul războiu. — Atitudinea României. — Neutralitatea noastră. — Raporturile cu Bulgaria. — Tratatul diplomatic de la Londra și Sofia. — Mediațiunea puterilor și conferința de la St. Petersburg.

La Aprilie 1912, s'a pus bazele unei alianțe Balcanice din care făceau parte: Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru. Această alianță era ofensivă și defensivă. Cu toate că nu s'a propus României să intre în această alianță, interesele ei nu-i dicta totuși să participe, deoarece natura acestei alianțe nu putea conveni acestor interese.

În August, același an, relațiunile Statelor Balcanice cu Imperiul Otoman se înăsprise din cauza persecuțiunilor populațiunilor creștine din Macedonia și Statele acestea făceau febrile preparative în vederea războiului. Turcia însă credea în pace, căci în acelaș timp demobiliza trupele din Asia mică, care participaseră la manevrele obișnuite.

La sfârșitul lui August, Conte Berchtold Ministru de Externe al Austro-Ungariei, a ținut un discurs, prin care manifesta pesimismul său asupra situațiunei din Balcani și spunea că focul e gata să izbucnească.

În Septembrie, Bulgaria a ordonat mobilizarea armatei sale, urmată de mobilizarea armatei grecești, sârbești și muntenegrene.

Primul Stat care a declarat război Turciei

a fost Muntenegru; apoi Turcia a declarat război Bulgariei și în fine Serbia și Grecia la rândul-le au declarat război Turciei.

Odată izbucnit războiul în Orient, Puterile au făcut declarațiuni că nu vor admite modificarea *Statului-Quo*, declarațiune făcută în vederea unui eventual eșec al Statelor creștine Balcanice. Cum însă primul război Balcanic s'a terminat cu succesul armatelor creștine aliate, aceste State au manifestat dorința de a proceda la împărțirea Turciei Europene, dorință în flagrantă contradicțiune cu declarațiunile guvernelor lor respective, făcute la deschiderea ostilităților și anume că vor respecta *Statul-Quo* și deci nu au veleități de cuceriri teritoriale.

Cum noi n'avem intențiunea de a face istoricul războaelor Balcanice din 1912—1913, vom trece peste aceste evenimente spre a ajunge la chestiunile ce interesează direct lucrarea noastră și anume: raporturile noastre cu Bulgaria de la deschiderea ostilităților, atitudinea României față de schimbările ce se pregăteau în Balcani și cari ne-au condus la ruperea raporturilor diplomatice din Iunie

1913, la îndeplinirea operei de pacificare și la mărirea teritoriului țării prin anexarea Dobrogei noi.

* * *

La 5 Octombrie 1912, legațiunea bulgară a comunicat guvernului român că Bulgaria se găsește în război cu Turcia. Bulgaria ne-a cerut în același timp neutralitatea. Bulgaria făcea tot deodată cunoscut că a declarat război Turciei, pentru aplicarea art. 23 din tratatul de la Berlin și ea promitea că nu va modifica *Statul-Quo*.

Se puna atunci următoarea chestiune: ce atitudine va lua România? Va fi dânsa de partea aliaților, sau de partea Turciei împotriva lor?

Acțiunea aliaților era simpatică puterilor și datoria noastră ne impunea, de altă parte, să nu creem dificultăți statelor creștine aflate în război.

Guvernul Român a răspuns că atâta timp cât acțiunea războinică a aliaților va avea scopul mărturisit de guvernele respective, adică de a dobândi reforme și emanciparea naționalităților creștine, conform celor prescrise în tratatul de la Berlin, România va păstra neutralitatea. Comunicându-se acest răspuns guvernului bulgar, acest guvern a exprimat pentru atitudinea noastră recunoștința sa. Trebuie să adăugăm apoi că dacă ar fi intervenit atunci în război, România ar fi avut tot blocul Balcanic împotriva sa, iar atitudinea neprielnică a unor Puteri, ar fi provocat o conflagrațiune europeană, din care nimeni nu putea prevedea cum vom putea eși dintr'însa.

De aci rezerva, dar în același timp o preparațiune serioasă în vederea războiului și o activă acțiune diplomatică în ce privește cele două probleme care ne interesau în Balcani: chestia românilor din Macedonia și repararea nedreptății ce ni s'a făcut la 1878, prin tratatul de la Berlin, în ce privește delimitarea

insuficientă din punctul de vedere strategic a frontierei de Sud a Dobrogei.

Guvernul României, a dezvoltat în ambele chestiuni o întinsă activitate, a manifestat o vie dorință de a le tranșa pe cale pacifică, dar în același timp a făcut cunoscut puterilor, că dacă nu le va obține printr'o bună înțelegere va fi nevoită să le obțină prin mijloace extreme. În ce privește aceste cereri, Bulgaria urma să deschidă calea soluțiunii, oferind de bună voie ceea ce cerem noi, în baza unor legitime și incontestabile drepturi.

* * *

La 25 Noembrie 1912 a venit la București d. Daneff, care a avut o întrevedere cu d-l Titu Maiorescu. Bărbatul de stat bulgar a recunoscut în principiu că România are de revendicat drepturi pentru românii din Macedonia, dar în ce privește granița dobrogeană n'avem drept la nici o compensație, doar la repararea unei nedreptăți, ce ni s'a făcut prin tratatul de la Berlin din 1878. Înainte de sosirea d-lui Daneff la București, guvernul român a făcut demersuri pe lângă puteri pentru o conferință europeană, odată ce *statul quo* nu va fi respectat și în același timp a făcut demersuri pe lângă puteri să se facă cunoscut la Sofia că România așteaptă ca Bulgaria să deschidă calea soluțiunii. În urma acestor intervențiuni a sosit d-l Daneff la București; dar d-sa n'avea atunci puteri să trateze. Ducându-se la Londra spre a participa la conferința statelor balcanice, ia sosit d-lui Daneff depline puteri spre a trata cu reprezentantul României de acolo d. Manu și cu d. Tache Ionescu, Ministru de Interne.

Ce cerea România Bulgariei? Obținerea liniei Turtucaia-Dobrici-Balcik, ca cerere maximă; linia Silistra-Balcik, fără Dobrici, ca cerere minimum.

La Londra d. Daneff a manifestat atâtea rea voință, a recurs la atâtea manopere, ter-

giversări și mijloace neloiale, încât la 25 Decembrie tratativele ajunseser la punct mort. Guvernul român, la 26 Decembrie 1912 a voit să recurgă la ocuparea militară a teritoriului Turtucaia-Dobrici-Balcik. Germania a sfătuit România să nu recurgă la mijloace extreme, căci de o parte nu erau epuizate încă toate mijloacele diplomatice, iar de alta Rusia și Austro-Ungaria vor intra în război, imediat ce România va pătrunde în Bulgaria.

Alarmată de situație, Bulgaria face cunoscut prin d. Calincoff, Ministrul Bulgariei din București, că înțelegerea este posibilă și Bulgaria este dispusă să trateze pe alte baze și în chip mai larg. Guvernul român a declarat atunci că dorește trecerea dela vorbe la fapte și s'a arătat dispus să continue tratativele la Londra. Dar, d. Daneff refuză să facă uz de plinele sale puteri și continua cu sistemul său de tergiversări, șicane și manopere.

D. Daneff vroia o rectificare «fără Silistra» iar guvernul nostru a răspuns că nu înțelege decât o «rectificare de graniță care să cuprindă Silistra».

Unele puteri, de altă parte, nu ne susțineau suficient în chestia Silistrei, iar intrigele și știrile tendențioase nefavorabile nouă, erau lansate de bulgari, cari aveau interesul să ne compromită cauza, prezentându-ne drept un popor fără scrupule, care caută să profite de situația în care se găsea Bulgaria.

La 10 Ianuarie 1913, Rusia manifestase dorința de a face pe intermediara în diferendul româno-bulgar.

Guvernul nostru a refuzat orice amestec, comunicând că la acea dată tratativele urmează direct cu Bulgaria, la Londra, Sofia și București, din deferență pentru Regele Ferdinand al Bulgariei.

La Londra tratativele nu avansau și chestia Silistrei amenința pacea europeană. S'a semnat două protocoale conținând ambele oferte. Spre a se evita apoi alte tergiversări, s'a hotărât

ca tratativele, oprite la Londra, să urmeze direct între București și Sofia.

La 27 Ianuarie 1913, d. Ghica, Ministru României dela Sofia a făcut cunoscut guvernului român că «Bulgaria crede că cedarea Silistrei este imposibilă».

La 2 Februarie a avut loc o conferință la Sofia, la care s'a încheiat un act diplomatic de către reprezentanții ambelor state și prin care Bulgaria se declară dispusă să cedeze o porțiune de teritoriu în formă de triunghi cu baza la mare, din care nu făcea parte însă Silistra.

Tratativele nu mai puteau astfel înainta și se făcuse în mod luminos dovada că Bulgaria nu era dispusă să ne satisfacă pe cale directă.

Puterile, care erau animate de dorința de a vedea pacea restabilită în peninsula balcanică pu puteau privi cu ochi buni planând amenințător la orizont norul ce'l constituia atunci diferendul româno-bulgar și dându-și seama, de altă parte că diplomația bulgară este lipsită de maleabilitatea necesară și sferile conducătoare din Sofia au o idee prea nejustificată de situația Bulgariei, aflată în război cu Turcia, față de România, și-au manifestat dorința să intervie propunând o mediațiune a lor. Prima propunere a fost făcută guvernului român de Anglia, apoi de celelalte puteri, luând caracterul unei note colective.

A survenit oarecari tratative, căci Bulgaria înțelegea să se supună unui arbitraj al celor șase mari puteri, iar România nu admitea arbitrajul, ci o mediațiune.

De notat că Bulgaria interpreta propunerea guvernului englez drept o propunere cu caracter de arbitraj, — fapt inexact — de oarece în nota d-lui Edward Grey, Ministrul de Externe al Angliei, se vorbește de mediațiune. Din cauza corespondenței, care a trebuit să urmeze, asupra chestiunii interpretărei, a survenit o întârziere.

La 17 Februarie, Ministrul Franței dela

București, d-l Blondel, a propus primului Ministru român D-l Titu Maiorescu, să declare ca și guvernul bulgar, că se va *supune* la cele ce vor decide cele șase mari puteri. Guvernul a răspuns *negativ* la această cerere.

A survenit apoi altă chestiune: unde urma să aibă loc conferința ambasadurilor? Bulgaria opina pentru Londra, dar noi ne-am opus, de oarece nu voiam să amestecăm chestiunea litigiului nostru cu Bulgaria, cu celelalte chestiuni balcanice ce se desbăteau în acel timp în Capitala Angliei.

Guvernul român a propus orașul Petersburg, ca loc de întrunire al ambasadurilor și această propunere a fost acceptată de cele șase mari puteri.

Odată conferința convocată la St. Petersburg, guvernul român a prezentat un memoriu detaliat și documentat relativ la cererile României; după care a prezentat și guvernul bulgar un alt memoriu, relativ la oferta sa.

La 11 Aprilie 1913 s'a făcut cunoscut guvernului român rezultatul conferinței, rezultat dat atunci cu caracter confidențial.

La 28 Aprilie protocolul a fost semnat și după câteva zile el a fost comunicat guvernului român.

Conferința ambasadurilor de la Petersburg recunoscuse dreptul nostru de posesiune asupra cetății Silistrei, (a orașului și a unei raze de 3 klm. împrejur).

Iată conținutul acestui protocol:

1) «Orașul Silistra trebuie să fie atribuit României. Noua frontieră va pleca de la un punct pe Dunăre la 3 klm. aproximativ la Vest de periferia Silistrei, va tăia șoseaua Sumlei, pe urmă șoseaua Varna tot la 3 klm. aproximativ de periferia orașului și va câștiga direct frontiera actuală. O comisiune mixtă bulgaro-română va fixa pe loc, în termen de trei luni de la data prezentei deciziuni traseul frontierei. La nevoie, ea va pu-

tea să-și adauge experți numiți de puterile mediatore.

2) Guvernul român va da o îndemnitare acelorora din supuși bulgari locuind Silistra, sau teritoriul înglobat în noua frontieră, care va face cunoscut într'un termen de șase luni de la data prezentei deciziuni, dorința lor de a părăsi orașul sau teritoriul mai sus delimitat. O comisiune mixtă bulgaro-română după ce va fi constatat dauna, va fixa ridicarea indemnității. La nevoie ea va putea să-și aliepească experți numiți de puterile mediatore.

3) Conform angajamentului pe care ea s'a declarat gata să-l ia, Bulgaria nu va ridica nici o fortificație dealungul frontierei actuale de la Dunăre la Marea-Neagră. O comisiune mixtă va determina, în termen de șase luni de la data prezentei deciziuni, zona în interiorul căreia Bulgaria își interzice să construiască lucrări fortificate și se obligă să dărâme pe acelea din aceste lucrări, care ar putea să se găsească. La nevoie, ea va putea să-și adauge experți numiți de puterile mediatore.

4) Conferința înregistrează declarația făcută la Londra de delegatul Bulgariei și consimnată în protocolul de la 16/29 Ianuarie 1913, în termenii căreia «Bulgaria consimte să dea autonomia școlilor și bisericilor cuțo-valahilor aflați în viitoarele posesiuni bulgare, dacă aceste școli vor fi frecventate de copii cuțo-valahi și să permită crearea unui episcopat pentru aceiași cuțo-valahi cu facultatea pentru guvernul român de a subvenționa, sub supravegherea guvernului bulgar, zisele instituțiuni culturale». Înainte de a se separa, aduce omagii dispozițiunilor cunoscute ale Bulgariei de a menține și strânge legăturile de amicitie cu România.

Aceste dispozițiuni ușurând misiunea sa, conferința exprimă convingerea că puterile vor ține seamă de sacrificiile care i s'a cerut Bulgariei în cazul de față».

Făcut în 8 exemplare la St. Petersburg, 26/9 Aprilie 1913.

(ss) *Sasonov, F. Pourtalès, George W. Buchanan, D. Thurn, B. Carlotti, Delcassé.*

Conținutul acestui protocol, care nu da României decât Silistra cu o zonă de 3 km., aproximativ împrejur, nu a putut mulțumi opinia publică și nici guvernul țării.

Astfel, în ședința Senatului român dela 14 Mai, d-l Titu Maiorescu, la obiecțiunea ce i s'a făcut de către d-l Ion Brătianu «cum că guvernul ar fi pierdut trenul», a răspuns: «vă înșelați, trenul României, acum sosește».

Faptele ce au urmat au dovedit că guvernul a lucrat în sensul succesului deplin diplomatic al României, prin satisfacerea întreagă a cererilor sale.

În adevăr, chestia balcanică nu era închisă la acea dată, guvernul nu considera închisă nici chestia limitării Dobrogei, iar cele 200 milioane cheltuite în cursul ernei 1912—1913 pentru armată, arătau că alte evenimente nu vor întârzia să survină și la care noi aveam să luăm neapărat o parte activă.

Autorizat printr'un vot al Parlamentului să accepte protocolul de la St. Petersburg, guvernul a luat imediat măsuri pentru executarea lui.

În ziua de 28 Mai 1913, guvernul bulgar desemnează pe membrii comisiunii de delimitare, din care făceau parte d-nii General Papricoff, deputații Vasoff și Mutafoff, maiorul Kisoff, Lt.-colonel Stancioff, căpitanul Radeff, deputatul Gheorghieff, Sarafoff, fost ministru, deputații Bracioff și Cogiabonoff.

Guvernul român a desemnat și el pe membri comisiunii și anume d-nii D. S. Nenițescu, fost ministru, generalul de divizie Ion Culcer, colonelul C. Cristescu, sub șeful marelui stat major și maior G. Dabija, atașat militar al României la Sofia, ca secretar în comisiunea pentru delimitarea hotarului din jurul Silistrei.

D-nii N. Cincu, vice-președinte al adunării deputaților, Paul Greceanu, deputat, C. Miro-

nescu, inginer inspector general, în comisiunea pentru fixarea eventualelor despăgubiri de acordat locuitorilor ce ar emigra din regiunea anexată.

D-nii Al. M. Lahovary, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Paris, Ion Culcer, general de divizie, Vasile Zottu, general de divizie, colonel Iliescu Dumitru, colonel C. Cristescu, sub șef al statului major în comisiunea pentru determinarea zonei în care Bulgaria nu va putea avea întărituri.

Membrii comisiunilor româno-bulgare s'au întrunit Luni 8/21 Iunie pe vasul bulgar «Krum», în portul Silistra și apoi la 12/25 Iunie, și la 17 Iunie; comisiunea pentru determinarea zonei în care Bulgaria nu va avea întărituri, la 18 Iunie 1913 pe iachtul «Ștefan cel mare», dar din cauza lipsei de bună voință a delegaților bulgari, cari făceau interpretări sofistice a protocolului dela Petersburg, iar de altă parte din cauza precipitărei evenimentelor, tratativele au fost suspendate.

Guvernul român acceptând protocolul dela Petersburg, a făcut cunoscut puterilor printr'o notă (datată 23/5 Mai 1913) cum că a făcut, prin aceasta dovadă că România dorește să lucreze, atât cât interesele sale îi permit, în armonie cu direcțiunea politică adoptată în comun de marile puteri. Aceiași notă conținea însă următorul important avertisment în ce privește viitoarea noastră linie de conduită:

«În timpul acesta, neînțelegeri par a se manifesta deodată între aliați în ce privește împărțirea regiunilor cucerite și delimitarea noului stat albanez. Cum aceste chestiuni ating de aproape interesele recunoscute ale României, cred de datorie să semnalez, de astăzi, guvernului pe lângă care sunteți acreditați, că o agravare eventuală a situațiunii în Balcani nu ar putea lăsa România indiferentă. România exprimă speranța că pacea va fi prompt asigurată, dar ea nu va putea persevera în atitudinea pe care a păstrat-o până aci, dacă așteptarea sa asupra acestei chestiuni, va fi înșelată».

CAPITOLUL III.

Acțiunea diplomatică în timpul celui de al doilea războiu balcanic.

Bulgaria făcând greșeala să nu încheie pacea cu Turcia, după luptele dela Ceatalgea, când la acea epocă Poarta se arătase dispusă să cedeze și Adrianopolul, a căutat apoi la conferința dela Londra să impue grele condițiuni Turciei de o parte, iar de altă parte, să încerce asupra aliaților ei presiuni spre a câștiga cât mai multe teritorii, pretextând că dânsa a pus în joc armata cea mai numeroasă, a dat loviturile hotărâtoare, a făcut sacrificiile cele mai grele, etc.

La Londra, însă nu s'a discutat decât teritoriul cuvenit aliaților în bloc și -- afară de noul stat albanez -- restul până la linia Enos-Midia, urma să fie împărțit între aliați. Bulgaria și-a menținut pretențiile sale exagerate, contând că România nu va putea interveni, cu toate că la Sofia se știa că Silistra, dată nouă de conferința dela Petersburg nu satisfăcea interesele României și lăsase deschisă chestia limitării Dobrogei; apoi conta pe sprijinul uneia din puteri, care ar fi urmat să ție țara noastră pe loc. Prevederile acestea nu s'au realizat. Evenimentele le-a dat foarte curând o promptă dezmințire.

La 26/8 Mai, Impăratul Rusiei Nicolae al II-lea a trimis Suveranilor Bulgariei și Serbiei o

telegramă prin care spunea că un război fratricid între aliați, nu l-ar lăsa indiferent și conform termenilor tratatului de alianță și al convențiilor la care se referă, Rusia trebuie să exercite rolul de arbitru pentru soluționarea diferendului bulgaro-sârb. În cazul contrar, Rusia își păstra toată libertatea de acțiune.

Bulgaria nu a voit să ție cont de acest categoric avertisment și cearta lua proporții mari, iar lupte pe teritoriile contestate aveau loc între diferite trupe regulate sau neregulate.

La 30 Mai, d-l Tache Ionescu, transmite din Constanța d-lui Titu Maiorescu, primul ministru, ordinul M. S. Regelui și anume: 1) De a dispune prin ministerul de război chemarea rezervelor în corpurile I, II și III de armată, spre a aduce efectivul la 200 oameni de companie, 2) de a explica miniștrilor străini aceasta ca o consecință a notei dela 23 Mai și prin care se spunea că România nu va putea sta indiferentă, când pacea va fi din nou turburată în Balcani, printr'un al doilea război.

Acest ordin a fost suspendat printr'o depeșă a M. S. Regelui, care luase cunoștință de telegrama Țarului Rusiei expediată suveranilor Bulgariei și Serbiei la 26 Mai.

La 7 Iunie Prințul de Fürtenberg, ministrul Austro-Ungariei la București, a întrebat pe d-l Titu Maiorescu pentru ce la Sofia d-l Ghica s'a arătat evaziv când d-l Daneff a vroit să se informeze asupra condițiilor sub care România ar păstra neutralitatea în cazul unui conflict între aliații balcanici. Ministrul Austro-Ungariei dăduse, la acea dată, sfatul să comunicăm lămurit bulgarilor condițiile noastre.

D-l Maiorescu a răspuns că Bulgaria vine prea târziu cu asemenea încercări și dacă va isbucni războiul, România va mobiliza imediat, spre a ocupa mai întâi linia Turtucaia-Balcic și apoi «vom avea cuvântul nostru de spus în chestia regulării între foștii aliați».

La 11 Iunie, ministrul afacerilor străine a comunicat d-lui Ghica ministrul României la Sofia, că dacă Bulgaria vrea ceva cu noi, să facă o propunere precisă și obligatorie și să facă cunoscut guvernului bulgar că în caz de isbucnește războiul, România va mobiliza și va intra în acțiune.

La 13 Iunie ministrul afacerilor străine a repetat această depeșă.

Ce făceau bulgarii în acest timp? Ei nu voiau să asculte de nici un sfat de moderațiune și se pregăteau de război. Rusia, ne invita, să presionăm Bulgaria cu intrarea noastră în acțiune și cu ocuparea liniei Turtucaia-Balcic.

La 16 Iunie ministrul Austro-Ungariei de la Sofia, comunică d-lui Daneff, șeful guvernului bulgar, regretul guvernului imperial și regal că consiliile sale au fost atât de puțin ascultate și că astfel Bulgaria a provocat rezoluția României de a intra în acțiune.

La 16 Iunie bulgarii au atacat în cursul nopții pe linia dela Veles, tot frontul armatei sârbești și ei aveau concentrați în această regiune 65.000 oameni.

În aceeași noapte ei au atacat și frontul grec.

Guvernul bulgar, ținea să stabilească, că grecii și serbii sunt agresivi, dar faptele au dovedit contrariul.

La 17 Iunie d-l Daneff, care era gata să plece la Petersburg, primise înștiințarea că d-l Venizelos, primul ministru al Greciei, nu va pleca la Petersburg dacă bulgarii nu-și vor retrage armatele pe vechia linie, pe care dânșii o transgresase.

La 18 Iunie bulgarii luase ofensiva pe tot frontul (pe o întindere de 230 klm.). La această dată nu mai putea fi vorba de conflicte izolate pe frontieri, de hârțueli între trupe neregulate, ci de o acțiune strategică, într'un scop bine determinat.

La 19 Iunie ministrul afacerilor străine a trimis o telegramă circulară către legațiunile României la Sofia, Atena și Belgrad prin care îi invita să răspundă de urgență dacă guvernele respective consideră războiul între aliați, ca efectiv început, cu sau fără o declarație formală de război. Guvernul grec a răspuns că starea de război a început efectiv și că trupele au primit ordinul să înainteze. Același răspuns l'a dat și guvernul Serbiei.

În aceeași zi de 19 Iunie, o notă — era a treia — bulgară, comunica guvernului sârb și celui grecesc, cum că el a dat ordin de încetarea ostilităților, dar trupele bulgare se aflau angajate și dădeau lupte.

La 20 Iunie, ora 9 dimineata, primul-ministru român a comunicat M. S. Regelui că, de oarece războiul a început în Balcani, este cazul de a ordona chiar în acea zi mobilizarea.

S'a pregătit atunci jurnalul consiliului de miniștri pentru mobilizare și la ora 5 p. m. decretul a fost semnat.

În aceeași zi guvernul român a adus la cunoștința cabinetelor străine că România nu mai poate sta în rezervă, odată războiul isbucnit din nou în Balcani și M. S. Regele a ordonat mobilizarea armatei Sale.

Guvernul bulgar, credea la 17 Iunie, că România se va mărgini să ocupe teritoriul dela sudul Dobrogei; nu era crezută și împărtășită ideia că armatele române vor pătrunde în inima Bulgariei; că va participa direct la război, paralizând operațiunile împotriva Serbiei.

Pe ce anume fapte își motiva opinia publică și sferile guvernamentale această părere ?

Pe credința că armatei române, îi trebuia un minimum de 12 zile pentru a fi mobilizată. Bulgarii, se legănau cu iluzia că în acest interval de timp vor fi regulat deja socotelile cu Serbia, înainte ca România să fi putut interveni în mod eficace.

Socotelile Bulgariei nu s'au realizat, căci armata română a fost mobilizată în cinci zile și odată concentrarea efectuată, ea a pătruns și în teritoriul Sud-Dobrogean și în interiorul Bulgariei, cu scopul de a paraliza acțiunea războinică a Bulgariei, a sili apoi pe statele balcanice să închee pace. Dar, să narăm mersul evenimentelor de la decretarea mobilizării armatei române.

La 21 Iunie, ministrul Greciei dela Sofia, primind pașaportul a părăsit Sofia cu întreg personalul legațiunii. În aceeași zi d-l N. Pașici, primul-ministru al Serbiei, a exprimat d-lui Filaliti, ministru plenipotențiar al României la Belgrad, mulțumirile sale guvernului român pentru intrarea României în acțiune.

De asemenea d-l Filodor, ministrul României la Atena a primit felicitări pentru guvernul român, din partea d-lui Venizelos, primul ministru al Greciei.

În aceeași zi, după trei zile de lupte, Kilkiși, a fost cucerit de armata grecească. Tot la 21, d-l Conțescu, însărcinatul de afaceri al României la Paris, a comunicat ministrului nostru de afaceri străine, că în Franța s'a primit cu simpatie știrea mobilizării armatei române și a intrării sale în acțiune.

Italia s'a arătat de asemenea favorabilă acțiunii noastre.

La 22 Iunie, d-l Ghica ministrul României dela Sofia, a primit o scrisoare din partea d-lui Daneff, președintele consiliului bulgar, prin care răspundea că a primit comunicarea relativă la mobilizare.

Presă din Sofia și cea guvernamentală protesta împotriva mobilizării armatei române, calificând politica României drept politică de «banditism» și se felicita cu iluzia că Bulgaria posedă amiciții, care vor proba în caz de trebuință, în mod efectiv, aceste amiciții.

La 24 Iunie Bulgaria a rechemat pe miniștrii săi dela Cetinge și Belgrad.

La 26 Iunie, ministrul afacerilor streine al Franței, a comunicat d-lui Lahovary, ministrul României dela Paris că d-sa a comunicat d-lui Stancioff, ministrul Bulgariei dela Paris, că situațiunea critică a Bulgariei se datorește încăpățânării și avidității sale și că nu are altă eșire acest stat, decât încheerea unei păci grabnice. Acelaș consiliu ia dat și ministrul Italiei dela Paris d-lui Stancioff.

«Intrarea în campanie a României va fi un dezastru pentru țara d-voastră» a declarat acest ministru.

D-l Stancioff și-a luat atunci însărcinarea să comunice guvernului său aceste consilii.

Toate marile puteri, erau de acord să nu intervină în conflictul oriental, numai Austro-Ungaria a preferat să nu facă în această privință o declarațiune formală.

La 27/10 Iunie 1913, ministrul afacerilor străine al României, a adresat următoarea telegramă către ministrul României de la Sofia (și trimisă în copie tuturilor legațiunilor României):

București Joi 27/10 Iunie 1913

«Legatiunea regală a României este însărcinată de guvernul său să comunice guvernului Bulgariei ceea ce urmează: Guvernul ro-

mân a prevenit la timp guvernul bulgar că, dacă aliații balcanici se vor găsi în stare de război, România nu va putea păstra rezerva pe care dânsa și-a impus-o până în prezent în interesul păcii și se va vedea obligată să intre în acțiune.

Guvernul bulgar nu a crezut necesar să răspundă la această comunicare; din contră și din nenorocire, războiul a izbucnit, în primul rând prin atacuri brusce bulgare împotriva trupelor sârbești, fără chiar să observe regulile elementare a notificațiilor prealabile, care ar fi mărturisit cel puțin respectul convențiilor și uzajelor internaționale.

Față cu această situațiune, guvernul român a dat ordin armatei să intre în Bulgaria».

(ss) *Maiorescu.*

Totdeodată d-l Ghica, ministru României, dela Sofia, imediat după primirea acestei telegrame, a primit o altă din partea d-lui Maiorescu, prin care era pus în cunoștință să anunțe guvernul bulgar, că pleacă cu personalul legațiunei. D-l Ghica cu personalul legațiunei a părăsit Sofia, lăsând arhivele ministrului Italiei.

Astfel dela nota guvernului român transmisă la 27 Iunie, România era în stare de război cu Bulgaria.

La 30 Iunie, d-l Kalinkoff, ministrul Bulgariei dela București, a primit o scrisoare din partea d-lui Maiorescu, prin care îi comunica că în urma acestor evenimente, e obligat să-i trimeată pașapoartele necesare pentru reîntoarcerea sa și a personalului legațiunei în Bulgaria.

Apoi următoarea notă a fost trimeasă din București, legațiunilor, care a fost comunicată în copie guvernelor respective:

«Făcând să înainteze armata sa pe pământul bulgar, România nu va urmări nici o politică de cuceriri, nici zdrobirea armatei bulgare.

Acțiunea militară a României, este datorită, în primul rând, obligațiunei de a procura acum teritoriului său dincolo de Dunăre, o frontieră sigură. Conflictul actual între statele balcanice și mai ales origina acestui conflict, născut din intransigența guvernului bulgar și din agresiunea la care s'a dat împotriva aliaților săi din ajun, au întărit guvernul român în convingerea că o frontieră strategică se impunea din partea Bulgariei, pentru a face posibile în viitor relațiunile pacifice între cele două state. Această frontieră este linia cuprinzând Turtucaia-Dobrici-Balcic, cu un oarecare număr de klm. la Vest și la Sud după conformația terenului.

Apoi, interesele esențiale ale României în peninsula balcanică ne vor împiedica să rămânem simpli spectatori în fața tendinței de egemonie pe care Bulgaria o manifestă în detrimentul celorlalte state, a doua zi chiar după lupta comună de liberare.

Element constant de ordine și de pace în orientul european, România are datoria să participe la regularea definitivă a unei chestiuni, care prea mult timp, la porțile sale, a amenințat, pe urmă turburat partea generală.

Lucrând, în aceste condițiuni, spre a ajunge la un aranjament definitiv între beligeranți, România nu crede numai că contribuie să asigure interesele legitime ale părților direct interesate în cauză, dar deasemenea să secondeze eforturile pacifice ale marilor puteri.

Vă rog să aduceți această notă la cunoștința guvernului pe lângă care sunteți acreditați».

(ss) *Titu Maiorescu.*

CAPITOLUL IV.

Acțiunea diplomatică în timpul campaniei din Bulgaria. — Iluziile bulgarilor. — Atitudinea guvernului Radoslavoff. — Ce urmăreau grecii și sârbii. — Puterile și acțiunea militară a României. — Oferta Bulgariei și condițiunile României. — La Niș.

Bulgaria, care făcuse marea greșeală de a nu se opri în fața liniei Ceatalgea și de a nu încheia grabnic și direct pacea cu Turcia, odată angajată în al doilea războiu balcanic, dânsa a acumulat greșeli peste greșeli.

Am văzut cum și cu tot avertismentul României dat Bulgariei, la momentul oportun, — avertisment precis și categoric, Bulgaria, totuși, nu a voit să ție socoteală de dânsul, ignorându-l sau prefăcându-se că nu-l ia în serios. Odată mobilizarea decretată în România, războiul al doilea era în toi în regiunea macedoneană și el amenința să se întindă în aproape de Dunăre, — căci o armată bulgară urmărea planul să înainteze spre Belgrad.

La Sofia se compta pe o mobilizare înceată a României și cercurile dirigente se legănu cu iluzia că până la terminarea concentrării armatei în regiunea Dunărei, socoteala cu aliați va fi regulată pe teritoriul de operațiuni, în favoarea Bulgariei și după acest succes de arme, diplomaticește, statul vecin ar fi avut o situațiune mai privilegiată.

Aceste planuri nu au concordat cu realitatea brutală a faptelor. Prin acțiunea militară a

României, fulgerătoare, Bulgaria s'a văzut în imposibilitate de ași îndeplini planul său de operațiuni și odată acest plan părăsit, odată trupele retrase spre capitală, cercul de fer se strângea și Bulgaria s'a văzut apoi forțată să salveze ce mai putea fi salvat, până când mai era încă timpul.

De aceia Bulgaria implora pacea, contând totuși pe buna voință și imparțialitatea României, care își luase angajamentul de a pacifica peninsula balcanică și de a asigura un just echilibru de forțe în Orient.

* * *

Cum executarea planului de operațiuni al armatei române ce pătrunsese în Bulgaria, a suferit oarecare modificări — după cum vom arăta în capitolele respective — vom căuta să legăm firul acțiunii diplomatice a României dela decretarea mobilizării până la întrunirea delegaților păcei la București, căci acele modificări în executarea planului de operațiuni au fost determinate de motive politice.

Aceste motive nu ar putea fi bine înțelese, dacă le-am aminti fără o succintă și precisă

enumerare a tuturor fazelor principale care au caracterizat acțiunea diplomatică din timpul campaniei din Bulgaria.

Numai în modul acesta va fi mai clar înțeles modul cum a decurs operațiunile armatei noastre și în consecință prevenim pe cititor că acest capitol să-l considere ca un compliment al capitolelor consacrate acțiunii militare din Bulgaria. (Armata care a înaintat spre Sofia).

* * *

Care era situația diplomatică la 1 Iulie 1913?

Ce doreau sârbii și grecii? Ce făcea diplomația bulgară?

Care era apoi punctul nostru de vedere diplomatic?

La 1 Iulie aliații refuzau încetarea ostilităților și declarară că ei nu vor discuta pacea decât între beligeranți, fără nici o intervenire străină.

Serbia făcea propuneri României să accepte să ia parte la discuțiunea preliminarilor păcii.

La 3 Iulie, Țarul Bulgariei a telegrafiat Ministrului Bulgariei dela Paris, să ceară o audiență Președintelui Republicei spre a solicita sprijinul Franței în situațiunea dezesperată în care se găsea Bulgaria.

Ministrul s'a achitat de aceste servicii și răspunsul pe care la obținut din partea Președintelui Republicei franceze a fost următorul: «Bulgaria nu are decât să se supue condițiilor învingătorilor. Franța va continua ca și în trecut să recomande moderațiune».

Prin urmare la această dată Bulgaria considera situațiunea sa ca disperată din punctul de vedere militar, căci orice punte de salvare îi era oprită, dar, din punctul de vedere politic, căuta să facă apel la unele puteri, sperând grație intervențiunei lor în favoarea ei, o încetare imediată a ostilităților.

Bulgaria însă nu avea dreptul la un tratament deosebit, căci greșelile numeroase pe care le săvârșise, stângacea sa diplomație, ati-

tudinea sa agresivă față de toți vecinii, dorința sa de a nesocoti drepturile celorlalți, cutezanța de a călca dreptul internațional și tratate de alianță bine încheiate, indispusese toate cabinetele europene și fiecare recunoștea că Bulgaria e singură vinovată de «dezastroasa sa situație» și ea, în mod fatal, urma să se supue condițiilor învingătorilor.

Răspunsul pe care la dat Franța la 1 Iulie, nu făcea decât să confirme această stare a spiritului internațional.

România, își avea punctul ei de vedere bine trasat și conduita ei avea întreaga aprobare a Europei, care sătulă de anarhia din Balcani, dorea ca pacea să fie încheiată cât mai curând și în sensul vederilor exprimate de guvernul nostru: adică, stabilirea unui just echilibru în peninsula Balcanică.

România făcuse, din timp, cunoscut puterilor, că în ce privește interesele sale directe, ea nu va cere mai mult decât linia Turtucaia-Balcic.

După 1 Iulie a intervenit Rusia și Franța la București, intervenție făcută din cauza apropierei armatei române de capitala Bulgariei.

Acestea s'a petrecut la 3 Iulie.

A treia zi, D-l Sebeco, Ministrul Rusiei la București, a făcut cunoscut D-lui Maiorescu, Primul ministru, sfatul să nu înainteze armata română mai departe de Sofia, căci Rusia ne garantează anexarea liniei Turtucaia-Balcik anume și cu Dobrici.

D. Maiorescu, a răspuns că nu poate judeca din București, asupra necesităților militare din Balcani, dar în orice caz noi nu voim să cucerim mai mult teritoriu de cât cel arătat și că noi voim să impunem pacea și să participăm la tratări.

La Petersburg, opinia publică și guvernul păreau foarte neliniștite de continuarea avansării armatei noastre în Bulgaria.

Ii era teamă Rusiei că dinastia Coburg va fi răsturnată și Bulgaria va fi complet nimicită.

La 4 Iulie, guvernul italian a sfătuit pe cel bulgar să se arate favorabil cererilor noastre.

Care era acum acțiunea diplomatică a grecilor și a sârbilor?

Cum vedeau acești beligeranți situația?

D-l Venizelos primul ministru al Greciei s'a întâlnit tocmai în acest timp, la Uskub, cu D-l Pasici, primul ministru al Serbiei și au examinat situația. În această întrevedere s'a hotărât să nu se mai admită nici un fel de intervențiune străină; iar în ce privește chestiunea armistițiului să nu se trateze armistițiul (ca și prelininările de pace) decât în urma unei cereri venită direct din partea Bulgariei.

Dar în ce privește partea teritorială, care erau pretențiunile acestor aliați?

Grecia pretindea că asupra Salonicului nu mai poate încăpea nici o discuțiune de oarece acest oraș l'a cucerit și i se cuvine în urma primului război balcanic, iar după al doilea război balcanic, ea pretindea regiunea Cavalei și a Seresului.

Dar Serbia?

Serbia manifesta pe atunci dorința că dânsa nu se mai putea mulțumi cu Vardarul ca frontieră dar cu o linie de delimitare între Vardar și Struma.

Bulgaria a cerut apoi Franței, mediațiunea Puterilor, dar această cerere a făcut-o cu moliune, știind mai dinainte că și aceasta va avea aceiași soartă ca și intervenția rusă, despre care am pomenit mai sus.

La Sofia, guvernul prezidat de d-l Daneff, căzuse imediat după intrarea României în acțiune și se formase un cabinet sub preșidenția d-lui Radoslavoff, având la Ministerul de Externe pe d-l Ghenadieff.

Acest guvern a făcut cunoscut celui dela București că dorește să lege relațiuni de amicitie cu cel român, să restabilească raporturi strânse și amicale.

În acest scop, guvernul bulgar exprima dorința să stabilească negocieri, fiind hotărât să

examineze cu un spirit larg de împăciuire dezideratele teritoriale ale României, să închee un acord cât mai repede posibil.

În același timp Bulgaria se ruga ca armata română să-și oprească mersul ei vertiginos spre capitală.

Aceste propuneri învechite, au lăsat guvernul român rece și el nu a răspuns nimic la dânsese.

Comunicându-li-se miniștrilor Austro-Ungariei și Rusiei din București, aceștia au rămas surprinși de conținutul acestei telegrame, atât de puțin conformă împejurărilor.

Ministrul Rusiei nu a mai repetat sfatul dat cu câteva zile mai înainte, ca armata română să nu mai avanseze, ci a declarat că trebuie așteptat să se vadă care va fi atitudinea noului guvern.

La 5/18 Iulie, d-l Maioreseu a comunicat ministrului nostru dela Belgrad să ceară părerea d-lui Pasici primul ministru, dacă nu ar fi momentul oportun pentru începerea negocierilor de pace, între reprezentanții celor cinci beligeranți spre a se evita o catastrofă la Sofia și o complicațiune europeană.

D-l Pasici a răspuns, împărțășind întru totul modul de a vedea al guvernului român, dacă guvernul bulgar va face cunoscut numele delegaților săi, invocând rezerva că nu poate încă oficial să se angajeze, înainte de a se înțelege cu d. Venizelos, — Serbia fiind ținută prin ultimul tratat să lucreze în înțelegere cu Grecia.

D-l Venizelos a răspuns la aceeași dată, acceptând în principiu propunerea ca tratările să înceapă la București, ca un omagiu la adresa M. S. Regelui Carol, dar, el mai adaugă că nu va putea adera oficial la aceasta până când nu va obține aprobarea M. S. Regelui Constantin și aceia a Serbiei.

La 5/18 Iulie, guvernul bulgar a făcut cunoscut guvernului dela București că vroind să dea probe indiscutabile de dorința sa de a

aplana neînțelegerile din trecut și de a așeza pe baze solide relațiunile viitoare de amicitie sinceră și strânsă între România și Bulgaria, oferă să cedeze României partea din teritoriul bulgar situat la N-Vest de o linie plecând dela Turtucaia și sfârșind la Balcik.

În schimb guvernul bulgar, spunea aceiași comunicare, dorește să asigure neutralitatea binevoitoare a României, ajutorul și sprijinul său în regularea pacifică a contestațiunilor sale cu Serbia și Grecia. Dar, mai ales și înainte de toate, guvernul bulgar dorea să fie dat imediat armatei române ordinul de oprire a mersului său și să se retragă înapoia Dunării și a liniei Turtucaia-Balcik.

Această notă a fost comunicată ministrului nostru de externe, de către ministrul Italiei dela București.

La această notă guvernul român a răspuns, că în ce privește oferta pe care Bulgaria o face, ea a fost deja oficial făcută, în numele Bulgariei, sub o formă mai precisă și România a luat act, adăugând bineînțeles numărul dela kilometri indicat de situațiunea topografică la Vest și la Sud de linia Turtucaia-Dobrici-Balcik.

În ce privește cealaltă cerere relativă la oprirea marșului armatei și treceri ei dincoace de Dunăre, s'a răspuns că aceasta nu poate fi luată în considerație, — România făcând să avanseze armata sa, spre a accelera încheierea păcii între toți beligeranții.

După două zile, Grecia și-a manifestat dorința ca preliminările păcii să fie încheiate pe câmpul de bătae, fiind în acest mod mai sigur că vor regula beligeranții între ei afacerile lor și vor decide singuri de destinele lor. S'a propus atunci ca loc al negociațiunilor, orașul Niș, din Serbia și pentru semnarea păcii definitive, orașul București.

Constrânsă din toate părțile, Sofia amenințată de o revoluție, la știrea că armatele românești sunt la porțile capitalei iar cele tur-

cești intrate în Adrianopol, fără să li se opue nici o rezistență și amenințând să înainteze în Rumelia Orientală, Bulgaria a răspuns la 7 Iulie că ea nu vrea înțelegerea cu România spre a continua războiul cu Grecia și Serbia; ci, din contră e hotărâtă irevocabil să încheie repede pacea cu cele două țări, căci acest punct face parte din programul guvernului. Guvernul bulgar anunță apoi pe cel român că a trimes ca delegați pentru a negocia pacea la Niș pe Generalul Papricoff și Sava Ivancioff și se arată dispus să furnizeze toate garanțiile că propunerea sa e serioasă și sinceră, că e formal hotărâtă Bulgaria să înceteze ostilitățile la moment, «bine înțeles dacă Serbia și Grecia vor proceda imediat la demobilizarea armatelor lor».

În același timp guvernul bulgar ne ruga iarăși să oprim marșul armatei spre Sofia și să se lase liberă exploatarea drumului de fer Varna-Sofia, — artera principală de alimentare a capitalei, acestea numai din punctul de vedere umanitar.

* * *

La 8 Iulie D-l Ghenadieff, ministrul de externe al Bulgariei, s'a adresat, direct printr'o telegramă, D-lui Titu Maiorescu prin care îl ruga să fixeze plenipotențiarul României, locul de întâlnire și nu se îndoia de spiritul de justiție și imparțialitate de care va fi animat acel reprezentant al României.

La această cerere, guvernul a răspuns imediat (8 Iulie) că el admite ca primit și fără discuție că Bulgaria cedează teritoriul cerut pentru noua frontieră, cu atribuțiunea la România a orașelor Turtucaia, Dobrici, Balcik și numărul de kilometri necesar la Vest și Sud; că e admisă autonomia promisă școalelor și bisericilor cuțo-valache, creațiunea unui episcopat, facultatea de a le subvenționa, după cum Bulgaria se obligă să distrugă lucrările de fortificații și să nu mai construiască altele.

În ce privește deciziunile relative la încheierea păcii, guvernul român spunea că trebuiesc deosebite tratativele militare de discuțiunile politice.

Pentru tratativele militare România se arată dispusă să desemneze pe reprezentantul său, care se va duce la locul convenit între Bulgaria, Serbia și Grecia, spre a se înțelege asupra armistițiului, asupra pozițiilor ocupate de armate, asupra aprovizionării lor, etc.

Dar, pentru discutarea preliminarilor de pace, și pentru încheierea păcii, guvernul român a propus Bucureștiul ca loc al întrunirii tuturilor delegaților.

După oarecare tratative, plenipotențiarii au fost desemnați (D-l General Coandă din partea României) și ei s'au îndreptat spre Niș, când apoi s'a revenit asupra acestei hotărâri, luându-se deciziunea ca să se desemneze plenipotențiar pentru tratarea păcii și încheierea tratatului de pace la București.

Pentru ce s'a revenit asupra acestei hotărâri?

M. S. Regele Carol, primise o telegramă din partea Țarului Bulgariei, prin care acesta ruga în termeni călduroși și presanți pe suveranul României să intervie cât mai repede pentru încheierea armistițiului, căci el dorește încetarea războiului și pacea cu toți beligeranții.

După acest apel, M. S. Regele Carol a

făcut cunoscut suveranilor Greciei și Serbiei dorințele exprimate de Țarul Bulgariei.

* * *

La 11 Iulie M. S. Regele a primit din partea M. S. Regelui Greciei și Serbiei telegramă, ca răspuns la telegrama pe care M. S. Regele Carol le-a adresat-o și prin care propunea încheerea armistițiului.

M. S. Regele Serbiei, spunea prin telegrama sa, că e însuflețit de aceiaș sentimente pentru pace, regretând vărsările de sânge provocate de Bulgaria, dar, în urma experienței făcute, se simte nevoit să ia toate măsurile și garanțiile, printre care încheerea păcii i se pare cea mai eficace.

M. S. Regele Constantin al Greciei spunea că are aceiași dorință de a vedea odată terminat războiul, dar nu ar putea consimți la încheerea unui armistițiu fără garanții reale și anume că pacea va fi semnată cu avantajile ce sunt datorite Greciei și aliaților ei, după sângerosul război provocat de Bulgaria. În cazul contrar, — spune Suveranul Greciei, prin această telegramă — ar face o crimă împotriva țării sale.

După acest schimb important de telegrame, s'a renunțat la încheerea armistițiului dela Niș, Generalul Coandă plenipotențiarul militar al României a fost rechemat și s'au luat dispozițiuni imediate pentru întrunirea conferinței de pace la București.

CAPITOLUL V.

TRACTATUL DE PACE DELA BUCUREȘTI

Maiestatele Lor Regele României, Regele Grecilor, Regele Muntenegrului și Regele Serbiei, de o parte, și *Maiestatea Sa Regele Bulgarilor*, de altă parte, însuflețiți de dorința de a pune capăt stării de război care există în prezent între țările *Lor* respective, voind, dintr'un sentiment de ordine, să stabilească pacea între popoarele *Lor* atât de mult încercate, au hotărât să încheie un tractat de pace definitiv. *Maiestatele Lor* pomenite mai sus, au numit, în acest scop, următorii plenipotențieri:

Maiestatea Sa Regele României:

Excelența Sa Domnul *Titu Maiorescu*, Președintele Consiliului Său de Miniștri, Ministru al Afacerilor Străine;

Excelența Sa Domnul *Alexandru Marghiloman*, ministrul Său de Finanțe;

Excelența Sa Domnul *Take Ionescu*, Ministrul Său de Interne;

Excelența sa Domnul *C. G. Dissescu*, Ministrul Său al Cultelor și al instrucțiunii publice.

General de divizie adjutant *C. Coanda*, Inspector general al artileriei, și

Colonel *C. Christescu*, Sub-șef al marelui stat major al armatei *Sale*.

Maiestatea Sa Regele Grecilor:

Excelența Sa Domnul *Elefterios Veniselos*, Președintele Consiliului Său de Miniștri, Ministru de Război;

Excelența Sa Domnul *Dumitru Panas*, Ministru Plenipotențiar;

Domnul *Nicolae Politis*, Profesor de drept internațional la Universitatea din Paris;

Căpitanul *Ath Exadactylos*, și

Căpitanul *C. Pali*.

Maiestatea Sa Regele Muntenegrului:

Excelența Sa Generalul Serdar *Yanko Vucotici*, Președintele Consiliului Său de Miniștrii, Ministru de Război, și

Domnul *Ion Matanovici*, fost însărcinat cu Afaceri al Muntenegrului la Constantinopol.

Maiestatea Sa Regele Serbiei:

Excelența Sa D-l *Nicolae Pașici*, Președintele Consiliului Său de Miniștrii, Ministru al Afacerilor Străine;

Excelența Sa *Mihail G. Ristici*, Trimisul

Său extraordinar și Ministru Plenipotențiar la București;

Excelența Sa Domnul Doctor *Miroslav Spalaicovici*, Trimis extraordinar și Ministru Plenipotențiar;

Colonelul *K. Szilivianici*, și

Locotenentul Colonel *D. Calafatovici*.

Maiestatea Sa Regele Bulgarilor:

Excelența Sa Domnul *Dimitri Tonceff*, Ministrul Său de Finanțe;

Generalul-Maior *Ivan Ficeff*, Șef de stat major al armatei *Sale*;

Domnul *Sava Ivancioff*, doctor în drept, fost Vice-Președinte al Sobraniei;

Domnul *Simion Radeff*, și

Locotenentul-Colonel de stat major *Constantin Stancioff*.

Cari, după propunerea Guvernului Regal al României, s'au întrunit în conferință la București, întărit cu depline puteri, găsite în regulă.

Din fericire s'au înțeles și au convenit cele ce urmează:

Articolul I. — Cu începere din ziua schimbului ratificărilor acestui tractat pacea și prietenie va domni între *Maiestatea sa Regele României*, *Maiestatea Sa Regele Grecilor*, *Maiestatea Sa Regele Muntenegrului*, *Maiestatea sa Regele Serbiei și Maiestatea Sa Regele Bulgarilor*, între moștenitorii și urmași *Lor*, Statele *Lor* și supușii respectivi.

Articolul II. — Intre Regatul Bulgariei și Regatul României, vechea graniță între Dunăre și Marea Neagră este, în conformitate cu procesul-verbal încheiat de delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 5 din 22 Iulie (4 August) 1913 al Conferinței din București, rectificată în modul următor:

Noua graniță va porni dela Dunăre, dinsus de Turtucaia, ca să ajungă în Marea Neagră la Miazăzi de Ekrene.

Intre aceste două puncte extreme, linia gra-

niței va urma traseul indicat de hărțile $\frac{1}{100.000}$ și $\frac{1}{200.000}$ ale Statului major român și după descrierea anexată acestui articol.

E hotărât înțeles ca Bulgaria, va dărâma, cel mai târziu într'un răstimp de doi ani, lucrările fortificațiunilor existente și nu va construi altele la Rusciuk, la Șumla, în părțile intermediare, și într'o zonă de douăzeci kilometri împrejurul Balciului.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele părți, va fi însărcinată, ca, în 15 zile cari vor urmă după semnarea acestui Tractat, să execute la fața locului traseul noiei granițe, conform stipulațiunilor precedente. Această comisiune va prezida la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun județelor, comunelor, sau comunităților de locuitori despărțiți prin noua linie de graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și asupra măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru, a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu va fi considerată ca definitivă.

Articolul III. — Intre Regatul Bulgariei și Regatul Serbiei, granița va urma, conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 9 din 25 Iulie (7 August) 1913 al Conferinței din București, următorul traseu:

Linia de graniță va pleca dela vechea graniță, din culmea Patarica, va urma vechea graniță turco-bulgară și linia de despărțire între Vardar și Struma, cu excepțiunea că adâncă vale a Strumiței să rămână pe teritoriul sârb; ea va merge până la muntele Belasica, unde se va împreuna cu granița bulgaro-greacă. O descripție detaliată a acestei graniți și traseul pe harta $\frac{1}{200.000}$ a Statului major austriac, sunt anexate articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată în cele 15 zile care vor urma dela semnarea acestui Tractat, să execute pe teren traseul noiei granițe conform stipulațiunilor precedente.

Această comisiune va prezida la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun județelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu, să fie considerată ca definitivă.

Articolul IV. — Chestiunile relative la vechia graniță sârbo-bulgară vor fi regulate după înțelegerea stabilită între cele două Părți contractante, constatată în protocolul anexat articolului de față.

Articolul V. — Intre Regatul Greciei și Regatul Bulgariei, granița va urma conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 9 din 25 Iulie (7 August) 1913 al Conferinței din București, următorul traseu:

Linia de graniță va pleca dela noua graniță bulgaro-sârbă pe creasta Belasica Planina pentru a ajunge la vărsarea Mestei în Marea Egee.

Intre aceste două puncte extreme, linia de graniță va urma traseul arătat pe harta $\frac{1}{200.000}$ a statului major austriac și după descrierea anexată articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată, în cele 15 zile cari vor urma dela semnarea acestui Tractat, să execute pe teren traseul graniței, conform stipulațiunei precedente.

Această comisiune va prezida la împărțirea

proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun județelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu, să fie considerată ca definitivă.

Rămâne bine înțeles că Bulgaria chiar de acum renunță la orice pretențiune asupra insulei Creta.

Capitolul VI. — Cartierele generale ale armatelor respective vor fi îndată înștiințate de semnarea prezentului Tractat. Guvernul bulgar se obligă a-și pune armata sa, chiar a doua zi după aceasta semnare, pe picior de pace. El va trimite trupele în garnizoana lor, unde se va proceda, în cel mai scurt timp, la trimiterea rezervelor la vatră.

Trupele a căror garnizoană se găsește situată în zona de ocupație a uneia din Părțile contractante, vor fi trimise în alt loc pe teritoriul și nu vor putea să-și ia garnizoanele obișnuite decât după ce se va evacua zona de ocupațiune sus pomenită.

Articolul VII. — Evacuarea teritoriului bulgar, atât cel vechi cât și cel nou, va începe îndată după demobilizarea armatei bulgare, și se va sfârși în cel mult 15 zile.

In acest răstimp, pentru armata română de operațiuni, zona de demarcațiune va fi indicată prin linia Șistov-Lovcea-Turski-Isvor-Glozene-Zlatitza-Mircovo-Araba-Konak-Orchania-Mezdra-Vrața-Bercovița-Lom-Dunăre.

Articolul VIII. — In timpul ocupațiunei teritoriilor bulgare, diferitele armate vor avea dreptul să rechiziționeze, plătind în numerar.

Vor avea dreptul să întrebuițeze căile ferate la transportul trupelor și aprovizionărilor de orice natură, fără nici-o indemnizație pentru autoritatea locală.

Bolnavii și răniții vor fi sub îngrijirea ziselor armate.

Articolul IX. — Indată după schimbul ratificărilor prezentului Tractat, toți prizonierii de război vor fi în mod reciproc predați.

Guvernele Inaltelor Părți contractate vor desemna fiecare Comisari speciali însărcinați să primească prizonierii.

Toți prizonierii aflați în puterea unui Guvern vor fi liberați comisarului guvernului căruia aparțin sau reprezentantului său autorizat, la locul care va fi fixat de părțile interesate.

Guvernele Inaltelor Părți contractante vor prezenta reciproc unul altuia, cât mai curând după remiterea prizonierilor, o socoteală de cheltuielile ce le-a făcut pentru îngrijirea și întreținerea prizonierilor, dela data prinderii sau a predării până la aceia a morții sau a remiterii. Se va face o compensație între sumele datorate de Bulgaria fiecăreia din Inaltele Părți contractante și de acelea datorite de acestea Bulgariei, iar diferența va fi plătită Guvernului creditor imediat după facerea socotelilor de mai sus.

Articolul X. — Acest Tractat va fi ratificat și ratificările se vor schimba la București în termen de 15 zile sau mai curând dacă se poate.

Pentru care, Plenipotențiarii respectivi l'au semnat și au pus pecețile lor.

Făcut la București, în a douăzeci și una zi a lunii Iulie (a zecea zi a lunii August) în anul o mie nouă-sute treisprezece.

Semnați :

Pentru România :

(L. S.) *T. Maiorescu*
Al. Marghiloman
Tache Ionescu
C. G. Dissescu
General Adjutant Coandă
Colonel Cristescu

Pentru Bulgaria :

(L. S.) *D. Tonceff*
General Ficeff
Dr. S. Ivancioff
S. Radeff
Lt. Colonel Stancioff

Pentru Grecia :

(L. S.) *E. K. Veniselos*
D. Panas
N. Politis
Căpitan A. Exadactylos
Căpitan C. Pali

Pentru Muntenegru :

(L. S.) *General Serdar I. Vukotici*
Y. Matanovici

Pentru Serbia :

Nik. P. Pasici
M. G. Ristici
M. Spalaicovici
Colonel Smilianovici
Lt. Colonel C. Calafatovici

PROTOCOL

Anexat la ARTICOLUL II al Tractatului din București din douăzeci și opt Iulie
(zece August) una mie nouă sute treisprezece.

Descripțiunea și alinierea Traseului noiei Frunterii Bulgaro-Române

Traseul frunteriei așa cum este însemnat pe harta $\frac{1}{200.000}$ urmează liniile sau punctele caracteristice pământului ca: văi, vâlcele, culmi, povârnișuri, etc. Între sate urmează mijlocul spațiului ținând pe cât este posibil liniile naturale.

I. Traseul General. — Traseul general pleacă dela Dunăre la înălțimea intervalului care desparte cele două insule așezate la Nord-Estul iezerului Kalimok.

(CONSULTAȚI HARTA $\frac{1}{200000}$)

RĂMÂNE BULGARIEI RĂMÂNE ROMÂNIEI
SATELE:

Breslen	Tiurk Smil
Kiutiucii	Sianovo
Giuvedeze	Hadsifaclar
Nastradin	Kovandsilar
Kascilar	Mezim Mahle
Kaslakoi	Kara Mehmetler
Zeferler	Salihler
Kara Kozalar	Kioze Abdi
Iunuslar	Kanipe
Seremetkoi	At Serman
Ieni Balabanlar	Ova Serman

Salladin	Omurdsa
Kadir	Taslimah
Iucii	Rahman Asiklar
Ferhatlar	Ibrian Mahla
Saltiklar	Cirekci
Coban Nasuf	Kara Kadilar
Sarvi	Kili Kadi
Mahmusli	Trubcular
Kuciuk Ahmed	Ehisce
Bestepe	Vladimirovo (Deli Os- manlar)
Peceli	Serdimen
Burhanlar	Kadiievo
Kisildzilar	Novo Botiovo
Giokee Diolliuk	Saridsa
Kaputsi Mahle	Balidsa
Korkut	Kuiudsuc
Canlar	Mustafa Beiler
Emirovo	Causkioi
Semat	Ekrene
Botiove (Iusenli)	
Kara Bunar	
Ermenli	
Krumovo	
(Kumludsa grn	
Ieni Mahle	
Vlahlar	
Klimentovo (Kapakil)	
Dis Budac	
Bel Monastir (Mon Aladza)	

Averescu

GENERAL AVERESCU ALEXANDRU

General de Divizie

Comandant al Corpului I de Armată

S'a născut la 9 Martie 1859 în Ismail (Basarabia)

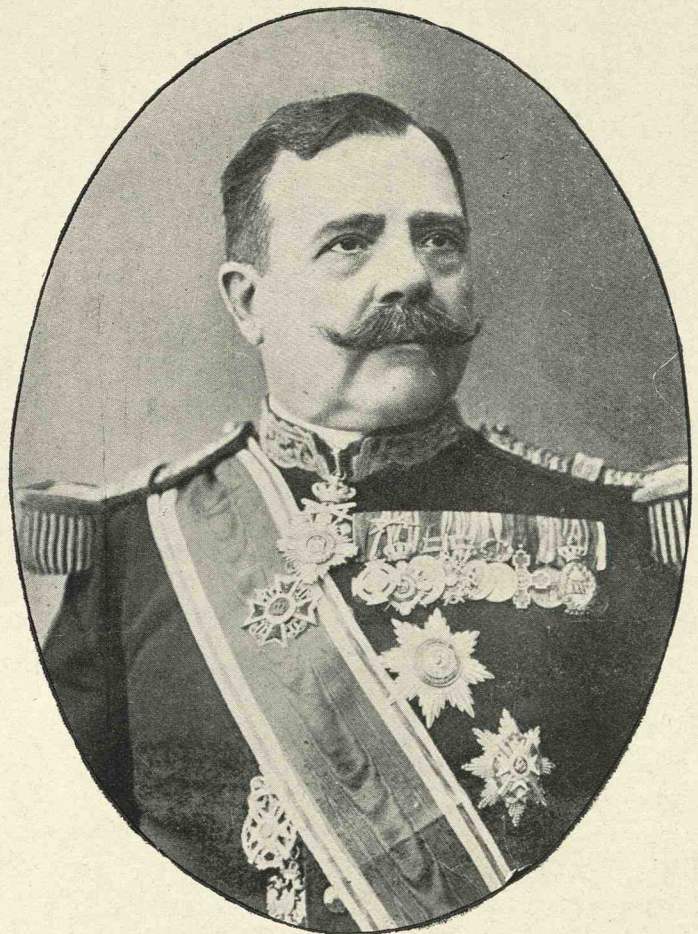
Absolvent al Școlii superioare de Războiu
din Turin

Mare ofițer al Coroanei României

Comandor al Steii României

Mare Cruce a mai multor ordine străine

În timpul campaniei militare din anul 1913 a
condus acțiunea militară în calitate de
Șef de Stat Major al armatei de operațiuni.

General Herjeu

GENERAL CONSTANTIN HERJEU

General de Divizie

Gubernator al Cetății București

S'a născut la 10 Decembrie 1856 în Galați

A participat la campania din 1913 în calitate
de Ministru de Războiu.

GENERAL CONSTANTIN COANDĂ

General de Divizie Adjutant

Inspector general al Artileriei

S'a născut la 5 Martie 1857 în Craiova

Absolvent al școalei Politehnice din Franța și
al școalei de Artilerie din Fontainebleau

Mare ofițer al Stelei și Coroanei, Virtutea Militară
de Războiu, etc.

A fost în timpul campaniei inspector general
al Artileriei

General Coandă

GENERAL MIHAIL BOTEANU

General de Divizie

Inspector general al geniului

S'a născut la 31 Decembrie 1853 în București

Absolvent al școalei Polytechnice și dela
Fontainebleau din Paris

Mare ofițer al Coroanei, Comandor al Stelei,
Virtutea Militară, etc.

În timpul acțiunii militare din Bulgaria a fost
inspector general al geniului

*General de Divizie
Boteanu*

GENERAL CULCER

General de Divizie

Comandant de Armată

In timpul campaniei a comandat corpul V de
armată, însărcinat cu ocuparea Cadrilaterului.

GENERAL ZOTTU VASILE

General de Divizie

Şef al Marelui Stat Major

S'a născut la 14 Noembrie 1853 în Bucureşti
Absolvent al Şcoalei de Aplicaţie din Bruxelles

Mare ofiţer al Coroanei României
Comandor al Stelei României
Mare Cruce a mai multor ordine străine

In timpul campaniei a fost Guvernator al
Cetăţii Bucureşti.

General V Zottu

GENERAL MAVROCORDAT LEON

General de Divizie

Şef al Casei militare a M. S. Regelui

S'a născut la 26 Decembrie 1858 în Cristeşti (Iaşi)

Absolvent al şcoalelor St. Cyr, Fontainebleau şi
al şcoalei superioare de războiu din Franţa

Mare ofiţer al Coroanei, Mare Cruce al Coroanei
de fer, Sf. Anna, Coroana de Prusia, etc.

În timpul campaniei a fost adjutant general al
M. S. Regelui

General adj. Mavrocordat

GENERAL PETRE V. NĂSTUREL

General de Divizie

Comandantul Regiunii întărite F. N. G.

S'a născut la 1 Aprilie 1854 în Bucureşti

Absolvent al şcoalei Politehnice şi de aplicaţii
dela Fontainebleau (Franţa)

Mare ofiţer al Coroanei, Comandor al Stelei,
Bene-Merenti, etc.

A fost comandant al Regiunii Focşani-Nămo-
loasa-Galaţi (frontieră artificială) în timpul
campaniei din 1913

General Năsturel

GENERAL COTESCU DUMITRU

General de Divizie

Comandantul Corpului II de armată

S'a născut la 8 Iunie 1859 în Focșani

Comandor al Stelei și Coroanei, etc.

A participat la campania din Bulgaria ca
comandant al corpului I de armată

General Cotescu

GENERAL G. IANNESECU

Director general al serviciului geografic
al armatei

S'a născut în 1856 în jud. Mehedinți

Absolvent al școlii Politehnice și dela Fontaine-
bleau din Paris

În timpul campaniei a avut misiunea specială
de a cerceta topografia și executa harta noiei
fruntarii.

General G. Iannescu

GENERAL THEODOR C. GHEORGHIU

General de Brigadă

Comandantul diviziei IV-a

S'a născut la 23 Februarie 1856 în Iași

A fost comandant al diviziei IV-a active în
timpul campaniei din 1913

General Gheorghiu

GENERAL ION RAȘCU

General de Brigadă

Comandant al diviziei a 8-a

S'a născut la 1 Decembrie 1857 în Odobești
Absolvent al școalei de Artilerie din Bruxelles

Comandor al Stelei și Coroanei, etc.

A comandat în timpul campaniei din 1913
divizia 8-a activă

General Rașcu

GENERAL ISTRATI G. IOAN

General de Brigadă

Comandantul diviziei a 9-a

S'a născut la 12 Decembrie 1860 în Tecuci

Absolvent al școalei dela Fontainebleau
și al Politehniceii din Paris

A participat în campania din Bulgaria ca coman-
dant al diviziei a 9-a

General Adjutant G. Istrati

GENERAL ASLAN MIHAIL

General de Brigadă

Inspector tehnic al Infanteriei

S'a născut la 10 August 1857 în Bacău

A comandat în timpul acțiunii din Bulgaria
divizia 3-a activă

General M. Aslan

CONTRA-AMIRAL EUSTATZIU SEBASTIAN

Comandant Inspector șef al marinei

S'a născut la 1 Decembre 1856 în București

A participat la campania din anul 1913 ca comandant al Marinei la Cartierul General al Marinei. Partea activă

Contra-Amiral Eustatziu

GENERAL AUREL SAEGIU

General de Brigadă

Comandantul Brigăzii a XIX-a

In timpul campaniei a comandat Brigada XX-a de infanterie

General Gărdescu

GENERAL GĂRDESCU ION

General de Brigadă

La serviciul comandamentelor

S'a născut la 1 Ianuarie 1862 în T.-Severin

Absolvent al școalei dela Fontainebleau

În timpul campaniei a comandat divizia 1-a activă

General Costescu

GENERAL COSTESCU CONSTANTIN

General de Brigadă

Comandant al diviziei a 6-a

S'a născut la 5 Februarie 1861 în Focșani

Mare Cordon al Ordinului Sf. Stanislav,
Comandor al Coroanei, etc.

A comandat divizia 6-a activă în timpul acțiunii
din Bulgaria

GENERAL BOGDAN GHEORGHE

General de Brigadă

Sub-Inspector al Cavaleriei

S'a născut la 30 Decembrie 1856 în Iași

A fost în timpul campaniei comandant al Diviziei
I de Cavalerie

General Bogdan Gheorghe

GENERAL FRUNZĂ PETRE

General de Brigadă

Comandantul Brigăzii X Artilerie

S'a născut la 29 Iunie 1860 în jud. Tecuci

Absolvent al școlii de războiu din Belgia

A comandat brigada 3-a artilerie în timpul cam-
paniei militare din 1913

Generalul Frunză

GENERAL GHEORGHE S. SUTESCU

General de Brigadă

Comandant al Brigăzii 7 infanterie

S'a născut la 21 Iulie 1860 în București

În timpul campaniei din 1913 a fost comandant
al Brigăzii 7-a infanterie

General de Brigada G. S. Sutescu

GENERAL GH. VĂLEANU

General de Brigadă

Comandantul Diviziei 1-a

În timpul campaniei a fost secretar general
al Ministerului de Război

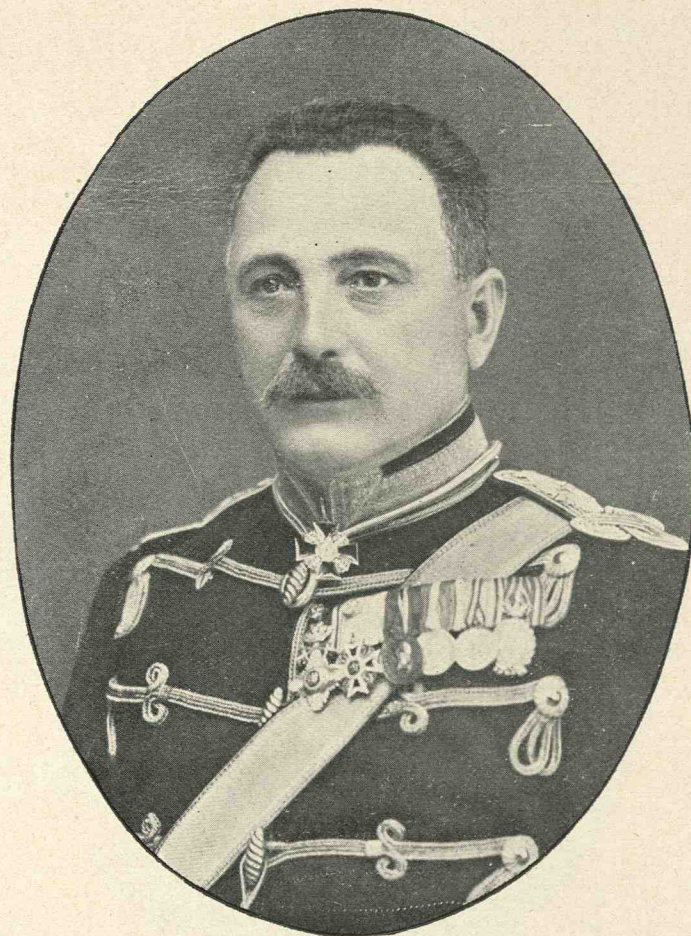
General Marian

GENERAL RADIAN

General de Brigadă

Comandant al Brigăzii IX infanterie

A participat la campania din Bulgaria având comanda Brigăzii IX de infanterie

General Popovici

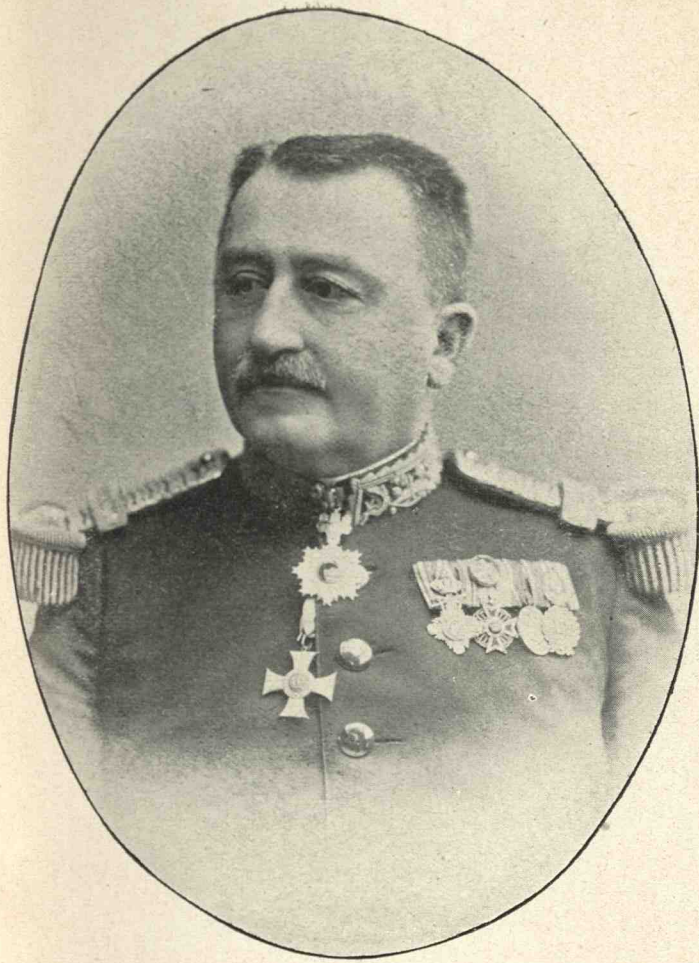
GENERAL POPOVICI ION

General de Brigadă

Sub-inspector general de Cavalerie

S'a născut la 16 August 1857 în Iași

În timpul campaniei a comandat Brigada 2-a de Cavalerie din divizia 1-a independentă

GENERAL TOMA GHENEA

General de Brigadă

Director superior al armamentului și inspector
general al stabilimentelor de Artilerie

S'a născut la 25 Octombrie 1862 la Bascov (Argeș)

In timpul campaniei a ocupat aceeași funcție

General T. Ghenea

GENERAL BASARABESCU ION

General de Brigadă

Comandantul diviziei a 9-a

S'a născut la Februarie 1861 în București

A participat la campania din 1913 ca comandant
al Brigăzii 9-a Artilerie

General Basarabescu

GENERAL CERKEZ ALEXANDRU

General de Brigadă

Comandantul Brigăzii 5 Cavalerie

S'a născut la 15 Octombrie 1857 în București

Absolvent al școlii St. Cyr din Franța

A comandat Brigada I-a de Cavalerie în timpul
campaniei din 1913

General Cerkez

GENERAL SOCEC ALEXANDRU

General de Brigadă

Comandant al părții 5-a teritorială

S'a născut la 17 August 1859 la București

În timpul acțiunii militare a fost comandant al
Pieței București având misiuni speciale

G. Socec

GENERAL BURGHELE GH.

General de Brigadă

S'a născut la 29 August 1861 la Iași

A comandat în timpul campaniei Brigada 14-a
de Infanterie

GH Burghele

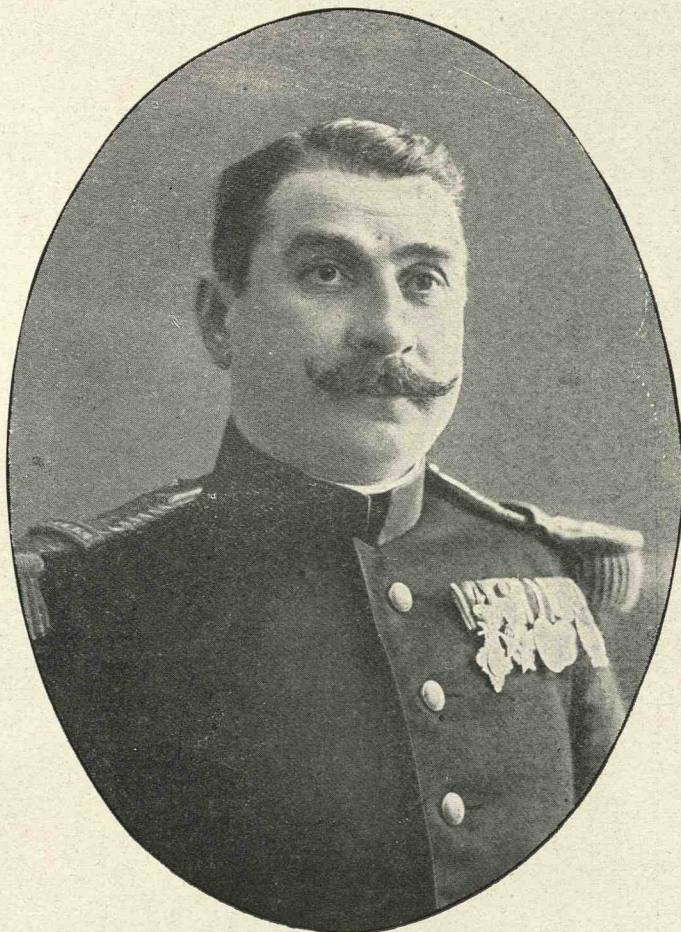
GENERAL NICULESCU MARIN

General de Brigadă

Comandant al Brigăzii 1-a Infanterie

S'a născut la Pitești în anul 1853

A luat parte la campanie ca comandant al
Brigăzii 2-a Infanterie

General Niculescu

C. Christescu

GENERAL CHRISTESCU CONSTANTIN

General de Brigadă

Sub-Şeful Statului Major General al Armatei

S'a născut la 2 Decembrie 1866 în jud. Argeş

Absolvent al şcoalelor Polytechnice, de aplicaţie
dela Fontainebleau şi al şcoalei superioare
de războiu din Paris

În campania din 1913 a participat ca trimis special
la marele cartier al armatei Serbe spre a
stabili planul de cooperare cu armata română şi
a menţine concordanţa între acţiunile celor
două armate

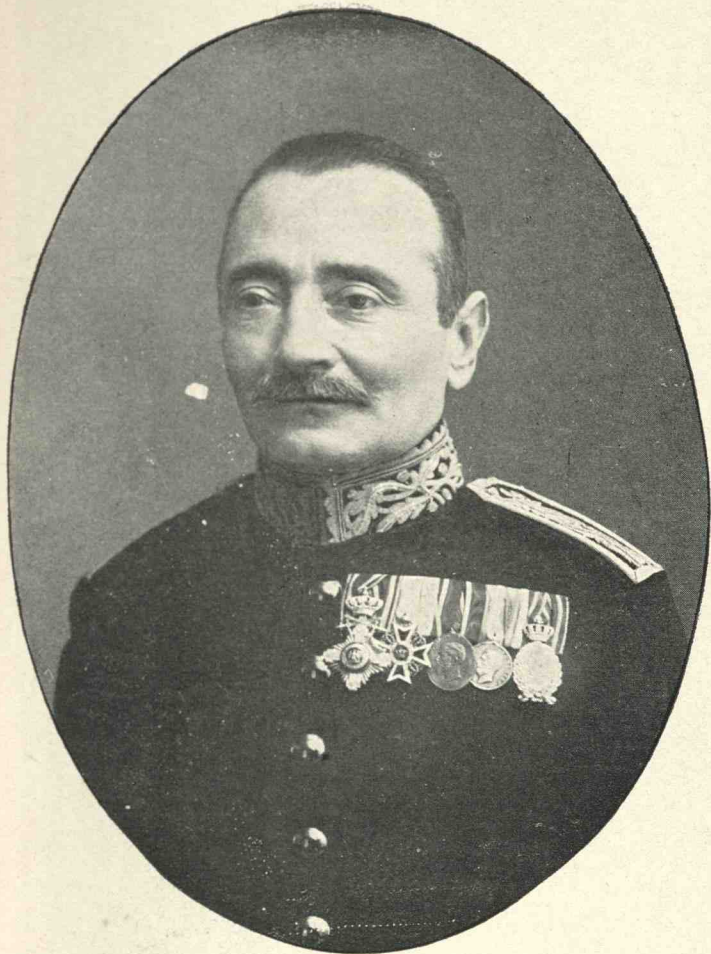
INTENDANT G-RAL CONSTANTIN ZAHARIA

Intendant general al armatei

S'a născut la 15 Aprilie 1861 la Căineni (Vâlcea)

A fost în timpul acţiunii din Bulgaria Intendant
general al armatei de operaţii

Intendant General Zaharia

Medic General D. Călinescu

GENERAL CĂLINESCU D. MIHAIL

Medic General

Inspector general al serviciului sanitar al Armatei

S'a născut la 1 Noembrie 1857 în București

În timpul campaniei militare a fost medic cap
al Armatei

GENERAL THEODOR RÂMNICĂEANU

General de Brigadă

Comandant-inspector al corpului de grăniceri

S'a născut la 14 Octombrie 1860 în București

Absolvent al școlii Polytechnice și dela
Fontainebleau (Paris)

A comandat Brigada 5-a artilerie în timpul
campaniei din Bulgaria

Râmnicăeanu

GENERAL ALEX. ANGELESCU

General de Divizie

A luat parte la campanie ca comandant al
corpului II de armată sedentar

General de Divizie Angelescu

GENERAL ARNOLD BELLER

General de Divizie

In timpul campaniei a avut comanda Diviziei a 2-a
de rezervă a armatei de operație

General de Divizie Beller

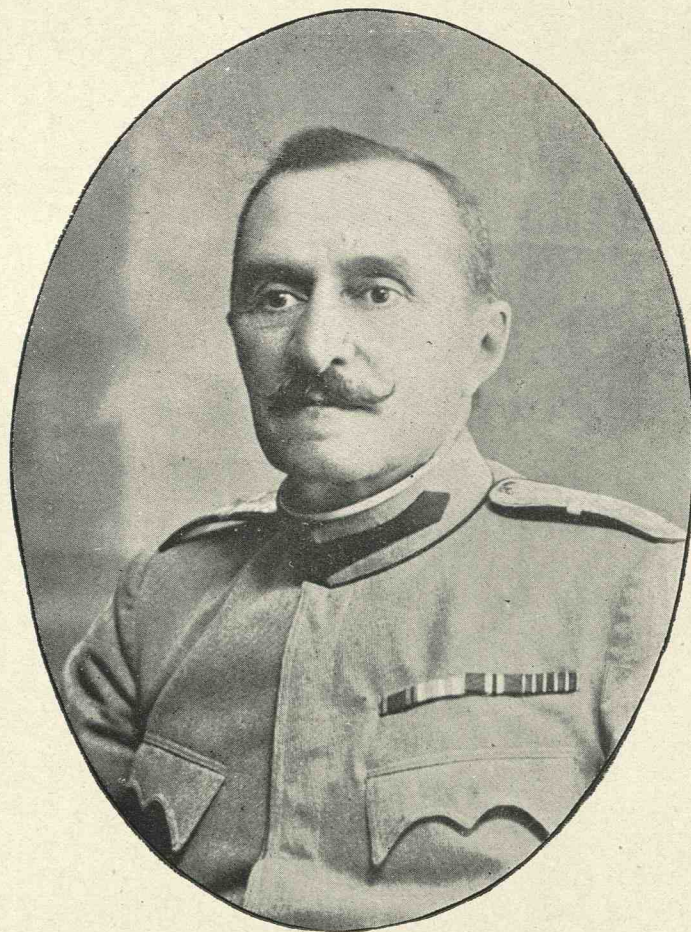

GENERAL ALEX. HARTEL

General de Brigadă

A luat parte la campanie ca comandant general
al etapelor

General HarTEL

GENERAL AL. HIOTTU

General de Brigadă

A comandat Divizia 4-a partea sedentară

G. A. Hiottu

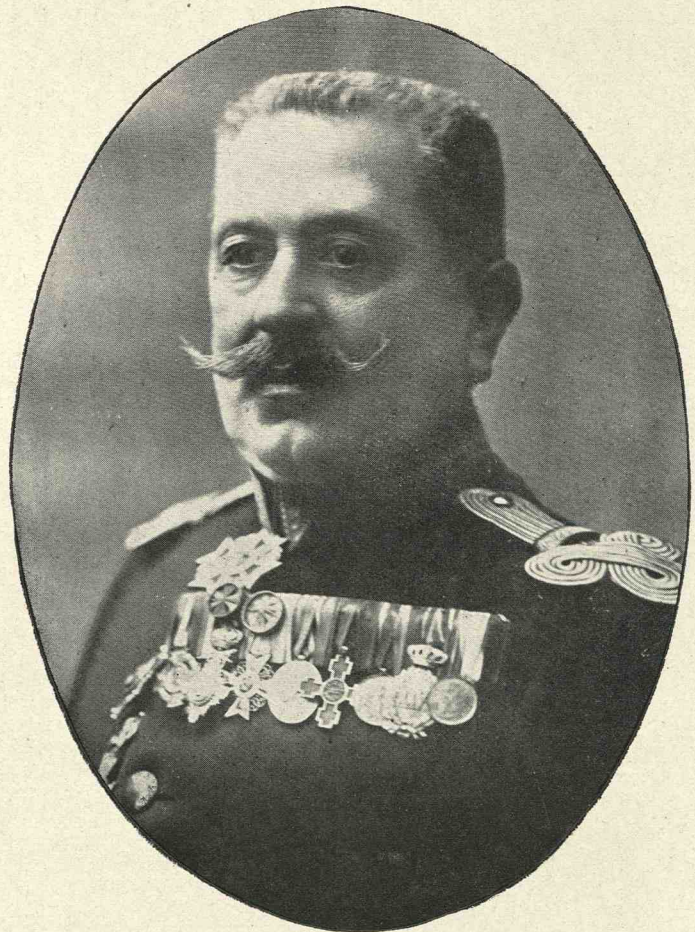

GENERAL LUCA VLĂDOIANU

General de Brigadă

A comandat Divizia 4-a de rezervă în timpul
campaniei

General Vlădoianu

GENERAL GEORGE D. SOLACOLU

General de Brigadă

A participat la campanie ca comandant al Bri-
găzii 33 Infanterie independentă de Rezervă

General Solacolu

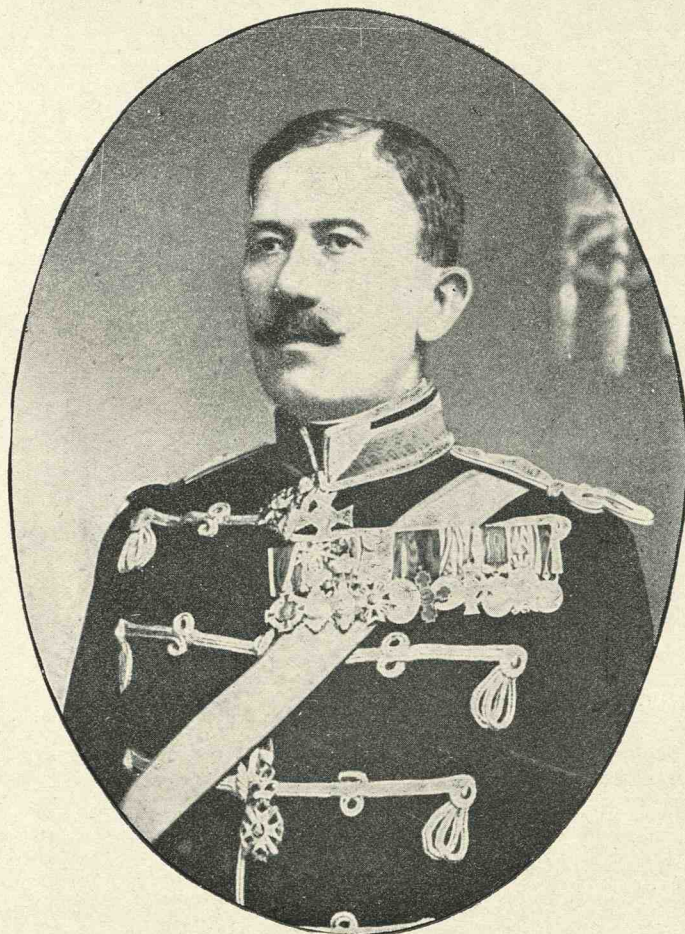

GENERAL CONSTANTIN OREZEANU

General de Brigadă

A comandat divizia 6-a teritorială în timpul
acțiunii militare

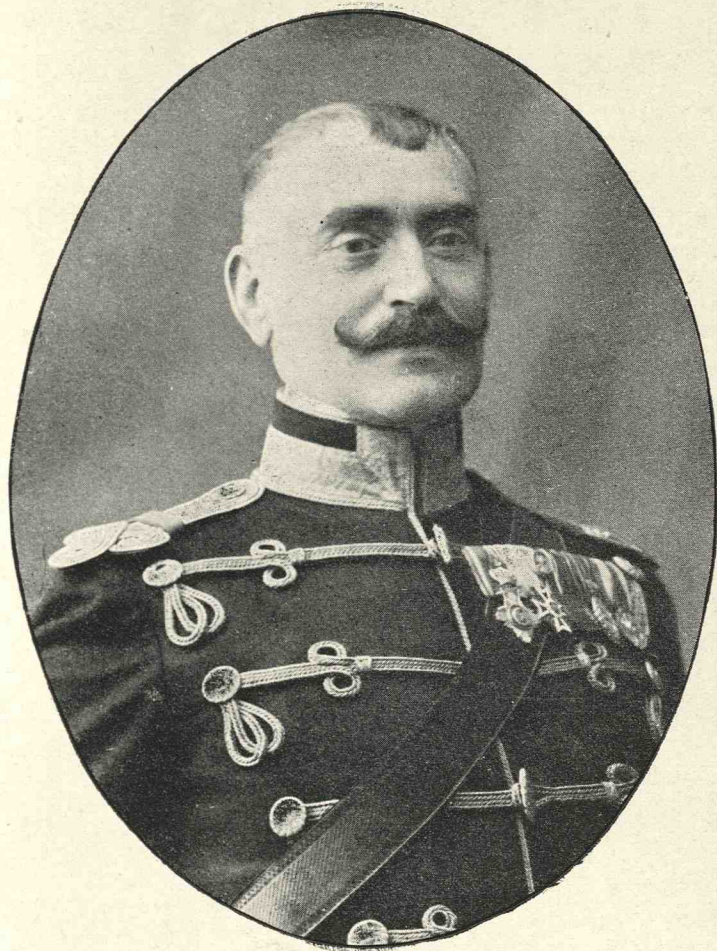
General Orezeanu

GENERAL MUSTATZĂ

General de Brigadă

A comandat în timpul campaniei Divizia 2-a
de Cavalerie

GENERAL IOAN SEULESCU

General de Brigadă

A comandat Brigada 4-a Cavalerie (fostă Brigada Independentă) care a intrat în compunerea Diviziei a 2-a Cavalerie

General I. Seulescu

GENERAL PRETORIAN ERACLE

General de Brigadă

Comandantul Brigăzii 5 Cavalerie

S'a născut la 2 Aprilie 1863 în Ploești

A comandat Brigada 5-a Cavalerie în timpul acțiunii din Bulgaria

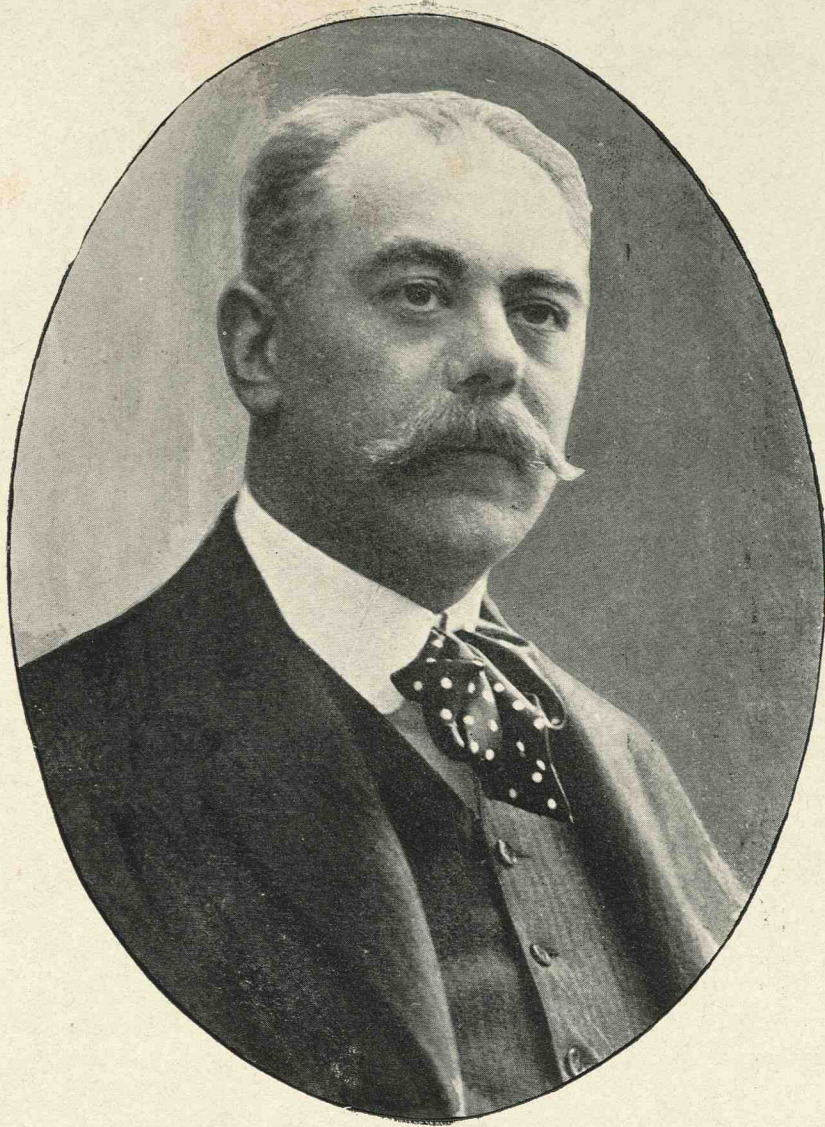

General Pretorian

PARTEA II-A

ACȚIUNEA MILITARĂ A ROMÂNIEI

- CAP. I. — Mobilizarea armatei. — Avântul Țării. — Preparațiunea morală și materială. — Rapiditatea mobilizării. — Rolul C. F. R. — Transporturile militare. — Concentrarea. — Asistența particulară. — Instinctul de conservare și spiritul de sacrificiu al poporului român. — Contingentele și numărul oamenilor chemați sub arme. — Numărul oamenilor cari au participat la ocuparea cadrilțerului și compoziția armatei de ocupație. — Compoziția și numărul trupelor cari au trecut în Bulgaria. — Căile ferate și mobilizarea.
- CAP. II. — Regele și armata.
- CAP. III. — Planul operațiunilor militare. — Proiectul din Iunie al Marelui Stat Major. — Situația armatelor bulgare. — Baza și alegerea liniei de operații. — Rolul Marelui Stat Major. Compoziția Statului Major în 1913.
- CAP. IV. — Marele quartier general.
- CAP. V. — Desfășurarea operațiunilor armatei principale. — Trecerea Dunărei. — Prima fază strategică. — Înaintarea în interiorul Bulgariei. — A doua fază strategică. — Spre Sofia. — Rezultatele planului de operații și a execuției lui.
- CAP. VI. — Evacuarea Bulgariei de către trupele Române. — Planul de desconcentrare.
- CAP. VII. — Operațiile din Cadrilater.
- CAP. VIII. — Operațiile Corpurilor I, II, III și IV de armată, a Diviziilor I și II de rezervă, și a diviziilor I și II de cavalerie. — Etapele străbătute și marșurile executate.
- CAP. IX. — Marina militară în campania din Bulgaria.
- CAP. X. — Activitatea geniului în campania din 1913.
- CAP. XI. — Intendența.
- CAP. XII. — Serviciul sanitar.
-

DOMNUL NICOLAE GR. FILIPESCU

Fost ministru de războiu, mulțumită activității căruia armata română a realizat în mod strălucit campania din 1913.

Intr'adevăr d. Nicolae Gr. Filipescu în timpul cât a fost ministru de războiu și-a înțeles misiunea care era nu numai să *organizeze* ci să și *prepare de războiu* armata prin creditele ce a obținut. D-sa a luat pe dealtă parte măsuri pentru *completarea materialului*, și aproape a îndoit gurile de foc ale artileriei noastre. Deasemenea prin alegerea personalului a putut să dea *pregătirei de războiu* o formă *concretă*. Tot sub ministeriatul D-lui Nicolae Gr. Filipescu s'a completat materialul de pod — prin comenzile ce s'au făcut în șantierile din T.-Severin și străinătate în August 1912 — și care material a făcut dovada necesității sale impetuoase în timpul campaniei.

În afară de aceasta tot sub ministeriatul Domnului N. Gr. Filipescu s'a organizat *trupele de rezervă*.

Toată această operă pe care am rezumat-o în câteva rânduri D-nul N. Gr. Filipescu a realizat-o lăsând la o parte orice considerațiuni politice, călăuzit numai fiind de un înalt sentiment patriotic.

Țara mai trebuie să fie recunoscătoare Domnului N. Gr. Filipescu, care mulțumită atitudinii sale energice, a adus situațiunea mobilizării care a fost încoronată cu atâtea frumoase succese morale și mărirea teritoriului României.

De aceia, în acest *Istoric al Campaniei militare din 1913*, — care va fi pentru istorie și generațiile viitoare oglinda adevărului asupra evenimentelor petrecute în acest an memorabil — am crezut că se cuvine să dăm un loc de frunte marelui român Nicolae Gr. Filipescu.

CAPITOLUL I.

MOBILIZAREA

Mobilizarea armatei. — Avântul țării. — Preparațiunea morală și materială. — Rapiditatea mobilizării. — Rolul C. F. R. — Transporturile militare. — Concentrarea. — Asistența particulară. — Instinctul de conservare și spiritul de sacrificiu al poporului român.

Mobilizarea armatei, este una din principalele operațiuni, care prin rapiditatea efectuării ei, sau prin încetineala execuțiunii ei, poate decide de soarta unui război. Faptul este îndestul de explicabil. Când un stat beligerant a reușit să-și mobilizeze trupele sale mai repede de cât inamicul, când operațiunea concentrării s'a terminat, atunci când inamicul n'a efectuat încă operațiunea mobilizării, acest Stat are o șansă puternică de partea sa, căci poate invada pe teritoriul dușman și procede imediat la luarea unei ofensive grabnice.

De aceea, toate Statele dau o mare importanță acestei faze care se numește: «punerea armatei pe picior de război».

Dar, pentru ca operațiunea mobilizării să se efectueze cu rapiditate și în condițiuni bune, se cer două preparațiuni: 1) o preparațiune *morală* a națiunii 2) o preparațiune *materială*.

În 1913 s'a făcut dovada strălucită, că atât din punctul de vedere moral, cât și din punctul de vedere material, factorii cari au avut misiunea

să se ocupe de aceste preparațiuni, s'au achitat conștiincios de misiunea lor grea și delicată.

Țara a răspuns cu o grabă și cu un entuziasm indescriptibil la apelul ce i s'a făcut și s'a remarcat faptul îmbucurător că majoritatea populațiunii, făcând parte din cadrele armatei, nu a ținut socoteală de contingentele chemate sub drapel, ci a răspuns la mobilizare fără distincțiune. De altă parte, numărul enorm al voluntarilor, a făcut dovada cât de puternic este instinctul de conservare al acestui popor, cât de impetuos îi e avântul patriotic, cât de grandioasă îi e puterea de sacrificiu și abnegațiune și cu câtă dragoste și uitare de sine, fiecare fiu al țării știe să-și facă datoria cea sfântă către patrie. Din această cauză s'a răspuns, odată decretul de mobilizare apărut, cu un număr enorm de elemente.

* * *

Odată izbucnit al doilea război balcanic, odată cunoscut avertismentul dat de România Bul-

garii, (vezi «acțiunea diplomatică»), se formase în țară un curent puternic în favoarea războiului și fiecare zi era așteptată cu o vie și legitimă nerăbdare, căci toți vroiau să apară ordinul mult dorit de mobilizarea generală a armatei.

Curentul războinic devine atât de formidabil, încât fatalmente el a trebuit să se manifeste sub diferite forme:

Un limbaj entusiast al presei și întruniri impozante în București și în toate orașele din țară; demonstrațiuni pe străzi în care plancarte cu «vrem război», la Sofia» etc. abundau.

Avântul patriotic, pornirea războinică, ajunsese, prin încordarea situațiunii diplomatice și precipitărei evenimentelor din peninsula balcanică, la un adevărat delir.

Era imposibil de luptat împotriva acestui formidabil și maestos curent al opiniunii publice, care ne mai voind să cunoască necesitățile impuse de acțiunea diplomatică, uitând de orice rivalități politice, cerea într'un glas intrarea în acțiune a României, imediată.

De astă dată opinia publică dela noi avusese timpul să fie bine inițiată de situația și rolul țării noastre ea își da perfect de bine seama de misiunea ce trebuia să o aibă România, ea nu mai plutea în vag și incoerență ca la începutul crizei balcanice și în consecință agitația ei grandioasă, coincidea din fericire cu evoluțiunea acțiunii diplomatice a guvernului.

Conform avertismentului dat, din timp, Bulgariei și adus la cunoștința tuturor Puterilor, guvernul, față de isbuenirea celui d'al doilea război balcanic, provocat și dorit de Bulgaria, n'avea decât să execute misiunea ce interesele sale supreme îi dicta și care din fericire, coincidea și cu interesele Europei, care sătulă de vărșările de sânge și starea de război din Orient, dorea pacificarea sud-estului european și deci nu puteau decât să aprobe și să secondeze diplomaticește acțiunea României.

Trebue să recunoaștem că s'a dat cel mai

înălțător exemplu de solidaritate și perfectă inteligență între cârmuitori și națiune.

Elanul patriotic al națiunii a mers crescendo, după cum în aceeași măsură acțiunea diplomatică a României se desena netă, categorică, energică și clară.

La 20 Iunie a avut loc în București o grandioasă întrunire cetățenească, urmată de o manifestație pe străzi și în fața Palatului Regal, manifestație care a dat nota simțământului opiniei publice.

În aceeași zi a apărut și mult așteptatul decret de mobilizare, care corespundea cu e-puizarea mijloacelor de ordin diplomatic.

Decretul de mobilizare (No. 4751) a apărut în «Monitorul Oficial» dela 20 Iunie.

El conținea următoarele dispozițiuni:

Art. 1. — «Armata activă cu rezervele ei se «mobilizează și va forma armata de operațiuni,

Art. 2. — «Mobilizarea se va executa după «prescripțiunile regulamentului asupra mobili- «zării armatei.

Art. 3. — «Pentru complectarea efectivelor «de război se vor chema contigentele de rezervă «și miliții necesare.

«Prisosul se va chema treptat conform cu «trebuințele.

Art. 4. — «Ordinea de bătae va fi hotărâtă prin planul de mobilizare în vigoare.»

* * *

Ordinul pentru mobilizarea armatei a fost primit în întreaga țară cu un entusiasm împins până la delir, care a uimit pe toți străinii, care se aflau în treacăt pe aceea vreme în România.

Câteva zile orașele și satele au presintat un aspect pitoresc, original și mișcător prin activitatea febrilă ce a domnit, prin serbările de binefacere, care s'a organizat pentru strângerea fondurilor necesare ajutorării familiilor mobilizaților, prin exploziunile de bucurie ale

populațiunei, prin avântul cu care și cel bogat și cel sărac, și orășeanul și săteanul, se grăbea să răspundă la apelul țării. S'au petrecut scene înălțătoare, care vor fi neșterse în amintirea tuturor acelora, care au avut norocul să asiste la ele: s'au înregistrat acte de devotament, sacrificiu și virtute cetățenească, care au dovedit cu prisosință cât focar de energie și ce bogăție de sentimente există în sufletul României.

În această clipă istorică, toate pasiunile politice au amuțit ca prin farmec și toate inimile băteau la unison. Un singur gând însufleteau pe toți, — să treacă cât mai repede pe teatrul de operațiuni; o singură dorință ardea în sufletele tuturor, — să dea piept cu dușmanul spre a-i dovedi că vitejia strămoșească a românului nu a adormit; un ideal ținteau toți să-l vadă cât mai repede realizat, — o Românie mare, respectată și temută în afară. Și o probă că această pornire măreață, acest avânt uriaș, acest entusiasm copleșitor, nu era ceva artificial și provocat de o împrejurare trecătoare, nu era efectul unei campanii organizate cu scopul de a excita spiritele și ale pregăti în vederea marelui efort ce se cerea națiunei, ci el era pornit dintr'un instinct de conservare, puternic infiltrat în român, dintr'un nobil și tradițional sentiment al datoriei către patrie, dintr'o superioară concepție despre demnitatea cetățenească, care la un moment dat — în clipele istorice — se confundă cu demnitatea țării și provoacă în fiecare mărirea personalității și deșteptarea gustului pentru actele eroice, — este că populațiunea rurală nu a voit să fie nici o socoteală de contingentele chemate sub drapel, și au răspuns toți cei capabili să fie o armă în mână, sau să fie de vre-un folos oștirii.

Aducându-li-se la cunoștiință ordinul relativ la contingentele chemate, acei care urmau să plece la vetrele lor, au căzut în genuchi rugându-se de ofițerii lăsați la birourile mo-

bilizării, să-i i'a și pe dânși căci, nu-i șeade bine românului când țara e în război, să stea acasă și să-și păzească vatra întocmai ca femeile. Cei tineri și numărul lor a fost atât de mare, în cât au fost majoritate respinși, s'au înscris ca voluntari; de asemenea, și veterani din războiul independenței au manifestat dorința să-și mai pue încă odată în serviciul țării, viața lor.

Intellectualii, profesori universitari, foști Miniștri, deputați și senatori s'au înscris ca voluntari dând un frumos exemplu de patriotism.

Astfel, grație acestui unanim avânt, acestei extraordinare dispozițiuni războinice, într'un timp uimitor de scurt, cazarmele au fost pline de o mulțime înfrigurată și dornică să fie pusă în pozițiune de a face dovada sacrificiului suprem.

Dar, dacă prima perioadă care a precedat mobilizarea, timpul decurs de la aparițiunea decretului de mobilizare și până la sosirea celor chemați la reședințele garnizoanelor respective a fost caracterizat prin acest elan patriotic, mulți se așteptau ca el să se micșoreze fiind înlocuit cu luarea contactului realității, cu grija zilei de mâine, cu teama de soarta celor rămași acasă. Ei bine, s'a înregistrat în timpul efectuării mobilizării și cu ocaziunea plecării trupelor spre diferitele puncte, unde a urmat după indicațiunile planului Statului-Major să se facă concentrarea și trecerea trupelor în Bulgaria, acelaș entusiasm, aceiași dispozițiune războinică, aceiași aprigă dorință de a participa la acte de eroism.

Cazarmele, supra populate vuiiau de furnicarul omenesc în fierbere. Intreaga Românie era în sărbătoare și familiile celor mobilizați, dacă nu aveau nevoie să dea imboldul, nici aceștia la rându-le nu simțeau necesitatea să recomande liniștea sufletească, resemnarea, pentru eventualitatea unor noutăți triste. Era comună dorința și o secretă împulsiune de a contribui, fiecare în conformitate cu situația

sa, la efortul imens al națiunii și de aceea nu a avut loc ezitări, temeri, grija de necunoscut, care chinuște numai pe cei egoiști și lași. N'a fost nevroze deci, nici de încurajări, nici de mângâeri. Cei gata de plecare, erau voioși, cei care nu-i putea însoți, considerau aceasta ca o pedeapsă.

În cazarmă, totul a fost pregătit, de o lună și mai bine înainte, în ce privește echiparea trupelor; așa că operațiunea aceasta a mers foarte repede, efectuându-se în condițiuni multumitoare. În timpul acesta erau alții pe care îi consumau dorul să fie și ei alături de cei care urmau să plece în câmpiile Bulgariei. Erau dezertorii și nesupușii care, dintr'o greșală sau alta, rătăceau fie în țară, fie peste hotare.

M. S. Regele s'a gândit și la dânși, și a semnat un decret pentru amnestierea lor. Toți aceștia s'au grăbit apoi să se prezinte la corpurile respective.

În ziua de Duminică 23 Iunie trenurile de călători au fost suspendate, nefuncționând până la efectuarea definitivă a mobilizării, decât un singur tren pe o direcțiune. C. F. s'a ocupat dela această dată numai cu transporturile militare.

* * *

În ziua a 4 de mobilizare adică cu două zile înainte de a se începe transporturile, măsurile de acoperire erau complet luate.

* * *

Operațiunile și transporturile de mobilizare au început în noaptea de 22—23 Iunie, ora 12 noaptea, fiind chemați sub drapele oameni din contigentele de completași și rezervă dela 1911—1901 inclusiv, iar cei din contigentele 1900—1895 numai cei chemați cu ordine individuale. Rechizițiunile începute imediat după aparițiunea decretului de mobilizare, s'au efectuat în toată țara cu repeziciune și ordine din partea autorităților administrative și cu bună

voință din partea populațiunii, care cu drag a pus la dispoziția armatei vehiculele și vitele disponibile.

În ziua de 23 Iunie A. S. R. Principele Ferdinand, a fost numit generalisim al armatei și a doua zi 24 Iunie generalismul a dat următorul ordin de zi:

«Majestatea Sa Regele a bine voit să-mi «încredințeze comanda de căpetenie a armatei «de operațiuni.

«Mândru și adânc recunoscător de această «înalță cinste, iau astăzi comanda armatei, pe «deplin convins, că prin nestrămutata ei cre- «dință către Țară și Rege și prin înflăcăratul «ei patriotism, ea va păși în orice moment pe «urmele gloriosului nostru trecut.

(ss) *Ferdinand.*

* * *

Armata noastră mobilizată, la diferite centre a fost apoi transportată fie la Dunăre, fie spre Dobrogea de sus, conform ordinelor hotărâte de marele stat-major, care făcuse planul, în vederea eventualității unei campanii în peninsula Balcanică, cu o lună mai înainte.

Plecarea trupelor din garnizoanele lor respective, a dat ocaziuni unor înălțătoare exploziuni patriotice și în toate părțile aceste plecări s'au făcut cu deosebite solemnități, indiferent de ora de plecare.

Intreaga populațiune a orașelor din provincie a ținut să iasă în întâmpinarea celor ce aveau să trâmbeze iarăși lumei gloria străbună, preoții în odăjdii au oficiat slujbe religioase pentru isbânda armatei și viața bravilor fii ai României, iar femeile au aruncat flori, acoperind trupele cu aceste gingașe mesagere de bun augur. Toți soldații erau împodobiiți cu flori și în cântece eroice au părăsit orașele îndreptându-se spre un țel, ce în acele răpitoare clipe le era cu totul înfășurat în mister.

Armata mobilizată a fost transportată pe C. F. R. fie că a făcut marșuri pe jos, utili-

zându-se în modul cel mai rațional posibil capacitatea de transport a căilor ferate și a drumurilor ordinare.

Dela 27 Iunie (a cincea zi dela începerea efectuării mobilizării) zi și noapte fără întrerupere, aplicându-se cu strictețe planul de transporturi și operațiuni militare, s'au expedit pe calea ferată peste 500 de trenuri spre Dunăre, fără să se înregistreze nici un accident, care ar fi ocazionat întârzieri și schimbări în executarea planului. Mai departe relevăm marele efort făcut de administrația C. F., munca intensă și inteligența pe care au desfășurat-o funcționarii acestui important serviciu și titlul de recunoștință care a bine meritat dânsa dela țară, pentru marele și neprețuitul concurs ce l'a dat în aceste memorabile evenimente, armatei.

La 1 Iulie — adică a cincea zi dela începerea efectuării mobilizării — erau concentrate pe linia Dunărei corpul I de armată, divizia I-a de cavalerie, în total 70.000 mii de oameni; iar la Corabia erau prezenți la aceiași dată 12.000 oameni. (Brigada a 13-a din corpul IV de armată și brigada a 7-a din corpul II de armată).

Cu o zi înainte adică a 8-a zi dela începerea efectuării, în dimineața zilei de 28 Iunie, primele trupe române trecuse Dunărea și avansau cu repeziciune în interiorul Bulgariei.

Trupele Mobilizate.

În total armata română a mobilizat în campania din vara anului 1913 următoarele contingente și număr de oameni:

1. Contigentele 1901—1900—1911
2. Contigentele 1901—1897 și
3. Contigentele 1896 și 1895 (miliții) numai cei cu ordine speciale.

Efectivul total al armatei române mobilizate a fost următorul:

	Ofițeri	Trupă
1. Marele cuartier general.	150	1400
2. Divizia 1 Cavalerie.	260	8000
3. » 2 »	200	5500
4. Corpul 1 Armată	900	46000
5. » 2 »	950	46000
6. » 3 »	900	46000
7. » 4 »	900	46000
8. » 5 »	950	47500
9. Divizia 1 rezervă.	280	18000
10. » 2 »	280	17000
11. » 3 »	280	18000
12. » 4 »	390	18000
13. » 5 »	250	16000
14. Brigada 31 Infant. rez.	80	5500
15. » 32 » »	90	5500
16. » 33 » »	100	8500
17. Comand. Cet. București	250	14000
18. Comand. Regiunei F. N. G.	180	6500
19. Marina Militară.	130	2000
20. Etapele.	500	34000
Total g-ral armatei de operațiuni	7940	409400
Părțile sedentare	1000	55000
Trupe teritoriale	100	36000
Total general armatei române	8693	500400

Numărul oamenilor cari au participat la ocuparea Cadrilaterului și compoziția armatei de ocupațiune a Cadrilaterului.

Pentru ocuparea cadrilaterului armata de ocupațiune a fost astfel constituită:

1. Corpul 5 armată. General Culcer, Comandantul armatei de ocupație. Efective:

	Ofițeri	Oameni	Tunuri	Mitral.	Cal
Corpul 5 Armată	950	47500	108	52	19000
Divisia 3 Rezervă	280	18000	20	8	4500
Brig. 31 Rez.	80	5500	—	—	400
Total general al					
Armat. de oper.	1310	71000	128	60	23900

Compoziția și numărul trupelor cari au trecut în Bulgaria.

Comandantul de Căpetenie; *A. S. R. Principele Ferdinand al României*

Șef de Stat major al Armatei de Operații:
General de Divizie Averescu Alexandru.

	Ofițeri	Oameni	Tunuri	Mitral.	Cai
Marele quart. G.	150	1900	—	—	600
Div. 1 și a 2 Cav.	460	13500	24	14	12000
Corp. 1—4 Armată	4600	184000	450	224	69000
Div. 1 și 2 Rez.	560	35000	40	24	7500
Brig. 33 I Rez.	110	8500	—	—	550
Trupe de Etape.	500	3000	—	—	—
Total General . . .	6180	272400	514	262	89650

Trupele au fost transportate în peste 500 de trenuri militare iar restul pe jos, s'au pe vase pe Dunăre.

Mobilizarea a durat exact 8 zile, începând la 12 noaptea (22—23 Iunie) și terminându-se la 31 Iunie, când bulgarii, își făcuse socoteală că ea va ține 14 zile. Conform acestei prevederi, că armatele române nu vor putea intra în teritoriul bulgar decât cel puțin la 7 Iulie, bulgarii sau grăbit să silească pe adversarii lor la lupte oare cum decisive, în scopul de a termina războiul în favoarea lor, înainte ca operațiunile armatei române să înceapă virtual.

După cum am arătat și din cele ce s'au

petrecut aceste socoteli nu s'au potrivit și ui-mitoarea rezeziune cu care armata noastră a fost mobilizată și concentrată, a zăpăcit și consternat cercurile conducătoare de la Sofia, determinându-le, să ia măsuri urgente pentru apărarea capitalei și retragerea trupelor sale, care făceau față trupelor grecești și sârbești în diferite puncte.

Planul de mobilizare a fost atât de bine conceput și atât de prompt adus la îndeplinire, în cât a 5-a zi de mobilizare — în dimineața zilei de 28 Iunie — primele trupe române trecuse Dunărea, începând avansarea pe teritoriul bulgar.

Nici o armată nu a făcut până la 1913 o mobilizare în condițiunile de timp (iuțeală) și ordine ca armata română. Astfel, România a ținut recordul din acest punct de vedere, făcând dovada străinătăței de ce instrument admirabil și bine pregătit dispune, atât din punctul de vedere al organizării cât și din punctul de vedere moral.

Mesajul Tronului, citit de M. S. R. Carol I la deschiderea Corpurilor Legiuitoare în ziua de 15 Noembrie 1913, vorbește în termeni mișcători de modul cum s'a manifestat acest instinct de conservare al țării, despre avântul nostru patriotic, de entuziasmul și puterea de sacrificiu a fiilor țarei.

CĂILE FERATE ROMÂNE ȘI MOBILIZAREA

Dar, dacă din punctul de vedere moral, suntem în drept să ne mândrim de focarul de energie ce îl depozitează poporul român și să avem încredere deplină în viitor, și din punctul de vedere material, punerea armatei pe picior de război a făcut dovada unei întinse și inteligente preparațiuni, a unor ser-

vicii bine organizate și a unui material în conformitate, cu cerințele unei atari preparațiuni.

În primul rând trebuie să ne ocupăm de rolul principal pe care l'a avut C. F. R. în rezultatul fericit al efectuării mobilizării armatei noastre.

Cu toate că rețeaua C. F. R. nu e mare,

cu toate că numărul locomotivelor și parcul de vagoane nu e suficient pentru un trafic excepțional, cu toate că personalul e puțin numeros în raport cu serviciile ce i se cer, s'a admirat modul perfect cum s'a organizat serviciul de circulație al trenurilor militare, regularitatea în funcționarea lor, lipsa de accidente — cari ar fi fost foarte explicabilă — modul conștiincios cu care întregul personal al C. F. R., mobilizat la rândul lui și pus la dispoziția autorităților militare, și-a îndeplinit misiunea lui grea și plină de răspundere.

C. F. R. au o complicată și vastă administrațiune, de aceea meritul unei bune funcționări în timpuri normale, este mare; dar în timpuri excepționale și mai cu seamă cum este starea de război, o bună funcționare a tuturor serviciilor și regulata punere în marș a tuturor trenurilor militare, este pentru direcțiunea C. F. R. o probă evidentă de inteligență, energie, de activitate fericită, bine ordonată și savant repartizată.

Ziua și noaptea, fără întrerupere, liniile noastre congestionate au transportat convoiuri enorme militare, stațiile au fost aglomerate, funcționarii la posturile lor, privighind la aducerea la îndeplinire cu o exactitate ireproșabilă a multiplelor ordine, dovedind un înalt și nobil devotament.

Așa se explică cum în câteva zile, masse întregi de trupe au putut fi transportate din Nordul Moldovei pe frontiera Dobrogeană, sau în diferite puncte fixate pe Dunăre.

După ce s'a terminat cu transportul trupelor, a început transportul mai intens al trenurilor cu aprovizionările necesare armatei, — transport efectuat în aceleași condițiuni de regularitate și rapiditate.

C. F. R. în același timp, nu a neglijat in-

teresele publicului aflător în țară și a menținut câte un tren de persoane zilnic pe toate liniile sale, care a funcționat regulat și-a transportat totdeodată vagoane de mărfuri necesitate de interesele imediate ale populațiunii.

După marea sforțare și vastă activitate desfășurată în această capitală fază a operațiunilor militare, C. F. R. au trebuit să reia traficul normal și apoi să organizeze — odată demobilizarea decretată — transportul trupelor din Bulgaria, cât și acelor aflătoare în diferite puncte ale țării la reședințele garnizoanelor respective și a centrelor unde urma să aibă loc de fapt demobilizarea și trimeterea oamenilor la vetrele lor. Aceiași regularitate și rapiditate, aceiași exactitate, și conștiinciositate a fost remarcată și în această grea perioadă.

Isbucind epidemia de holeră între trupele noastre aflătoare în Bulgaria, direcțiunea C. F. R. a luat din vreme, prin serviciul său sanitar, toate măsurile indicate în asemenea împrejurări dând instrucțiuni folositoare personalului său, procedând la dezinfectarea vagoanelor și supraveghind cu strășnicie transporturile trupelor de holerici.

Grație întinselor și severelor măsuri luate și executate cu strictețe, n'am avut o extindere mai mare în țară a grozavei epidemii.

Pentru marele servicii aduse țării de administrațiunea C. F. R., M. S. Regele, prin Mesajul Tronului, citat la deschiderea Corpurilor Legiuitoare din ziua de 15 Noembrie 1913, a recunoscut partea merituosă ce a revenit acestei administrațiuni în efectuarea admirabilă a mobilizării și a demobilizării armatei, aducându-i elogiul și Inalta Sa recunoștință.

CAPITOLUL II.

REGELE ȘI ARMATA

Regele și organizarea armatei. — O preocupățiune constantă. — Glasul țării a fost ascultat. — Regele și soldații din 1913.

Când prințul Carol de Hohenzollern a fost proclamat Domn al României, cum a pășit în țară, el s'a ocupat în deosebi de situațiunea armatei și a apărării noastre naționale. La 1866 armata era puțină și în criză de organizare. Domnitorul, a depus fericite eforturi pentru organizarea, conform cerințelor moderne, a armatei, atrăgând atențiunea continuă a guvernelor asupra necesității imperioase de a poseda o forță armată, gata pentru orice eventualitate, spre a face față evenimentelor. Pentru realizarea acestui scop, se cerea perseverență, sacrificiul țării de a acorda creditele necesare pentru armamente, echipamente și înzestrarea armatei cu toate cele de care avea trebuință.

An cu an, armata a căpătat, în măsura posibilului, cele necesare și când la 1877 a izbucnit războiul ruso-turc, România a putut să intervie la apelul disperat al Rusiei, cu armata sa, trecând în Bulgaria și acoperindu-se de glorie la Grivița, Plevna, Smârdan, și toate luptele la care a participat.

Atunci, cu toate că armata noastră nu era încă înzestrată cu toate cele trebuitoare unei campanii, cu toate că era în plină fază de organizare, ea a făcut dovada superiorității sale: soldatul, prin bravura și spiritul său eroic; comandanții prin tactul și cunoștințele lor; iar capul ei suprem, prin înaltele Sale însușiri de strategian.

După acest glorios război, care ne-a adus independența și regalitatea, M. S. Regele a continuat într'o măsură mai pronunțată să se ocupe de «brava și iubita sa armată», determinând guvernele să se ocupe în primul rând de nevoile, din ce în ce mai mari, ale armatei.

Încetul cu încetul, s'au introdus diferite reforme, relativ la organizare; s'au înființat școli militare, s'au clădit numeroase cazarme, s'au făcut vaste lucrări de fortificații, s'a înzestrat infanteria cu o pușcă excelentă, artileria cu tunuri numeroase cu tragere repede, obuziere și mitraliere, s'a mărit numărul regimentelor de cavalerie, s'a dat o bună orga-

nizare trupelor de specialități, s'au luat măsuri pentru echiparea trupelor, iar în ce privește antrenamentul rezervelor, s'au făcut numeroase și interesante manevre.

Iubind armata, îngrijind-o și păzind-o de a nu fi amestecată în luptele politice, M. S. Regele a reușit în foarte scurt interval să-și vadă opera îndeplinită, să aibă la dispozițiune o armată numeroasă și bine organizată, comandanți destoinici și bine calificați de a-și îndeplini misiunea lor grea și delicată.

Aceste continue îndemnări, încurajeri, consilii date tuturor guvernelor care s'au perindat la cârma statului, au sfârșit prin a pune la dispoziția țării o armată de primul ordin, disciplinată, lesne maniabilă, cu prețioase calități ofensive, în care dânsa își poate pune speranțele și deci poate privi fără grijă ziua de mâine.

Nu urmează însă de aci, că trebuie să ne legănăm cu iluzia că am făcut totul pentru apărarea națională și «a privi fără grije ziua de mâine» ar însemna să adoptăm de-acuma înainte politica comodă a așteptării desfășurării evenimentelor.

Popoarele au de extras o lecțiune din toate evenimentele istorice și anume:

Să nu fii surprins nepregătit, sau să nu crezi că ai făcut totul pentru a fi pregătit. Apărarea națională, impune o continuă și constantă privighere și preocupare. Fiecare zi poate aduce o schimbare, o inovațiune în arta militară și în armament, după cum o tensiune de raporturi politice între state, poate determina un război, care ne poate interesa, direct sau indirect. Cum această chestiune—preparațiunea militară morală și materială — este de o capitală importanță, i-am rezervat un capitol special unde scoatem în relief datoria ce incumbă generației de azi în această privință. Ceia ce vroim să stabilim aci, este datoria de recunoștință pe care românii trebuie s'o poarte adânc săpată în inimile lor, iubitelui lor Suveran, care, spirit a toate prevăzător, ostaș

prin educațiune, înțelept conducător și mare diplomat, a știut din primul moment al domniei sale, că o țară spre a fi respectată și temută, trebuie să poseadă o armată de primul ordin, căci numai bazat pe această forță, glasul României, atunci când interesele sale o cer, va putea fi ascultat.

De aceia în Mesajul tronului, citit de M. S. Regele cu prilejul deschiderii sesiunii parlamentare ordinare din 1912 s'a pus mândra frază «*glasul țării va fi ascultat*». Această frază — după cum a spus d. Titu Maiorescu, fostul președinte al consiliului — a fost introdusă chiar de suveran în Mesaj și ea nu a fost o simplă bravură, ci un avertisment dat la momentul oportun, aceluia care își închipuiau că vor putea, să nesocotească cererile României, odată criza balcanică declarată și problema stabilirii unui nou echilibru în sud-estul european pusă.

Și evenimentele au dovedit că glasul României a fost ascultat, pentru că a trebuit să fie ascultat.

Intrarea în acțiune a armatei, odată mijloacele diplomatice epuizate, a dovedit eternul adevăr că soluțiunile cele mai grele, devin ușoare, problemele cele mai complicate, devin simple, când cel mai tare știe să-și aleagă momentul proprice spre a-și dicta verdictul. Și România a dictat în Balcani, impunând încetarea ostilităților, încheerea păcii la București și stabilirea unei sfere de influențe conform intereselor sale primordiale, precum și ale Europei.

Rolul de arbitru pe care l'a luat România și Regele ei, în Orient, a fost cu scrupulozitate îndeplinit și demnitatea procedurii, ca și înțelepciunea în darea soluției, a ridicat în Europa unanime aprobări, semne de recunoștință pentru Regele Carol și elogiul pentru marea Sa înțelepciune.

E, bineînțeles, fericit acel popor care în vremurile de grea cumpănă are nădejdea în

înțelepciunea aceuia care îl conduce și cu toată încrederea se bizue pe dânsul; după cum fericit e și suveranul care se simte înțeles și iubit de poporul său. Și care poate fi mândria unui Suveran, care și-a bine meritat supranumele de *Marele Căpitan*, dacă nu dragostea ostașilor săi, manifestată în cel mai solemn și înălțător moment: plecarea la război pentru o cauză mare și sfântă?

Când pentru a doua oară în glorioasa Sa domnie, Regele Carol și-a văzut armata gata să intre iar în foc, dragostea sa pentru armată s'a afirmat într'un mod demn de un militar: s'a dus în mijlocul ostașilor săi, a trecut la Dunăre trupele în revistă, cu care ocaziune sutele de mii de oameni i-au făcut o manifestațiune grandioasă de dragoste și devotament.

Iată, după date oficiale, cele petrecute în înălțătoarele zile de 3 și 4 Iulie.

* * *

În ziua de Mercuri 3 Iulie, M. S. Regele a sosit la Corabia, la ora 6 dimineața, eșind în întâmpinarea Sa, A. S. R. Principele Ferdinand, generalisimul armatei de operațiuni; A. S. R. Principele Carol; generalul Al. Averescu, șeful marelui stat-major general al armatei, și toți ofițerii marelui quartier general.

Insoțit de A. S. R. Principele Ferdinand și urmat de casa Sa militară precum și de ofițerii quartierului general, M. S. Regele a inspectat podul de pontoane aruncat peste Dunăre, manifestându-și Inalta Sa satisfacțiune, pentru rapiditatea cu care a fost executat acest pod și soliditatea sa.

La capul podului — pe malul român — Suveranul a fost întâmpinat de soldații regimentului Vlașca No. 5 și Teleorman No. 20, care au primit pe șeful suprem al armatei cu o însuflețire și un entusiasm fără margini. Uralele nu mai conteneau și vădit emoționat, M. S. Regele privea cu mândrie și dragoste

la bravii oșteni, care știau să răspundă în modul acesta Aceluia care cu ani înainte condusesse cu atâta bravură armata română la victorie, tot în câmpiile Bulgariei, și după atâția ani, o armată mai mare, mai bine organizată, era chemată. să fie condusă la glorioase țeluri.

Trecând podul, Regele a mers pe valea Iskerului și pe creasta dealurilor de la est, inspectând trupele brigăzei a XIII-a și înteresându-se de modul de instalare a anteposturilor.

Suveranul era vădit încântat de admirabila ținută a soldaților, de voioșia lor și însuflețirea care domnea pretutindeni, — dela cel mai mic grup de soldați, până la batalioane și regimente întregi. Interesându-se în deaproape și cu amănuntul de tot ceiace se refera la buna stare a ostașului, M. S. Regele a convorbit cu mulți soldați și pretutindeni, la trecerea Sa, tunete de urale isbucni din piepturile ostașilor, al căror moral, destul de ridicat, s'a ridicat și mai mult când au văzut în mijlocul lor pe Marele lor Căpitan.

Odată inspecția terminată în această parte, Suveranul s'a imbarcat pe monitorul «Lascăr Catargiu» și însoțit de Principele Ferdinand, Principele Carol, generalul Hârjeu, ministrul de război, generalul Averescu, șeful statului-major și de suita sa, au pornit în susul Dunării, îndreptându-se spre Bechet—Rahova. Plecarea a fost la 1.30 p. m. și monitorul a sosit la Bechet la 4,25, fiind primit în uralele prelungite ale soldaților ce se găseau pe malul românesc, cât și acelor care se aflau imbarcați pe șlepuri și care treceau la Rahova, pe celălalt mal al Dunării. Scoborându-se de pe monitor, Regele a inspectat cu de-amănuntul trupele aflătoare aci, admirându-le, ca și la cele din Corabia, marea lor însuflețire războinică și dragostea neștrămutată pentru El și Dinastie.

În aceeași zi, la orele 5.10 p. m. M. S. Re-

gele s'a îmbarcat pe monitor și s'a înapoiat la Corabia, unde a debarcat la 7.45 p. m. A doua zi, Joi 4 Iulie, la ora 9 dimineața M. S. Regele a plecat dela cartierul regal din Corabia, în port, unde s'a îmbarcat pe canoaniera «Grivița», plecând la podul dela Siliștioara. Ajuns la acest pod, Suveranul a examinat cu de-amănuntul podul, exprimându-și satisfacțiunea pentru soliditatea sa; apoi a trecut pe țărmul bulgar, unde erau așezate trupele corpului II de armată.

M. S. Regele a trecut în revistă aceste trupe și ostașii L'au aclamat cu mare însuflețire și prin urale repetate.

Trecând în revistă regimentul 2 de artilerie, M. S. Regele a binevoit să înalțe la rangul de sergent pe Vasile Morțun, actualul ministru de interne, care se afla înrolat ca voluntar în reg. 14 Roman.

E plin de învățăminte și demn de înregistrat gestul frumos și inimos al d-lui Vasile Morțun, care dintr'o pornire dictată de înaltul său patriotism, s'a înscris ca voluntar, imediat ce s'a decretat mobilizarea și care a făcut campania ca simplu soldat, stând în front, alături de ceilalți, suportând cu bărbăție și curaj toate marșurile obositoare, refuzând orice avantagii, dând în modul acesta un exemplu pentru toți ceilalți în ce privește îndurarea, spiritul de sacrificiu, sentimentul îndeplinirii datoriei. În aceiași zi, la orele 4 d. a., M. S. Regele a trecut podul și pe malul stâng al Dunărei, a primit defilarea regimentului 4 de artilerie, și a trecut apoi în revistă, în trecerea sa la cartier, trupele din divizia a III-a, care se aflau masate pe lunca de sub dealul satului Siliștioara. Și aci, trupele au făcut Suveranului o entusiastă manifestație de devotament și dragoste nețărmurită.

A treia zi, Vineri 5 Iulie, la orele 9 dimineața, M. S. Regele, înainte de a părăsi cartierul regal spre a intra în București, a mers din nou la podul de peste Dunăre, în-

soțit de A. A. L. L. R. R. Principele Ferdinand, Principele Carol și generalul Al. Averescu, șeful statului major general al armatei de operațiuni, spre a vedea trupele care urmau să treacă pe podul dela Siliștioara, în Bulgaria.

La pod, M. S. Regele a fost întâmpinat de generalul Aslan, comandantul diviziei a III-a, care a raportat Suveranului situațiunea diviziei sale. Aceste trupe, au făcut, ca toate celelalte pe care Suveranul le trecuse în revistă, călduroase manifestațiuni, prin aclamări și urale.

M. S. Regele s'a oprit la fiecare regiment în parte, a convorbit cu comandanții respectivi interesându-se de situația trupei, de traiul ei și asupra aprovizionărilor.

Terminată această revistă Suveranul la orele 10 și jumătate s'a întors la Corabia, de unde cu un tren regal a pornit spre București.

* * *

Cu prilejul anului 1914, M. S. Regele a dat următorul ordin de zi către armată :

Ostași,

«Puteți privi cu mândrie anul care s'a dus. «El va rămâne neșters în amintirea voastră «prin însemnătatea faptelor săvârșite. V'ați în- «deplinit datoria mai presus de orice laudă. «Simt dar o vie mulțumire a vă împărtăși a- «dânca mea recunoștință pentru graba cu care «a-ți răspuns la chemarea țării.

«Ați arătat că în orice clipă Patria se poate «rezema pe voi.

«Dacă n'au fost lupte sângeroase, totuși a'ți «dovedit adevărate însușiri războinice, răbdând «cu bărbăție toate ostenele și neajunsurile.

«Ați înfruntat boale nemiloase ca niște voi- «nici. Intipărite pe vecie vor rămâne în ini- «mile noastre numele acelora care nu ș'au în- «tors la căminurile lor.

«Fiți pururea însuflețiți de înaltele simță- «minte cari v'au călăuzit în acele vremuri mari «și care vor rămâne fala armatei.

«Medalia Avântului, care vă împodobește
«pieptul, va aminti vouă și viitorimei acțiunea
«măreață, care prin grabnica și hotărâta ei în-
«deplinire a ridicat și mai sus renumele nostru.

«Vă mulțumesc călduros pentru ascultarea
«și disciplina ce le-ați arătat în aceste zile
«înălțătoare, fără să dați o clipă înapoi în fața
«jertfelor și greutăților de tot felul pe care
»împrejurările le impuneau».

* * *

Prin Mesajul Tronului de deschidere a

Corpurilor legiuitoare și citit de M. S. Regele
în ședința de deschidere de la 21 Februarie
1914, Suveranul s'a exprimat astfel despre
armată :

«Armata prin însușirile ei și minunatul
«avânt de care a dat dovadă anul trecut, și-a
«mărit prestigiul și a câștigat toată recunoștința
«noastră.

«Nevoile ei reclamă noi îmbunătățiri și
«noui înzestrări, pe care nu mă îndoesc că le
«veți încuviința, de oare-ce soarta țării este
«strâns legată de puterea ei militară».

DOMNUL ALEXANDRU COTESCU

Director General al C. F. R.

Se știe că unul din serviciile Statului care a funcționat în mod ireproșabil în timpul mobilizării, a fost acela al Căilor Ferate Române. Această administrație a făcut desăvârșita dovadă a unei întinse și inteligente preparațiuni, a unei bune organizări și a unui material în conformitate cu cerințele unei stări de războiu. De aceea trebuie să relevăm rolul principal pe care l'a avut C. F. R. în rezultatul fericit al efectuării mobilizării. Direcțiunea generală a C. F. R. a dat în această împrejurare o probă evidentă de inteligență, energie, de activitate fericită, bine ordonată și savant repartizată. Și este incontestabil că tot meritul revine D-lui Alexandru Cotescu, eminentul director general al Căilor ferate, care dela numirea sa în fruntea acestei vaste și importante administrații a știut să organizeze serviciile cu inteligență și pricepere și a avut grije să completeze pe cât îi era cu putință materialul necesar. Și nu este o dovadă mai strălucită de capacitate decât rezultatul efectuării mobilizării.

Meritul acestei administrații a fost relevat și de M. S. Regele care în mesagiul Tronului, citit la deschiderea Corpurilor Legiuitoare din ziua de 11 Noembrie 1913, a recunoscut partea ce a revenit acestui serviciu în efectuarea admirabilă a mobilizării și demobilizării armatei, aducându-i elogi și Înalta Sa recunoștință.

CAPITOLUL III.

PLANUL OPERAȚIUNILOR MILITARE

I. Proiectul din Iunie al Marelui Stat Major.— Situația armatelor bulgare.— II. Baza și alegerea liniei de operațiuni.— III. Rolul Marelui Stat Major.

I. Proiectul din Iunie al Marelui Stat Major.— Situația armatelor bulgare.

În cursul lunii Iunie prevăzându-se necesitatea intrării în acțiune a României, s'a stabilit, de către Statul major, planul operațiilor militare, conform cu situația din acel timp.

De la început s'a prevăzut două acțiuni: una, principală, în Bulgaria, spre centrul strategic al forțelor armate bulgare și alta în Dobrogea-Nouă, îndreptată spre linia Rusciuk-Varna, — regiune cunoscută sub numele de «quadrilaterul bulgar». Ne vom ocupa de ambele acțiuni în mod amănunțit, dar înainte de aceasta, e necesar să expunem considerațiile politice și militare, care au determinat alcătuirea acestui plan de operațiuni.

Statul nostru major s'a informat de situația armatelor bulgare și din aceste informațiuni reieșea că la sfârșitul acestei luni forțele bulgare aveau următorul dispozitiv:

I. O masă centrală compusă astfel: armata a III-a (4 divizii); armata IV-a (2 divizii):

armata a V-a (3 divizii), — deci o armată cu un total de circa 200.000 oameni (9 divizii) se afla desfășurată pe un front de 15 km. de la Slivnița (localitate la N-V de Sofia) până la Strumița, trecând prin Kiustendil.

Această masă centrală, compusă din 200.000 oameni, făcea față spre vest grosului forțelor sârbești compuse din armatele I și a III-a, aflate în regiunea macedoneană.

II. O altă masă, mai mică compusă astfel: armata a II-a (3 divizii); grupe de macedoneni, — reprezentând un total de forțe nominal de 70.000 oameni, se afla desfășurată de la Petrik la est de Strumița până la Cavala, pe un front de aproximativ 100 klm., făcând față spre Sud-Vest armatei grecești.

Această masă se afla plasată la aripa stângă spre Sud.

III. O masă mai mică ca cea de la punctul II, era compusă astfel: 2 divizii (a 5-a și a 9-a); 15 batalioane de milițieni, reprezentând o forță nominală de circa 60.000 oameni. Această masă se întindea, pe aripa dreaptă, la nord, între Bercovița și gura râu-

lui Timok, pe un front aproximativ de 100 klm., făcând față spre Vest forțelor dela aripa stângă a armatei sârbești. Aceste 3 armate, se întindeau deci pe 300 klm., având centrul geometricește considerat, aproape de Kiustendil. Ce anume plan impunea această situație strategică a armatelor bulgare, din parte-ne, spre a obține rezultate imediate? Planul următor:

Forțele noastre să înainteze cât mai repede spre centrul geometric al forțelor bulgare, spre a-l sparge, iar formele terenului și căile de comunicație condiționau ca această înaintare să se facă spre Kiustendil prin Sofia, având ca axă de mișcare prelungirea spre Dunăre a liniei Kiustendil-Sofia. Prin urmare, primul fapt care trebuia realizat era, înaintarea forțelor noastre în timpul cel mai scurt posibil spre primul obiectiv, care era Sofia și odată acest fapt realizat el ar fi fost urmat de ruperea armatei bulgare în două, precum și alte consecințe decisive de ordin militar și politic, determinate de ocupațiunea capitalei și străpungerea centrului armatei bulgare. Cum însă acest plan, nu putea fi bazat numai pe aceste considerațiuni, s'a examinat și partea a II-a lui și anume: ce ar fi putut face armata bulgară față de înaintarea armatei române? Putea să aibă dânsa posibilitatea să facă să eșueze sau să modifice planul general de operațiuni schitat mai sus?

Ar fi fost în pozițiune să facă astfel de desfășurări strategice, încât să rezulte o imposibilitate pentru armata română de ași atinge primul său obiectiv? Examinându-se această chestiune, din toate punctele de vedere posibile, s'a ajuns la următoarele considerațiuni eventual posibile:

Față de înaintarea forțelor române pe direcțiunea Vrața-Sofia, de o parte, și față de prezența grosului forțelor sârbești pe direcțiunea Usküb-Kiustendil, pe de altă parte, armata bulgară având centrul ei grav ame-

nințat, nu putea recurge decât la trei planuri și anume:

Primul plan. — O ofensivă energetică și generală *cu masa centrală* împotriva forțelor armatei sârbești. În acest timp, masa a II, care forma aripa stângă și se găsea la sud, ar fi avut misiunea să ție pe loc armata grecească, iar masa de forțe de la aripa stângă aflată la nord, ar fi putut răsturna frontul ei în direcțiunea estului și amenințând în flanc armata română, ar fi oprit, sau întârziat înaintarea.

Dacă ofensiva generală cu masa centrală împotriva forțelor principale sârbești masate între Usküb-Kiustendil, ar fi reușit, atunci această masă centrală victorioasă s'ar fi putut întoarce în direcțiunea opusă și împreună cu aripa dreaptă, urma să ție piept armatei române.

Al II-lea plan. — Al doilea plan putea fi cel următor: comandamentul armatei bulgare să lase numai o parte din masa centrală împotriva forțelor principale sârbești, iar restul, unit cu aripa dreaptă, care și-ar fi răsturnat frontul, ar fi putut să iasă în întâmpinarea armatei române.

Al III-lea plan. — Al treilea plan și ultimul posibil, ar fi fost următorul: Strângerea majorității forțelor bulgare în bazinul Sofiei, cu spatele la valea superioară a fluviului Marița și cu un astfel de dispozitiv, în cât să poată întâmpina capetele coloanelor sârbești și românești la eșirea lor din regiunea muntoasă (care înconjoară la N. și S. bazinul Sofiei.)

Acest al 3-lea plan, implica însă repede concentrare a forțelor bulgare în acest bazin, înainte ca armata română și sârbă să-și fi putut asigura eșirea din regiunea muntoasă.

Aceste 3 planuri, care ar fi putut să le aducă la îndeplinire comandamentul armatei bulgare, ar fi fost toate spulberate prin aducerea la îndeplinire a planului elaborat de Statul nostru major și cu expresa condițiune

ă unei grabnice înaintări spre Sofia, primul obiectiv principal ce urma să fie atins, precum și cu o inteligentă cooperare a armatei române cu cea sârbească. Astfel primul plan, după cum ușor poate să-și dea seama, chiar cititorul cel mai puțin inițiat în arta strategiei militare, ar fi fost distrus printr'o rezistență cât de ușoară a armatei sârbești și o înaintare rapidă a armatei române, după cum al doilea plan suposat posibil, ar fi fost distrus, printr'o rezistență a sârbilor și o înaintare a românilor; iar al treilea printr'o egală rapiditate a înaintării ambelor armate sârbe-române.

Din cele expuse mai sus, reiese în mod luminos cât de ingenios, practic și realizabil pe teren era planul marelui nostru Stat major și cum executarea lui perfectă cu toate bunele lui consecințe, implica neapărat un marș grabnic spre Sofia.

II. Baza și alegerea liniei de operațiuni. Modalitatea desfășurării operațiunilor.

Dat fiind că fundamentala caracteristică a acțiunii militare române a fost înaintarea cât mai repede în direcțiunea și spre obiectivul principal stabilit, să vedem cum s'a realizat acest punct. Pentru acesta ne vom ocupa de baza, alegerea liniei de operațiuni și modalitatea desfășurării operațiunilor.

Baza de operațiuni a unei armate e o chestiune foarte importantă, căci din alegerea sa atârnă o concentrare repede și o înaintare tot repede spre obiectivul principal vizat.

Ca bază de operațiuni în campania din Bulgaria s'a ales *porțiunea pe Dunăre, cuprinsă între Bechet și Turnu-Măgurele*.

Această bază a fost excelent aleasă din toate punctele de vedere. Astfel, cele două linii ferate Costești-Turnu-Măgurele și Piatra-Olt-Corabia, legând Dunărea cu artera principală de cale ferată a României, a contri-

buit la iuțea efectuării concentrării, prin transporturi de trenuri militare; iar faptul că corpurile I și II de armată să găseau în apropiere de baza de operațiuni, au permis facerea de marșuri pe jos până la baza de operațiuni.

De altă parte, tot pe această bază debutând 2 linii ferate principale bulgare și anume: Rahova-Vrața-Orhania-Sofia; Ghigheni-Osikovița-Lukoviț-Iablanița-Etropol-Zlatița; Samovitz-Sofia, pe valea râului Isker, permiteau armatei române, odată concentrată pe această bază de operațiuni, să înainteze în condițiuni favorabile de iuțea în interiorul Bulgariei, spre a-se putea atinge obiectivul principal, Sofia.

Linia de operațiuni. — Ca linii de operațiuni s'au ales căile de comunicațiune, care pornind dela Dunăre, în fața punctelor Turnu-Măgurele, Corabia și Bechet, converg spre Orhania.

Iată care erau căile de comunicațiuni din Bulgaria și motivele de ordin strategic care au determinat utilizarea drumurilor spuse mai sus.

O șosea pornind dela vest de Nicopole și altă șosea pornind dela Rahova, converg la Orhania, traversează Balcanii și trece în bazinul Sofiei.

O șosea pornește de la Vidin și alta de la Lom-Palanca, întâlnindu-se ambele la Ferdinandovo, traversează munții Stara-Planina și intră în bazinul Sofiei, străbătând însă un defileu muntos de peste 60 de klm.

Intre aceste două grupe de șosele se interpune un spațiu de 80 km., format între Ferdinandovo și Vrața, de un bloc muntos. Dacă Statul major ar fi luat ca linie de operațiuni, ca drumuri de scurgere a armatelor noastre spre Sofia, aceste două grupuri de șosele, faptul ar fi prezentat grave inconveniente și iată pentru ce: forțele principale, despărțite printr'un interval așa de mare (aproximativ 80 km.) ar fi fost expuse.

În consecință planul Statului nostru major a evitat să aleagă ca linii de operațiuni cele două grupe de șosele și a ales a 5-a șosea, care pornind din fața Corăbiei, de la Ghigheni, trece spre sud, urmând valea Iskerului pe malul stâng și după un traseu de 80 km. dă în șoseaua națională Nicopole-Sofia.

Această șosea era cea mai bună din punctul de vedere strategic și de aceea ea a constituit cea mai excelentă linie de operațiuni.

Modalitatea operațiunilor. Odată concentrarea forțelor armatei române concentrate pe baza de operațiuni pomenită, odată utilizate liniile de operațiuni pentru înaintarea în condițiuni favorabile, Statul nostru major trebuia să îngrijească ca modalitatea operațiunilor să fie efectuată în așa condițiuni, încât nici un obstacol să nu întâmpine operațiunile și nici o surpriză să nu se producă.

Ce obstacole putea să întâmpine înaintarea?

În primul rând, un obstacol putea să se găsească în armata I bulgară, dispusă între Belogratic și Vidin și compuse din 60.000 de oameni.

Ce putea să facă această armată? Ea putea să lase o parte din forțele sale, spre a face față armatei sârbești din regiunea Timokului și care era puțin numeroasă (20—25.000 de oameni), iar cu grosul forțelor sale să se întoarcă spre est și să amenințe serios operațiunile de trecere a Dunărei, flancul armatei noastre, provocând imediat, prin această manevră, o criză strategică.

Spre a înkătura această penibilă mișcare a forțelor inamice Statul nostru major, care după cum se vede n'a neglijat nici un amănunt și a clădit planul general de operațiuni după un studiu aprofundat, o cunoaștere exactă a situațiunii inamicului și o savantă prevedere, spre a face față unei eventuale amenințări de flanc a forțelor noastre principale, a acoperit aceste forțe de o puternică flangardă, pe o distanță convenabilă. Această flangardă a trecut mai la

vest, alegându-se ca punct al trecerei ei, Rahova. În cazul când armata I Bulgară ar fi căutat să-și realizeze manevra, amenințând în flanc armata noastră principală, flangarda trecută la Rahova, urmând să facă frontul spre vest, ar fi fost bine acoperită pe front de două cursuri de apă: Ogost și Skit.

În consecință după planul transporturilor de concentrare, flangarda a fost compusă din corpul I de armată care a trecut cea d'întâi Dunărea pe la Bechet; divizia I-a de cavalerie și divizi I-a de rezervă.

Sub protecția acestei flangarde, s'a făcut trecerea grosului forțelor compuse din:

Divizia a II-a de cavalerie: corpurile II și IV de armată; divizia II-a de rezervă; corpul al III-lea de armată.

În această ordine au trecut aceste forțe Dunărea. Odată trecute pe teritoriul Bulgariei, operațiunile acestor trupe, ar fi fost condiționate de mișcările inamicului.

Astfel în cazul când armata I bulgară, ar fi căutat să-și realizeze, după cum am spus mai sus, amenințarea în flancul forțelor noastre, Corpul I de armată ar fi făcut față acestei mișcări, iar Corpul al II-lea i-ar fi venit în ajutor, făcându-se, concentrarea în regiunea râului Skit. În vederea acestui scop, Corpul al II-lea de armată a fost dirijat odată trecut Dunărea, spre Cimma-Covița, pe malul stâng al râului Isker, ca să nu se găsească râul Isker, fără treceri permanente, între el și Corpul I de armată.

În modul acesta, Corpul al II-lea avea posibilitatea să vie repede în ajutorul Corpului I de armată.

În celalalt caz, supozat realizabil de Statul nostru major, și anume când armata I bulgară în total sau în parte, s'ar fi decis la o rezistență de front la poalele munților, și ar fi reușit să ajungă la Vrața, înaintea Corpului I de armată românesc, atunci acesta ar fi urmat să aștepte la oare care distanță la nord de

Vrața, apropierea Corpurilor II și IV și eventual divizia a doua de rezervă, ca apoi cu forțele acestea reunite să se arunce asupra armatei I bulgare, s'o sdrobească și să înainteze apoi spre bazinul Sofiei. A treia eventualitate : dacă armata I bulgară s'ar fi retras în grabă spre Sofia, prin Bercovița, Corpul I urma să înainteze repede spre Vrața spre a pune stăpânire pe eșirea de miază-noapte a zonei muntoase, iar divizia I de cavalerie ar fi urmat să avanseze spre localitățile Ferdinandovo și Bercovița, să pue stăpânire pe ele și să urmărească apoi forțele armatei bulgare, bătând în retragere spre capitală.

Mai departe, trupele române ajunse stăpâne pe nordul Bulgariei, trebuiau să pătrundă în munții Balcani, să ocupe eșirile dela Sudul acestor munți, în cazul când în aceste puncte n'ar fi fost forțe superioare inamice. Dacă forțe superioare inamice n'ar fi fost, Corpul I cu divizia a doua de cavalerie aveau misiunea să înainteze la Orhania, de aci la eșirea de Sud a munților, și sub protecția acestor forțe, care ar fi constituit o avant-gardă — s'ar fi putut executa în condițiuni bune, eșirea din defileu a grosului armatelor noastre. Dacă forțe superioare inamice s'ar fi aflat la eșirea defileului, atunci Corpul I ar fi trebuit să aștepte apropierea corpurilor de armată II și IV, și cu forțe unite, în coloane convergente să înainteze la sudul munților, forțând trecerea defileului.

În spatele primelor 3 corpuri și a celor două divizii de cavalerie, urma să înainteze în a doua linie Corpul III și două divizii de rezervă. Divizia I putea fi trimeasă, împreună cu divizia I de cavalerie în direcțiunea Ferdinandovo-Bercovița, ca o coloană secundară, în scopul de a ține legătura între dreapta armatei noastre și armata sârbă, care se găsea în regiunea Timokului.

Odată trecut difilen, înaintarea spre basiful Sofiei și deci spre obiectivul principal,

Sofia, trebuia combinată cu operațiunile armatelor sârbești și grecești, urmând a se face pe mai multe coloane.

III. Rolul marelui Stat major.

Am expus, în liniamente generale planul operațiunilor elaborate de marele Stat major.

Din modul cum a fost conceput și realizat această o vom arăta în capitolele următoare — reese în mod evident o concepție clară, logică, pozitivă, care a presidat alcătuirea acestui plan admirabil.

Dacă ofițerul de Stat major este supus unei doctrine la modă, dacă el este teoreticianul prin excelență și sclav al activității biurourilor, ori cât de bine înzestrat ar fi din punctul de vedere teoretic, el nu poate pătrunde până în cele mai mici amănunte preparatiunea execuțiunei. Ne fiind familiarizat cu trupa și clădind planurile sale, bazate pe puterea imaginațiunei și a unei mari încrederi în geniul său strategic, ne supozând toate posibilitățile, obstacolele și detaliurile care pot contribui la o rea execuțiune, el poate aduce dezastrul pe câmpul de operațiuni, producerea unei crize strategice și necesitatea schimbărilor în ultimul moment, a unor ordine rău concepute în biurouri.

De aceia opera Statului major în toate armatele este foarte importantă și fiecare Stat se îngrijește ca în fruntea marelui Stat major să fie puși militari încercați, cu vaste cunoștințe, în curent cu toate chestiunile militare moderne și care se bucură de o necontestată autoritate.

Masele omenesti, oricât de bine disciplinate ar fi, nu pot fi mișcate și împinse la *orice fel de acțiune și în orice moment* mai d'înainte fixat, dacă nu s'a avut în vedere toate circumstanțele situației, toate obstacolele posibile, toate detaliile execuțiunei.

Statul major trebuie să aibă în vedere că agită asupra unei mase vivante, susceptibilă de a nu răspunde în toate împrejurările la sfortărea și acțiunea ce i s'a determinat, care poate prin diferiții comandanți să nu înțeleagă bine ordinele și astfel pe teren să nu se înregistreze sfortărea de ansamblu crezută realizabilă de Statul major. Aceasta e elementar și din această cauza, Statul major are un hotărător rol și șeful lui o grea misiune și o imensă răspundere.

Planul, care a presidat la concentrarea trupelor și la operațiunile lor, îndeplinirea cu exactitate și proptitudine a ordinelor, realizarea cu punctualitate matematică a întregului plan, a dovedit cu prisosință că Statul major al armatei noastre a avut în 1913, în fruntea sa, un militar destoinic, în perfectă cunoștință

cu toate chestiunile militare, excelent teoretician și spirit pătrunzător, știind să elaboreze un plan savant conceput, minuțios examinat din toate punctele de vedere și realizabil.

De aceea toate trupele au executat mișcărilor ca conduse de o baghetă magică și nu s'a putut produce nici o esitare în mișcări, nici o neînțelegere în interpretarea ordinelor, nici o necesitate de a se abate cineva dela planul mai dinainte fixat.

Generalul Averescu, fostul Șef al marelui Stat major, a dovedit că era omul situației. El a fost «bagheta magică» care a maniat masa vivantă a celor 500.400 oameni în modul admirabil, care i-a atras admirația tuturor marilor militari, odată cu recunoștința țarei pentru marele servicii ce i le-a adus acest brav și iscusit ostaș.

COMPOZIȚIA STATULUI MAJOR GENERAL IN 1913

Șef de stat major, *General de Divizie Averescu Alexandru.*

Șubșef, *Colonel Christescu Constantin.*

Șef de cabinet, *Căpitan Ressel Carol.*

Adjutant, *Locotenent Milcoveanu Constantin.*

Adjutantura.

Șef Lt. Colonel Mihăescu Ilie.

Căpitan Ionescu Paul.

Șef biuroul clasa I Mariano Gheorghe.

Bibliotecar Căp. Rez. Strișca Ioan.

Secția I-a.

Șef, Colonel Theodorescu C.

Biuroul I Organizarea.

Șef, Lt. Col. Ionescu M.

Maior Nicoleanu Eracle.

Căpitan Eliade Constantin.

Biuroul II Mobilizare.

Șef, Lt. Col. Buzetescu N.

Maior Alevra Nicolae.

Căpitan Constantinescu D.

Secția II-a

Șef, Colonel Arghirescu N.

Biuroul III Instrucții.

Șef, Lt. Col. Rujinski Nicolae.

Căpitan Economu Virgiliu.

Biuroul IV Operații.

Șef, Maior Rășcanu Ioan.
Căpitan Dumitrescu Toma.
» Marinescu Aurel.

Biuroul V Informații.

Șef, Maior Seinescu Radu.
Căpitan Georgescu Constantin

Secția III-a.

Șef, Colonel Referendaru Alexandru.

Biuroul VI Transporturi.

Șef, Lt. Colonel Anastasiu Alexandru.
Maior Ionescu Mihail.
Căpitan Sârbu Grigore.
» Marinescu Ilie.

Biuroul VII Etape.

Șef, Lt. Colonel Scărlătescu Gheorghe.
Maior Vasilescu N.
Căpitan Maxim Vasile.
» Nicolau Theodor.

CAPITOLUL IV.

Cum era compus Marele Quartier General în timpul Campaniei și localitățile unde a staționat.

Comandantul de căpetenie: *A. S. Regală Principele Ferdinand*, Moștenitorul tronului, General de Corp de Armată.

Ofițeri adjutanți: Maior Negri A., Maior Manu Gheorghe.

Ofițeri de ordonanță: Căpitan Florescu Ioan, Căpitan Oprescu Constantin, Căpitan Știrbey B. (rezervă).

Serviciul de Stat Major.

Șef de stat major: General de Divizie Averescu Alexandru.

Subșef de stat major: Colonel Christescu C-tin.
Adjutanți: Căpitan Ressel Carol, Locot. Milcoveanu Constantin.

Secția I-a Operații.

Șef, Colonel Arghirescu Nicolae.

Biuroul I A. (Adjutantura, Personal, Materiale).

Șef, Lt. Colonel Rujinski Nicolae.

Subșef, Lt. Colonel Mihăescu Ilie.

Ajutori: Maior Popovici Dumitru, Maior Nicoleanu Eracle, Maior Trantomir Lucian, Căpit. Ionescu Paul, Int. Căp. Cuzen Vasile, Sublocotenent Orăscu Al. (rez.).

Biuroul II B. (Operațiuni).

Șef, Maior Rașcanu Ioan.

Ajutori: Căpitanii Eliade Constantin, Ecom Virgiliu, Dumitrescu Toma, Constantinescu D., Marinescu Aurel, Tenescu Florea.

Secția II-a (Informații, Topografie, Transport)

Șef, Colonel Praporgescu David.

Biuroul III C. Informații.

Șef, Lt. Colonel Văitoianu Alexandru.

Ajutorii: Căp. Georgescu Constantin, Căp. Ghenciu G., Filipescu N. (rez), Căp. I. T. Ghica (rez).

Biuroul IV. Topografie.

Șef, Lt. Colonel Pavelescu Ioan,

Ajutorii: Căp. Gheorghiu Gr., Căp. Tănăsescu V., Emilian V., Locot. Claudian L.

Biuroul IV E. Transporturi.

Șef, Lt. Colonel Anastasiu Alexandru.

Ajutor, Căp. Sârbu Grigore,

Secția III-a Marina.

Șef: Contra Amiral Bălescu C.

Ajutor: Lt. Comandor Ionescu N.

Inspectoratul general al Artileriei.

Inspector general: General de Div. Adj. Coandă C.

Ofițer adjutant: Lt. Marinescu R.

Ajutor Inspector: Colonel Iliescu D.

Ofițeri Artilerie: Căp. Petrescu G., Căp. Chilian A.

Ofițer contabil Adm-tor, Stătescu Vasile.

Inspectoratul general al Geniului.

Inspector general: General de div. Boteanu Mihail.

Ofițer adjutant: Lt. Boiangiu St.

Ajutor Inspector; Maior Negocescu I.

Ofiț. Geniu: Căp. Florescu B. Căp. Sion G.

Ofițer contabil, Adm-tor: Dumitrescu I.

Serviciul Intendenței.

Intendant, General Zaharia Constantin.

Ajutor Intendant, Lt. Colonel Fătulescu Constantin.

Ofiț. Intendență: Maior Ionescu Mihail, Maior Mandrin P. Căpit. Georgescu C., Căpit. Popescu C. Adm-tor, Lt. Popescu Ioan, Lt. Iacob Grigore

Serviciul Tezaurului.

Șef serv. Tezaurului: N. Petrescu, Insp. financiar. Casier șef al Casieriei M. C. G. St. Negrescu.

Serviciul Sanitar

Șef serviciului sanitar: Medic General Călinescu Mihail.

Ajutor Medic, Colonel Andreescu G.

Veterinar șef al arm., Vet. Colonel Stavrescu P.

Farmacist șef: Farmacist Colonel Merișeanu.

Medic Căpitan, (Șef al Cancelariei) Falcan I.

Justiția militară.

Comisar regal, Cons. Reviz. Colonel Solacolu D. Substitut, Maior Homoriceanu N.

Grefier Archivar: Broșteanu N. G.

Marle Pretor: General Berlescu A.

Serviciul Telegrafo-Postal.

Șef serv. Poștă, Crăciunescu N. Of. sup. gr. II.

Ajutor: Andreescu Al. Of. inf. gr. I.

Șef serv. telegr., Voisel P. Of. sup. gr. III.

Serviciul cuartierului.

Comandantul trupei cuartierului: Căpitan Vasilescu A.

Ofițer compt. adm-tor Căpitan Piroșcă

Medic Căpitan, Mihăilescu N. G.

Veterinar, Căpitan Rădulescu V.

Administrator, Locotenent Zaharescu Alexandru

Localitățile unde a staționat marele cartier general.

Dela 23 Iunie la 30 Iulie la București

Dela 1—11 Iulie la Corabia

La 12 Iulie la T.-Măgurele

La 13 Iulie la Cervenibreg

Dela 14 Iulie la 9 August la Plevna

Dela 10 August la 20 August la T.-Măgurele

Dela 21 la 23 August la Zimnicea

De aci înainte la București până la complectarea demobilizării armatei la 31 August 1913.

Compunerea serviciului etapelor.

Comandant general al etapelor, General Hartel
Șef de stat major, Colonel Referendaru Alexandru.
Subșef de stat major, Lt. Colonel Vernescu Ioan

Biuroul Etapelor.

Șef, Maior Vasilescu Nicolae.

Ajutor, Căpitan Maxim Vasile.

Biuroul Transporturilor.

Șef, Lt. Colonel Scărlătescu Gheorghe.

Ajutor, Căpitan Marinescu Ilie.

Biuroul Adjutanturii.

Șef, Căpitan Pietraru C. (rezervă).

Ajutor, Locotenent Niculescu Dumitru.

Șef serviciului remonte, Colonel Toplicescu I.

Compunerea părții sedentare.

Șef de stat major: General N. C. Constantinescu,
Subșef de stat major, Colonel Teodorescu C.

Biurul I. (Mob. Organ.).

Şef, Lt. Colonel Niculescu V.
Ajutori, Maior Alevra Nicolae, Maior Stambulescu N.

Biurul II. (Informaţiuni).

Şef, Lt. Colonel Buzetescu Nicolae.
Ajutori, Căp. Grădişteanu I. (rez.). Căp. Romalo Al. (rezervă), Locotenent Deleanu T. (rezervă).

Biurul III. (Operaţii şi Instrucţii).

Şef, Maior Şcinescu Radu.
Ajutor, Căpitan Sâmbotceanu Ioan.

Biurul IV. (Transporturi)

Şef, Maior Ionescu Mihail.
Ajutor: Căpitan Nicolau Teodor.

Biurul adjutanturci.

Şef, Mariano Gheorghe, Sef de Biuro, Cl. I-a.

Comandanţii superiori ai armatei în timpul campaniei

Divizia I-a Cavalerie.

Comandant, General Bogdan Gheorghe.
Şef de Stat Major, Maior Romano Gr.

Brigada 1-a. Comandant, General Cerchez Al.
» *2-a.* General Popovici Ioan.
» *3-a.* Colonel Herescu Ioan.

Divizionul 1 art. călăreaţă. Comandant, Maior Tomescu Gr.

Divizia II-a Cavalerie.

Comandant, General Mustaţă Alexandru.
Şef de Stat Major, Maior Olteanu Marcel.

Brigada 4-a. Comandant, General Săulescu Ioan.
» *5-a.* Comandant, General Pretorian Eracle.

Divizionul 2 art. călăreaţă. Comandant, Maior Botez Mircea.

Corpul I Armată.

Comandant, General de Divizie Costescu Dumitru.

Şef de stat major, Colonel Mărdărescu Gh.

Divizia 1-a. Comandant, General Gărdescu Ioan.

Şef de stat major, Lt. Colonel Vlădescu Gh.

Brigada 1-a infanterie. Comandant, Colonel Nestorian G.

Brigada 2-a infanterie. Comandant Colonel Niculescu Marin.

Brigada 1-a artilerie. Comandant Colonel Muică Ioan.

Divizia 2-a. Comandant, General Tănăsescu G.
Şef de stat major, Lt. Colonel Gaicu D.

Brigada 3-a infanterie. Comandant Colonel Răcoviţă V.

Brigada 4-a infanterie. Comandant, Colonel Cristu D.

Brigada 2-a artilerie. Comandant, General Frunză Petre.

Corpul II Armată.

Comandant, General de Divizie Crăiniceanu.
Şef de stat major, Colonel Georgescu T.

Divizia 3-a. Comandant, General Aslan M.
Şef de stat major, Lt. Colonel Scărişoreanu C.

Brigada 5-a infanterie. Comandant Colonel Vasilescu P.

Brigada 6-a infanterie. Comandant, Colonel Pănaiteşu S.

Brigada 3-a artilerie. Comandant General Vălvoreanu C.

Divizia 4-a Comandant General Gheorghiu Th.
Şef de stat major Lt. Colonel Holban Şt.

Brigada 7-a infanterie. Comandant General Sutescu G.

Brigada 8-a infanterie. Comandant General Deșliu I.

Brigada 4-a artilerie. Comandant General Paraschivescu T.

Corpul III Armată.

Comandant, General de Divizie Iarca Alexandru.
Șef de stat major, Colonel Jitianu Ioan.

Divizia 5-a. Comandant, Gen. adj. Georgescu Gheorghe.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Mărgineanu Al.

Brigada 9-a infanterie. Comandant, General Radianu Radu.

Brigada 10-a infanterie. Comandant, Colonel Sănătescu Gh.

Brigada 5-a artilerie. Comandant, Colonel Râmnicănu Gh.

Divizia 6-a. Comandant, General Costescu C.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Mironescu G.

Brigada 11-a infanterie. Comandant, Colonel Văitoianu Al.

Brigada 12-a infanterie. Comandant, Colonel Dragotescu D.

Brigada 6-a artilerie. Comandant, Colonel Rujinski D.

Corpul IV Armată.

Comandant, General de Divizie Lambrino A.
Șef de stat major, Colonel Oprescu Ioan.

Divizia 7-a. Comandant, Gen. Adj. Prezan C.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Schina Mihail.

Brigada 13-a infanterie. Comandant, General Pătrașcu I.

Brigada 14-a infanterie. Comandant, Colonel Burghcele Gh.

Brigada 7-a artilerie. Comandant, Colonel Petrescu I.

Divizia 8-a. Comandant, General Rașcu Ioan.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Cantavara N.

Brigada 15-a infanterie. Comandant, Colonel Anastasiade C.

Brigada 16-a infanterie. Comandant, Colonel Bunescu Gr.

Brigada 8-a artilerie. Comandant, Colonel Burghcele C.

Corpul V Armată.

Comandant, General de Divizie Culcer Ioan.
Șef de stat major, Lt.-Colonel Găiseanu Traian

Divizia 9-a. Comandant, Gen. Adj. Istrate I.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Nicolau C.

Brigada 17-a infanterie. Comandant, Colonel Simionescu Gr.

Brigada 18-a infanterie. Comandant, Colonel Polizu V.

Brigada 9-a artilerie. Comandant, General Basarabescu I.

Divizia 10-a. Comandant, Gen. Constantinescu T.

Șef de stat major, Maior Lișcu T.

Brigada 19-a infanterie. Comandant, Colonel Robescu T.

Brigada 20-a infanterie. Comandant, General Saegiu A.

Brigada 10-a artilerie. Comandant, Colonel Manolescu C.

CAPITOLUL V.

DESFĂȘURAREA OPERAȚIUNILOR ARMATEI PRINCIPALE

Trecerea Dunărei

La 2 Iulie, situația armatei sârbești, de o parte necesitând un grabnic ajutor, iar de alta depărtarea armatei I-a bulgară, favoriza trecerea, s'a hotărât să se execute trecerea Dunărei prin două puncte: pe la Bechet și pe la Corabia.

În această zi se găsea în împrejurimile Bechetului următoarele trupe: corpul 1 de armată; divizia I-a de rezervă; divizia I-a de cavalerie. Efectivul, circa 70.000 mii oameni.

În împrejurimile Corabiei se găseau; brigada 13-a din corpul IV de armată; brigada 7-a de infanterie din corpul II de armată, în total peste 12.000 oameni.

În zori zilei aceștia, la orele 4, a început trecerea pe vase la Bechet, iar la orele 8 a. m. s'a început construirea unui pod pe vase la Corabia.

Acest pod a fost construit de trupele de

pontonieri de fluviu, cu material permanent special pentru Dunăre, numai în 7 ore și 30 minute.

Seara, trupe suficiente trecuse pe malul bulgar, putând să acopere în bune condițiuni, în cazul unei eventuale amenințări, trecerea grosului forțelor noastre la Corabia.

La 4 Iulie divizia I-a de cavalerie și corpul I de armată trecuse pe la Bechet și începură să înainteze pe teritoriu bulgar; iar la Corabia începea atunci să treacă divizia II-a de cavalerie precum și grosul diviziei a IV-a, din corpul II de armată.

În seara acestei zile adică a douăsprezecea dela începerea mobilizării stăpânirea Dunărei înaintea punctelor de trecere era *complet asigurată*, căci capetele coloanelor trupelor trecute pe malul drept al fluviului, se găseau la peste 40 Klm. la Sud, în interiorul Bulgariei.

PRIMA FAZĂ STRATEGICĂ

Inaintarea în interiorul Bulgariei.

Conform situației politice și în scopul de a se câștiga cât mai mult spațiu spre Sud, primele trupe trecute peste Dunăre căpătaseră ordinul să avanseze către linia Ferdinandovo-Vrața-Roman.

Cele două divizii de cavalerie (divizia I-a și divizia II) au înaintat pe flancurile armatei și anume: divizia I-a pe valea Ogostului spre Ferdinandovo, în scopul de a acoperi dreapta armatei și să capete contact cu inamicul; divizia II-a de cavalerie a înaintat prin Plevna spre Orhanian, în scopul de a înlesni avansarea corpului I de armată spre Orhanian, și a lua contact cu armata Bulgară.

În vremea aceasta, corpul I, urmat de divizia I-a de rezervă, sau pus în mișcare de la Rahova spre Vrața; iar din trupele cele dintâi trecute pe la Corabia au înaintat: divizia IV-a (din corpul II de armată) pe stânga; iar divizia VII-a (din corpul IV) pe dreapta Iskerului.

Supozându-se cazul, că armata I-a bulgară ar fi având intențiunea să facă un atac de flanc contra aripei drepte române, s'a luat prevăzătoarea dispozițiune ca corpul II de armată, cu ambele sale divizii să înainteze pe stânga Iskerului, căci în modul acesta ar fi putut veni, la momentul oportun, către Vest, spre valea râului Skit, spre a întări corpul I de armată.

Așa fiind dispozitivul, corpul al IV-lea, împreună cu divizia II-a de cavalerie, puteau înainta pe malul drept al Iskerului, spre Orhanian ca apoi să pue stăpânire pe trecătorile Balcanilor.

După cum am spus mai sus, în seara zilei

de 4 Iulie, capetele coloanelor se găseau la peste 40 Klm. la Sud de Dunăre și anume pe linia: Erden-Borovan, Staro-Selo, Dobni-Dubnik.

La 5 Iulie grosul forțelor înaintate a fost oprit, iar a doua zi marșul înainte a fost re-luat cu prescripțiunea ca odată trupele ajunse pe linia Ferdinandovo-Vrața-Roman, corpurile de armată să oprească capetele de coloană, să strângă trupele din urmă și să procedeze la organizarea serviciilor de a doua linie.

A doua zi, 6 Iulie, a 14 zi dela începerea mobilizării capetele coloanelor se găseau la poalele Balcanilor. La Vrața erau capetele coloanelor corpului I de armată; la Ciunacovit (pe stânga Iskerului) erau ale corpului II; la Dervenți (pe dreapta Iskerului) erau ale corpului IV.

În linia II-a forțele române se găseau astfel dispuse: divizia I-a de rezervă în spatele corpului I. Corpul al III-lea și divizia II-a de rezervă nu trecuse încă Dunărea.

Spre a ne da seama bine de necesitatea absolută ce impunea armatei române această înaintare grabnică spre interiorul Bulgariei și cauza care a determinat pe înaltul comandament să nu oprească înaintarea în ziua de 4 Iulie, când propriu zis periodul de criză era trecut, în ce privea situația armatei noastre și se putea aștepta trecerea tuturor trupelor și apoi a serviciilor de subzistență, sanitare și munițiuni, până când acestea s'ar fi apropiat de capul coloanelor, trebuie să expunem situația generală și anume: situația în care se găsea la acea dată inamicul; situația în care găsea armatele sârbești și grecești.

Dacă trupele noastre ar fi stat pe loc în seara zilei de 4 Iulie, în așteptarea trecerii tuturor celorlalte trupe și a apropierei serviciilor de subzistență, etc., de capul coloanelor, aceasta ar fi provocat o întârziere de cel puțin 6 zile.

În acest interval, inamicul ar fi profitat de situația critică în care se găseau sârbi precum și de faptul că armata română nu ocupase trecătorile Balcanilor și ar fi avut grijă să ia măsuri pentru apărarea defileurilor, întărindu-se acolo.

De altă parte nu se putea lăsa armata sârbă expusă cum era prin situația sa critică și în vederea scopului principal de atins, care nu putea fi altul decât o repede avansare spre Sud spre a pune stăpânire pe defileuri, s'a lăsat la o parte celelalte considerațiuni secundare.

La 6 Iulie, după 14 zile dela mobilizare, după cum am spus, trupele române se găseau cu capetele coloanelor lor la poalele munților Balcani, astfel dispuse:

În linia I, la Vrața, ale corpului I de armată; la Cinemacoviț (pe stânga Ischerului) ale corpului II de armată. În linia II-a se aflau:

Divizia I-a de rezervă la spatele corpului I; corpul al III-lea de armată se afla încă pe stânga Dunărei; iar divizia a II-a de rezervă tot pe stânga Dunărei.

Ce se întâmpla în timpul acesta la inamic?

Armata I-a bulgară de sub comanda generalului Kutinceff, se afla în mișcare de retragere și spre a-și acoperi retragerea, generalul Kutinceff a detașat o flangardă spre flancul stâng, compusă dintr'o brigadă din divizia 9-a, întărită cu patru baterii — trei de câmp și una de munte.

Această flangardă era comandată de generalul Siracoff, comandantul diviziei a 9-a.

În ziua de 7 Iulie flangarda bulgară, înainta pe drumul ce duce la Ferdinandovo și lângă această localitate a fost surprinsă și capturată de divizia I-a de cavalerie.

Tot în această zi, divizia II-a a intrat în Orhania, a ocupat-o și în acelaș timp s'a dat ordin corpului I de armată să trimeată o brigadă mixtă, în scopul de a sprijini această divizie.

Peste Dunăre s'a trecut brigada a 33-a de rezervă, compusă din 8 batalioane, având misiunea să ocupe Plevna și să acopere construirea celui de al doilea pod, a cărei construire a început la 8 Iulie și al cărui scop era să unească Turnu-Măgurele cu Nicopole și să înlesnească aprovizionarea armatei pe malul drept al Dunărei.

Construirea acestui pod a fost mult întârziată din cauza creșterii neobișnuite a apelor Dunărei, așa că de unde el putea fi construit în 10 (cu începere dela 6 Iulie) astfel ca n'a putut să funcționeze decât dela 16 Iulie.

A DOUA FAZĂ STRATEGICĂ.

Spre Sofia

Odată ocupată localitatea Orhania, importantă din punctul de vedere strategic, intrarea în defileuri era bine asigurată pe întregul front. S'a luat apoi imediate dispozițiuni pentru a se proceda la asigurarea eșirei din defileurile Balcanilor.

Pentru a explica bine situația în această regiune, e nevoie să dăm următoarele informațiuni:

Spre a trece spre șesul Sofiei, se deschideau trei căi de comunicațiune, după eșirea din Balcani. Aceste trei căi de comunicație erau:

- 1) Soseaua Ferdinandovo-Bercovița-Sofia.
- 2) Soseaua Orhania-Sofia.
- 3) Soseua Zlatița-Sofia, care la Saranti se unește cu precedentă.

Pe șoseaua I se găsea divizia I-a de cavalerie și după socoteala statului nostru major, pe dânsa avea să înainteze armata sârbă de la Pirot, precum și o parte din cele de la Kniajevăț (trupe care se puseseră în urmărirea armatei bulgare de sub conducerea generalului Kutinceff); pe șoseaua II-a urma să înainteze corpul I de armată; iar pe șoseaua a III-a avea să înainteze pe la Etropol, deci printr'un pronunțat ocol, corpul al IV-lea, în total, sau în parte. Pregătirile în vederea trecerii Balcanilor, s'au început în ziua de 9 Iulie. Unde era corpul III? El se găsea la această data mult înapoi și primise ordinul să continue mișcarea înainte, în scopul de a se apropia de prima linie.

În această zi, corpul I primise ordinul să aducă restul diviziei I la Orhania — unde se găsea numai o brigadă — iar divizia I să înainteze asupra localității Bercovița și să o ocupe, în cazul, dacă nu va întâmpina aci o serioasă rezistență; iar corpul IV să înainteze

conform axei sale de mișcare, până la linia Blesnicevo-Lukoviț.

Armatele sârbești și grecești fiind în situațiuni îngrijitoare, s'a dispus chiar a doua zi, 10 Iulie, înaintarea generală spre linia Bercovița-Orhania-Zlatița, în ordinea următoare: Corpul I de armată, divizia I de rezervă, corpul III de armată și eventual divizia II-a de rezervă; iar în ce privește corpul II, s'au în urma corpului I, s'au pe urmele corpului IV, aceste din urmă având să înainteze pe la Etropol, pe șoseaua Zlatița-Sofia. Aceste marșuri trebuiau să fie executate în zilele de 11—13 Iulie, urmând ca eșirea din defileurile Balcanilor să fie efectuată în ziua de 14 Iulie și în aceeași zi intrarea armatei noastre să fie îndeplinită în bazinul Sofiei.

Deci, conform acestui ingenios plan, dupe 22 zile de la mobilizare, armata română putea fi la porțile Sofiei.

Dar planul acesta n'a putut fi adus la îndeplinire, căci ordinul de înaintare generală dat în ziua de 9 Iulie și pe care l-am schițat mai sus, a fost contramandat, din cauze de ordin politic, pe care le am expus în capitoul special consacrat acțiunii diplomatice în timpul campaniei din Bulgaria.

Conform unui înalt ordin, s'a oprit deci la 9 Iulie înaintarea și trecerea defileurilor spre a se câștiga bazinul Sofiei, dar s'a ordonat ocuparea eșirilor de la Sud ale defileurilor, fără însă a se pătrunde în șesul Sofiei.

Până la primirea ordinului de suspendarea marșului, trupele cele mai înaintate și anume; Divizia I-a din corpul I de armată și divizia II-a de cavalerie, înaintaseră la Sud de defileul Orhaniei și luase în stăpânire eșirea acestui defileu, foarte important din punctul de vedere

strategic, împingând anteposturile lor până la o distanță de 20 *klm. de Sofia*.

In rezumat :

De la 22 Iunie—9 Iulie armata română a fost mobilizată, a fost transportată la Dunăre, a trecut acest fluviu, a înaintat spre Balcani, a trecut defileurile, găsindu-se cu capetele de coloană, în ziua de 9 Iulie, la 20 km. de Sofia; la 60 km de aripa dreaptă grecească (care înainta atunci pe valea râului Mesta spre Sumacov); iar fracțiuni de cavalerie din divizia a doua de cavalerie înaintaseră tocmai până la Tatar-Bazargic, la 10 km. de Filipoli, capitala Rumeliei Orientale.

Rezultatele planului de operațiuni și a execuțiunii lui.

Am expus mai sus datele importante ale acțiunii militare române din Bulgaria (armata principală). Să vedem cum s'a putut executa această acțiune și cum au răspuns toate serviciile și trupa la această formidabilă acțiune, caracterizată printr'o excepțională rezeziune.

La primul examen, deci examen superficial, ar părea că trupele au fost nevoite să execute marșuri prea rezezi, spre a putea răspunde exact planului de acțiune al Statului major. Analizând bine această acțiune, în toate interesantele sale detalii, imediat ne dăm seama că rezeziunea, care a caracterizat campania armatei principale, având ca obiectiv principal ocuparea bazinului Sofiei, a rezidat tocmai în planul de operațiuni.

Grație acestui plan, savant elaborat, exact în toate amănunțele sale, conținând o serie de operațiuni armonice combinate, logic înlănțuite, prin prevederea tuturor împrejurărilor posibile, s'a putut realiza această rezeziune în înaintare, această paralizare a inamicului și o serie de fapte importante ca: retragerea armatei bulgare de sub conducerea generarului Kutin-

ceff din Serbia spre Sofia; capturarea unei brigăzi de infanterie la Ferdinandovo; salvarea armatei sârbești de o eventuală înaintare a armatei bulgare (aceia de sub conducerea generalului Kutinceff) spre Pirot, sau Belgrad și până la un punct al armatei grecești; teroarea dela Sofia, odată trupele române aflate la porțile capitalei bulgare (20 km. distanță), care a determinat rezeziunea încheierii păcii dela București.

Iată atâtea fapte, care au fost determinate numai grație rezeziunii executării planului de operațiuni, rezeziune pe care o repetăm, nu a fost cauzată de marșuri forțate, ci de o serie de operațiuni armonice și genial combinate.

Spre a-și da mai bine seama cititorul de ceiace am numit «o serie de operațiuni armonice și genial combinate» le vom expune punct cu punct, căci numai în modul acesta, chiar cel mai puțin familiar în chestiunile referitoare la arta militară, își va forma o idee clară că *rezultanta* lor a provocat recoltarea atâtor excelente consecințe de ordin fie militar, fie politic.

Transportul trupelor și marșurile. Situația armatei sârbești și grecești.

Conform planului de operațiuni trupele au putut fi repede transportate la Dunăre, iar aci, nu s'a așteptat sosirea tuturor trupelor spre a se săvârși concentrarea, ci situația politică și militară, cerea o înaintare imediată, de aceea odată trupele sosite la Dunăre, au trecut pe țărnul bulgar și a executat marșul înainte în ordinea sosirii lor.

Odată angajate trupele noastre, în cursul desfășurării strategice, s'a executat marșuri admirabile și viguroase, dar care nici odată n'a trecut limita de rezistență a trupelor.

Astfel, rare ori o unitate mare, a făcut etape zilnice de 30 km.

La 6 Iulie prima fază strategică a fost efectuată și atunci s'a petrecut un alt fapt important, care probează cât de necesară era înaintarea cu repeziciune, atât din punctul de vedere militar, cât și din punctul de vedere politic.

Care era acel fapt important care a coincis din fericire cu efectuarea primei faze strategice a armatei române?

Era situația armatei sârbești, pusă în pozițiune critică din următoarele cauze:

În ziua de 5 Iulie — adică în ajunul terminării primei faze strategice a trupelor române, armata I-a bulgară de sub comanda generalului Kutinceff, trecuse frontiera și ocupase localitatea Kniajevăț din Serbia. Ce urmărirea această armată? Ea putea avea două obiective de realizat: or, înaintarea spre Belgrad, or înaintarea pe valea râului Mirava, spre Sud, în scopul de a cădea în spatele armatei sârbești ce se găsea atunci în împrejurimile Pirotului.

Generalul Kutinceff s'a văzut nevoit, cu toate că se afla în plin succes și îl tenta — două planuri, care unul din ele realizate, ar fi avut un egal răsunet și consecințe incalculabile, să renunțe brusc la înaintare să părăsească teritoriul sârb și să ordone grabnica retragerea spre Balcani și deci să câștige capitala Bulgariei.

Această retragere a fost determinată tocmai de repeziciunea înaintării armatei române, care după cum am spus la data de 6 Iulie își terminase prima fază strategică, pregătindu-se să se angajeze în faza strategică definitivă și ultimă.

Prevăzând pericolul situațiunii, spre a nu rămâne izolat și amenințat să se predea, generalul Kutinceff a fost silit să se retragă, până când trupele române nu amenințau trecătorile Balcanilor.

O altă consecință a planului de operațiuni

care a determinat și dictat repeziciunea înaintării a fost apoi capturarea unei brigăzi din armata I-a bulgară, acțiune interesantă pe care o povestim mai departe în toate amănuntele, fapt care a provocat o depresiune morală în trupele bulgare.

Mai departe, efectul aceleiași înaintări este acceptarea armistițiului de Bulgaria și începerea preliminarilor păcii, când armatele bulgare oprise pe loc avansarea trupelor sârbești și înconjurase aproape complet grosul forțelor grecești cari înaintau în valea Strumei spre Djumaia.

Apoi ultima și cea mai de seamă consecință: nici nu se efectuase complet faza a doua strategică, adică ocuparea de către trupele române a bazinului Sofiei, și numai prezența anteposturilor române la o distanță de 20 km. de Sofia, a provocat teroarea populațiunii bulgare și silirea guvernului bulgar să accepte încheerea păcii dela București.

Cu toate că o argumentațiune prin supozițiuni de fapte contrarii, ar putea trece drept capabilă de multă fantezie, este totuși învederat că dacă armata română conform altui plan de operațiuni, decât cel care a fost, n'ar fi înaintat cu repeziciune în inima Bulgariei, alte consecințe s'ar fi înregistrat care, dacă n'ar fi putut înlătura bine înțeles succesul nostru deplin atât din punct de vedere militar cât și politic, totuși ar fi prelungit și îngreunat acțiunea noastră militară și politică, dând bulgarilor *timpul* necesar să-și reguleze socotelile cu greci și sârbi și apoi după ce iar fi bătut ar fi avut o atitudine mai dârză față de noi.

Prin urmare, consecința considerentelor expuse mai sus e clară și evidentă: repeziciunea înaintării a rezidat în planul însuși al operațiunilor și ea a fost conformă intereselor superioare de ordin strategic al armatei noastre, grecești și sârbești, precum și al intereselor politice ale României.

CAPITOLUL VI.

EVACUAREA BULGARIEI DE CĂTRE TRUPELE ROMĂNE

Planul de desconcentrare

Odată pacea încheiată la București, s'a luat dispozițiuni pentru evacuarea de către trupele noastre a Bulgariei.

Guvernul bulgar a făcut imediat după semnarea tratatului, demersuri pe lângă guvernul român să procedeze în vederea unei cât mai grabnice evacuări a teritoriului Bulgariei de către armata noastră, dar aceste demersuri legitime din punctul de vedere al amorului propriu național, nu se puteau satisface de îndată, căci o evacuare necesita oarecare timp, preparațiune în vederea aprovizionării, apoi alte ocupațiuni de ordin sanitar, etc.

Marșurile pentru evacuarea Bulgariei, au început la 4 August.

Trupele au fost îndreptate spre Dunăre în trei grupe și anume:

1. Divizia II-a de cavalerie, corpul II de armată, corpul IV de armată și brigada 33-a de rezervă au fost îndreptate spre Șiștov.

Podul dela Corabia (de vase) fusese tran-

sportat la Zimnicea, din cauza inundațiilor Dunărei și pe acest pod au reintrat în țară pe podul dela Turnu-Măgurele.

3. Divizia I-a de cavalerie și divizia I-a de rezervă s'au îndreptat spre Rahova și au trecut Dunărea pe podul de vase dela Bechet.

După ce trupele au trecut pe malul stâng al Dunărei, ele au fost oprite în următoarele puncte: Zimnicea, Turnu-Măgurele și Bechet, înainte de a se proceda la operațiunea desconcentrării, din motive de ordin sanitar. Transporturile au fost pregătite în baza unui plan de desconcentrare, elaborat de statul major în Bulgaria. Conform acestui plan, mișcarea trupelor dela Dunăre, în interiorul țării urma să se efectueze în trei moduri și anume: cu calea ferată, pe Dunăre și pe jos.

Cu calea ferată urma să fie transportate trupele corpului IV (din gările Zimnicea și Slatina); o parte din trupele corpului III de armată; corpul I de armată (din gara Corabiei),

ia majoritatea trupelor diviziei I-a de cavalerie (din gara Portărești) pe linia Craiova-Calafat.

Pe Dunăre, urmau să se transporte spre Galați și Brăila, o mare parte din trupele corpului III de armată (divizia 6-a).

Pe jos, urmau să câștige garnizoanele lor, trupele corpului II de armată.

Acest plan de transportul trupelor, n'a putut fi în întregime executat, de oarece au intervenit cerințe de ordin sanitar.

După cum am spus mai sus, trupele, au fost oprite la Zimnicea, Turnu-Măgurele și

Corabia, mai mult decât era prevăzută de statul major, în planul său și cu toate greutatea ce au fost ocazionate de această schimbare; totuși grație dispozițiilor luate, trupele n'au suferit și pe măsură ce împrejurările acestea permiteau trupele au câștigat garnizoanele respective fie pe calea ferată, fie pe Dunăre, fie pe jos, luându-se toate măsurile pentru o cât mai satisfăcătoare aprovizionare a trupelor și pentru evitarea întinderii epidemiei de holeră.

La 31 August armata a fost desconcentrată.

CAPITOLUL VII.

OPERAȚIUNILE DIN CADRILATER

Mobilizarea și concentrarea.

Trupele destinate a opera în cadrilaterul bulgar au fost corpul V de armată și divizia 3-a rezervă, iar brigada 31-a rezervă a format garnizoana portului Constanța.

Mobilizarea și concentrarea acestor trupe au decurs în aceleași condițiuni ca și pentru trupele armatei de operațiuni.

În a 3-a zi de mobilizare trupele de acoperământ se aflau pe frontiera de sud a Dobrogei, iar în a 6-a zi de mobilizare au început să sosească dealungul și la sudul liniei ferate Cernavoda-Constanța, diviziile corp. V de armată și divizia 3-a rezervă, în zonele următoare :

Divizia 9-a în jur de Cernavoda.

Divizia 10-a la Medjidia și împrejurimi.

Divizia 3-a rezervă la Murfaltar.

Compoziția și comandamentele armatei de ocupațiune.

Comandant, General de Divizie Culcer Ion.

Divizia 9-a. Comandant, General Adj. Istrati I.

Șef de stat major, Lt.-Colonel Nicolau C.

Brigada 17-a infanterie. Comandant, Colonel Simionescu Gr.

Brigada 18-a infanterie. Comandant Colonel Polizu V.

Brigada 9-a artilerie. Comandant, General Basarabescu I.

Divizia 10-a. Comandant, General Constantinescu T.

Șef de stat major, Maior Lișcu T.

Brigada 19-a infanterie. Comandant, Colonel Robescu T.

Brigada 20-a infanterie. Comandant, General Saegiu I.

Brigada 10-a artilerie. Comandant, Colonel Manolescu C.

Trecerea frontierei și înaintarea pe teritoriul bulgar.

Misiunea corpului V de armată a fost de a ocupa teritoriul din Dobrogea bulgară până la sud de linia Turtucaia-Balcic.

Situațiunea politică a impus ca pătrunderea pe teritoriul bulgar să aibă loc fără cea mai mică întârziere, după notificarea la Sofia că guvernul român este nevoit să intervie în conflictul Statelor Balcanice. S'a hotărât de aceia a se înainta numai de cât.

Chiar în aceeași zi, 27 Iunie, s'a dispus transportarea regimentului Călărași No. 40, dela București la Călărași, iar în cursul nopții s'a transportat la Ostrov împreună cu Regimentul 23 Infanterie, precum și Regimentul 20 Artilerie.

În același timp se dădu ordin comandantului corpului V de armară, generalul Culcer, să ocupe Silistra, în zorii zilei de 28 Iunie, cu trupele de mai sus împreună cu cele ce se găseau deja la Ostrov și în același timp să facă să înainteze pe teritoriul bulgar și restul trupelor de acoperământ ce se găseau pe lungul frontierei.

Ocuparea Silistrei s'a făcut fără nici o rezistență în dimineața zilei de 28 Iunie, deși trecerea dela Călărași la Ostrov a întâmpinat mari greutăți.

Trecerea frontierei la Ostrov. — Ocuparea Silistrei.

În ziua de 27 Iunie se aflau la Ostrov: un regiment de infanterie, două baterii de artilerie, un Monitor pe Dunăre, două escadroane din regimentul 5 roșiori (escadronul I comandant de Căpitanul Constantin Paplica cu 180 de călăreți și escadronul II, comandat de Căpitanul Gheorghe Cotescu, cu 170 de călăreți).

Ambele escadroane, venise dela Tecuci cu trenul până la Medjidia, iar de aci în marș forțat au venit la Ostrov, unde au sosit în seara zilei de 26 Iunie. A treia zi ambele escadroane au făcut patrularea frontierei.

În această zi, cum era și firesc, dată fiind încordarea situațiunii, circulau tot soiul de versiuni alarmante asupra mișcărilor trupelor bulgare.

La 28 Iunie, s'a dat următorul ordin de operațiune:

Comand. Detașamentului către Divisionul I. R. 5 R.

No. 1. — Ordin de Operație pentru ziua de 28 Iunie 1913.

«Conform ordinului Marelui Cartier General «No. 3 astăzi 28 Iunie 1913, trupele Corpului 5 Armată din apropierea frontierei, vor «pătrunde în zorile zilei pe teritoriul bulgar, «pentru care se ordonă:

«Un detașament compus din $\frac{1}{R. 36. I}, \frac{1}{R. 35. I}$ și « $\frac{1}{R. 5. R.}$ » trupele de acoperire din sectorul Ostrov «și Enișerlia întărit cu R. 23. I. și R. 40. I. «trecute dela Călărași la Ostrov, — are însărcinarea să ocupe prin surprindere în zorile «zilei Silistra și teritoriul dela Sud și Vest de «acest punct.

«Acțiunea asupra Silistrei va fi susținută «de Monitorul «*Alex. Lahovari*», care are «ordin în acest sens.

«Pentru îndeplinirea acestei însărcinări, ordon «ce urmează:

«I. Divizionul din R. 5. R. se va concentra «pe zona frontierei, coprins între Dunăre și «satul Eșechioi de unde va începe imediat «cercetarea și explorarea terenului dela sud «și sud-vestul orașului Silistra spre satele «Kalipetrova și Aidemir, acoperind mișcarea «de înaintare a detașamentului care va ataca «Silistra pe 2 direcții: dinspre Ostrov și Almanlâu spre Est și sudul orașului Silistra.

«II. Până la sosirea R. 23 I. și R. 40 I. «din Călărași, batalioanele din R. 35 I. și «R. 36 I., se vor concentra repede la capul «văii satului Almanlâu la Vestul viei din a- «ceastă vale, — rămânând acoperite, cu postu- «rile ce se găsesc acum pe teren, — din ma- «lul drept al Dunărei, până la Sudul satului «Almanlâu.

«Nu se va trece frontiera, înainte ca R. 23 «I. și R. 40 I. nu vor fi sosit pe câmpul «de luptă la înălțimea satului Almanlâu, — «când se va da ordin de trecerea frontierei «— și atacul Silistrei spre Est și Sud.

III. «Detașamentul va atacă înaintând pe
«4 coloane din care 2 centrale și câte una
«de fiecare parte.

«Coloanele centrale vor fi compuse din câte
«2 batalioane fiecare și cele două coloane la-
«terale din câte un batalion fiecare.

«Batalioanele din R. 35 I. și R. 36 I. vor
«forma rezerva detașamentului, — înaintând
«înapoia aripei stângi.

«Coloana din dreapta, comandată de Col.
«Negruți, — comandantul R. 23 I. — coloana
«din stânga comandată de colonel Petala N.
«comandantul R. 40 I.

«Monitorul „*Alex. Lahovari*“, cu vedetele
«șale, se va apropia cât mai mult de botul
«N-Vest al Ostrovului Pastramagiu-Mare, —
«de unde va trage asupra marginii de Est a
«Silistrei sau va contrabate artileria din for-
«tul Medjidie-Tabia, — înaintând apoi dacă
«nu este bătut cu focuri, — până în fața ora-
«șului Silistra pentru a susține înaintarea in-
«fanteriei dinspre Est și Sud, — spre oraș.

«Trenul regimentar se va lăsa la Ostrov.
«Trupa va consuma hrana ce va avea asupra
«ei, — iar aprovizionarea până la noi ordine
«se va face din Călărași și Ostrov.

«Artileria de pozițiune dela cota 135, va
«susține acțiunea infanteriei putând schimba
«poziții, pe măsură ce atacul înaintează».

Comandantul Brig. mixte,
(ss) **Colonel Simionescu**

La ora 6 de dimineață ambele escadroane
primiseră ordinul să ocupe locul în dispozi-
tivul hotărât, adică la Nordul viilor Almanlău,
pozițiune la 2 Km. de frontieră.

În mai puțin de o oră, cele două escadroane
au parcurs 12 Km., ocupând locul ce li se
indicase.

Trecerea frontierei.

După două ceasuri, la ora 8 a. m. colonelul
Aristide Bălăceanu a dat ordin escadronului I,
comandat de căpitanul Paplica să trimeată un
pluton pentru dezarmarea pichetului bulgar.

Plutonul, comandat de sublocotenentul Mi-
hail Slăvescu, a pornit împrăștiat, fiind adă-
postit de un deal și după un marș vertijinos
el a sosit în fața pichetului bulgar. Sosirea
aceasta pe neașteptate, a provocat mare spaimă
în rândurile soldaților bulgari, care s'au repezit
la arme de pe înălțimea de unde vegheau. Un
roșior român a tras un foc cu carabina într'o
santinela care a căzut înspăimântată la pământ.
Peste puțin 6 soldați bulgari, postați la acest
pichet și care își luau tocmai ciaiul au fost
opriți de soldații noștri să se apropie de ar-
mele lor și siliți să se predea. După câteva
minute plutonul a pornit spre celelalte pichete
bulgare, unde după câteva mici incidente, le-a
dezarmat.

La ora 9 a. m. frontiera era curățată de
soldați bulgari; era liberă.

În acest timp colonelul Th. Herăscu, co-
mandantul regimentului, a trimis trei recu-
noașteri peste frontieră, pe trei direcțiuni, în
scopul de a culege informațiuni asupra situa-
țiunii forturilor din jurul Silistrei.

Aceste recunoașteri au pornit, fiind adăpos-
tite de pădurici, cu repeziciune mare: una, în
direcțiunea satului Kalipetrovo, alta către ba-
riera de Sud a Silistrei, iar a treia, pe lângă
frontieră, către Dunăre. După puțină vreme,
s'a primit știrea că în Silistra sunt trei com-
panii de infanterie, care făcea exerciții pe pla-
toul de Vest al orașului, iar la ora 10 dimi-
neața, recunoașterile trimise au adus știrea că
în forturi nu erau trupe, aducând cu dânsle,
câțiva soldați bulgari cari păzeau forturile Ka-
lipetrovo și Medjidia-Tabia.

Urma să se știe precis ce trupe se aflau la
Silistra, dar o recunoaștere în oraș ar fi fost

riscantă din mai multe puncte de vedere. S'a ales următoarea soluție: aceia de a înainta energic cavaleria și a pătrunde ca un uragan în oraș, provocând panica în populațiune, și în această panică, silind trupele ce s'ar fi aflat în localitate, să se predea. În cazul când, trupele locale ar fi putut opune o rezistență oarecare, s'ar fi încins o luptă de stradă, care ar fi continuat până la sosirea infanteriei noastre, care ar fi complectat lupta. (Infanteria urma să fie distanțată de cavalerie cu 4 Km.).

La ora 10 și 20 minute cele două escadroane, care se găseau înapoia frontierei, la 3 Km. depărtare de bariera Silistra-Dobrici, au pornit într'un marș fulgerător spre Silistra.

În galop mergea avan-garda, compusă din 8 călăreți, cari s'au împrăștiat pe dealurile, care dominau Silistra, urmată, tot în galop de escadronul I, format în coloană de plutoane, precum și de escadronul II.

Viteza și energia creșteau din moment în moment și fiecare simțea fiorul luptei apropiate, arzând de dorința aprigă de a da ochi cu dușmanul și a-l răpune.

Ocuparea Silistrei.

Sosite la barieră, trupele menționate au pătruns în Silistra, în galop, având sabia afară și lancea în cumpănire.

Ce se petrecea în acest oraș, unde toți din ai noștri, credea că o luptă crâncenă se va deslănțui? În Silistra, domnea o tăcere de mormânt; străzile erau pustii; magazinele închise; bulgari fugise, cuprinși de panică, la auzul că armata română se găsea la barieră și era gata să pătrundă în oraș.

Escadronul I de roșiori a primit apoi ordinul să înainteze spre cazarma veche, iar escadronul II să înainteze spre bariera de Vest a Silistrei.

Tot în galop, escadronul I a pătruns în

curtea din spatele cazărmei vechi, curte care nu era îngrădită, unde se aflau 200 de soldați rezerviști, la masă. Escadronul, imediat a înconjurat mesele. Un brigadier roșior, a comandat unui căpitan, în limba bulgară «jos la pământ», precum și soldaților bulgari.

Surpriza acestui atac, repeziciunea înaintării cavaleriei noastre, băgase o spaimă groaznică în trupa bulgară, care se trânti la pământ, împreună cu căpitanul ce se afla acolo.

S'a procedat apoi imediat, tot de Escadronul I la ocuparea cazărmei, punându-se stăpânire pe 250 de arme și 200 lăzi de cartușe.

Sabia comandantului garnizoanei Silistrei, un maior, care se găsea în acele istorice momente în cazarmă, ia fost luată.

S'a pus stăpânire, după aceia pe oficiul telegrafic și s'au aranjat posturi române pe forturile Kalipetrovo și Medgidia-Tabia.

Astfel la orele 11 a. m., a zilei de 28 Iunie 1913, Silistra era în stăpânirea oștilor române. Imediat s'a trimes două recunoașteri spre Vest de Silistra în interiorul Bulgariei. S'a telegrafiat generalului Hârjeu, ministru de război, care se afla la Ostrov că cetatea Silistrei a fost ocupată militarmente la orele 11. La ora 2 p. m., și-au făcut intrarea în Silistra generalul Hârjeu, ministru de război, generalul Culcer, comandantul Corpului V de armată, generalul Istrate, generalul Văleanu secretarul de pe atunci al ministerului de război, Nicolae Filipescu, fost ministru de război.

Generalul Hârjeu, a expediat din Silistra următoarea telegramă M. S. Regelui:

M. S. Regelui București

«Respectos aduc la cunoștința Majestății
«Voastre că astăzi la orele 11 a. m., cetatea
«Silistra a trecut sub sceptrul Regelui Carol».

Ministru de război

(ss) **Hârjeu**

Colonelul Herăscu comandantul regimentului 5 de roșiori a prezentat situația ministrului de război, generalul Hârjeu și conform ordinului primit a adunat notabilitățile din Silistra în localul Primăriei, unde le-a citit o proclamațiune.

În după amiaza aceleași memorabile zi, cele două escadroane s'au adunat la bariera de Vest a orașului, pe șosea, unde generalul Hârjeu a ținut bravelor trupe o entuziastă cuvântare, unde le-a spus între altele: «pentru eroismul vostru, care a adus gloria zilei de astăzi, țara întregă de la Severin la Dorohoi, vă aduce mulțumiri prin mine.

Această cetate, care de la Mircea cel Bătrân nu a mai putut fi luată, vouă bravilor din al 5-lea de roșiori v'a fost dat să o cuceriti, pentru care faptă istoria țării vă va păstra cea mai frumoasă pagină a ei».

După ocuparea Silistrei trupele Corpului V de armată au primit ordin să înainteze în marș forțat spre Sud, și să se îndrepte, Divizia 9-a spre Turtukaia, iar divizia 10-a spre Dobrici; prima divizie trebuia să împingă detașamente înaintate până la linia Breslen-Balbunar, iar a 2-a să ocupe Balcik și înălțimile Ekrene, pe malul Mării Negre la Sud de Balcik.

Divizia 3-a rezervă a fost pusă sub ordinele Comandamentului Corpului V armată, urmând să fie întrebuințată după necesități.

În seara zilei de 30 Iunie, trupele înaintate ale Corpului V armată ocupau: Turtukaia, Dobrici și Balcik.

Operațiunile s'au continuat fără întrerupere după cum fusese îndrumate, astfel ca în seara de 8 Iulie tot teritoriul Dobrogei Bulgare până la Sud de linia Turtukaia-Balcik era ocupat de Corpul V armată.

Misiunea Corpului V armată era astfel îndeplinită; dela 8 Iulie înainte trupele acestui

Corp de armată nu au mai înaintat ci au rămas în zonele lor de operațiune făcând exerciții.

Recunoașteri de cavalerie împinse spre linia ferată Rusciuk-Șumla-Varna au semnalat prezența câtorva trupe de a 2-a linie la Șumla și trupe de marină la Varna.

Desconcentrarea Corpului V armată a început în ziua de 31 Iulie 1913.

Desconcentrarea și Dezmobilizarea Corpului V Armată

Pe teritoriul ocupat au rămas următoarele trupe:

Regimentul Matei Basarab No. 35, cu două batalioane la Dobrici și un batalion la Balcik.

Regimentul Petru Rareș No. 39, cu două batalioane la Silistra.

Regimentul Călugăreni 40, cu două batalioane la Turtukaia.

Batalionul 9 Vânători la Kurtbunar.

Regimentul 5 roșiori, cu două escadroane la Dobrici și două la Kurtbunar.

Regimentul 6 Călărași a fost menținut provizoriu în Dobrogea până la sosirea regimentelor 9 și 10 Călărași în garnizoanele lor.

Trupele de infanterie mai sus menționate au menținut peste efectivul de pace și I-iul contingent de completare.

Pentru serviciul de jandarmerie, până la organizarea unui corp special, Regimentul 1 grăniceri a reținut 600 oameni formați în două companii, iar pentru paza noii frontiere corpul grănicerilor a format în mod provizoriu 2 companii, cu un efectiv total de 400 oameni.

Restul trupelor și serviciilor corpului V Armată și a diviziei a 3-a de rezervă, au plecat în ziua de 1 August spre punctele de unde urmau să fie îmbarcate pentru transportul lor în garnizoanele respective.

CAPITOLUL VIII.

OPERAȚIILE CORPULUI I DE ARMATĂ.

Comandantul corpului I-iu de armată a fost D-l General de Divizie Cotescu Dumitru; șef de stat major Colonel Mărdărescu Gh.

Era astfel compus:

Divizia I-a: comandant General Gărdescu Ion; șef de Stat Major L-t. Colonel Vlădescu Gh.

Brigada I-a: Infanterie: Comandant Colonel Nestorian G.

Brigada II-a: Infanterie: Comandant Colonel Niculescu Marin.

Brigada I-a: Artilerie: Comandant Colonel Muică Ion.

Divizia 2-a: Comandant General Tănăsescu C.; șef de Stat Major L-t. Colonel Gaicu D.

Brigada III-a: Infanterie: Comandant Colonel Racoviță V.

Brigada IV-a: Infanterie: Comandant Colonel Cristu D.

Brigada II-a: Artilerie: Comandant General Frunză Petre

Corpul I de armată a trecut Dunărea pe la Bechet-Rahova. Divizia I-a de sub comanda

Generalului Gărdescu a parcurs următorul itinerar: în ziua de 3 Iulie distanța Rahova-Buchiultzi (10 km.); în ziua de 4 Lipnița-Altemir-Borovan (35 km.); în ziua de 5 la Devene (10 km.); la 6 Iulie la Vrața (20 km); la 7 la Mesra-Rebarscova (25 km); la 8 la Hovancene (17 km); la 9 Iulie ajunge la Orhania (10 km); la 9 este la Saranti pargurgând 35 km.; de aci se retrage la Orhania (20 km) unde staționează.

Divizia 2-a fiind comandată de Generalul Tănăsescu a trecut Dunărea tot pe la Bechet-Rahova, staționând în zilele de 2-3 și 4 Iulie la Galova (15 km de Rahova). În ziua de 1 Iulie ajunge la Altemir (22 km); la 6 Iulie urmează interarul Borovan-Volnița-Marmorene (25 km); la 7 Iulie este la Vrața (17 km) unde staționează până la 10 Iulie; în ziua de 11 parcurge distanța Mesdra-Rebarscova-Seravena (30 km) unde Divizia rămâne pe loc.

OPERAȚIILE CORPULUI II DE ARMATĂ

I. ACOPERIREA.

A. Măsurile luate înainte și în timpul mobilizării.

Acoperirea s'a executat potrivit instrucțiunilor de mobilizare pentru trupele de acoperământ.

Frontiera de acoperit, pentru Corpul II armată, a fost dela gura Oltului până la Flămânda, pe o întindere de 130 Km.

Generalul Sutescu, Comandantul Brigadei 7-a infanterie, avea direcțiunea organizării serviciului de pază în zona de acoperire.

Comandant al trupelor de acoperământ a fost numit Lt.-Colonel Mihăilescu I., din Regimentul Vlașca No. 5, care a dat instrucțiunile de detaliu.

În noaptea de 22 spre 23 Iunie, ora 12, intră în aplicare Inaltul decret No. 1609/913, relativ la mobilizarea generală a armatei.

În ziua de 23 Iunie, între orele 8-10,30 a. m. s'a observat de către Comandantul gărzi mari din portul Ramadan, că se fac lucrări de întărire pe înălțimele Rusciucului, unde se transportau tunuri și se vedeau ofițeri călări.

După sosirea în zona de acoperământ a Corpului II armată a trupelor hotărâte de Marele stat-major. se împarte această zonă în 3 sectoare și anume:

Sectorul I dela gura Oltului la satul Suhaia.

Sectorul al II-lea dela satul Suhaia la satul Arsake.

Sectorul al III-lea dela satul Arsake până la jumătatea Baltei Greaca.

Totalul trupelor de acoperământ din zona Corpului II armată: 11 ofițeri superiori, 64 ofițeri inferiori. 5126 trupă, 773 cai ofițerești și de trupă, 8 tunuri, 6 mitraliere și 76 trăsură diferite.

II. MOBILIZAREA.

În baza Inaltului decret No. 4859, Corpul II armată a început a se mobiliza cu începere din ziua de 23 Iunie 1913.

Comandamentele, corpurile și serviciile s'au mobilizat în termenul prevăzut în instrucțiunile de mobilizare pe anul 1913/914.

ORDINEA DE BĂTAE A CORPULUI II ARMATĂ

A. PARTEA ACTIVĂ.

1. Comandamentul.

Comandantul Corpului II armată, General de divizie Crăiniceanu Grigore.

Ofițeri adjutanți: Locotenent Herjeu C. și Sublocotenent rezervă Costinescu Emil.

Comandantul Companiei automobiliștilor, Medic căpitan în rezervă Constantinescu A. C. (din C. V A.)

Serviciul de stat-major.

Șef de stat-major, Colonel Georgescu Teodor.

Sub-șef de stat-major Lt.-Colonel Ghinescu Ioan.

Ofițeri de stat-major, Maior Dabija Gheorghe, Maior Moscuna Eugeniu, Căpitan Palada Dimitrie, Căpitan Bălăcescu Constantin.

Atașați la Cuartierul Corpului II Armată, Căpitan în rezervă din artilerie Ioan I. C. Brătianu.

Serviciul artileriei.

Comandantul artileriei Corpului II Armată și Comandantul Brigadei 4-a artilerie, General de brigadă Paraschivescu Toma.

Serviciul intendenței.

Șeful serviciului, Intendant Lt.-colonel Leonte State.

Serviciul tesaurului.

Casier, Busoceanu Alexandru (Administrator financiar).

Serviciul sanitar.

Şeful serviciului, Medic Colonel Antoniu Ilie.
Veterinar, Lt.-Colonel în rezervă Gavrilesu C.

Serviciul telegrafo-poştal.

Şeful serviciului, Locotenent în rezervă Alevra
Constantin (oficiant superior)

Serviciul justiţiei militare.

Comisar regal, Maior Pangrati Gheorghe.
Pretorul Corpului II armată, Maior Condeescu I.

Serviciul cuartierului.

Comandantul cuartierului, Maior Teodoru Alex-
andru.

2. DIVIZIA 3-a.

a) Comandamentul.

Comandant, General de Brigadă Aslan Mihail.
Şef de stat-major, Lt.-Colonel Scărişoreanu C.
Ofiţeri de stat-major: Căpitan Bârzotesu Lau-
renţiu şi Căpitan Ilasievici.

Serviciul intendenţei.

Şeful serviciului, Intendent Maior Martac.

Serviciul Sanitar.

Şeful serviciului, Medic Lt.-Colonel Ionescu Ioan.

b) Trupe.

Regimentul 2 Vânători Regina Elisabeta.

Comandant, Lt.-Colonel Boboc.

Brigada 5-a Infanterie.

Comandant, Colonel Vasilescu Paraschiv.
Regimentul Argeş No. 4. Comandant, Colonel
Băbeanu Alexandru.

Regimentul Radu Negru No. 28. Comandant,
Colonel Popovăţ Petre.

Brigada 6-a Infanterie.

Comandant, Colonel Panaitescu Scarlat.
Regimentul 3 Dâmboviţa No. 22. Comandant Lt.
Colonel Anastasiu I.

Regimentul Muscel No. 30. Comandant, Colonel
Popovici Dumitru.

Brigada 3-a Artilerie.

Comandant, General de brigadă Volvoreanu C.
Regimentul 6 artilerie. Comandant, Colonel Gre-
cescu Alexandru.

Regimentul 15 Artilerie. Comandant, Colonel Cio-
ranu Mihail.

Escadronul de stafete.

Comandant Căpitan Emanoil Stan.

Compania I-a pionieri.

Comandant, Căpitan Bălan Ion.

Secţia I-a telegrafic.

Comandant, sub.-Lt. Arbore Petre.

c) Servicii.

Divizionul de coloane de muniţiuni.

Comandant, Căpitan Răceanu.

Ambulanţa divizionară.

Şef, Maior Miron.

3. DIVIZIA 4-a.

a) Comandamentul.

Comandant, General de brigadă Gheorghiu Teodor.
Şef de Stat major, Lt. Colonel Holban Stefan.
Ofiţeri de stat major; Căpitan Popescu Ştefan
şi Căpitan Constantin Mihail.

Serviciul Intendenţei.

Şeful serviciului Intendant, Lt. Colonel Borcea
Atanase.

Serviciul Sanitar.

Şeful serviciului Medic Lt. Colonel Papadopol D.

b) TRUPE.

Batalionul 6 Vânători.

Comandantul, Lt. Colonel Sturdza Alexandru.

Brigada 7-a Infanterie.

Comandant, General de brigadă Sutescu Gheorghe.
Regimentul Vlaşca No. 5. Comandant, Colonel
Ştefănescu Dumitru.

Regimentul Teleorman No. 20. Comandant, Colonel Cernătescu Nicolae.

Brigada 8-a Infanterie.

Comandant, General de brigadă Deșliu Ioan.
Regimentul Mihai Viteazu No. 6. Comandant, Lt. Colonel Ionescu Marin.

Regimentul 4 Ilfov No. 21. Comandant, Lt. Colonel Stătescu Constantin.

Brigada 4-a Artilerie.

Comandant, General de brigadă Paraschivescu Toma.

Regimentul 2 artilerie, General de Divizie Gh. Manu. Comandant, Lt. Colonel Lupașcu Constantin.

Regimentul 10 artilerie. Comandant, Lt. Colonel Prassa Gheorghe.

Escadronul de stafete.

Comandant, Locotenent I. Niculescu Dorobanțu.

Secția 2-a telegrafic.

Comandant, Sublocotenent Niculescu Ioan.

e). Servicii.

Divizionul de coloane de munițiuni.

Comandant, Maior Ionescu N.

Ambulanța divixiei.

Medic, Maior Ionescu Petre.

4. Trupe neindivizionate.

Regimentul 10 roșiori.

Comandant, Lt. Colonel Coroi Eduard.

Divizionul 2 obuziere.

Comandant, Lt. Colonel Rudeanu Vasile.

Escadronul 2 remontă.

Comandant, Căpitan Mehtupciu.

Compania 3-a pioneri.

Comandant, Căpitan Negruți Ioan.

Compania 3-a telegrafic.

Comandant, Locotenent Galin Pestalozzi.

Compania 2-a bicicliști.

Comandant, Sublocotenent Popescu Ioan.

Un pluton jandarmi pedestri.

20 Jandarmi rurali.

5. Servicii.

Parcul artileriei Corpului II armată.

Comandant, Colonel Savopol Gheorghe.

Spitalul mobil al Corpului II armată.

Comandant, Medic Colonel Bestelei C.

Ambulanța Corpului II armată.

Comandant, Medic Colonel Piteșteanu.

Divizionul de Coloane de subsistență.

Comandant, Intendent Maior Vrabie N.

B. PARTEA TERITORIALĂ.

Corpul II armată.

Comandant, General de divizie Anghelescu Alexandru.

Divizia 3-a.

Comandant, General de brigadă Văleanu D.

Divizia 4-a.

Comandant General de brigadă Hiotu Alexandru.

Felul, cum au răspuns oamenii chemați la mobilizare, a fost la înălțimea așteptărilor autorităților militare.

Avântul patriotic, cu care s'a grăbit fiecare a se prezenta la corpul său, a produs în întreaga țară, în primele zile, o mare mișcare de oameni.

Ei soseau voioși și pătrunși de datorie de-a răspunde cu drag la chemarea țarei.

Rechizițiunile s'au adunat din prima zi de mobilizare în centrele hotărîte, de unde au fost distribuite, după nevoile constatate prin lucrările de mobilizare.

În rezumat, lucrările pregătitoare de mobilizare au fost bine studiate și întocmite, încadrând în timp toate operațiunile ce necesitau trecerea de pe picior de pace pe picior de război a corpurilor de trupă și a serviciilor, precum și crearea multora din ele, ce nu erau decât un mic sâmbure, sau nu existau în timp de pace.

Corpul II armată a avut la partea activă un efectiv de:

a) *Ofițeri combatanți.*

Generali	7
Ofițeri superiori	71
Ofițeri inferiori	646
Total	724

b) *Ofițeri asimilați.*

Ofițeri superiori	32
Ofițeri inferiori	164
Total	196

c) *Funcționari civili.*

Diferite categorii	85
------------------------------	----

d) *Trupă.*

Grade și oameni	44.506
---------------------------	--------

e) *Animale.*

Cai	16.087
Boi	429
Catări	99

f) *Trăsuri.*

Tunuri	108
Chesoane	1.203
Mitraliere	60
Biciclete	426
Trăsuri diferite	2.000

III. MARȘUL DE CONCENTRARE AL CORPULUI II ARMATĂ.

Marșul de concentrare al Corpului II armată s'a început în ziua de 28 Iunie (ziua 6-a de mobilizare).

Pe măsură ce trupele și serviciile au terminat mobilizarea, au pornit spre zona de concentrare, potrivit tabelelor de mișcare, spre zona Ursa-Gârcov-Siliștioara.

În după amiaza zilei de 2 Iulie, podul peste Dunăre fiind construit în dreptul satului Siliștioara, Brigada 7-a infanterie și Regimentul 6 vânători au trecut Dunărea și au înaintat până la Măgura, spre a sluji de susținere Brigadei 13 infanterie, ce avea însărcinarea de a ocupa acest pod.

IV. ADUNAREA CORPULUI II ARMATĂ.

În ziua de 3 Iulie, Corpul II armată se găsea adunat în zona Siliștioara-Gârcov-Ursa.

În vederea marșului, ce avea de executat a doua zi Corpul de armată, Regimentul 10 roșiori trece podul în ziua de 3 Iulie, ora 5 p. m. și înaintează până la Ghighenska-Mahala, de unde trimite două recunoașteri, câte una pe ambele maluri ale râului Isker.

V. OPERAȚIUNI.

a). Trecerea Dunărei.

În dimineața zilei de 4 Iulie, a căzut o ploaie torențială, însoțită de manifestațiuni electrice.

Către miezul zilei, ploaia încetase și pe un timp frumos, cu un soare strălucitor, grosul trupelor Corpului de armată începe trecerea podului, ce-a continuat în ziua de 5 Iulie pentru trupe și în ziua de 6 Iulie pentru servicii.

La capul podului, pe malul drept al Dunărei M. S. Regele, A. S. R. Principele Ferdinand

Comandantul de căpetenie al armatei de operațiuni, împreună cu A. S. R. Principele Carol, întâmpina pe malul bulgăresc trupele române ce se scurgeau pe pod pline de un avânt patriotic, ce va rămâne pururea în amintirea celor cari i-au văzut, cum pășau podul, înaintând pe țărnul bulgăresc, și, au defilat înaintea M. S. Regelui în cântece războinice, cu urale nesfârșite, aclamând cu un entuziasm deosebit, pe M. S. Regele și AA. LL. Regale.

Despre inimic se primise informațiuni, că o armată bulgară, compusă din Diviziile 5 și 9 și mai multe batalioane de formațiune nouă se găsește între Belogradik și Kula, cu frontul spre frontiera sârbă.

Despre trupele noastre se știa, că:

Divizia de roșiori înainta spre Ferdinand (Kutlovita).

Corpul I armată înainta dela Rahova în direcțiunea Vrața, unde trebuia să se găsească în ziua de 4 Iulie.

Divizia 7-a înainta pe valea Iskerului și trebuia să sosească în seara de 5 Iulie la Devent, la înălțimea Corpului II armată.

Divizia de călărași s'a îndreptat spre Plevna, de unde trebuia să înainteze spre Orhania.

Corpul II armată a înaintat în ziua de 4 Iulie cu elemente din Divizia 4-a până la Bregare.

Restul Corpului de armată se găsea eșalonat până la Dunăre pe ambele maluri.

b). Marșul ofensiv în direcția Ciamakovta.

In ziua de 5 Iulie, Corpul de armată continuă marșul ofensiv spre Sud, în direcția Brena-Ciamakovta-Roman, cu intențiunea, ca împreună cu celelalte trupe amice, să împedice întrunirea Armatei I bulgare de Vest cu Armata dela Sofia.

Cavaleria trebuia să înainteze până la Roman.

Marșul s'a executat în condițiuni bune, pe un timp răcoros.

În seara de 5 spre 6 Iulie, Corpul II armată a staționat cu elementele cele mai înaintate în zona Lukovita-Krušovene, iar restul eșalonat spre Nord, până la Dunăre.

Parte din serviciile Corpului de armată se găseau la Siliștioara, pe malul stâng al Dunărei, gata de a trece podul a doua zi.

In ziua de 6 Iulie, Corpul de armată continuă marșul spre Sud, în direcțiunea Ciamakovta.

Avangarda Corpului de armată era formată din Regimentul 6 vânători, Brigada 7-a infanterie, Regimentul 10 artilerie. Compania de cicliști, Compania 3-a pioneri.

Restul trupelor Diviziei 4-a intrau în grosul coloanei.

Primele elemente ale Diviziei 4-a au ajuns la Ciamakovta spre seara zilei de 6 Iulie.

Serviciul de avanposturi a fost dat de către Regimentul 6 vânători, pe linia Gornic-Moghila Markova, la Sud Ciamakovta.

Cuartierul general al Corpului de armată și al Diviziei 4-a la Ciamakovta.

Divizia 3-a, eșanolată înapoia Diviziei 4-a, a ajuns până la Lukovța.

Serviciile Corpului de armată până la Dunăre.

In ziua de 7 Iulie, Corpul de armată se adună la Nord și Sud de Ciamakovta.

Se primește știrea dela un prizonier bulgar, că la Ferdinandovo, trupele Generalului Siracoff, din Divizia 9-a bulgară, s'au predat trupelor române.

Regimentul 10 roșiori, sosit la Roman, a trimis recunoașteri de ofițeri spre Sud de Roman, pentru a recunoaște direcțiunile de mișcare de pe ambele maluri ale Iskerului.

S'a trimis ca susținere a Regimentului 10 roșiori 2 batalioane de infanterie (un batalion din Regimentul 6 vânători și unul din Regimentul Vlașca No. 5).

Corpul de armată stabilise legătura telefonică

și prin cicliști cu Marele cuartier general dela Corabia; asemenea, legături prin releuri cu Corpul I armată.

In ziua de 8 Iulie, Compania I-a pioneri construște un pod peste Isker, la Mahlata, pentru a pune în legătură localitățile Kniaja cu Mahlata, în scopul înlesnirii aprovizionărilor. Podul a fost gata la ora 2.45 p. m.

Divizia 4-a stabilește legătura cu Divizia 7-a din Corpul IV armată.

In zilele 8, 9 și 10 Iulie, Corpul de armată a bivacat la Nord și Sud de Ciamakovta, până la Koinare.

În acest timp, se primesc informațiuni asupra armatei bulgare și anume, că forțele din regiunea Vidin-Belogradic s'au retras în cea mai mare parte spre Sofia, iar parte (batalioanele de miliții) spre Vidin, forțe însemnate bulgare, se pare, că se concentrează în jurul Sofiei.

Trupele române atinsese la 8 Iulie linia Ferdinandovo-Vrata-Orhanian.

In ziua de 8 Iulie, sosesc la Ciamakovta convoiurile de arme și munițiuni ce au fost capturate dela bulgari.

Prin rapoartele primite dela recunoașteri s'a aflat, că Divizia 2-a de cavalerie a ajuns la Orhanian, trimițând un escadron la Etopole și recunoașteri spre Troiun și Teteven.

Asemenea, o brigadă din Corpul I armată ajunsese la circa 6 Klm. Nord-Vest de Orhanian.

In ziua de 11 Iulie, corpul de armată s'a pus în marș pe direcțiunea Ciamakovta-Cerven-Breg-Lukovit-Petrovene, trecând podul de fer de peste Isker dela Est de localitatea Ciamakovta.

Avangarda a fost dată de trupe din Divizia 3-a și anume de Brigada 6 infanterie, Batalionul 2 vânători și Regimentul 6 artilerie.

Capul avangardei a trecut podul peste Isker la ora 5.50 a. m.

Restul trupelor din Divizia 3-a și a 4-a au format grosul coloanei.

Regimentul 10 roșiori în marș dela Roman la Novacene.

Detășamentele înaintate de infanterie au înaintat până la Bojenița.

La ora 12.30 p. m. antegarda a sosit în Lukovit, unde a primit ordin să staționeze.

Serviciul de siguranță pe linia Tudoricene-Blesnicevo drumul Karlukovo.

Divizia 4-a a fost oprită la Cerven-Breg.

Cuartierul general al corpului de armată la Lukovita.

Serviciile Corpului de armată la Ciamakovta.

În ziua de 11 Iulie, Corpul de armată a primit ordin de a nu mai continua marșul spre Sud, căci în această zi se cunoștea la Marele cuartier general situația politică, care era următoarea :

Bulgaria cedase la toate cererile noastre.

Majestatea Sa Regele telegrafiasc Regilor aliați, că trebuie, în interesul încheerii păcii, să se acorde cât mai curând un armistițiu armatelor beligerante.

In zilele de 11, 12, 13 și 14 Iulie, Corpul de armată a staționat în zona Petrovene-Lukovit-Rupți-Radomirci-Cerven-Breg.

Parcurile și serviciile între Cerven-Breg și Ciamakovta.

Starea sanitară a trupelor începe a deveni îngrijitoare.

În ziua de 13 Iulie se ivesc cazuri suspecte de gastro-enterită, iar în ziua de 14 Iulie primul caz suspect de holeră.

Regimentul 10 roșiori a înaintat dela Osikovita la Glojene.

In după amiază zilei de 15 Iulie, pe un timp ploios, Divizia 3-a a schimbat localitățile de staționare (din zona Lukovit-Petrovene) pe malul stâng al Vidului (pe linia Dermanti-Toros-Pesterna).

Batalionul 2 vânători a rămas în cantonament la Tudoriceni, având mai mulți bolnavi suspecti.

Spitalele comunale din Lukovița și Cerven-Breg au fost hotărâte de serviciul sanitar al Corpului de armată, ca spitale de izolare pentru bolnavii de holeră.

Au fost aduse la spitale de izolare din Lukoviț secțiile: I-a a Ambulanței de corp de armată, a 2-a și a 3-a ale Spitalului mobil, iar la spitalul de izolare din Cerven-Breg secțiile: 2-a a Ambulanței de Corp de armată și a 1-a a Spitalului mobil.

Comaniile de pioneri au reparat drumurile din zona de staționare a corpului de armată, pentru ca transportul bolnavilor și al aprovizionărilor să se poată face în bune condițiuni.

In ziua de 16 Iulie sosește la Corpul de armată escadrila 2-a de aviațiune, sub comanda Căpitanului Sturdza.

Secția a staționat la Telis.

Starea sanitară a Corpului de armată devenise îngrijitoare, ivindu-se numeroase cazuri de holeră. Bolnavii s'a evacuat la spitalele de izolare din Lukoviț și Cerven-Breg.

Comandamentul a luat măsuri, ca staționarea trupelor în bivacuiri să aibă loc în cele mai bune condițiuni.

Trupele au fost rărite și au schimbat locul de bivuae.

In ziua de 17 Iulie. Cuartierul general al Corpului de armată s'a stabilit la Teliș, unde se găsea și Depozitul mobil al Corpului de armată.

Divizia 4-a a schimbat de bivuae în regiunea Rupci-Radomirci-Răchita.

VI. ARMISTIȚIUL.

In ziua de 18 Iulie, s'a încheiat un armistițiu pe timp de 5 zile.

Conform ordinelor primite, se interzice orice schimbare de cantonament fără aprobarea Comandamentului de căpetenie; de asemenea,

să se evite contactul oamenilor dela cantonament la cantonament pentru a se împedeca întinderea epidemiei.

In starea sanitară a trupelor se observă o ușoară îmbunătățire.

Dela începutul epidemiei Corpul de armată a avut morți: 1 medic și 44 oameni.

In ziua de 23 Iulie escadrila 2-a aviație se înapoiază la București, pentru a repara aparatele de sburat.

Conferința păcei dela București admite cu încă 3 zile, prelungind armistițiuul până în ziua de Vineri 26 Iulie, ora 12 din zi.

Din ziua de 24 Iulie frontul de supraveghiat al corpului de armată era împărțit astfel:

Regimentul 10 roșiori: Kamendol-Glojene (inclusiv).

Divizia 3-a: Glojene (esclusiv) Turschi-Izvor-Ugrcin (inclusiv).

Divizia 4-a: Ugrein (esclusiv)-Katunek și Lascăr (esclusiv).

Grație măsurilor luate și răspândirei trupelor în bivacuiri, se simte o descreștere a epidemiei de holeră.

VII. PRELUNGIREA ARMISTIȚIULUI PANĂ LA SEMNAREA PĂCEI.

Cu începere din ziua de 26 Iulie, ora 12 din zi, armistițiuul s'a prelungit până la semnarea păcei.

VIII. PACEA DELA BUCUREȘTI.

In ziua de 28 Iulie, ora 11 a. m. s'a încheiat pacea dela București.

In ziua de 30 Iulie, s'a oficiat la corpuri sub cerul liber un Tedeum pentru încheerea păcei dela București.

Se afișează și se citește locuitorilor din Bulgaria proclamațiunea dată de A. S. R. Principele Ferdinand, Comandantul de căpetenie

al armatei de operațiuni, atrăgându-se atențiunea asupra atitudinii dușmănoase a populațiunii bulgare față de convoiurile noastre.

Asemenea, se dă cetire publicațiunii dată în vederea apropiatei retrageri a trupelor române din Bulgaria, pentru ca locuitorii să-și formuleze reclamațiunile ce ar avea de făcut.

Epidemia în continuă descreștere.

S'au luat măsuri sanitare în vederea marșului ce se va executa pentru evacuarea Bulgariei.

În seara zilei de 2 August, Corpul de armată staționează astfel:

Cuarterul general al corpului de armată la Teliș.

Divizia 3-a în zona Oglen-Dermanci.

Divizia 4-a în zona Teliș-Răchita-Rado-mirci-Sadovek-Krusovika.

Regimentul 10 roșiori la Glojene.

Trupele neindivizionate și serviciile în zona Teliș-Sadovek.

În ziua de 3 August se ridică detașamentele

însărcinate cu supraveghierea liniei de demarcație a Corpului de armată.

Se citește trupelor, în ziua de 4 August, Înaltul ordin de zi pe oaste dat de M. S. Regele.

În vederea marșului pentru evacuarea Bulgariei, Corpul de armată a adunat trupele, în seara zilei de 4 August, în zona Gorni-Dubnik-Krusovika-Teliș.

IX. EVACUAREA BULGARIEI DE TRUPELE CORPULUI II ARMATĂ.

În ziua de 5 August, Corpul II armată începe executarea marșului de evacuare a Bulgariei.

Marșul de evacuare s'a făcut în direcția Plevna-Bulgăreni-Șiștov-Zimnicea și anume: în două coloane până la râul Vid, de aci până la Bulgăreni într'o coloană, apoi până la Zimnicea iar în două coloane.

Marșul s'a executat după tabela de mai jos:

Diviziile	Z I L E L E								Serviciile Corpului de armată au precedat coloana Diviziei 4-a la 1/2 zi de marș.
	5	6	7	8	9	10	11	12	
4-a	Dolni-Dubnik	Grivița	Radivent (reg. 20 I) la Măcica	Bujurluk (reg. 20 I) la T.-Măgurele	Orseșii	Repaos	Zimnicea	Repaos	
3-a	Krusovika	Podul-Vidului	Grivița	Bolgarski-Caragaci	Kozar-Beleve	Bolgarski-Silvo	Repaos	Zimnicea	

S'a ordonat de comandament, ca marșul să aibă loc numai dimineața și seara, pe timp răcoros, fiind cu totul interzis a se merge între orele 10 dimineața și 5 după amiază.

Oamenii aveau asupra lor bidoane pline cu ceai, cafea sau apă fiartă acidulată.

Starea sanitară bună.

X. TRECEREA PODULUI PESTE DUNARE DELA ȘIȘTOV LA ZIMNICEA

În ziua de 10 August, la ora 9.35 a. m., trupele nedivizionate, și serviciile Corpului II armată încep trecerea podului de peste Dunăre.

Ultimul element s'a scurs pe pod la ora 9.25 p. m.

Aceste trupe și servicii au staționat în seara de 10—11 August la Nord de Zimnicea, unde au avut repaos pentru ziua de 11 August.

Înainte de trecere, s'a făcut trupelor o inspecție sanitară.

Trupele aveau ordin ca pe timpul marșurilor în țară, să nu se pună în contact cu populațiunea, iar pe timpul transporturilor cu calea ferată, nici chiar cu personalul gărilor, până la stația de debarcare.

În zilele de 11 și 12 August are loc trecerea podului respectiv de către trupele Diviziei 4-a și a 3-a.

După ce tot corpul de armată a fost trecut

pe malul stâng al Dunărei, trupele au fost din nou inspectate de către medicii hotărâți cu poliția sanitară.

Corpurile de trupă, după ce au făcut carantina, au intrat în garnizoanele de reședință, unde au fost demobilizate.

În ziua de 22 August, Comandamentul Corpului II armată partea activă, ia comanda corpului de armată și demobilizează partea sedentară.

Corpul II armată este trecut pe picior de pace conform Înaltului decret No. 5510 din 31 August 1913.

OPERAȚIILE CORPULUI III DE ARMATĂ

Acest corp de armată a avut ca comandant pe Generalul de Divizie Iarca Alexandru; șef de Stat Major Colonel Jitianu Ioan.

Era astfel compus și comandat:

Divizia 5-a: Comandant General Adj. Georgescu Gh.; șef de Stat Major, Lt.-Colonel Mărgineanu Al.

Brigada 9-a Infanterie: Comandant, General Radianu R.

Brigada 10-a Infanterie: Comandant, Colonel Sănătescu Gh.

Brigada 1-a Artilerie: Comandant, Colonel Râmnicianu Gh.

Divizia 6-a: Comandant General Costescu C.; șef de Stat Major, Lt. Colonel Mironescu G.

Brigada 11-a Infanterie: Comandant, Colonel Văitoianu A.

Brigada 12-a Infanterie: Comandant, Colonel Drăgotescu D.

Brigada 6-a Artilerie: Comandant, Colonel Rujinsky D.

Divizia 5-a a trecut Dunărea la Corabia—Ghigheni ajungând la 7 Iulie la Cruseveni (30 km.); la 8 parcurge distanța Staventz—Dol-Lucovitz (24 km) unde staționează 5 zile; la 14 Iulie avansează la Kneaja (10 km) iar de aci prin Jeița la Ciumacovitz (20 km) unde stă pe loc dela 13 Iulie înainte.

Divizia 6-a trece tot pela Corabia în Bulgaria ajungând la Ghigheni (20 km) în ziua de 8 Iulie; avansează pe urmă prin Bregani la Staveniț (29 km) unde se oprește în zilele de 9—25 Iulie; de aci înaintează la Dol-Lucovitz și Coinaru (29 km) unde stă pe loc dela 16 Iulie.

OPERAȚIILE CORPULUI IV DE ARMATĂ

Comandant, General de Divizie Lambrino A.;
șef de Stat Major Colonel Oprescu Ion.

Divizia 7-a: Comandant General Adj. Presan
C. șef de Stat Major Lt. Colonel Schina M.

Brigada 13-a Infanterie: Comandant General
Pătrașcu I.

Brigada 14 Infanterie: Comandant, Colonel Bur-
ghele Gh.

Brigada 7-a Artilerie: Comandant, Colonel Pe-
trescu I.

Divizia 8-a: Comandant General Rașcu Ion;
șef de Stat Major, Lt. Colonel Cantavara N.

Brigada 15-a Infanterie: Comandant, Colonel
Anastasiade C.

Brigada 16-a Infanterie: Comandant, Colonel
Bunescu Gr.

Brigada 8-a Artilerie: Comandant, Colonel Bur-
ghele C.

Acest corp de armată a trecut Dunărea pe
la Corabia. Divizia 7-a ajungând la Ghinghensca
(30 km) la 2 Iulie de unde prin Orehavița
la Staro-Selo (25 km.). Aci staționează timp

de 2 zile. Parcurge pe urmă etapele Staro-
Selo-Mahlata-Peserevo (12 km) unde șade dela
5 la 7 Iulie. La 8 Iulie este la Deveni
(16 km) de unde prin Lucovitz trece la Blas-
niecevo (25 km) la 9 Iulie. In ziua următoare
sosește la Miscovici (20 km). La 11 Iulie
Divizia ajunge prin Vladovec la Etropol
unde se instalează cartierul Diviziei, Brigada
14-a infanterie, regimentul 8 artilerie și ser-
viciile. Un detașament compus din brigada 13-a
infanterie, regimentul 4 vânători și regimentul
5 artilerie sunt trimise la Slatița. De ase-
menes s'a trimis un detașament la Bencovschi.

Divizia 8-a ajunge la Ghighensca (20 km.)
parcurgând pe urmă următoarele etape: 7 Iulie
Staraselo (25 km); 8 Iulie Mahlata (7 km);
9 Iulie Teliș-Radomirt-Lucovitz (35 km); 10
Iulie, Todoriceni-Panega (15 km); 11 Iulie
la Miscovici (20 km) unde staționează.

Fracțiuni din divizie au fost trimise la Han-
Brusen (5 km).

OPERAȚIILE DIVIZIEI 1-a REZERVĂ

A) Comandamentul.

Comandant, General Alexandrescu Vasile.
Șef de Stat major, Maior C. Ștefănescu-Amza.

B) Compunerea Diviziei.

Batalionul 1 Vânători Rez. Comandant, Maior
Mărculescu Rafail.

Brigada 21 Inf. Rez.

Comandant, General Ionescu Floru Claudian.
Regimentul 57 Inf. Rez. Comand., Lt. Colonel
Mingarelli.

Regimentul 41 Inf. Rez. Comand. Colonel An-
ghelescu Gh.

Brigada 22 Infanterie. Rez.

Comand. Colonel Dumitriu Vasile.
Regimentul 42 Inf. Rez. Comand., Lt. Colonel
Poșulescu Al.

Regimentul 43 Inf. Rez. Comandant, Lt. Colonel
Negreanu C.

Regimentul 1 Artilerie Rezervă. Comandant, Lt.
Colonel Gârleșteanu Iosif.

Regimentul 2 Călărași. Comandant, Lt. Colonel
Rășcanu.

Compania 1-a Pionieri Rez. Comandant, Căpitan Constantinescu Traian.

Secția de telegrafie a Diviziei 1-a Rezervă. Comandant, Plutonier Părvulescu.

Serviciile.

Cuartierul Diviziei. Comandant, Căpitan Bălteanu Petre.

Ambulanța Diviziei 1-a Rez. Șef Medic Lt. Col. Crăiniceanu.

Un divizion de coloane de muniții de rezervă Comandant, Căpitan Manolescu Gh.

Coloana de subsistența a Div. 1-a Rez. Șef Intendant, Maior Ionescu Virgiliu.

Brutăria de campanie a Div. 1-a Rez. Șef Actor Locot. Iancu Ioan.

C) Șefii serviciilor dela cuartierul Diviziei 1-a Rez.

a) Serviciul de Stat major. Șef, Maior C. Ștefănescu Amza.

b) Serviciul Intendenței. Șef Intendant, Lt. Col. Andreescu V.

c) Serviciul Sanitar. Șef Medic, Lt. Colonel Elian Ion.

d) Serviciul Veterinar. Șef Veter., Lt. Colonel Strehăianu M.

e) Serviciul Farmaceutic. Șef Farm., Căpitan Moșan.

f) Serviciul Gendarmeriei, Șef Căpitan Zota Paul.

g) Serviciul Tesaurului, Șef D-1 Constantinescu.

h) Serviciul Poștal. Șef D-1 oficiant, Pelinescu Sebastian.

D) Activitatea Diviziei în campanie.

Divizia s'a concentrat la 1 Iulie în zona *Comoșteni-Zaval-Jighera* la gura Jiului (pe dreapta râului).

A trecut Dunărea pe vase dela Bechet la Rahova în zilele de 3—5 Iulie, împreună cu celelalte 2 Divizii ale Corpului 1-iu armată și cu Divizia I-a Cavalerie.

Etaple de marș făcute de divizie au fost: 1-a Rahova până la Krușevița-Dipnița.

2-a Krușevița-Dipnița până la Borovan-Ohodeni.

3-a Borovan-Ohodeni până la Vrața.

4-a Vrața până la Mezdra-Kremenea.

Până la 14 Iulie, divizia I-a Rez. a făcut parte din Corpul I armată, dela care primia ordine, atât cele de comandament și operațiuni cât și ordinele administrative.

Dela 14 Iulie înainte, divizia a rămas independentă de Corpul I armată, primind toate ordinele direct dela Marele Cuartier General.

Până la Vrața, divizia s'a menținut la câte o etapă (o zi de marș) înapoia diviziilor active ale Corpului I armată, cu destinațiunea probabil fie de a forma susținerea și rezerva corpului I de armată într'o întâlnire cu inamicul, fie de a primi o misiune tactică specială după casuri și împrejurări.

La 13 Iulie, Corpul I armată plecând din Vrața la Orhanie, Divizia I-a Rez. a venit mai întâi în Vrața și apoi în Mezdra, și a format divizia de cele 3 arme dela aripa dreaptă a armatei române la poalele Balcanilor. În dreapta sa, se găsea numai Divizia I-a cavalerie la Ferdinandovo-Berkovița.

În tot timpul, diferite unități din divizie au făcut paza comunicațiilor înapoi până la Rahova, precum și până la Ferdinandovo și $\frac{1}{2}$ drumul spre Orhanie.

După încheierea armistițiului a avut a păzi în munți frontul *Zverino* (pe Iskerul superior) Zgorigrad, pentru a împiedica trecerea ori căror persoane la Nord de Balcani. De asemeni a păzit calea ferată a Iskerului, Mezdra-Eliseina-Sofia.

Întâlniri cu inamicul nu a avut loc, decât cu trupele de milițieni ce păziau calea ferată, care au fost dezarmați și s'au predat. Batalionul I Vânători rezervă a fost însărcinat a conduce până la Rahova convoiul de prizonieri făcut de Divizia I-a cavalerie la Ferdinandovo.

Divizia a fost într'o situațiune foarte grea în ceea ce privește holera. Stând la Vrața,

unde holera bântuia în populația civilă, și trebuind a ține garnisoana până la plecare în țară, trupele sale au fost în contact imediat cu focarul holerei. Apoi transporturile corpului I de armată, dintre Vrața și Orhanie, făcându-se prin Mezdra izolarea nu era cu puțință, întru cât și Orhanie și Vrața erau focare de holera, și a fost nevoie a se înființa chiar în Mezdra un lazaret de holerici, pentru cărauși diferitelor coloane care sucombau pe drum. Mai târziu, restabilindu-se circulația pe calea ferată, holerici se imbarcau în Mezdra, unde erau stabilite mare parte din trupele Diviziei, și toate depozitele sale. Totuși măsurile luate de comandamentul diviziei, precum și grație

nemărginitei dragoste pentru soldat desfășurată de comandantul său D-l General V. Alexandrescu, divizia I-a Rez. de și s'a găsit în condițiuni foarte grele din punct de vedere sanitar, nu a avut până la complectă demobilizare în țară decât 20 morți de holera, cifra care a fost întrecută de multe regimente din alte corpuri de armată.

Până la plecarea din Mezdra, către Dunăre Divizia nu a avut decât 4 morți de holera. Restul a murit pe timpul drumului de înapoierie și carantinei.

Serviciul subsistențelor, la divizia I-a Rez. nu a lăsat nimic de dorit.

Operațiile Diviziei II-a de rezervă.

Această divizie a fost pusă sub comanda Generalului de Divizie în rezervă Beller Arnold. A trecut Dunărea pe la Corabia-Siliștoara pareurgând în ziua de 9 Iulie distanța

Isbiceni-Crusevene (40 Km); de aci avansează prin Stavertzi-Dol-Lucovitz-Kneaja la Bella-Slatina (46 Km) unde ajunge la 10 Iulie și stă pe loc.

Operațiile Brigăzei 33-a infanterie de rezervă.

Brigada comandată de Generalul în rezervă Solacolu Gh., trece Dunărea pe la Turnu-Măgurele-Nicopole în dimineața zilei de 8 Iulie ajungând în aceeași zi la Muselievo (15 Km); pe urmă prin Mecica la Koilofcea (25 Km), iar de aci la 10 Iulie ajunge la Plevna (16 Km)

unde face garnizoană. Un batalion din regimentul 80 rezervă a fost trimis la Lofcea (33 Km) unde șade până la 23 Iulie. Această brigadă era compusă din regimentele 46, 49 și 80 de rezervă.

OPERAȚIUNILE DIVIZIEI I-a DE CAVALERIE.

Dela 23 Iunie la 10 August 1913. — Ordinea de bătae. — Recunoașteri. — Operațiuni. — Marșul spre Ferdinandovo. — Ce s'a petrecut în ziua de 5 Iulie. — Capturarea unei brigăzi bulgare. — Prizonieri. — Operațiunea dela Vorobci. — Legătura cu armata sârbă. — Inapoierea în țară. — Ordinul de zi al comandantului divizia I-a Generalul Bogdan, cu ocazia încheerii păcei.

Operațiunile făcute de divizia I-a de cavalerie în campania din Bulgaria din 1913 au fost din cele mai interesante instructive și importante. Din expunerea acestor operațiuni, pe care o vom face zi cu zi, își va putea da seama cititorul, că această divizie, care a pătruns cea dintâiu în Bulgaria, a făcut recunoașterile cele mai îndrăznețe și importante; a făcut marșuri în condițiuni de rapiditate uimitoare; apoi prin faimoasa operațiune dela Ferdinandovo, unde această divizie a reușit să captureze o întreagă brigadă bulgară, a dovedit că dânsa posedă prețioase informațiuni asupra situației armatei generalului Kutinceff și punând în execuție prinderea acestei brigăzi, din spatele armatei lui Kutinceff, în condițiunile fericite pe care le vom povesti mai departe, comandantul acestei divizii d. general Bogdan, ofițerii și trupa au înscris în istoria cavaleriei române o glorioasă pagină de bravură și un act de îndrăzneală plin de eroism; care face onoare acelor care l'au conceput și adus la îndeplinire.

Operațiunile dela 23 Iunie până la 10 August 1913.

Odată ordinul de mobilizare dat, statul major drintr'un ordin telegrafic a ordonat deschiderea plicului secret, conform căruia divizia I de cavalerie avea să se compue și ordinea de bătae, care urma a fi executată.

Ordinea de bătae a acestei divizii a fost cea următoare :

Cartierul diviziei.

Comandant, General G. Bogdan.
Adjutant comandant, Căpitan Radescu N.
Ofițeri adjutanți: Locot. Racoveanu V., Locot. Pleniceanu I. și Locot. Georgescu P.
La automobile, Sub-Locotenenți: Greceanu G., Cerkez D. T., Nocolescu Gh., Radacovici și Vasilescu.

Serviciul de stat-major.

Șef de stat-major, Maior, Romano Gr.
Ofițeri de stat-major: Căp., Botez Dinculescu I., (șeful biroului I de operațiuni) și Căp. Herescu Marius (șeful biroului II).
Serviciul Intendenței, Intendent, Căpitan Stănciulescu T.
Șefi de birouri: Intendent, Căp. Ștefănescu D. Administrator, Locot. Spirescu.
Serviciul sanitar: medic-Maior, Constantinescu I. farmacist, Căp. Bălănescu F., veterinar-șef Lt-Col. Văleanu C.
Serv. poștal, șeful serv. Frim Ioan, conductor, Ionescu Gr.
Justiția militară, Pretor. Căp. Vasiliu Z. C.
Serviciul cartierului, Comandant Căp. Șendrea Eug.
Ofițer cu aprovizionare, Locot. Mareu Ulpiu.

Brigada I cavalerie.

Comandant, Generalul Cerkez Alex., Adjutant, Căpitan, Livezeanu Alex.
Comand. Reg. 2 Roșiori, Lt.-Col. Naumescu Gh.

Comandant, Regimentul 3 Roșiori, Locot-colonel Steriade Arist.

Brigada II cavalerie.

Comandant, General Popovici I.
Adjutant, Locotenent Boerescu Părvu.
Comandant, Reg. 4 Roșiori, Colonel Bassarabescu.
Comandant, Reg. 9 Roșiori, Colonel Magheru.

Brigada III cavalerie.

Comandant, Colonel Herăscu I.
Adjutant, Căpitan Opaț D.
Comandant, Reg. 7 Roșiori, Colonel Greceanu P.
Comandant, Reg. 8 Roșiori, Colonel Botea.

Divizionul de artilerie călărească.

Comandant, Maior Ionescu Grig.
Adjutant, Sub-locotenent Negruți.

Detășamentul de mitraliere.

Comandant, Maior Iacobini.
Adjutant, Căpitan Corvin.

Detășamentul de cicliști.

Comandant, Căpitan Ciurea E.

Istoric. Concentrare. Trecerea Dunărei.

Această divizie s'a concentrat în ziua de 28 Iunie la Corabia, brigada I de cavalerie venind cu trenul dela Bârlad la Zimnicea, iar de aci călare până la Corabia; brigada doua venind călare dela București; brigada III-a venind cu trenul dela Iași și Botoșani până la Zimnicea, iar de aci călare până la Corabia.

În acea zi, de 28, concentrarea efectuându-se, la orele 6 seara, ofițerii s'au prezentat d-lui comandant al diviziei.

A doua zi, 29 Iunie, s'a executat marșul Corabia-Dăbuleni (cantonament în Dăbuleni și Călărășul). La Dăbuleni s'a constituit un depozit de cai sub comanda căpitanului Ho-

moriceanu. La 30 Iunie, A. S. R. Principele Ferdinand generalismul armatei, însoțit de generalul Al. Averescu, șeful marelui stat-major al armatei au sosit la Dăbuleni și s'au ocupat de organizarea recunoașterilor de ofițeri, menite a face recunoașteri strategice necesare armatei de operațiuni.

S'au organizat 6 recunoașteri astfel compuse:

I recunoaștere: comandant, locotenent Dombrovski, ajutor locotenent Boueanu, ambii din Regimentul 8 Roșiori, compusă din 1 subofițer, 5 oameni, un telefonist cu aparat, cu îndeplinirea următorului itinerar: Rahova-Tibar-Varas, Lom-Palanca, pe valea Lomului la Belogratic-Kutlovița (Ferdinand) la divizie.

II recunoaștere; comandant locotenent Vișoreanu P., ajutor sub-locotenent Bursan A., ambii din Regimentul 2 Roșiori.

Deasemenea compusă din 1 subofițer 5 oameni și un telefonist cu aparat și având următorul itinerar de îndeplinit: Rahova-Altimir-Borovan-Vrața la divizie.

III recunoaștere: comandant locotenent Rădulescu din Regimentul 4 Roșiori, compusă din același număr de oameni ca precedentele și următorul itinerar până la Țibar-Varoș ca și recunoașterea No. 1, și dela Varoș la valea Tibarului, la valea Dram, apoi la divizie.

IV recunoaștere: comandant sub-locotenent Lascaroff V., ajutor sub-locotenent Nicolau L., ambii din Regimentul 3 Roșiori. Aceiași tărie ca precedentele. Itinerar: Rahova-Butan-Ferdinandovo-divizie.

V recunoaștere: comandant locotenent C. Bolintineanu, ajutor sub-locotenent Emil Mora, ambii din Regimentul 9 Roșiori. Aceiași tărie ca precedentele. Itinerar: Rahova-Kniaja-Cumakovița până la căile ferate urmând să cerceteze ce mișcări de trupe sunt, apoi Borovan-Valea Ogostului și la divizie.

VI recunoaștere: comandant locotenent Renescu V., ajutor sub-locotenent Ciulei Gh. ambii din Regimentul 7 Roșiori. Tărie ca pre-

cedentele. Itinerar : Rahova-Lucovița-Cuma-Kovski-Borovan spre divizie.

Toate aceste recunoașteri au fost aduse la îndeplinire cu inteligență și tact, pentru care toți ofițerii cari au luat parte la dânsule au fost felicitați de comandantul diviziei.

La 2 Iulie la ora 10 și jum. s'a început, conform ordinului, trecerea Dunării. În această zi au trecut 1 escadron din Regimentul 4, Regimentul 2 Roșiori, 8 baterii călărețe, detașamentul de cicliști, detașamentul de mitraliere, d. General Bogdan, comandantul diviziei și cartierul diviziei, iar cartierul brigăzei a II-a și Regimentul 4 Roșiori au trecut noaptea la Rahova.

La 3 Iulie au trecut celelalte trupe.

În ziua următoare de 3 Iulie s'a efectuat un marș la Butan și Serbănița, pentru a se concentra divizia.

S'a făcut cantonamente la Raz-Krivabar-Butan, Serbănița și Rahova.

Știrile începură să sosească dela recunoașterile trimise și ele anunțau că în zonele parcurse, populațiunea manifesta ostilitate și se aduna.

Vrața era ocupată; linia ferată era în bună stare și de două zile transporturile de trupe încetase.

În ziua de 4 Iulie, la eșirea din localitatea Butan au fost întâlniți sub-locot. Vișoreanu și Bursan care erau considerați morți, după o falsă înștiințare și în același timp se primise știrea că satul Bol-Marcevo este ocupat, asemenea și podul de cale ferată.

Generarul Bogdan comandantul diviziei a dat ordin comandantului detașamentului de descoperire, care avea ordinul să oprească la Cobilak, să înainteze spre Lută. Tot în acest scop s'a trimes la Lută șeful de Stat major al diviziei.

Comandamentul detașamentului, general Popovici, a luat dispozițiuni pentru atacul satului Luță, de unde s'au dat focuri.

Detașamentul de cicliști și cu escadronul Fillote din Roșiori cari venise dela Kobilak; o secție de mitraliere a reg. 4 luase poziție la Sud-Vest de localitatea Kobilak; În timp ce bateria de artilerie luase poziția de supraveghere la înălțimele dela N-V de Kobilak.— Iată ce s'a petrecut în această zi.

Odată toate aceste dispozițiuni luate, detașamentul de cicliști a înaintat spre Luță, până la 600 metri de lizieră, fără să primească focuri, — a intrat în sat, odată cu escadronul din regimentul 9, care, acesta, fusese întâmpinat cu focuri.

Detașamentul cicliștilor a procedat însă la ocupațiunea înălțimilor dela Sud-Vestul satului, iar escadronul a procedat la ocupațiunea înălțimilor de la Est, pe malul drept al Ogotului spre a se ști ce se găsește dincolo de defileu, s'au organizat două recunoașteri: I comandată de sub-locot. Roșca, compusă din 5 cicliști, spre c. f. Vidin-Vrața și a II-a sub comanda brigadierului Mihăilescu dela cicliști, spre pădurea, aflată pe flancul drept.

Două companii bulgare ocupau înălțimele Bel-Marcovo și aceste companii au primit cu focuri întâia recunoaștere, omorând pe soldatul ciclist Ion Marius Teodorescu.

Tot în acest timp detașamentul de cicliști primesc focuri dela trupele bulgare, care ocupau creasta a doua dela Nord de Bel-Marcovo.

La ora 4 și jumătate sosind și bateria de artilerie, aceasta a deschis focul după indicațiunile date de sub-locot. Roșca.

S'au tras trei salve și după a 3-a s'a observat o mișcare de retragere zorită spre pădurea dela Nord-Vestul satului Bel-Marcovo.

Atunci s'a dat ordin de către generalul Popovici pentru încetarea focului. În seara aceleași zile s'a primit informațiuni despre scurgerea spre Bucovița și Vrața, a unor fracțiuni de trupe din armata generalului bulgar Kutinceff.

Operațiunea dela Ferdinandovo. Marșul spre Ferdinandovo.

În ziua de 5 Iulie s'a luat toate dispozițiunile în vederea ocupațiunei localității Ferdinandovo. În acest scop detașamentul de descoperire, compus din Reg. 7 Roșiori, una baterie de artilerie și un detașament de mitraliere, sub comanda colonelului Herăscu, primește misiunea să puie stăpânire pe gara Marcovo, să distrugă linia ferată dinspre Vidin și să înainteze spre Ferdinandovo.

Ordinea a fost cea următoare:

Pe flancuri: două escadroane, câte unul de fiecare flanc care au urmat creasta înălțimilor ce mărginesc Ogostul la înălțimea detașamentului de descoperire; înainte, scotocind terenul patrulele cuvenite, iar la înălțimea grosului, formând un fel de perdea, au fost trimise alte două plutoane cari au urmat același drum ca și escadroanele.

La orele 3 primindu-se știri că gara ar fi ocupată de trupe inamice s'a tras 24 proiectile asupra ei de către bateria aflată sub comanda Căpitanului Vasilescu.

Gara a fost în mare parte distrusă.

Calea ferată a fost apoi distrusă de către sub-locot. St. George și Vasilescu, pe porțiunea coprinsă între râul Ogost și soseaua Luta-Ferdinand. La orele 9 trupa era angajată în defileu.

În acest defileu au fost întâlniți sub-locotenenții Dombrowski și Boureau, acesta din urmă fiind grav rănit, care se reîntorceau dela recunoașterea ce o făcuse la Ferdinandovo.

Detașamentul de descoperire ajungând la 2 Km. de Ferdinandovo, comandantul lui, primise știre din partea locot. Lambrino că în oraș se găseau două companii bulgare care veniau să se predea armatei române ce înainta spre această localitate. Atunci colonelul Herăscu a trimes imediat înștiințare comandantului bulgar să predea armele, căci

în caz de nesupunere, va proceda la bombardarea orașului și a și luat dispozițiuni în consecință dând ordin unei baterii să fie gata la primul ordin, pentru deschiderea bombardamentului asupra lui Ferdinandovo.

Totdeodată, comandantul diviziei, d-l general Bogdan, a dat ordin ca celelalte două baterii să ia poziție de supraveghere, ordin care a fost repede executat. Totul era astfel pregătit și se aștepta hotărârea comandantului trupelor bulgare aflătoare în Ferdinandovo. La ora 11 și jumătate, sub-locot. Lefter, a adus știrea că garnizoana bulgară a hotărât să se predea armatei române. Atunci d-l colonel Greceanu, după cererea sa, a intrat cu escadronul în Ferdinandovo, spre a controla dacă garnizoana a depus sau nu armele.

După un interval de 10 minute a pornit tot spre Ferdinandovo detașamentul de descoperire, care a intrat în acest oraș la ora 11.40 minute. Ferdinandovo era în stăpânirea armatei române, și garnizoana aflătoare aci, predată și dezarmată. S'a găsit depozitate în această localitate o cantitate enormă de munițiuni și provizii.

Unde se găseau în acest timp grosul forțelor armatei generalului Kutinceff.?

Ele se găseau la Sud de Ferdinandovo și aveau intențiunea, firește, să câștige cât mai repede timp retrăgându-se spre Sofia.

Dar socotelile generalului Kutinceff nu puteau eși bine, căci, de o parte fulgerătorul marș al diviziei de cavalerie de sub comanda d-lui general Bogdan, iar de altă parte ocupațiunea orașului Ferdinandovo de către armata noastră și predarea garnizoanei din această localitate, a provocat o dezorientare în comandament și o mare deprimare în trupele de sub comanda sa.

Aceste trupe manifestase dorința să se predea armatei române. Informat de toate acestea și știind să profite cât mai repede de această stare de spirite deprimată, comandantul deta-

șamentului de descoperire a lăsat în Ferdinandovo un pluton iar cu restul trupelor sale a înaintat spre Sud. La un Klm. de barieră a găsit o brigadă de infanterie fără ofițeri, cu 12 tunuri de câmp și 5 tunuri de munte, care s'a predat.

Unde erau ofițerii din această brigadă? Ei lăsase trupa la vederea armatei noastre și îngrozii fugeau în direcțiunea Bercovița.

Atunci colonelul Greceanu, în fruntea unui escadron s'a pus în urmărirea lor și peste puțin timp îi ajunse.

Văzându-se în imposibilitate de a înainta, ofițerii se opriseră și începură să agite un steag alb.

Din rândurile acestora, eși un ofițer care, în limba germană, ceru voe să parlez.

Dar, colonelul Greceanu îi atrase imediat atențiunea că nu este împuternicit să parlez și i-a pus în vedere că toți ofițerii bulgari prezenți, trebuie să-l urmeze, spre a fi prezentați d-lui general Bogdan, comandantul diviziei. Ceace s'a și petrecut. Pe o ploaie torențială, pe când generalul Bogdan, primea defilarea trupelor sale, care tocmai intrau în orașul Ferdinandovo, a fost adus generalul bulgar Siracoff, cu întregul statul său major.

D-l general Bogdan i-a primit în cartier, unde s'a început discuțiuni asupra calităților lor.

Ce pretindeau ofițerii bulgari?

Ei pretindeau că sunt parlamentari, și în consecință să fie tratați și considerați ca parlamentari, iar nu ca prizonieri de război.

Comandantul diviziei române, neputând admite acest ciudat mod de a interpreta situația unor ofițeri combatanți prinși în timp de război, le-a comunicat că nu poate să-i considere decât ca prizonieri de război, iar până ce va primi deslegarea marelui cartier unde raportase cazul, îi lasă în libertate pe cuvânt de onoare.

În cursul nopții trupele au luat cantonament: Brigada II, la Bania și Koșarnic; Brigada I

și cartierul diviziei la Ferdinandovo, iar brigada III-a la Malco-Kutlovitza.

Prizonierii și tunurile fuseseră transportate la Kosanic și o parte la Bania și în ziua următoare de 6 Iulie, ei au fost invitați să depue jurământul în fața preotului orașului Ferdinandovo, că nu vor mai lua armele împotriva României și apoi au fost puși în libertate.

Prin împrejurimi mai se găseau însă mișunând trupe bulgare și în consecință, în seara acestei zile aflându-se că în spre Bercovița s'au semnalat prezența unor trupe de infanterie și artilerie, a fost trimis în descoperire un divizion din Regimentul 7 Roșiori, sub comanda maiorului Iernia.

Acest divizion a înaintat până la localitatea Vorobci, unde în adevăr a găsit o companie bulgară, care la apariția soldaților noștri, s'au grăbit să depue armele.

Fiind trimeasă mai departe, o patrulă sub comanda sub-locotenentului Gădineanu, patrula a fost făcută prizonieră.

Divizionul, care operase la Vorobci, înapoindu-se spre Ferdinandovo, a fost atacat în timpul nopții de fracțiuni răzlețe bulgare, cu care ocaziune, a fost omorât un călăreț.

În ziua de 8 Iulie au fost expediate în țară toate armele și tunurile luate dela bulgari; iar la marele cartier general dela Corabia, au fost trimiși generalul Siracoff, împreună cu ceilalți ofițeri, făcuți prizonieri în apropiere de Ferdinandovo.

După reușita capturare a brigăzei bulgare și prevăzătoarea dispozițiune de a pune în libertate pe prizonieri, care a avut ca consecință manifestarea dorinței de a se preda armatei noastre și alte trupe bulgare, precum și evitarea contactului soldaților noștri cu cei bulgari, probabil purtători de vibriuni holerici, comandantul diviziei I-a de cavalerie, General Bogdan, a căutat să se pue în contact cu armata sârbă.

În ziua de 8 Iulie, s'a realizat această im-

portantă legătură, prin locotenentul Zamfirescu, care fusese în acest scop trimis la Belogrădic.

Tot în această zi divizia I-a de cavalerie a mai făcut o bună operațiune:

La Cizlic-Komarevo, s'a predat maiorului Negruți, din Regimentul 7 Roșiori, un număr de 800 infanteriști bulgari.

Apoi a sosit, pentru întărirea acestei divizii, la Ferdinandovo, Regimentul I de vânători.

La Bercovița. În ziua de 9 Iulie, divizia a părăsit localitatea Ferdinandovo, punându-se în marș spre Bercovița.

La prânz divizia a intrat în Bercovița, în vreme ce Regimentul I de vânători fusese trimis la Klissura, unde a luat cantonamentul.

În această zi de 9 Iulie, s'a ocupat de către vânători (două companii) localitatea Petrovan. Prin instalarea posturilor, s'a atins punctul Ghinți cel mai avansat punct atins de această divizie.

La 12 Iulie s'a petrecut un incident. Colonelul bulgar Stancioff, fost atașat militar la București, s'a prezentat ca un fel de parlamentar, d-lui General Bogdan, solicitând să nu fie lăsate trupele sârbești să treacă dincoace de localitatea Petrovan.

I s'a răspuns acestui colonel că comandanții trupelor române, nu pot sta la discuție pe aceste chestiuni, căci ei au ordine de primit dela șefii lor direcți și nici nu înțeleg asemenea solicitări. venite pe o cale neregulată și inutilizată.

A doua zi, 13 Iulie, comandantul diviziei a primit ordinul pentru ocuparea localității Bucinu-Dervent, dar acest ordin a fost apoi contramandat și divizia a rămas la Bercovița până la sfârșitul campaniei.

La 18 Iulie s'a primit înștiințarea despre încheierea unui armistițiu pe 5 zile, iar apoi încheindu-se pacea dela București, în ziua de 31 a avut loc la Bercovița, ceremonia pentru pace și trecerea diviziei în revistă, cu care oca-

ziune comandantul diviziei, d-l General Bogdan, a pronunțat următorul discurs:

Ofițeri, sub-ofițeri, brigadieri și soldați,

«Pacea s'a încheiat între România și Bulgaria. Din această pace, iubita noastră țară «a eșit mărită atât ca teritoriu cât și ca înălțare în ochii țărilor străine.

«Pentru această înălțare și mărire, au contribuit toți fiii țării, unii cu mintea lor alții «cu voinicia lor.

«Iar voi soldați acestei divizii, care ați «contribuit a scri o pagină glorioasă în istoria «cavaleriei, rămâneți cu amintirea aceasta săpată «în inimile voastre, căci ați îndeplinit datoria «patriei, și pe viitor, când țara va avea nevoie «din nou de fii săi, tă răspundeți cum ați «răspuns la chemarea ei de acum».

Să trăiască România și tronul.

* * *

Inapoierea în țară. — Divizia a primit apoi ordinul să pornească spre Dunăre și s'au făcut marșuri în zilele de 4, 5 și 6 August, urmându-se acelaș intinerar, ca și la intrarea în Bulgaria.

La 6 August divizia I ajunsese la Rahova, iar la 7, 8 și 9 August s'a făcut operațiunea trecerei Dunărei, la Corabia. După aceea divizia a fost trecută în revistă.

La 10 August s'a dat ordinul de desconcentrarea trupelor.

* * *

In rezumat: Divizia I de cavalerie a avut ca misiune să pătrundă cea dântâi în Bulgaria, ca extrem flanc drept; să recunoască teritoriul inamic; să avanseze, printr'un marș rapid; să stabilească legătura cu armata sârbă.

Cum s'a achitat de această grea și nobilă misiune, divizia I de cavalerie am expus în mod amănunțit mai sus și această expunere

constitue o pagină glorioasă pentru cavaleria română și brava noastră oștire.

În tot timpul campaniei, trupele din această divizie au făcut cu prisosință dovada, cât de important este rolul cavaleriei, prin recunoașterile sale, prin marșurile sale rapide și acțiunea s'a fulgerătoare.

Recunoașterile organizate de această divizie, au adus prețioase informațiuni, relative atât la spiritul ce anima populațiunile de diversele regiuni, cât și la situația trupelor inamice.

Posedându-se știri pozitive, divizia I de cavalerie, prin marșul ce l'a făcut dela Dunăre în inima Bulgariei, până la Ghinți, marș unic prin repeziciunea cu care a fost executat, a putut să demoralizeze trupele inamice și să le determine la predare; s'a reușit să se pue stăpânire pe punctele strategice cele mai importante și să realizeze, la momentul oportun contactul cu armatele sârbești, strângând capitala Bulgariei într'un cerc de fer.

De aceea marșul acestei divizii de cavalerie, atât prin rapiditatea execuțiunei sale, cât și

prin fericitele sale operațiuni militare, a avut ca rezultat imediat o mare panică la Sofia, o constrângere pentru Bulgaria să cedeze cât mai e timp și o grăbire a încheerii păcii.

Dacă comandantul acestei divizii, d-l general Bogdan, a dat strălucite dovezi de capacitate, bravură și îndrăsneală, dacă ofițerii de sub comanda sa au manifestat la rândul-le un înalt simț al datoriei și o perfectă artă de a executa cu promptitudine, energie și inteligență ordinele primite, onoarea revine și trupelor, care în tot timpul campaniei aceștia, a dovedit un moral excelent și o exemplară conduită.

Pentru toate acestea, M. S. Regele a decorat *proprio motto* de d-l general Bogdan și cu prilejul deschiderei Corpurilor Legiuitoare pe sesiunea 1913-1914, Șeful Suprem al armatei a bine voit să felicite pe comandantul diviziei I-a de cavalerie pentru virtuțile sale ostășești și înalta capacitate de care a dat o prea frumoasă dovadă.

OPERAȚIILE DIVIZIEI II-a DE CAVALERIE.

Pusă sub ordinele Generalului Mustăță Alexandru, Divizia 1-a de Cavalerie se compunea din brigada 4-a, comandată de Generalul Săulescu I. și brigada 5-a, comandată de Generalul Eraclie Pretorian. Se atașase diviziei și un divizion de artilerie călăreață comandat de Maiorul Botez Mireea.

Brigada 4-a se compunea din regimentele 1 (Lt. Colonel Alex. Costescu) și 3 (Colonel Călinescu) de Călărași, iar regimentele 9 (Colonel Carataș) și 10 Călărași formau brigada a 5-a. Mai târziu regimentul 10 a fost înlocuit prin regimentul 11 Roșiori (Lt. Colonel Constantinidi).

În ziua de 4 Iulie, la orele 5, divizia începe trecerea Dunărei, pe la Corabia-Siliștioara

Se trimete recunoașteri și două escadroane de descoperire sub comanda Maiorului Olteanu Camile. Divizia pornește apoi la orele 8 dimineața în interiorul Bulgariei cu regimentul 1 Călărași în avant-gardă, trece prin satele Ghigheni-Slavița și Trestenic ajungând seara la 5 la Dolni-Metropol (50 km.). În dimineața zilei de 5 Iulie divizia pornește Lucovitza, avant-gardă fiind dată de regimentul 3 Călărași; trece prin Teliș la Lucovitza unde cantonează.

A doua zi 6 Iulie divizia pornește către Orhanian (60 km. distanță), brigada 5-a luând

loc în capul coloanei. Terenul devine din ce în ce mai muntos, șoseaua traversând un defileu lung și îngust. Defileul este greu de trecut dar divizia înaintează fără șovăire pentru a ajunge cât mai de grabă la primul său obiectiv: Orhanian. Divizia traversează satele Blasciiora-Ablanița-Osikovic.

Pentru a ne da mai bine seama de cele ce sau petrecut la Pravac și Lozane este locul să narăm cum a avansat și luat contact cu inamicul escadroanelor de descoperire:

Ordin de cercetare.

Divizia II-a cavalerie

Silistioara 1913, 4/VII ora 3 a. m.

1. Inamicul în forță de două Divizii se găsește pe frontul Belogradjik și Kula cu intențiunea probabilă de a se întruni cu noi forțe spre Sofia.

2. Armata noastră va înainta astăzi 4/VII 1914 spre frontul: Ferdinand-Vratza-Roman.

3. Divizia II-a de cavalerie având misiunea să înainteze prin Plevna spre Sofia pentru a lumina armata și pentru a distruge calea ferată Târnova-Plevna-Sofia, va primi astăzi la ora 5 a. m. către Plevna pe întinerariul: Silistra-Brestizlocuceni-Dolui Metropol.

4. Maiorul Camil Olteanu cu escadronul Căpitanului Răceanu din regim. 3 călărași și cu escadronul Căpitanului Stancov din Regim. 1 călărași va preceda Divizia executând serviciul de cercetare pe zona cuprinsă la vest pe linia ce trece prin localitățile: Ghigheni, Slavița, Drescovița, Gorui Dublic, Rusovița, Rachita, Karlukova, Dobreota, Orhanian;

Iar la Est: Valea Vidului, Plevna, Peternitza, Darmante, către Orhanian.

Regiunea dela Vest de șoseaua care trece prin Măgura, Maraskitrestenik, Cericovo, incluziv acest drum, va fi cercetată de escadronul căpitanului Răceanu, care mai are și

misiunea de a distruge calea ferată dela Vest de Plevna.

Regiunea dela Estul acestui drum va fi cercetată de escadronul căpitanului Staukov care mai are și misiunea de a distruge calea ferată dela Est de Plevna.

Maiorul Camil Olteanu, comandantul Divizionului de descoperire, va merge cu escadronul din dreapta.

5. In seara de 4 Iunie aceste escadroane vor atinge linia: Krusovița, Gorni Dubnic. In seara de 5 Iunie vor atinge Ablanica; iar în seara de 6 Iulie vor atinge Orhanian.

6. Alte escadroane de descoperire nu mai sunt.

7. Divizia va înainta pe șoseaua din valea Vidului. Pe această șosea se vor trimite știrile dela recunoașterile escadroanelor de descoperire.

8. In seara pe 4 Iunie Divizia va staționa, probabil în jur de Dohni Dubnik.

9. Mai sunt două recunoașteri de ofițeri către Orhanian.

10. Divizia va trece podul peste Dunăre la ora 5 a. m. Iuțea de marș va fi de 7 km. pe oră.

11. Plutonul de pionieri al Regim. 3 Călărași va însoți escadronul Căpitanului Răceanu. Plutonul de pionieri al Regimentului 1 Călărași va însoți pe Căpitanul Stankov și vor avea toate uneltele și explosibilele necesare.

12. Motociclistul Eniște va însoți pe căpitanul Răceanu, iar motociclistul Pasculescu pe căpitanul Stankov.

Comandantul Diviziei

Șef de Stat major

General Mustatza

Maior Marcel Olteanu

Pătruns de spiritul acestui ordin, Divizionul de descoperire a pornit spre miazăzi, îndată după trecerea podului.

Fiecare escadron, înaintând cu voință și

cu avânt pe direcțiunile arătate în ordin, și-au trimes recunoașterile corespunzătoare numărului de drumuri care duceau la inamic pe cele două sectoare deosebite și paralele.

În ziua aceea de 4 Iulie, nu s'au arătat elemente inamice, afară de câteva posturi de milițieni armați însărcinați cu paza liniei ferate, și care au fost siliți să depună armele.

Pe la orele 7 p. m. toate distrugerile ordonate au fost săvârșite. Distrugerea podului de cale ferată de peste râul Vid a pricinuit la Sofia o uimire și o spaimă hotărâtoare — toate spiritele intraseră în stare de revoluțiune.

Se împedica prin această distrugere însemnate transporturi de trupe bulgare, care trebuiau să fie duse din partea de Nord-Est a regatului pe teatrul de operațiuni spre Apus.

Se tăia prin această distrugere comunicațiunea oștilor bulgare cu cea mai bogată regiune de aprovizionare; și tot prin această distrugere au rămas în stăpânirea armatei Române un mare număr de vagoane și locomotive și o mare cantitate de bucate adunate.

A doua zi de marș 5 Iulie, escadroanele de descoperire, întrunite la Teliși, au purces mai departe prin strămtoarea, care duce la Orhania, cheia Balcanilor spre Sofia.

Nici în timpul acestei zile Divizionul nu a fost supărat de elementele vrăjmașe; însă către seară a primit știri dela recunoașterile depărtate, că în localitatea Orhania se află două mii de infanteriști armați și gata de împotrivire. Toate știrile sunau la fel, iar cuprinsul lor s'a trimes înapoi la Comandantul Diviziei.

Tot în seara acestei zile Divizia de descoperire a intrat în stăpânirea unui convoi de opt zeci de care cu arme și munițiuni bulgărești care mergeau la Othania și Sofia.

Acest convoi a fost ajuns și silit a se întoarce din drum de către recunoaștere Locotenentului Lambrinescu.

În noaptea de 5—6 Iulie Divizionul a cantonat în localitate Albanica, unde a intrat

cu foarte mare greutate și cu grije, pe o ploaie tornțială.

Pionerul Preda Ilie din plutonul Locotenentului Dinopol pe când distrugea cu un clește linia telegrafică la sud de localitate a fost trăsmit și a căzut mort pe loc. Aceasta a fost cel dântâi mort pe teatrul de războiu.

După ce s'au așezat posturile înaintate și după ce s'au luat toate măsurile de hrană pentru oameni și cai, toată lumea a odihnit haiducește, cu carabina în brațe, la capul calului, până s'a crăpat de ziuă; când Divizionul a pornit mai departe, lăsând convoiul capturat sub pază bună și cu ordinul de a fi predat Diviziei la trecerea ei prin localitate.

Cu începere din această a treia zi de marș, marșul Divizionului de descoperire a fost foarte îngreunat din cauză că defileul se făcea tot mai îngust, înălțimele deveneau tot mai mari și mai aspre; iar pe diferitele piscuri se iveau iscuade vrășmașe de câte 4—5 putcași însoțiți de un călăreț de ștafetă.

Când Divizionul a ajuns pe râul Molok-Isker, Maiorul Camil Olteanu a comunicat Diviziei că înaintează cu iuțeală de 4—5 Km. pe oră, din cauza greutăților extraordinare pe care terenul le împotriva «patrulelor garde de flanc» care aveau menirea să întoarcă și să gonească iscoadele vrăjmașe.

Tot prin acel raport s'a cerut Diviziei încă un escadron pentru înprospătarea și susținerea recunoașterilor istovite de acest teren neînchipuit de greu pentru cai.

În acel timp, Divizionul se găsea la 31 Km. departe de Divizie.

Distanța era prea mare, dar având în vedere spiritul ordinului de cercetare, comandantul Divizionului își propusese să ocupe cât mai grabnic eșirea defileului spre Orhania și să mențină acolo până la sosirea Diviziei.

Toată grijea comandantului de Divizion era, ca gura defileului care se deschidea în câmpia, sau mai bine zis în valea Orhaniei, să nu fie

ocupată de forțe inamice însemnate înainte de sosirea sa acolo, căci atunci Divizia nu ar fi putut răsbi decât cu foarte mari sacrificii.

Așa dar, cu toate că se afla mult prea înaintat el nu se opri pentru a aștepta, și din potrivă, mai ceru o baterie de artilerie care il dedea puțină odată stăpân ge gura defileului să mențină pe inamic cât mai departe și cât mai mult, până la sosirea Diviziei.

Printre multele rapoarte primite dela patrulă, acela pe care'l reproducem arată foarte bine situația.

Pravek 1913, 6/VII ora 2 p. m.

«Din informațiunile ce am căpătat, trupele
«de infanterie din Orhanian vor veni să ne
«întâlnească. Azi dimineață au fost aci (Pravek)
«pdste o sută oameni armați, care au tras în
«patrulă și pe urmă s'au înapoiat spre Lojine.
«Mai trimeteți-mi oameni, căci am prea puțini.

(ss) sublocotenent **Obedenaru**

Către orele 4 după amiază Divizionul a eșit din defileu în valea Orhaniei. În fața gurii defileului se asternea, pe câmpia cea îngustă din munți, satul Pravek.

Maiorul Camil Olteanu a trimes avangarda divizionului sub comanda locotenentului Cernovodeanu în observație dincolo de Pravek, spre Orhanian și pe urmă a descălicat escadroanele adăpostindu-le după un cot, în gura defileului.

A purces apoi la recunoașterea pozițiunii de rezistență, a punctelor de sprijin și a creștelor de foc de pe care s'ar fi putut trage cu folos la distanța cea mai mare asupra inamicului, pentru al zăbovi cât mai mult și a'i zădărnici mișcarea, când ar fi vroit să atace și să respingă Divizionul, înainte de sosirea Diviziei, închizând astfel eșirea defileului.

În același timp s'a mai trimes o recunoa-

ștere specială sub comanda Căpitanului Mișescu — ca să vadă și să spue mai precis ce gânduri au cele 3 batalioane semnalate în Orhanian, fiindcă comandantul Divizionului vroia să înainteze ceva mai departe de gura defileului, și adecă, să ocupe localitatea Lojine — cam jumătate calea între Pravek și Orhanian — spre a asigura Diviziei la eșirea din defileu o mai mare zonă de desfășurare sub paza escadroanelor de descoperire.

Pe înălțimea cea mai mare — Divizionul se află cam la 900 m., atitudine — în spatele escadroanelor s'a așezat un puternic post de observație, care să privegheze în special drumul care venea dinspre Eutropol și pe unde s'ar fi putut produce o surprindere din partea inamicului.

În timpul acesta, ca urmare cererilor trimise sosi dela Divizie, în trap întins, escadronul Căpitanului Bălătescu din Regimentul 9 Călărași. Comandantul Divizionului a luat imediat dispozițiunea ca, *în caz de atac*, escadronul cel nou sosit împreună cu acela al Căpitanului Stankov să formeze linia întâia de luptă la Vest de satul Pravek; iar escadronul Căpitanului Răceanu, să rămână mai înapoi, lângă gura defileului, pe o creastă de foc normală direcțiunii de atac, spre a face față neprăvăzutului și spre a sluji de sprijin și de întărire celorlalte două escadroane.

Escadronul Căpitanului Bălătescu având lipsă de ofițeri, i s'a alipit și Locotenentul Dinopol capul plutonului de pionieri din Regimentul 1 Călărași. Locotenentul Bogdănescu capul pionierilor din Regimentul 3 Călărași era trimes încă din ajun în recunoaștere către Eutropol, de oarece pionierii nu mai aveau nici o misiune în acel timp.

Ceva mai târziu sosi în galop întins bateria Căpitanului Protopopescu însoțită și de Maiorul Botez Mircea Comandantul întregii artilerii a Diviziei; iar Maiorul Olteanu a condus'o pe direcțiunea Lojine-Orhanian.

Maiorul Botez, cerceta cu benoclu câmpul de tragere, când plutonierul Sărbulescu împuşcat în coapsa stângă de un proiectil Manlicher însoţit de alţi doi călăraşi cu caii împuşcaţi, toţi trei din recunoaşterea Căpitanului Micescu, găsiră pe Maiorul Camil Olteanu la Vest de satul Pravek, pe şosea, şi îi spuseră cu grabire că din satul Lojine şi de pe înălţimele vecine au fost întâmpinaţi cu focuri vii şi că pe ambele şiruri de înălţime, care mărginesc drumul, înaintează trăgători numeroşi.

Comandantul întregului detaşament a dat ordin atunci, către comandanţii de escadroane, ca să-şi ocupe locurile şi să deschidă focul, şi tot în acel moment s'a auzit şi tunul urlând.

Artileria deschisese focul asupra unui cătun de pe înălţimile sudice, care prelungea satul Lojine, şi din care se vedeau eşind în pas alergător o puzderie de puşcaşi cu intenţiunea probabilă de a învălui aripa stângă.

Imediat după deschiderea focului Maiorul Olteanu a raportat Generalului Mustatză că bătălia s'a angajat şi că aşteaptă sosirea Diviziei cât mai grabnic posibil.

Trimese acest raport printr'un automobil care sosise cu medicul Diviziei, prin locotenentul Anastasescu şi tocmai rostea cu linişte cuvinte de 'mbărbătare călăraşilor din escadronul Căpitanului Răceanu, când se arată în goana mare a calului Maiorul Marcel Olteanu, şeful de stat major al Diviziei. Sosirea Maiorului însemnă că Divizia nu era prea departe şi aceasta mări în mod considerabil încrederea şi avântul escadroanelor de pe poziţie.

Maiorul Marcel Olteanu încă dela cea dintâi lovitură de tun care a răsunit prin tot defileul cel îngust a pornit în galop întins la detaşamentul înaintat şi care avea acum trei escadroane şi o baterie, şi când a ajuns acolo a alergat pe linia de luptă pentru ca să vadă situaţiunea şi dispoziţiunile luate până atunci

şi care aveau să servească Diviziei întru orientarea şi luarea dispoziţiunilor ce vor urma, când grosul va fi sosit.

După o vreme, care nu sa putut determina, căci în acea încordare de preocupări hotărâtoare noţiunea trupului se pierduse, Comandantul Detaşamentului aruncând o privire înapoi pe şosea, văzu pe generalul Mustatză venind despre gura defileului *singur, descălicat, fără escortă, ca un steag de 'nbărbătare pentru toţi*. Ceva mai în urmă venea Căpitanul Anton Iovanovici sub-şeful de stat major.

La bubuitul tunului Divizia sosise în grabă şi era adunată şi mascată în gura defileului.

Maiorul Camil Olteanu raportă comandantului diviziei, sfătuindu'l atât el cât şi căpitanul Ivanovici, ca să se adăpostească. Domniasa a respins povaţa cea ocrotitoare grăind cu linişte: «Maiorule, noi avem o zicătoare bătrână, care spune, că pe fiecare glonţ este «scris numele de botez al aceluia pe care trebuie să'l desrobească de viaţă», şi porni înainte către şeful de stat major pentru a da ordine noi.....

Aci se sfârşeşte misiunea detaşamentului înaintat şi începe *comandamentul, Diviziei*, care ordonă intrarea numai decât în luptă a Brigăzii «General Săulescu» compusă din Regim. 1 Călăraşi «Colonel Alexandru Costescu» şi Regim. 3 Călăraşi «Colonel Alexandru Călinescu». Divizia mai porunci ca un Divizion din Brigada «General Pretorian» compusă din Regim. 9 Călăraşi «Colonel Carataş» şi reg. 11 Roşiori «Colonel Constantine», să urce grabnic înălţimile dinspre nord, spre a prelungi şi a sprijini aripa dreaptă a Căpitanului Stankov împotriva unei companii bulgare, care avea vădita intenţiune de a întoarce aripa dreaptă a Diviziei, tăindu-i legătura cu Dunărea şi cu Armata prin distrugerea podului cel mare din interiorul defile-

ului, și care pod făcea cu putință trecerea peste o adâncă și primejdioasă prăpastie.

Acest Divizion s'a trimes din Reg. 11 Roșiori și a fost comandat de Maiorul Rădulescu Theodor.

În același timp Divizia a mai ordonat ca tot din Brigada «General Pretorian» să alerge cu un escadron pentru a sprijini aripa stângă a liniei de luptă. Acest escadron a fost al Căpitanului Pascu din Reg. 9 Călărași.

Celelalte escadroane din Brigada «Pretorian» constituiau Rezerva Diviziei.

La orele 8 seara Divizia II-a de cavalerie era stăpână pe Orhania, iar cele trei Batalioane bulgărești se retraseră în codrii, dincolo de Vraces, spre Araba-Konak, lăsând pe câmpul de luptă și în cătunul cel copleșit de Artilerie la începutul bătăliei, cinci zeci de morți.

O bucurie generală a cuprins atunci întreg cartierul stăpânirea Orhaniei, punct strategic important, la 60 km. de Sofia și unde convergeau multe drumuri importante, era de o importanță deosebită pentru desfășurarea ulterioară a evenimentelor și pentru desfășurarea strategică a armatei.

În zilele de 7—8 și 9 Iulie divizia stă pe

loc iar în zorii zilei de 10 Iulie pornește către Saranți (32 km) spre a trece defileul Orhaniei spre Sofia. Brigada 4-a era în frunte. Divizia a bivuiat la Saranți, la 32 km. distanță de Sofia. S'au trimis imediat recunoașteri pe valea Iskerului către Sofia. Acestea au ajuns până la 12 km. de capitala Bulgariei.

La 11 Iulie divizia primește ordin de a nu mai înainta și își schimbă bivuiatul înapoi la 7 km., lângă Dolni-Kamarci.

La 12 Iulie marș spre Slatița unde divizia stă două zile. La 15 Iulie orele 1 p. m. divizia pornește la Pirdop la 3 km. de Slatița. Dela 15 la 24 Iulie divizia stă pe loc. La 25 Iulie marș dela Pirdop prin defileul Etropol la Han-Brusen. La 26 dela Han-Brusen la Turski-Isvor; la 27 dela Truski-Isvor la Lovcea unde staționează două zile; la 30 Iulie marș dela Lovcea la Pelișat; la 31 dela Pelișat prin Poradim la Asenovo; 1—2 și 3 August pe loc; la 4 August toate trupele diviziei pleacă către Siștov, pentru a trece în țară, afară de regimentul 1 Călărași care rămâne la Asenovo și care a trecut Dunărea pe la Nicopoli.

I N F A N T E R I A

Trupele active. — Trupele de rezervă.

Infanteria, în campania din 1913, s'a prezentat în condițiuni admirabile din toate punctele de vedere. În ce privește moralul, el a fost foarte ridicat și cu un mare entuziasm au răspuns la apelul țarei toți fiii ei. În tot timpul cât a ținut această campanie trupa și ofițeri au dat strălucite dovezi de bărbăție, suportând marșuri întinse și grele, cu cea mai mare ușurință.

În ce privește partea materială, infanteria a fost bine echipată, înzestrată cu toate cele necesare și capabilă de a corespunde cu plin succes tuturilor așteptărilor.

Din cele ce am expus mai înainte, se vede că modul cum și-a împlinit misiunea infanteria noastră, îi dă dreptul să fie socotită ca cea mai bună infanteria din lume, atât prin ușurința cu care a suportat toate greutățile

marșurilor lungi, cât și prin iuțea acțiunii sale, prin rezistența trupei și perfectul spirit de disciplină de care a făcut cu prisosință dovadă. Până și trupele de rezervă, care de obicei sunt mai greoaie și deci mai puțin capabile de a răspunde prin același avânt și prin aceeași iuțea la sfortărea ce i-se cere într-o campanie, a uimit pe toți prin calitățile lor manevriere, rezistența și promptitudinea în executarea tuturilor mișcărilor ce i s'au cerut.

La 23 Iunie a început mobilizarea trupelor și după șase zile, trupele de infanterie din corpul V au și trecut frontieră Sud-Dobrogeană, iar la 2 Iulie a trecut Dunărea o brigadă din corpul IV.

Armata activă.

Comandamentele active au cuprins cele 5 corpuri de armată; fiecare corp având două divizii; deci, în total 10 divizii.

În armata activă a intrat: 10 regimente de vânători (a două batalioane), total 20 de batalioane; 40 de regimente a 3 batalioane total 120 de batalioane.

Armata de rezervă.

Comandamentele de rezervă au cuprins 9 divizii; în plus 3 brigăzi independente a 5 regimente. Numai brigada a 33-a a fost compusă din 3 regimente și anume: reg. 46, 42 și 80.

În rezervă am avut: 5 batalioane de vânători; 20 regimente de infanterie a 3 batalioane, care compuneau cele 5 divizii, — total 60 de batalioane; 7 regimente a 3 batalioane, care compuneau cele 3 brigăzi independente, — total 27 de batalioane.

Regimentele de rezervă au purtat numerele ce urmau, după numerele regimentelor active, dela 41 înainte.

Efectivele de mobilizare a' acestor unități, a fost aceeași ca al unităților active și s'au format din contingentele cele mai noi, și anume contingentele 1910—1906.

Efectivul unei divizii de rezervă s'a ridicat la aproximativ 18.000 oameni.

Infanteria s'a prezentat prin urmare la mobilizare cu un total de 226 batalioane.

Acțiunea Infanteriei.

Acțiunea armatei noastre în Bulgaria a fost împărțită în două:

a) O acțiune în Dobrogea-nouă, la care a luat parte întreg corpul V de armată, sub comanda generalului de divizie Culcer.

b) O acțiune peste Dunăre la care au luat parte: corpul I sub comanda generalului de divizie Cotescu; corpul II sub comanda generalului de divizie Crăiniceanu; corpul III sub comanda generalului de divizie Al. Iarca; corpul IV, sub comanda generalului de divizie Lambrino; divizia I-a de rezervă sub comanda generalului de brigadă (de rezervă) Alexandrescu; divizia II-a (de rezervă) sub comanda generalului de brigadă (de rezervă) Beller Arnold; brigada 33-a independentă, sub comanda generalului de brigadă (de rezervă) Solacol.

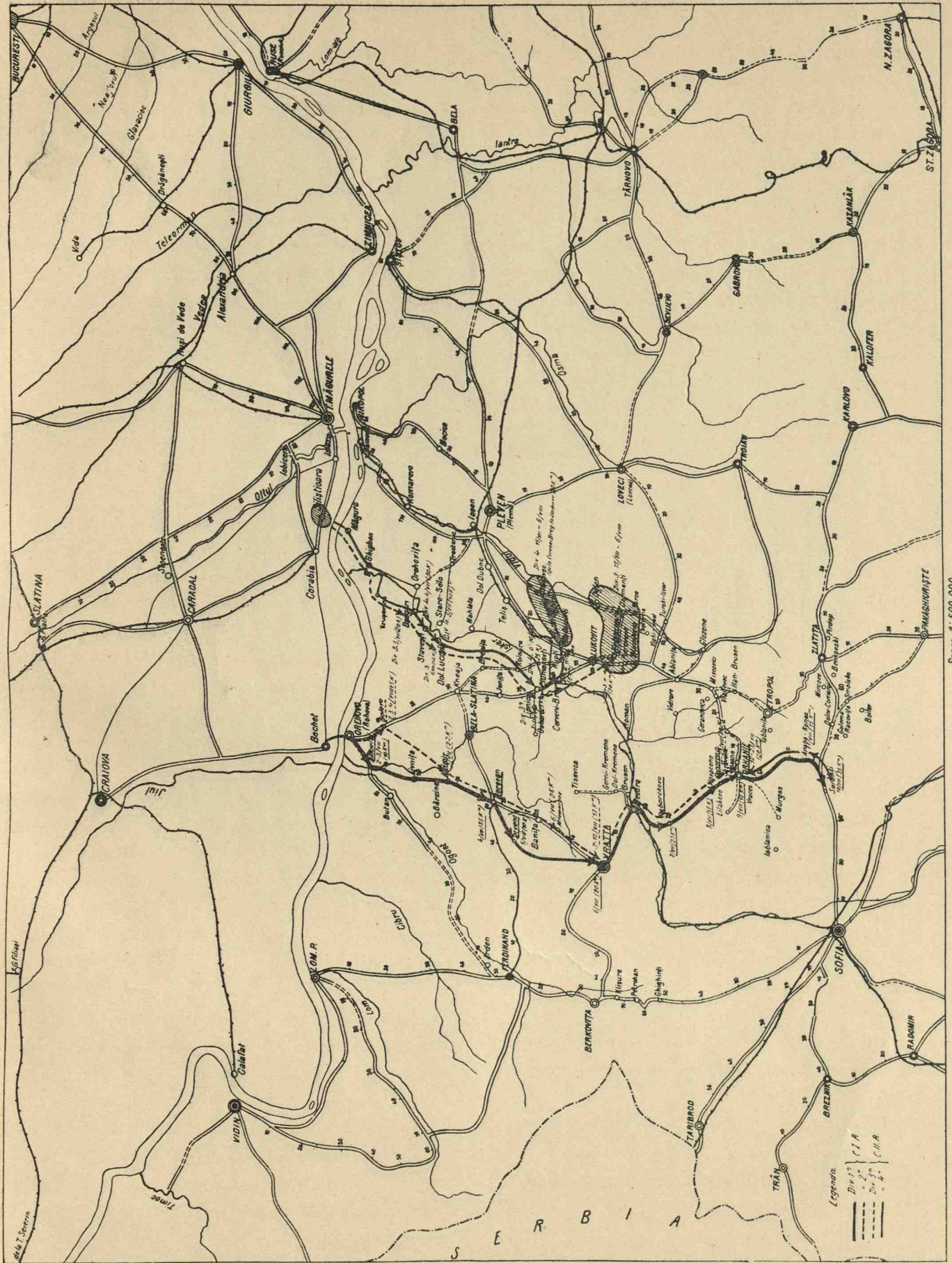
Celelalte divizii de rezervă și brigăzi independente de rezervă au rămas în țară, fiind cantonate în satele din apropierea orașului București, urmând ca acțiunea lor să înceapă imediat, dacă împrejurările ar fi dictat aceasta.

În ce privește încadrarea, armata activă a avut aceeași încadrare ca în timp de pace, unitățile mari având comandanți lor titulari, iar pentru unitățile mici s'au întrebuintat și ofițeri de rezervă.

În ce privește armata de rezervă: marile comandamente cu ofițeri generali și superiori din rezervă, având însă în statul lor major, ofițeri de stat major din activitate.

Comandamentele de regimente au fost încredințate ofițerilor superiori activi; iar unitățile mici au fost comandate, parte de ofițeri activi, parte de ofițeri de rezervă.

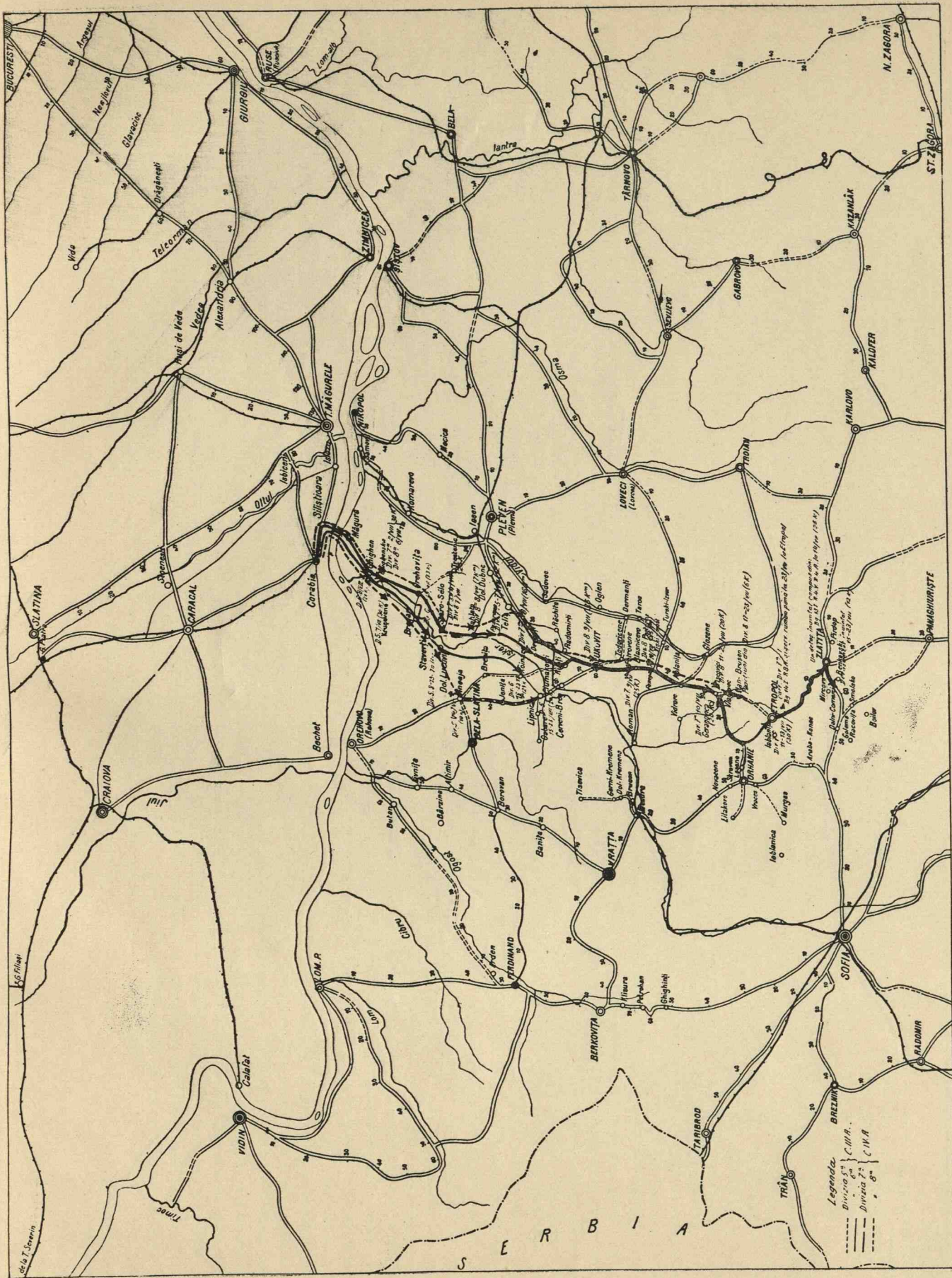
TEATRU DE OPERAȚIUNI

Scara 1:500.000

Operațiile Corpurilor 1 și 2 de armată (diviziile 1, 2, 3 și 4).

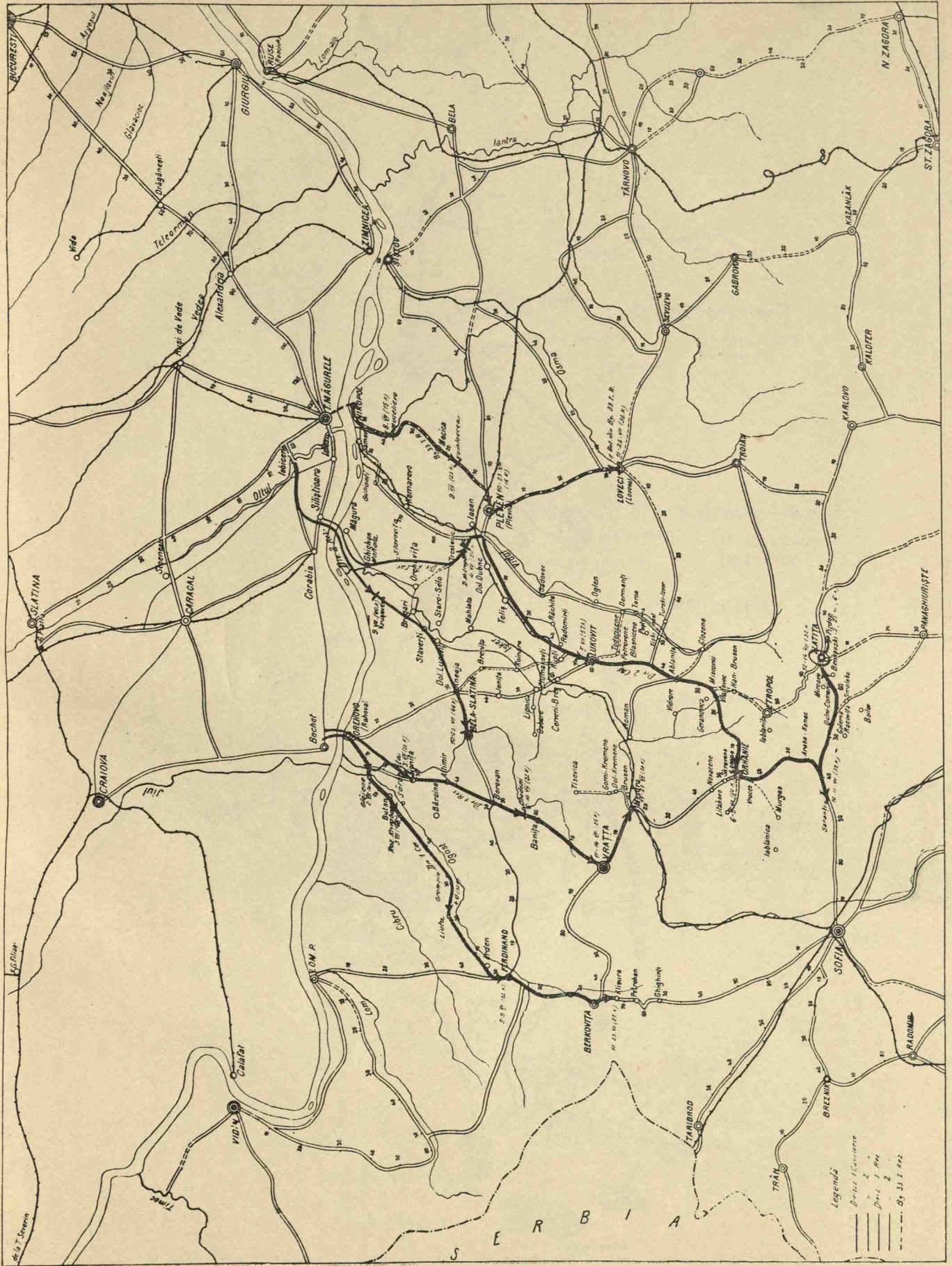
TEATRU DE OPERAȚIUNI

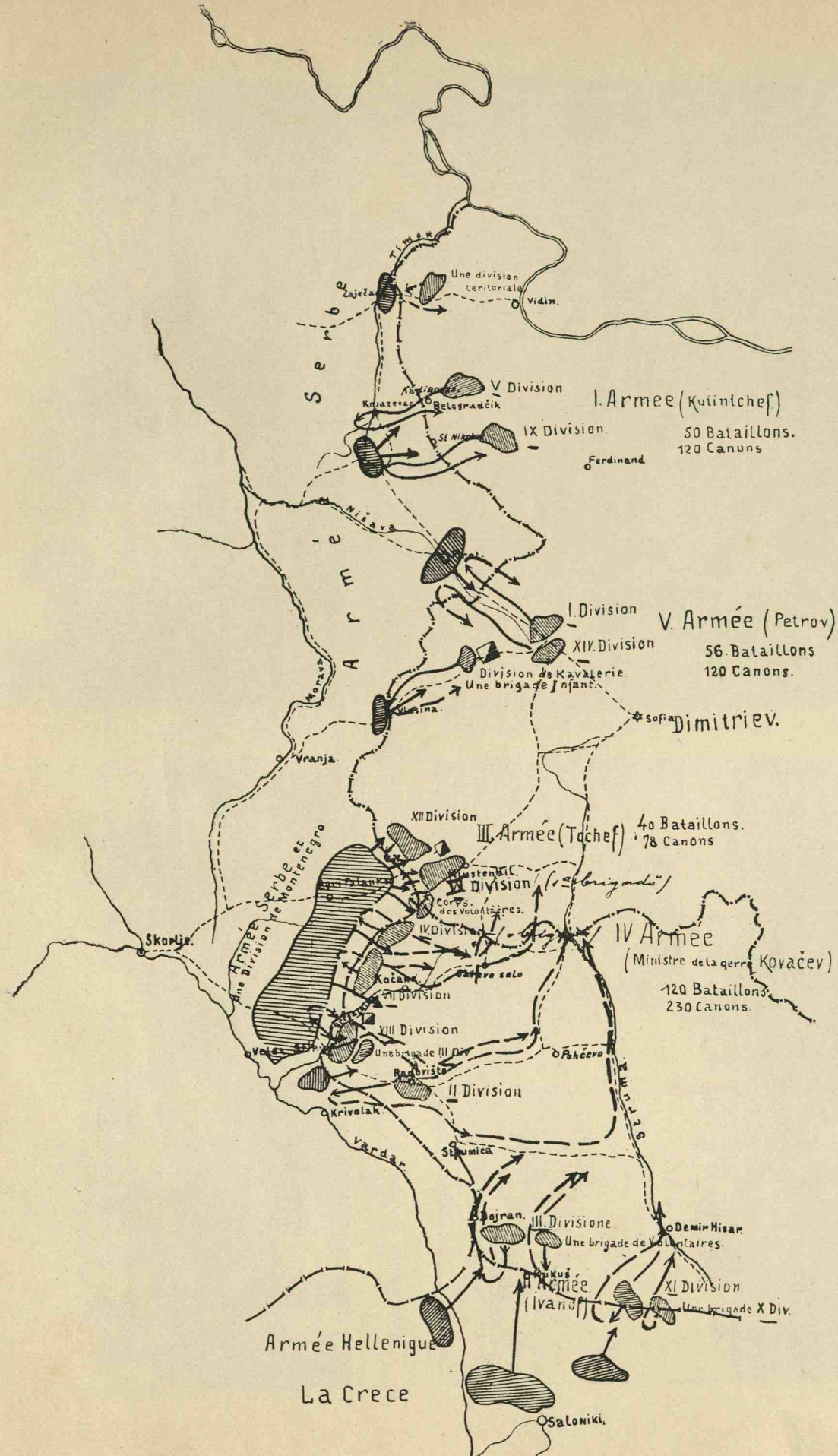
Scara 1:500.000

Operațiile Corpurilor 3 și 4 de armată (diviziile 5, 6, 7 și 8).

TEATRU DE OPERATIUNI

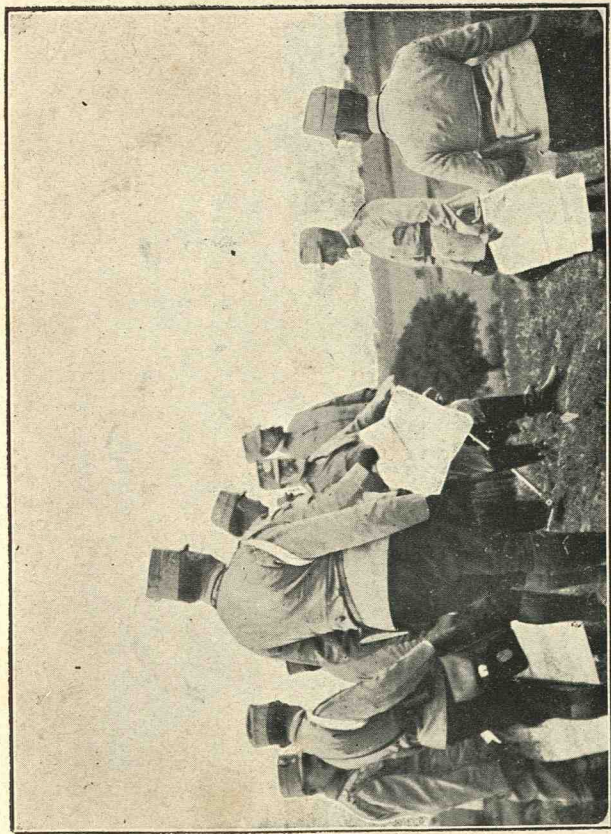

Operațiile diviziilor 1 și 2 de cavalerie, a diviziilor 1 și 2 de rezervă și a brigăzii 33 infanterie de rezervă independentă.

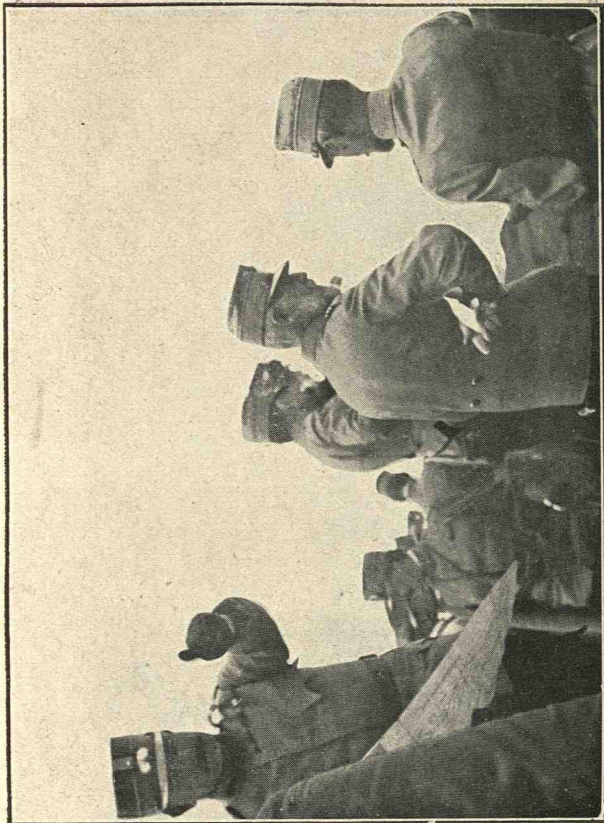

BĂTĂLIA DELA BREGALNIȚA.

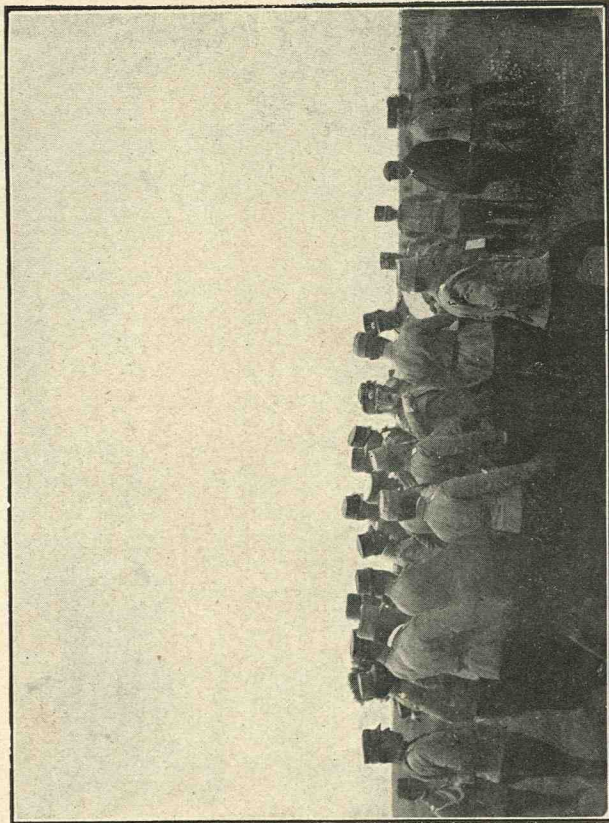
Situația armatelor bulgare și sârbești în momentul intervenției armatei române.

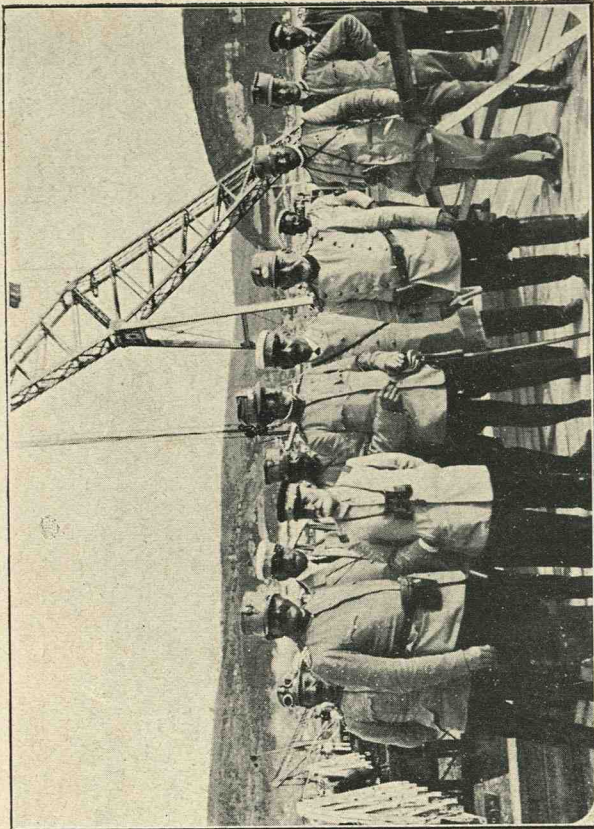
M. S. REGELE CAROL, A. S. R. PRINCIPELE FERDINAND,
comandantul de căpetenie, și GENERAL, AVERESCU la Grivița.

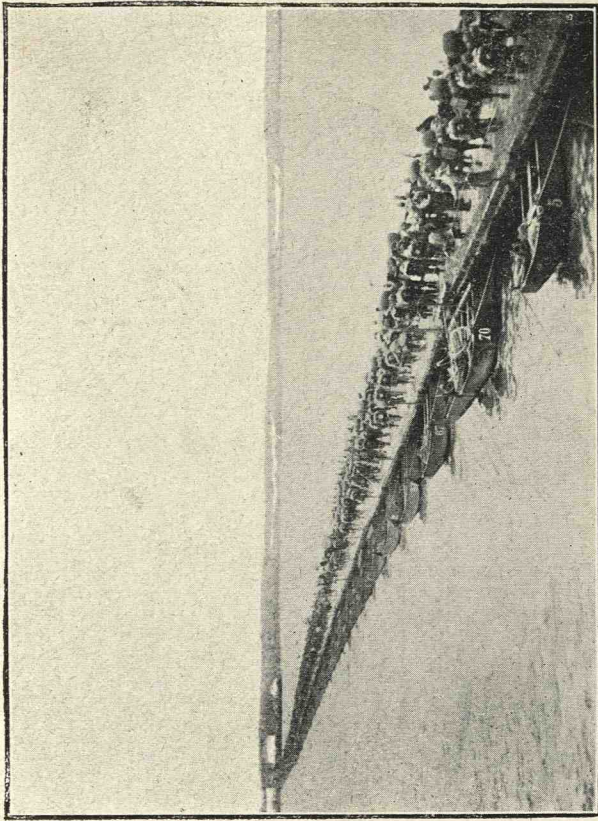
M. S. REGELE CAROL la Grivița.

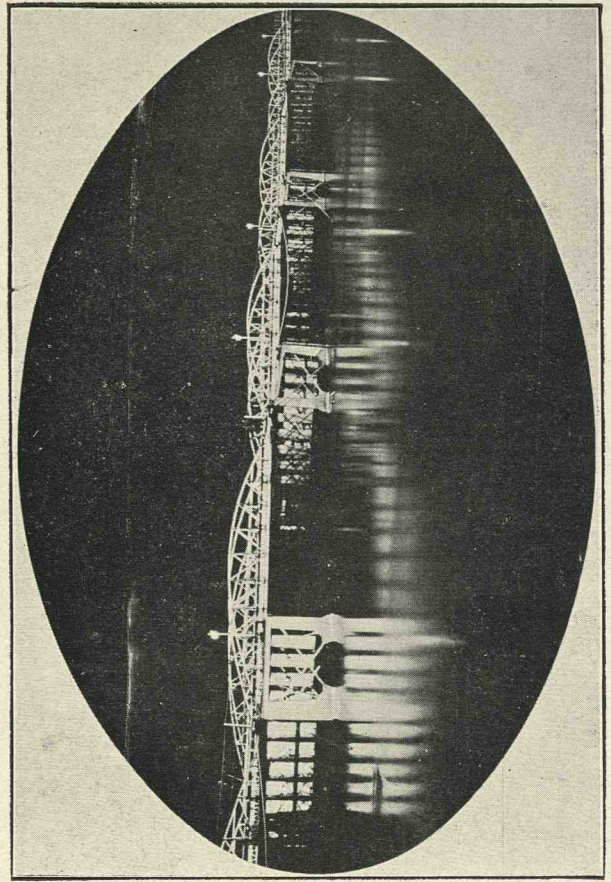
M. S. REGELE CAROL, la Grivița.

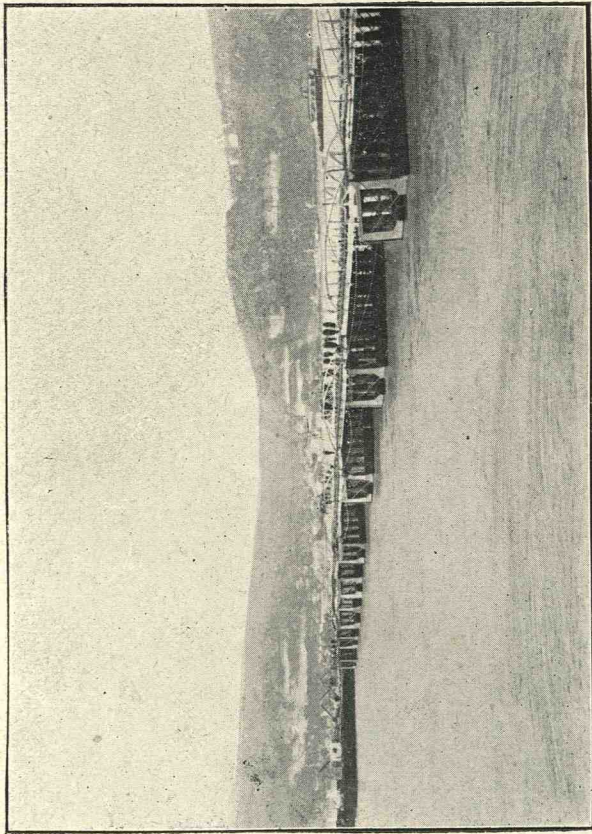
GENERAL, AVERESCU, șeful statului major al armatei de operații,
GENERAL, BOTEANU, inspector general al geniuului și
CONTRA-AMIRAL, EUSTATZIU, inspector general al marinei.

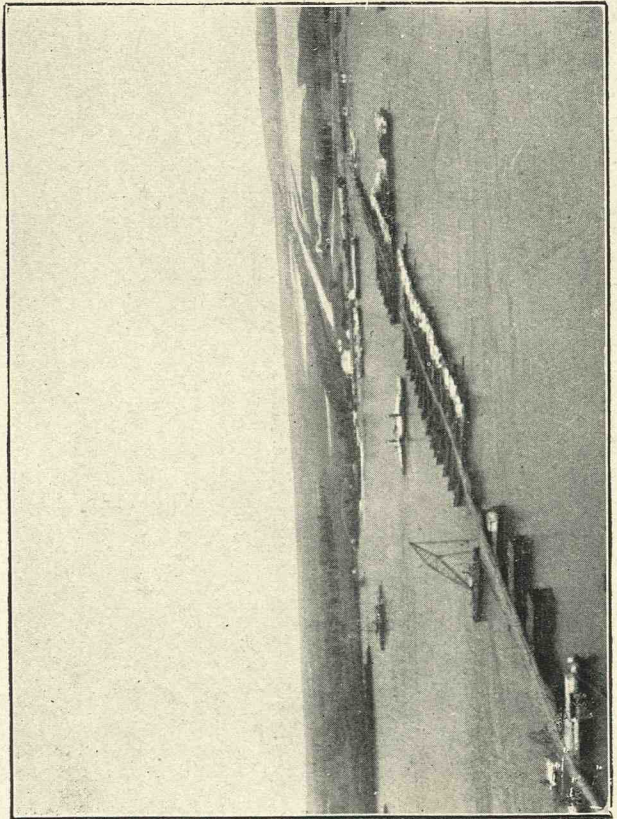
Podul dela Sistov.

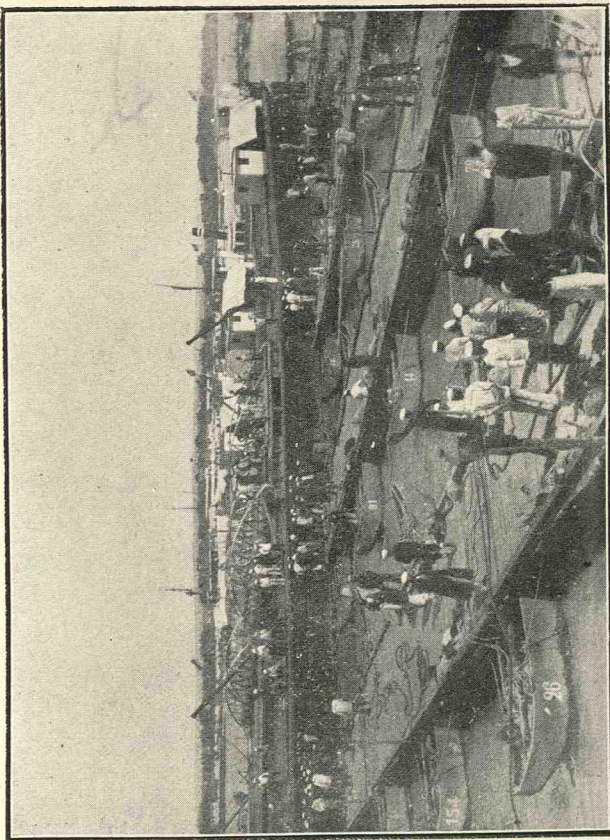
Podul dela T.-Măgurele.

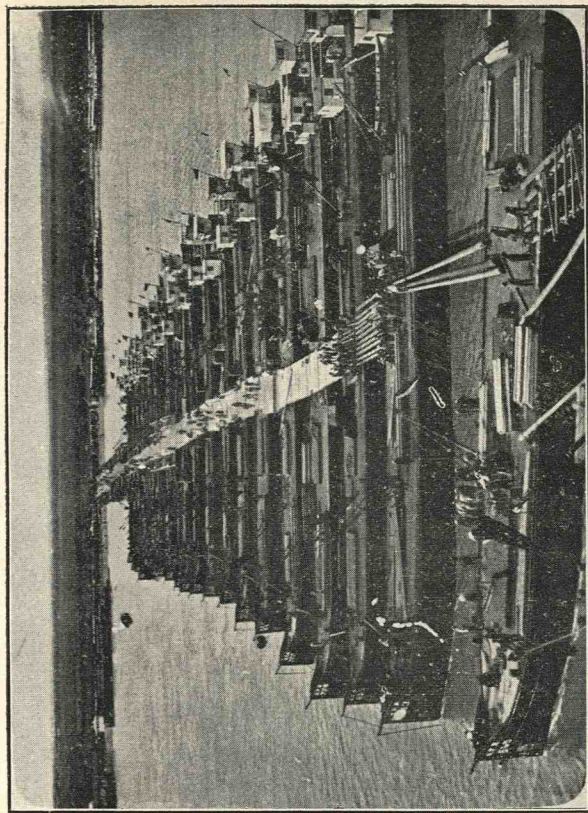
Podul dela T.-Măgurele.

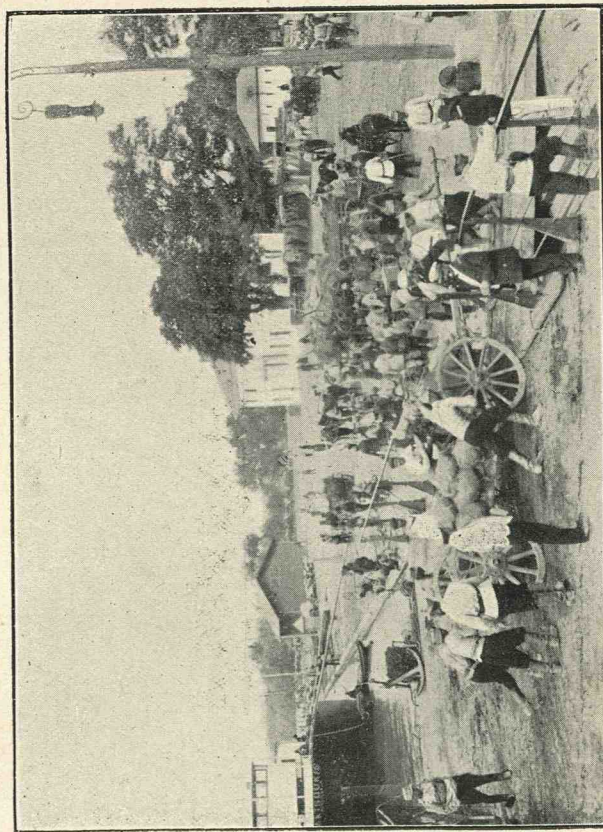
Podul dela T.-Măgurele.

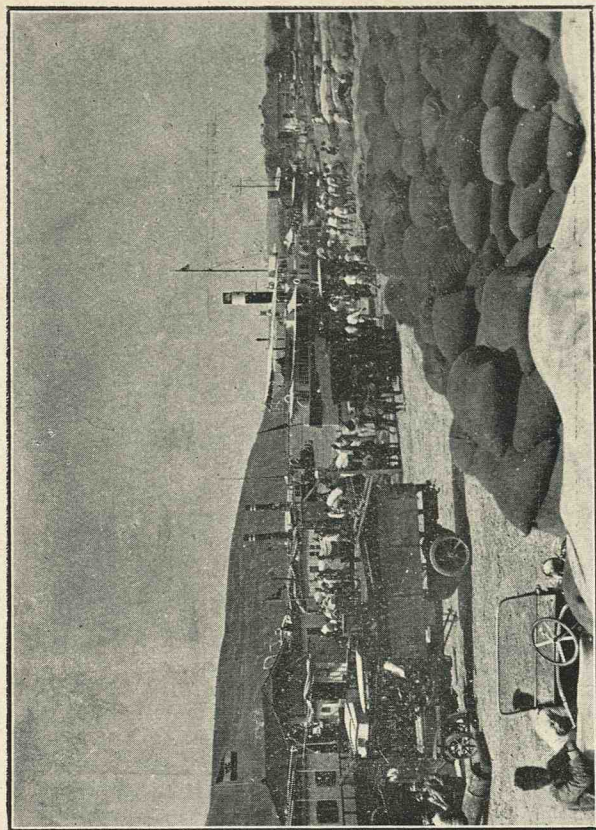
Construcția podului dela T.-Măgurele.

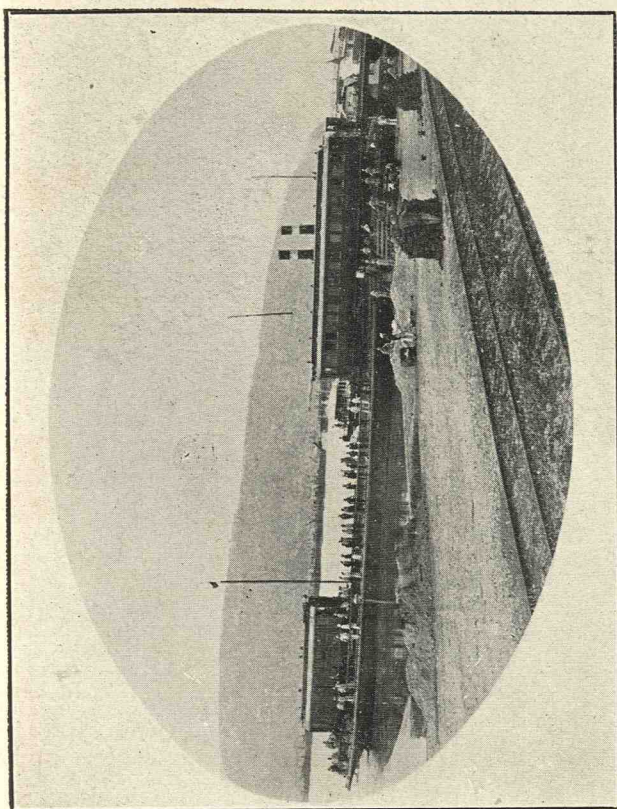
Construcția podului dela T.-Măgurele.

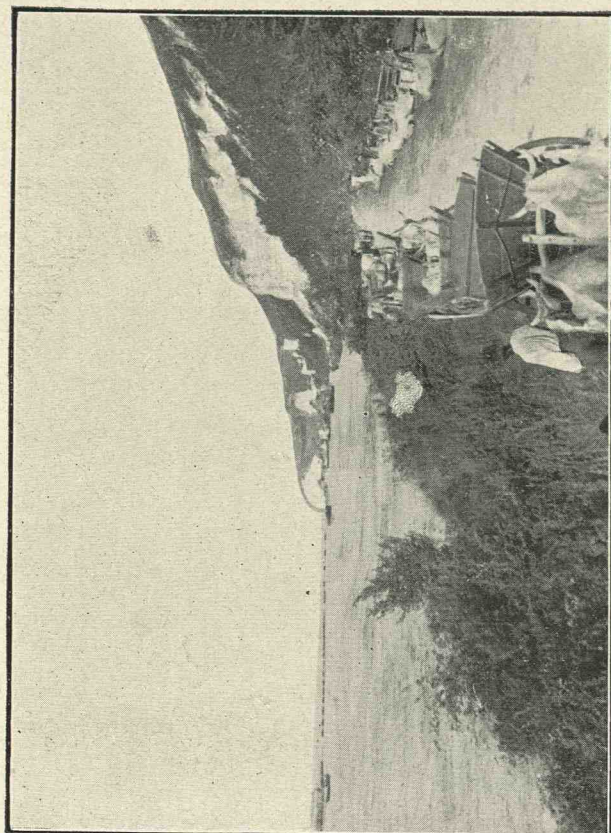
La T.-Măgurele : transport de provizii.

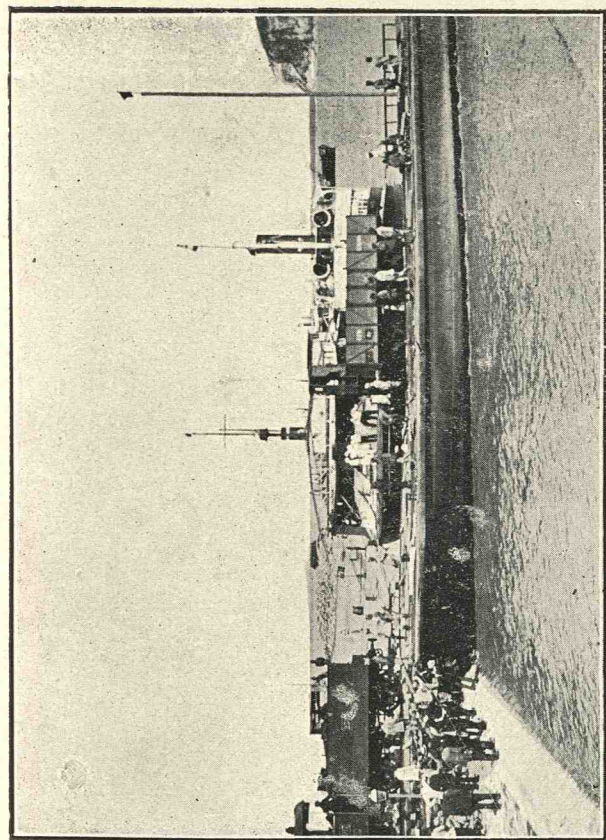
Încărcare de provizii la T.-Măgurele.

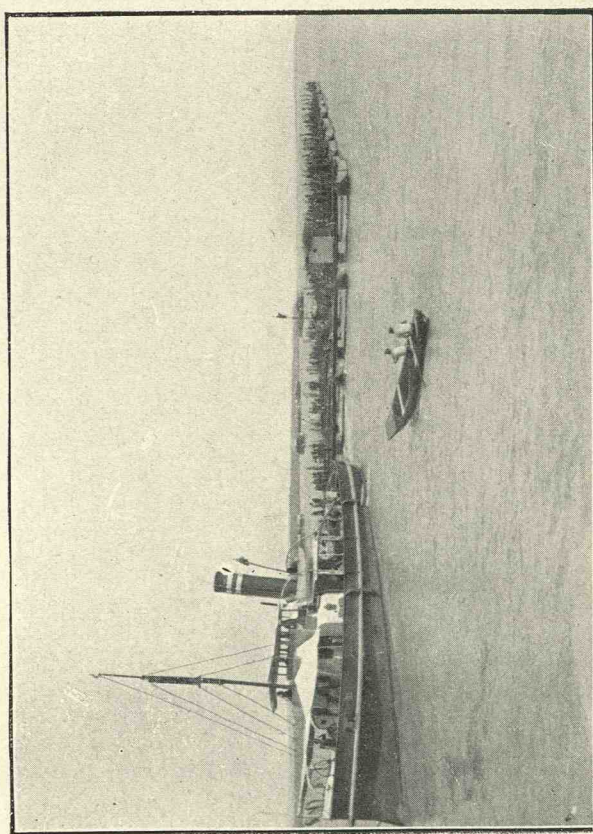
Transport de vagoane.

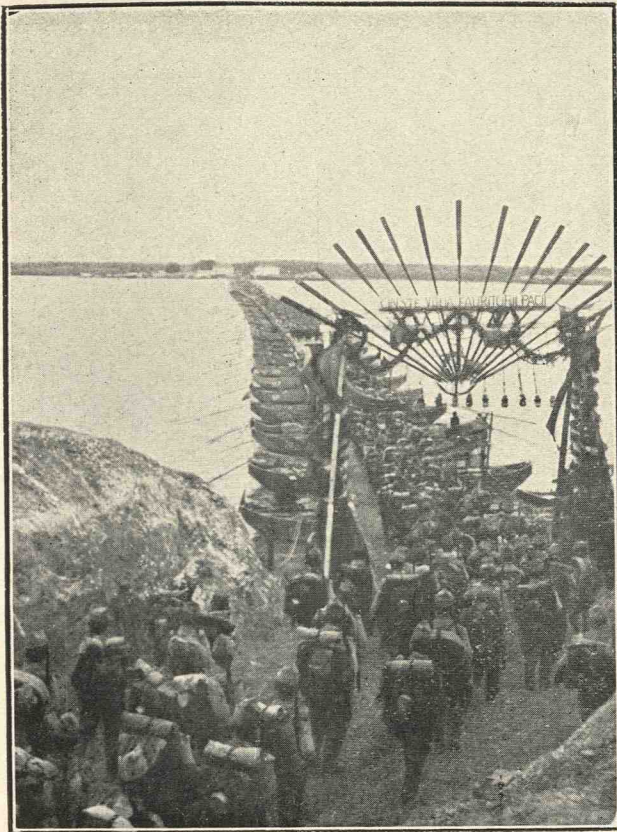
Podul dela Sistov și care românești pe malul drept al Dunărei.

Transport de locomotive.

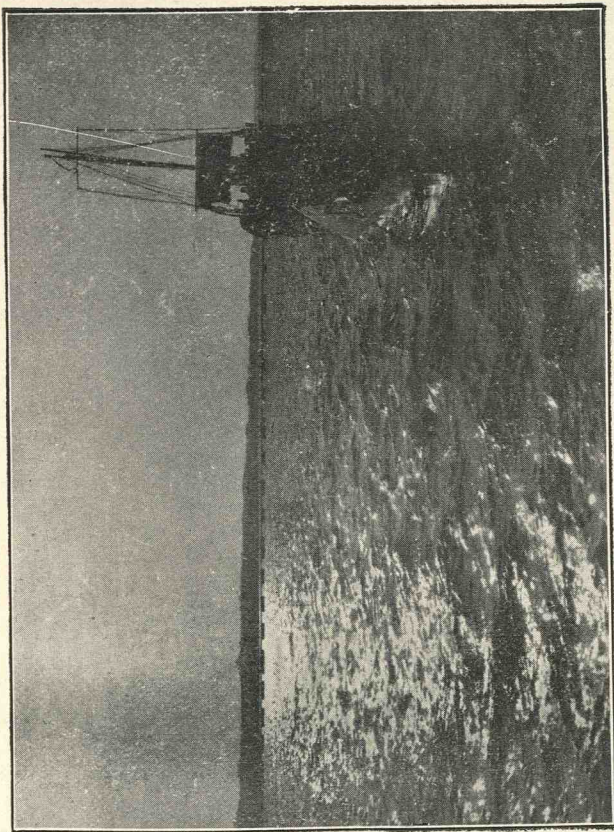
Transport de trupe.

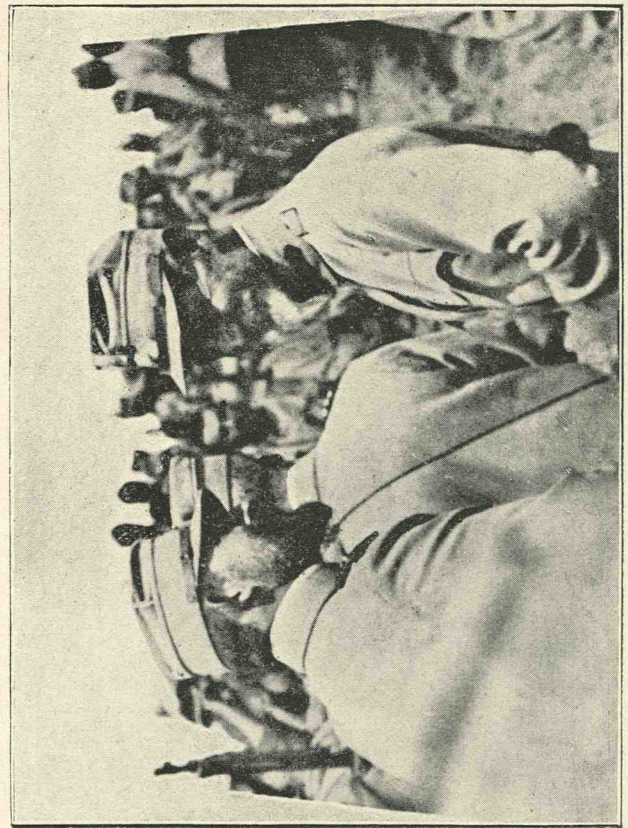
Capul podului dela Sistov de pe malul bulgăresc.

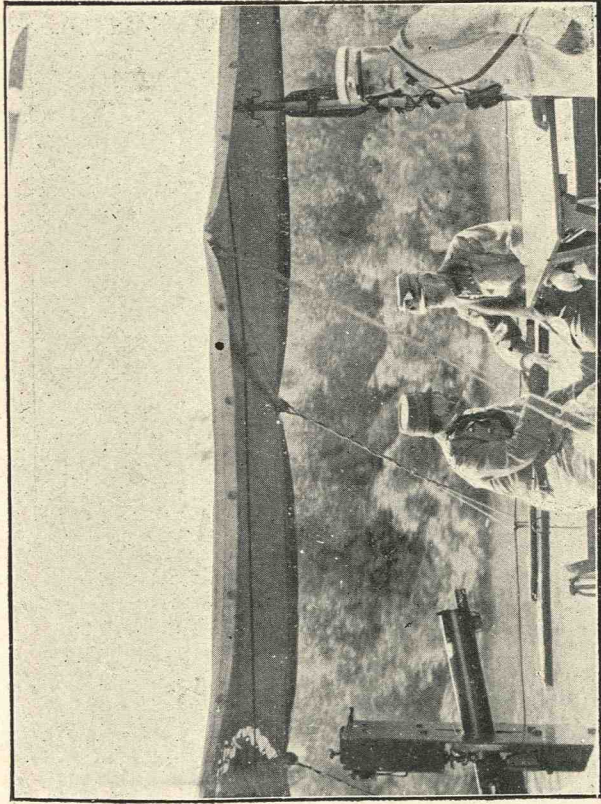
M. S. REGELE CAROL, ALEX. COTTESCU,
director general al C. F. R. la Grivița.

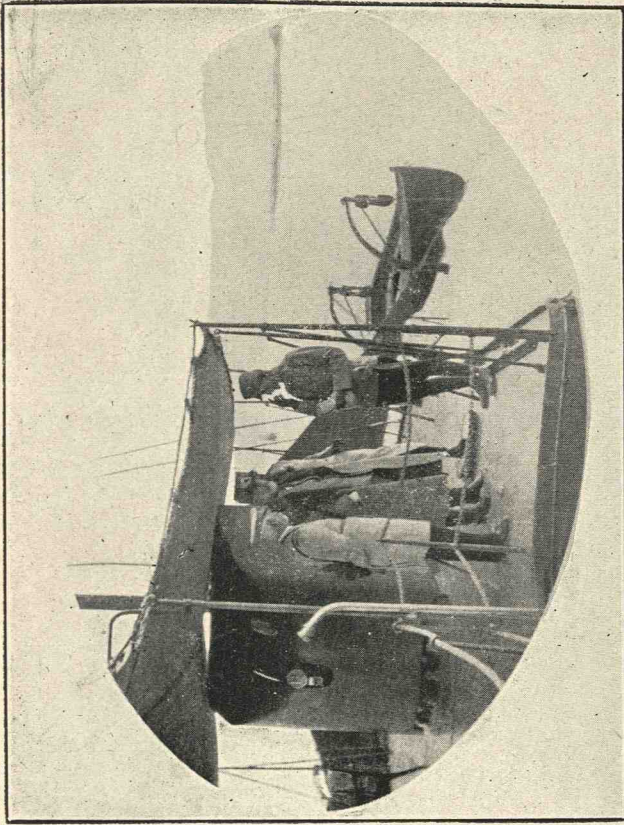
Podul dela Corabia.

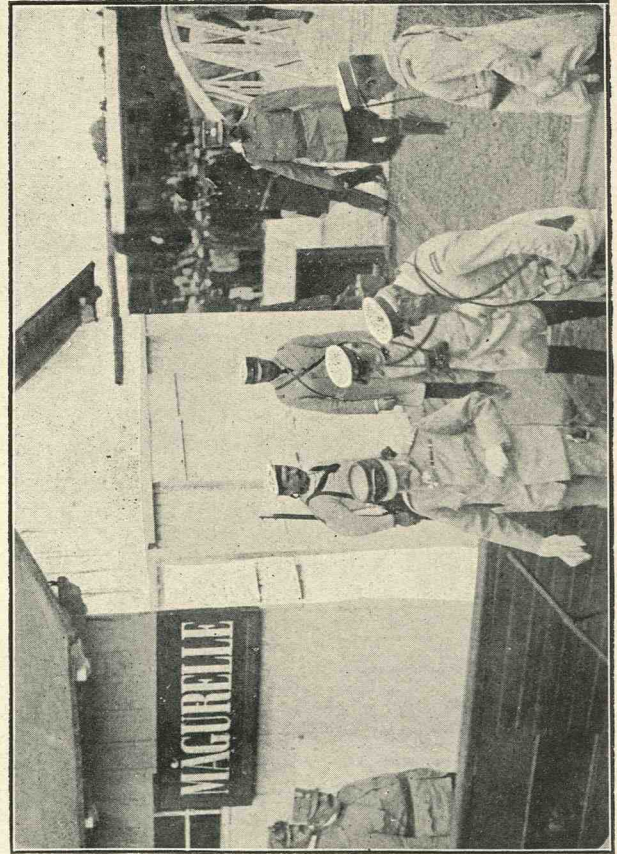
A. S. R. PRINCIPELE FERDINAND și GENERAL AVERESCU
în mijlocul trupelor.

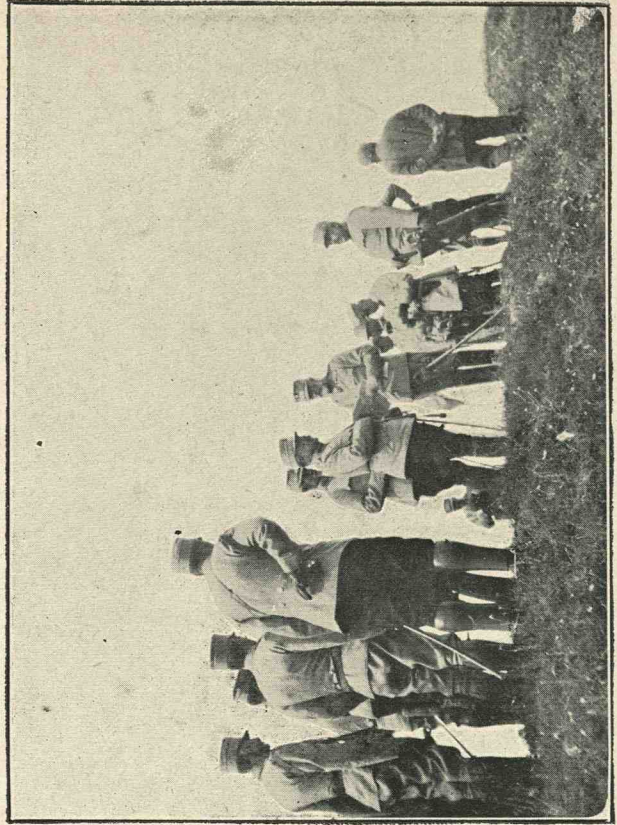
M. S. REGELE CAROL și A. S. R. PRINCIPELE FERDINAND
pe o vedetă.

M. S. REGELE CAROL și GENERAL AVERESCU pe un monitor.

M. S. REGELE CAROL, îmbarcându-se la T.-Măgurele pentru
a trece în Bulgaria.

M. S. REGELE CAROL, GENERAL AVERESCU și GENERAL
HERJEU la Grivița.

CAPITOLUL IX

MARINA MILITARĂ IN CAMPANIA DIN BULGARIA

Marina noastră militară a avut un rol deosebit și o însemnătate vădită în timpul acțiunii militare din anul 1913. Activitatea ce a desfășurat și capacitatea de care a dat dovadă atât ca comandament cât și ca executare e mai presus de orice laudă.

Marina a avut ca rol în primul rând de a trece la Bechet și Rahova, peste Dunăre, trupele de acoperământ și a le susține în caz de rezistență. Aceste trupe erau Corpul I de armată cu divizia I-a de rezervă și divizia I-a de cavalerie. Transbordarea s'a făcut în mod ireproșabil în noaptea de 1—2 Iulie și a durat patru zile. Operațiunea s'a desfășurat sub comanda și supravegherea personală a amiralului Eustațiu.

Pentru transbordare s'au întrebuințat vasele N. F. R. și vasele S. H. Cel dintâi transport s'a făcut prin mijlocul remorcherelor «Mihai Viteazul», «Basarab», «Alexandru cel Bun», «Măgurele» și «Vaporul România». Un detașament de marinari, aparținând monitoarelor «Kogălniceanu» și «Catargiu», aveau misiunea de a acoperi debarcarea trupelor. Acest detașament a fost aruncat la Rahova. Astfel s'a transbordat 80.000 mii oameni, 47.000 vite și 12.000 vehicule. Operația s'a efectuat cu o

regularitate și metodă demnă de relevat. Monitoarele «Catargiu» și «Brătianu» protejau deasemenea trecerea trupelor.

Operațiile ocupării Rahovei s'au desfășurat astfel:

În ziua de 1 Iulie 1913, pleacă din Corabia la deal remorcherile N. F. R., «T.-Măgurele», «Brâncoveanu», «Alexandru-cel-Bun», S. H. «Cetate», avizorul «România» și șalupa «Opanez», ducând la remorcă 15 șlepuri și cinci ceamuri și fiind escortate de monitoarele «Catargiu» și «Kogălniceanu» cu vedetele lor: «Căpitan Romano», «Maior Giurescu» «Lt. Călinescu» și «Căpitan Mărăcineanu».

La ora 12 noaptea sosește la Rahova întreg convoiul; remorchele duc șlepurile și ceamurile la malul românesc, unde încep imediat să îmbarce trupele Corpului I de armată. Monitoarele ancorează în fața Rahovei, primind ordin ca în zorii zilei să aibă gata detașamentul de debarcare, pentru a ocupa malul bulgăresc; acesta pleacă dela bord la ora 4 când se puteau bine distinge dela vase malurile, locuințele și chiar oamenii din oraș, pentru ca vasele să poată interveni cu succes și la timp cu artileria și infanteria lor în cazul că

apărarea inamică ar fi deschis focul contra trupelor noastre.

Monitoarele virează ancora și având ca zonă de acțiune, primul sector din partea de sus a orașului, iar al doilea sectorul din partea de jos, încep a se mișca încet la deal și la vale, pe o distanță de circa 5—600 m., rămânând continuu paralele cu firul apei și la o distanță aproximativ de 400 m. de mal. Echipagele erau la posturile de luptă și gata a începe tirul la cel dintâi semnal prin care detașamentul de debarcare ar fi anunțat că trupe inamice opun rezistență.

Spre mulțumirea generală însă bărcile au ajuns la mal fără nici o dificultate; detașamentele au ocupat pichetele conform ordinului primit. Trupa monitorului «Kogălniceanu» a găsit pichetul ce trebuia să ocupe abandonat; atunci, a ridicat numai decât coasta dealului, în direcțiunea cazărmilor de infanterie; pe drum nu au întâlnit decât 2—3 turci, cari istoriseau mizeria ce domnește în oraș de când a început războiul balcanic.

Cazarma orașului Rahova e situată pe un platou înalt și nu se poate vedea nimic în curtea ei înainte de a intra înăuntru.

Ofițerul și oamenii detașamentului au rămas foarte surprinși când intrând în curte, contrar așteptărilor, au găsit 3—400 de soldați, care-i priveau cu atâta indiferență, parcă ar fi fost d'ai lor. Ofițerul, șef al detașamentului, în urma unei scurte convorbiri cu un plutonier, cel mai mare ce se găsea acolo și care l'a informat că au ordin să nu opună rezistență și să se predea, a cerut să iasă toată lumea din cazărmi și să treacă la front, apoi s'a retras împreună cu trupa sa într'un colț în curte. Peste un sfert de oră, cum Corpul I de armată începuse să debarce, sosese la cazarmă 2 căpitani dela Statul-major, imediat vine și un căpitan bulgar, comandantul garnizoanei și se hotărăște detaliat modul de predare al cazărmilor. Sosește apoi detașamentul

de debarcare al monitorului «Catargiu», care ocupase un pichet din partea dela deal al orașului.

În primul rând trebuind să se schimbe san-tinelele bulgare, în număr de 70 și cum detașamentele de marină nu aveau decât 60 de oameni cu totul, s'a chemat imediat o companie de vânători.

Astfel în dimineața zilei de 2 Iulie Rahova eră în stăpânirea noastră.

Această valoroasă activitate a marinei a fost recunoscută de comandantul Corpului I de armată general Cotescu care a ținut să o releveze dând cu acel prilej următorul ordin de zi:

Ordin de zi No. 1

1913, Iulie 5

«Terminându-se transportul Corpului I de armată, pe țărmul drept al Dunărei, împlinesc o datorie de conștiință, exprimând viile mele mulțumiri Comandamentului marinei și Serviciului de Navigație, pentru zelul neobosit, priceperea de admirat, de care au făcut dovadă în aranjarea transporturilor dela un țărm la altul.

«În istorie nu se găsește un exemplu asemănător ca, un obstacol ca Dunărea să fie trecută de un Corp de Armată, o Divizie de rezervă și una de Cavalerie, în timp de 4 zile, numai cu mijloace de transport improvizate.

«Cu atât este mai de laudă, că în tot acest timp, cu toată graba pusă nu s'a întâmplat absolut nici un accident.

«Prin această muncă devotată și camaraderescă, marina noastră a contribuit în mare parte la putința de a înainta la vreme pe teritoriul inamic.

«Acest ordin se va aduce la cunoștința tu-

turor din Comandamentul meu, iar câte un exemplar se va înainta Comandamentului Marinei și Serviciului de Navigație.

Comandant al Corpului I de Armată

General de Divizie (ss) Cotescu.

După terminarea trecerei, marina militară a continuat a întreține legătură cu Bechet și Rahova, făcând zilnic transporturi de aprovizionare, pe aci fiind drumul cel mai sigur, cel dela Corabia fiind întrerupt.

Aceste transporturi care de multe ori ajungeau la 20 pe zi, a durat până la 7 August, când a început transportul de întoarcere al trupelor ce a durat 4 zile. La acest ultim transport s'au scurs circa 28.000 oameni, 20.000 vite și 3.500 vehicule.

Marina a mai avut de îndeplinit următoarele:

1. *Recunoașterea, protejarea și aruncarea podului plutitor dela Corabia.*

La întinderea podului dela Corabia marina a contribuit dând 1000 oameni din rezerva ei, de asemenea recunoașterea s'a făcut de vasele marinei, iar ancorajul portierelor și întinderea podului s'a făcut atât de vasele marinei, cât și de vase S. H. și rechiziționate de marină. Pentru susținerea lucrării podului s'a afectat monitorul «Brătianu», apoi paza podului s'a efectuat numai de vasele militare ale marinei.

2. *Aruncarea trupelor de acoperământ dela Nicopole și protejarea podului de pe vase Turnu-Măgurele-Nicopole.*

Originalitatea ideii construirii unui pod pe vase mari se datorește d-lui Comandor Spiropol, șeful stat-majorului marinei.

Fiind aprobat de D-l comandant al marinei și de Minister, s'a și început a se aduna pontoanele necesare la Galați și Brăila, de unde apoi s'au remoreat pentru T. Măgurele.

Pentru construirea și aruncarea podului au fost utilizați 200 soldați din rezerva marinei

care mai târziu făceau și manevra portierei de deschiderea și închiderea podului.

Trupele de acoperire au fost trecute în noaptea de 6 Iulie de către vasele rechiziționate, iar paza podului a făcut-o aproape tot timpul monitorul «Brătianu» cu vedetele sale

3. *Susținerea flancului drept al armatei de ocupație.*

Marina a avut misiunea de a susține pe Dunăre flancul drept al armatei de ocupație a Cadrilaterului.

În acest scop s'a dat ordin monitorului «Lahovari» cu vedetele sale a se pune în comunicație cu armata de ocupație, lucru ce s'a și făcut cu începere din ziua de 28 Iunie.

După ocupare, s'a lăsat în portul Silistra și Turtucaia câte o canonieră pentru Comandamentul militar al portului, precum și de a da concursul necesar pentru stabilirea comunicațiilor cu țara.

4. *Protejarea pe apă a podului dela Cernavodă-Fetești, s'a făcut de către marină prin vasele Regiunei Dunărei-de-jos și Dunărei-de-sus.*

5. În afară de cele arătate mai sus Marina a concurat la *menținerea legăturilor* între următoarele puncte:

Raduevat-Gruia; Bechet-Rahova; Bechet-Corabia; Corabia-Samovit; Samovit-T. Măgurele; T. Măgurele-Giurgiu; Turtucaia-Oltenița; Silistra-Călărași; Cernavodă-Silistra.

Dintre acestea cele mai importante legături au fost:

Bechet-Rahova și Samovit-T. Măgurele pe unde s'au aprovizionat trupele și pe unde a avut loc intrarea holericii în țară, la care transporturi, personalul de pe vase a dat dovadă de un devotament fără seamăn. Prin ajutorul marinei s'au instalat 5 cabluri telegrafice, s'au transportat vagoanele noastre în Bulgaria și s'au făcut 3 importante capturi de proviziuni pe Dunăre.

Un serviciu de o deosebită importanță s'a

adus armatei în regiunea Dunărei prin vasul spital organizat de Serviciul sanitar al marinei cu tot confortul unui spital modern.

Grație respectului impus de monitoare, flota bulgară a fost înecată de bulgari înainte de începerea ostilităților, fapt de o extremă importanță, întrucât s'a stăpânit cursul complet al Dunărei, asigurându-se astfel succesul desăvârșit al Armatei de operație.

După terminarea ostilităților o parte din vase au fost întrebuințate pentru transporturi de trupe, iar șalupele tip «Vedea» au fost afectate poliției sanitare. După ocuparea Cadrilaterului simțindu-se nevoia unei legături mai întinse cu țara, marina a dat pentru această legătură în porturile Silistra și Turtucaia câte un vas și un bac.

Dacă ținem seamă de mijloacele restrânse de care dispune marina, rămânem uimiți de modul cum această armă a putut face față numeroaselor cerințe și după mine deslegarea numeroaselor probleme impuse, găsesec că se datorește pe deoparte atât zelului și activității intensive desfășurate de personal, cât și priceputei conduceri a Comandamentului ei, care a ținut cu orice preț să prezinte arma sa la lucru demn de dragostea cu care toată suflarea românească s'a grăbit a-și da obolul pentru mărirea marinei.

Serviciul sanitar al marinei

În timpul campaniei Marina militară completând aproape 5.000 de oameni trebuia și o formațiune sanitară din urmă pentru spitalizare. În acest scop s'a transformat vasul de pasageri «Principele Carol» în vas spital militar.

Pe acest vas s'au instalat în trei saloane 50 paturi, un salon s'a transformat în sală de operație complet amenajată, un salon în farmacie; în caz de trebuință pe vapor s'a

luat 50 de saltele umplute și încă o sută de târgi care se puteau aranja pe coverta vasului.

Vasul s'a stabilit la T.-Măgurele, s'a dat consultațiuni la 1.600 de soldați din diferite arme, spitalizându-se 155 de soldați.

Personalul acestui vas se compunea din: Medicul Colonel Ciomac Medicul Șef al Marinei având ca ajutoare pe Medicul Maior Costea și Medicii căpitani: Bogdanovici, Bârzănescu, Oardă și ca Farmacist Șef Farmacistul Maior Tanovici, precum și un personal sanitar inferior compus din 25 oameni bine instruiți.

Acțiunea crucișetorului Elisabeta în campania anului 1912—1913.

Această activitate se compune din două părți.

Partea I-a. — În urma ordinului Ministerului de război transmis prin Comandantul Marinei, Crucișetorul «Elisabeta» sub comanda căpitanului comandor Nicolae Negru, având de Comandant secund pe Locot. Comandor Constantin Miculescu avea misiunea de a merge la Constantinopole, unde împreună cu vasele flotelor internaționale să concure la menținerea ordinii în Cospoli iar la nevoie să respingă trupele turcești cari în eventualitatea de a fi gonite de trupele balcanice dela Ceatalgea, ar intra în capitală și s'ar deda la masacre.

În ziua de 29 Octombrie ora 2 p. m. Crucișetorul «Elisabeta» primește ordin de a fi gata de plecare spre Cospoli. În acest scop, se îmbărcă cărbuni necesari, apă dulce pentru băut și mașini cum și proviziile necesare.

La ora 3 p. m. în ziua de 30 Octombrie, Crucișetorul gata virează ancora și ia drumul spre Sud, direcția Cospoli. La început timpul frumos, marea calmă soare călduros și atmosfera limpede. Spre seară se pune puțin vânt de Sud (din față) care se întărește mereu, iar noaptea și mai cu seamă spre dimineața zilei de 31 Octombrie devine tempestos. Marea în-

cepe a se forma, valurile cresc și în spre ziua ajung în mașini. Crucișetorul de și imbarcă multă apă, totuși menține destulă viteză, se ia însă de valuri, multe obiecte de pe puntea dinainte sunt aruncate în mare. În ziua de 31 Octombrie ora 3 p. m. ancorează în fața arsenalului Top-Hane.

Până la ora 5 seara se primesc vizitele tuturor vaselor străine aflate în Bosfor. După aceste vizite Comandantul merge la Legațiune pentru a se prezenta D-lui Ministru Mișu. În ziua de 1 Noembrie la ora 8 se întorc vizitele la toate vasele străine.

Comandantul Negru se prezintă mai întâi contra-amiralului D'Artige du Fouvnet, comandantul diviziunii Franceze și Comandantul întregii flote internaționale.

Reîntors la bordul Crucișetorului, se trimete de Amiralul Francez întocmai ca și celorlalte vase instrucțiuni scrise asupra acțiunii flotei internaționale, planul orașului.

La primirea instrucțiunilor, și ca urmare a convorbirii cu Amiralul Comandant se dispunează ca din echipagiul Crucișetorului «Elisabeta» să se formeze 3 gărzi; 1-a compusă din 100 marinari, gradați respectivi, sub comanda unui căpitan, având în front 2 locotenenți, 1 sub-locotenent și 1 medic locotenent.

A 2-a gardă compusă din 15 marinari sub comanda unui sub-locotenent pentru paza legațiunii.

A 3-a gardă identică cu cea de-a 2-a pentru paza Consulatului.

Se trimite un ofițer la Constanța pentru a prepara și aduce două mitraliere «Maxim» și 50.000 cartușe muniția acestora.

În dimineața zilei de 5 Noembrie la ora 4,55 a. m. ridicându-se semnalul convenit de Amiralul Comandant, toate vasele încep a-și debarca trupele. Crucișetorul fiind și mai aproape de coastă sub lumina proiectoarelor debarcă cel întâiu, trupa merge deocamdată de cantonează la agenția S. M. R. unde D-l

agent Văleanu, cu cea mai mare bunăvoință pune la dispoziție toate biourile cari sunt ocupate de trupă.

La ora 1 p. m. sosesc din Constanța mitralierele și muniția.

Înainte de a le debarca, se vopsește pe toate lăzile cu muniții cum și pe lăzile cu mitraliere câte o cruce roșie.

Ofițerii ce conducea corvezile purtau de-ase-menea câte o bandă cu crucea roșie pe braț. În acest mod s'a putut arăta vămei că materialul de război era pansamente pentru armata turcă.

Spre seară toate munițiunile, mitralierele armele etc. sunt transportate în trăsuri, la legațiune și consulat, iar pentru garda cea mare de 100 oameni totul se transportă la Școala comercială lângă turnul dela Galata.

În zilele succesive se duc la bord toate cele necesare pentru o bună gospodărie, și în special se ia toate măsurile de igienă, orașul fiind complet contaminat de holeră.

În ziua de 18 Noembrie în urma invitațiunii Patriarhiei o parte din echipajele Ruse și 50 marinari și ofițeri eau parte la înmormântarea patriarhului Ioachim al V-lea.

Se aduce mulțumiri scrise de către Patriarhie pentru participarea noastră la înmormântare.

În ziua de 25 Noembrie în urma înțelegerii între ambasadori se anunță vasele de război că-și pot retrage oameni la bord ceiace se și face.

Pe tot timpul șederei în Cospole a Crucișetorului, echipajele au fost continuu gata de debarcare, muniția, armele și proviziunile pe punte, bărcile gata de lăsat la apă pentru debarcare.

Cu șederea în Cospole se găsește ocazia de a merge cu toți ofițerii la San-Stefano pentru a cunoaște și vizita pe Enver-Bey care sosit din Tripolitania fusese numit șeful stat-majorului al Corpului II de armată, și sunt primiți cu cea mai mare amabilitate.

A doua zi se trimite un ofițer la Crucișetor pentru a întoarce vizita, acestui ofițer se exprimă dorința ofițerilor Crucișetorului de a merge pe câmpul de luptă la punctul unde ajunsese bulgarii.

În ziua de 17 Aprilie, un ofițer din corpul II de armată, trimis de Enver Bey anunță că comandantul corpului II de armată, deși este oprit a se mai primi ofițeri străini pe câmpul de luptă, totuși făcând o favoare excepțională face cunoscut că a doua zi i se pune la dispoziție un vagon ca să ne ducă la San-Stefano. În dimineața de 18 Aprilie mergem la San-Stefano și de acolo în patru trăsură escortate de cavalerie sunt conduși la Caly-Craty 3—4 kilometri de liniile de luptă. Generalul Hurșid Pașa comandantul corpului II de armată și toți ofițerii așteaptă ofițerii Crucișetorului cu dejunul de campanie.

După masă merg iarăși cu trăsurile pe linia de luptă până lângă sentinelele bulgare. Tru-

pele erau în repauz armistițiul între I-a și a II-a fază a războiului. Seara se pune la dispoziție un vaporeș pentru a ne duce la Cospoli.

La 16 Iunie Crucișetorul «Elisabeta» după o ședere de 9 luni în Cospoli este chemat în țară și destinat pentru noul război când armata română intră în Bulgaria, ia ca apărare a portului Sulina.

Partea II-a. Crucișetorul împreună cu două torpiloare și un ponton de baraj iau măsurile de pază ale intrării portului Sulina. În acest scop pe tot timpul campaniei toate vasele sunt gata la posturile de luptă, muniția pe punte, ofițeri și trupă dorm îmbrăcați pe punte timp de aproape două luni cât a durat campania. Măsurile luate de crucișetor au părut comisiunii Europene că atinge drepturile lor de neutralitate. Natural reclamațiuni s'au ivit, și ca rezultat se găsește că toate măsurile luate au fost corecte și după toate regulele dreptului internațional și maritim.

CAPITOLUL X

ACTIVITATEA SERVICIULUI DE GENIU IN TIMPUL CAMPANIEI DIN 1913

Activitatea Batalionului de Căi Ferate

În momentul decretării mobilizării, batalionul se găsea în Dobrogea la lucrările liniei ferate Medjidia-Cobadin.

Se primește ordinul în ziua de 30 Iunie să plece la Flămânda pe Dunăre, unde trebuie să se găsească în 4 zile. La 1 Iulie, ora 6 p. m. batalionul plecând pe jos din Domnești prin Buda, Ghimpați, Alexandria, se îmbarcă în tren și ajunge la T. Măgurele la 5 Iulie (trăsurile au continuat drumul Alexandria-T. Măgurele pe jos).

Se primește ordinul la 7 Iulie să treacă Dunărea și să ocupe satele Samovitz și Samlievo, gara Samovitz și linia Samovitz-Plevna.

În aceeași zi se ocupă gara, vama din port, precum și satele din Samovitz și Samlievo de către comp. 1, 2 și 3. Compania 4 care rămăsese în T. Măgurele precum și compania 3 în portul Samovitz, încep să execute lucrările necesare, prima pentru îmbarcare și a 2-a pentru debarcarea materialului rulant ce urma să se transbordeze peste Dunăre pe liniile ferate bulgare.

La 9 Iulie se face recunoașterea liniei ferate Samovitz-Plevna. Se găsește liniile tele-

grafice interceptate între km. 14 și 15 iar podul de pe Vid (5 km. de Plevna) stricat prin explozii. În halta Komarevo compania 2-a execută o linie de garaj de 260 m. lung. Compania 4-a la T. Măgurele termină execuția rampei de îmbarcare și îmbarcă pe un bac 2 locomotive și 2 vagoane.

La 10 Iulie în portul Samovitz se debarcă prima locomotivă pe liniile bulgărești. Se formează primul tren de lucru care pleacă la ora 3,15 p. m.

În gara Plevna se pune în funcțiune cele 7 locomotive și 70 vagoane găsite acolo.

La 11 Iulie se constată că linia ferată la km. 181+800 este distrusă prin explozibili.

Se trimite 85 oameni din compania 3 în ziua de 12 Iulie cu itinerariul Plevna spre Sofia pentru reparațiile ce ar necesita linia.

La km. 181+800 se schimbă raiurile și traversele stricate. Se dă circulației linia Samovitz-Plevna.

La 13 Iulie se deschide calea Plevna-Cervenbreg-Mezdra Vrața-Bercovitz. Se ocupă gările Dolni-Dubnic, Gorni-Dubnic și Cervenbreg.

Se ia măsuri să se formeze trenurile de subsistență ce trebuiesc trimise zilnic la Telis

pentru corpul 4 și Cervenbreg, pentru corpul 2, divizia 2-a și divizia 2 cavalerie.

Se primește ordinul pentru exploatarea urgentă a porțiunii de cale ferată Mezdra-Vrața-Ferdinandovo pentru a se putea servi trupele aflate în regiunea Mezdra-Gropa-Berkovița precum și ordinul de a se preda serviciul de exploatare a liniei Samovitz-Plevna-Cervenbreg, directorului serviciului de mișcare și șeful serviciului C. F. R. dela etape, de oarece comandamentul general al etapelor se va muta pe linia Plevna-Cervenbreg, cuartierul general urmând a se instala la Cervenbreg.

Se decide ca linia Samovitz-Plevna-Cervenbreg să fie întreținută de compania I căi ferate.

Linia Cervenbreg-Mezdra-Bucinovschi-Bercovița să fie exploatată și întreținută de batalionul de căi ferate.

Se aduce și compania IV dela T. Măgurele.

Comandantul liniei a 2-a se întinde cu organizarea serviciului de exploatare până în gara Vrața pe care o ocupă. Compania 4 rămâne în portul Samovitz până la transbordarea întregului parc de vagoane din țară peste Dunăre.

Trenul cu statmajorul batalionului, comandantul liniei a 3-a și compania 3-a pleacă la Samovitz în ziua de 17 Iulie către zona de operație cu itinerarul Plevna-Mezdra.

La 18 Iulie se ocupă gara *Kartukovo*, gara Roman și gara Mezdra unde se debarcă primul tren cu proviziuni.

În gara Samovitz apele Dunărei crescând încontinuu au inundat liniile, compania 4-a a muncit foarte mult la rampa de debarcare pe care trebuia s'o ridice succesiv cu creșterea apei, pentru a păstra diferența de nivel cu puntea bacurilor. Se debarcă 8 vagoane.

La 19 Iulie exploatarea liniei e împărțită.

Linia I Samovitz-Iassen cu reședința în gara Plevna.

Linia II Iassen-Cervenbreg inclusiv, cu reședința gara Dolni-Dubnic.

Linia III Cervenbreg-Vrața inclusiv, cu reședința la gara Mezdra. Personalul de exploatare este mai tot militar. Compania 4-a face o nouă linie de garaj în gara Samovitz.

La 21 Iulie se transbordă peste Dunăre încă 3 locomotive. Compania 4-a debarcă la Samovitz o locomotivă și 3 vagoane. Continuă cu construcția liniei de garaj.

La 24 Iulie pe calea ferată se transportă exclusiv numai subsistența. Calea ferată deservea 4 depozite, capete de etapă: în gările Plevna, Teliș, Cervenbreg și Mezdra.

Personalul de mișcare începe a fi înlocuit în parte de direcția C. F. R. așa că în fiecare gară erau următorii funcționari civili:

Șeful stației, 1—2 împiegați și 2 acari.

La trenuri erau ca personal civil toți mecanicii, o parte din șefii de tren și frânarii.

Comandanții de gări principale, sunt comandanții de companie; de gări secundare, rămân ofițerii de rezervă destinați anume. Apele Dunărei inundă și noua linie de garaj, de aceea se desface și se reface o alta nouă la Sud la klm. 2 + 500 m. lungă de 370 m.

Dela 10 la 25 Iulie s'a transbordat:

6 locomotive, 128 vagoane, 4 vagoane lungi 16 vagoane 73 g. r. 4 k. n. și 8 cisterne.

Compania 4 terminând în portul Samovitz cu debarcarea materialului rulant și a liniei de garaj, la 27 Iulie e întrebuințată la construcția diferitelor baraci și lucrări de apărare contra inundației ca: parapete, podețe, punți etc. Se mai construiește la 30 Iulie o baracă de lemn pentru oficiul poștal al etapei.

La 2 August în urma unei ploii torențiale, pilele de traverse cu care se reparase un podeț pe linia Plevna-Levski fiind luat de apă s'a reparat imediat.

Se repară terasamentele pe o lungime de 500 m. între Plevna și Komarevo, cari fuseseră spălate de apa ploilor.

La 6 August se aprobă de către marele

cuartier din Plevna ca zilnic să circule 2 trenuri bulgărești: unul Mezdra-Plevna și unul Plevna-Mezdra, pentru a ajuta transportul demobilizaților bulgari la vetre și aducerii de proviziuni dela Varna la Sofia unde era foamete.

Cererea a fost făcută de o comisie bulgărească venită dela Sofia.

Pentru circulația trenurilor bulgărești, se instalează de către inspectorul de mișcare bulgar, împreună cu comandamentele de linii, câte 2 funcționari de mișcare în fiecare gară Comandantul militar și șeful de stație — Români — continuă a-și păstra atribuțiile complete.

Pentru retragerea armatei în țară se dispunea de 2 treceri peste Dunăre:

Un pod la Nicopole-T. Măgurele pe bacuri și șlepuri și un pod pe vase la Șiștov-Zimnicea.

La 7 August comandantul liniei a III-a cu personalul disponibil pleacă conform ordinelor primite, cu primul tren la orele 8,25 a. m. dela Roman la Plevna.

La 8 August se instalează în gara Șiștov ocupând găurile Levski și Șiștov.

Pe linia Plevna-Levski-Șiștov, exploatarea se face de către personalul bulgăresc.

Pe această linie se transportă subsistența la depozitele Levski și Șiștov pentru corpurile 2 și 4, care se retrag prin Șiștov.

La 9 August personalul românesc pe măsură ce termină cu predarea, se retrag de pe porțiunea de linie ferată Vrața-Iassen la Plevna.

La 11 August se predă bulgarilor și restul liniei ferate ocupată: Plevna-Samovitz.

Numărul trenurilor cari au circulat pe timpul exploatarei căii ferate de către batalion, precum și tonajul transportat, a fost:

No. trenurilor sosite 66; vagoane 943; vagoane descărcate 289 cu un tonaj de 11.233. Numărul trenurilor plecate 81: numărul vagoanelor 1100; vagoane încărcate 941; cu un tonaj de 19.062.

La 13 August compania 4 se îmbarcă pe

un șlep în Samovitz care remorcat pe Vid de remorcherul «Dorobanțul» ajunsese la T.-Măgurele în ziua de 14, ora 8 a. m.

Companiile 1, 2, 3 pleacă cu trenul la 13 August, ora 8 a. m., din gara Comarovo la Samovitzul nou, iar în ziua de 14 August se îmbarcă pe 2 șlepuri la Samovitz la 6 a. m. iar la 7,30 dimineața ajung la T.-Măgurele unde stă până în ziua de 16 August când pornesc spre garnizoana de reședință.

Activitatea pontonierilor de Dunăre în campania din Bulgaria.

În ziua de 24 Iunie, anul curent, batalionul de pontonieri de fluviu, compus din 4 companii, formate din sâmburii celorlalte 4 companii de râuri, pornesc în 4 trenuri cu materialul de pod, cu destinație Slatina și apoi Corabia. La 28 Iunie, trenurile sosesc în această din urmă localitate. În aceeași zi sosește și ultimul transport de 900 rezerviști, mare parte marinari. În zilele de 29, 30 Iunie și 1 Iulie s'a debarcat și s'a dat la apă tot materialul, făcându-se și porțițe de 5 vase cari urmau a fi remorcate de șalupe. S'a preparat și depozitat pe porțițe de 3 vase materialul lacrelor de cap, preparându-se și ancorările dela vale. În ziua de 2 Iulie la orele 6,30 a. m. s'a început facerea capului de pod amic cu materialul dus pe o porțiță, remorcată de o motogodylă, iar la orele 7,45 a. m. s'a început construcția podului peste Dunăre, între punctele Siliștioara pe malul românesc și Măgura pe malul bulgăresc. La orele 2,45 p. m. podul s'a terminat.

Acest pod este cel mai lung ce s'a făcut vreodată pe vase și într'un timp atât de scurt: 1300 metri în 7 ore.

Dela orele 3,30 p. m. regimente de infanterie, cavalerie, trupe speciale, apoi artilerie, etc. pășesc cu mândrie peste marele fluviu devenit

acum o jucărie în mâna dibacilor pontonieri români. Și s'a scurs mereu, zile și nopți mândra oaste a Marelui Căpitan care a ținut să pană Augustu-I picior printre cei dintâi pe acest falnic pod, podoabă a gloriei românești. Insoțit de AA. LL. RR. M. Sa Regele în ziua de 3 Iulie orele 7 a. m. trece podul pe malul bulgar de unde se reîntoarce la orele 12,30 p. m. iar în ziua de 4 Iulie, stau pe malul bulgar asistând la intrarea trupelor, dela orele 9,45 a.m. până la orele 6 p. m.

Peste tot locul nu văd decât entusiasm și voioșie.

Odată pe zi pe timp de 2 ore, iar în urmă de 2 ori pe zi câte 2 ore, prin manevrarea a 2 porțițe ce se lăsau la vale, se deschidea navigația, lăsând să treacă diferitele vapoare, remorchere și șleपुरi. Până în ziua de 12 Iulie, Dunărea a crescut neconținut, așa că pontonierii au fost nevoiți să mai prelungească podul cu 2 lacre pe țărnul inamic. În acest timp au trecut pe pod în Bulgaria tot felul de proviziuni necesare armatei. În ziua de 14 Iulie o ploaie torențială însoțită de o furtună groaznică, inundă complet drumurile dintre Siliștioara și Corabia, formând peste tot o baltă și făcând imposibil accesul carelor la capul de pod românesc.

Cu toate că podul era complet încărcat cu căruțe nu s'a produs nici o derapare și nu a suferit nici o stricăciune, dovadă și mai evidentă de soliditatea lui.

Circulația este complet întreruptă din ziua de 15 Iulie, neputând trece pe pod decât pietonii și căruțele goale. În ziua de 17 Iulie se construiește o nouă lacră pe malul bulgăresc. Dela 19 Iulie navigația pe Dunăre este deschisă dela orele 8—10 a. m. și 10—12 noaptea. Dunărea crește mereu inundând și mai mult împrejurimile.

Tot la 19 Iulie se trimite la Brăila spre a se aduce materialul disponibil de Dunăre și de râuri, care să lege podul de pe Dunăre cu

Săliștioara. În ziua de 23 Iulie Dunărea crește cu 4 c.m. Dela 25 Iulie navigația pe Dunăre se face de orele 8—12 a. m. și dela 10—12 noaptea pentru a se permite circulația neîntreruptă a vapoarelor poștale. În această noapte Dunărea a crescut cu 8 cm.; circulația tot numai pentru pietoni și căruțe goale, iar podul s'a mai prelungit cu 40 metri pe malul bulgăresc și 10 metri pe malul românesc. La 26 Iulie mai sosește parte din materialul rămas disponibil pentru legarea podului de pe Dunăre cu Siliștioara. Dunărea crește mereu.

La 29 Iulie se primește ordinul D-lui Inspector general al Geniului, să se mute podul la Zimnicea. S'a început imediat desfacerea porțițelor, adunându-se toate la țărnul drept al Dunărei și terminându-se această operațiune la 30 Iulie, odată cu alte porțițe făcute din vase de lemn de școală pe care s'au depozitat materialul de rezervă și bagajele batalionului. La 31 Iulie orele 7,30 a. m. s'a pornit spre Zimnicea în 6 coloane de porțițe, fiecare coloană plecând la interval de o jumătate de oră. Prima coloană a sosit la Zimnicea la orele 4 p. m. Dela această dată, Dunărea începe a fi staționară.

La 3 August orele 7,30 a. m. s'a început construcția noului pod. Fundul mișcător, vântul puternic dela deal și marea iuțală a curentului au produs derapări, chiar în timpul lucrului, cecece a făcut să se întrebuițeze mai mult timp la facerea acestui pod ca la acel dela Corabia.

La orele 11,30 p. m. podul s'a terminat. Lungimea lui a fost de 943 metri, a fost făcut din 24 porțițe pe 5 vase și o porțiță pe 3 vase. Valuri puternice. D-l General Boteanu a asistat tot timpul la facerea podului.

La 4 August, Dunărea începe iar a crește. La 5 August se deschide navigația de două ori pe zi. La 6 August AA. LL. RR. Principii Ferdinand și Carol au inspectat poduri trecând apoi în Bulgaria de unde s'au înapoiat

la orele 4 p. m. Din ziua de 7 August orele 7 a. m. încep a se înapoia parte din trupele ce fuseseră în Bulgaria, coloane de subsistență etc., iar din România în Bulgaria, au trecut trăsurile cu diferite aprovizionamente. Dela 8 August zilnic s'a deschis podul pentru a lăsa să treacă la vale, remorchere având la remorcă șlepuri cu trupe din corpul 2 și corpul 3 de armată. În nopțile de 13 și 14 August suflând un vânt puternic și manevra de deschidere și închidere a navigațiunii fiind dăunătoare porțiunilor de pod vecine spațiului rămas liber pentru navigație, navigația a rămas închisă. Valurile erau așa de mari că se spărgeau în vase și pe podeală, totuși nici o avarie și nici o derapare.

În ziua de 15 August, orele 11,40 a. m. M. S. Regele însoțit de A.A. L.L. R.R. Principii Ferdinand și Carol au asistat la capul podului românesc la întoarcerea trupelor din Bulgaria. La 20 August, orele 7 a. m. s'a început desfacerea podului terminându-se la orele 6 p. m.

Toate porțițele s'au adunat la malul românesc unde s'a făcut 6 coloane de marș și transport. La 21 August, orele 11 a. m. plecarea spre Brăila unde au ajuns la 23 August, între orele 3—6 p. m. La 1 Septembrie armata trecând pe picior de pace batalionul de pontonieri de fluvii, a reintrat în vechia-i formație.

Podurile ce s'au făcut la Corabia și Zimnicea de către pontonierii români, pe lângă că s'au comportat foarte bine la toate intemperiiile mai au și meritul a fi produsul minții românești. Vasul, podeala, ancorile, frânghiile etc. toate au fost făcute în raport cu trebuințele tehnice, iar din experiențele acestei campanii perfecționarea ce se va aduce diferitelor piese, va face ca armata română, să poseadă cel mai bun material de pod pentru fluvii. Vasul format din 2 bucăți longitudinale s'a constatat că e ușor de manevrat și lesne poate fi dat la apă sau transportat pe vagoane. Sistemul între-

buițat pentru facerea și desfacerea podurilor dela Corabia și Zimnicea a fost al porțițelor de 5 și 3 vase lungimea unei porțițe de 5 vase fiind de 34^m,5.

Ambele poduri dela Corabia și Zimnicea au fost făcute sub direcțiunea D-lui General de divizie Mihail Boteanu inspectorul general al geniului, care în totdeauna a avut o solicitudine deosebită pentru această specialitate.

Materialul de pod de Dunăre chiar, a luat ființă acum 2 ani tot grație D-lui General Boteanu, care a muncit neînterupt și cu perseverență de admirat, pentru înzestrarea armatei române cu un material de pod deosebit, care a făcut să uimească o lume întreagă, prin soliditatea lui.

Roadele acestui perfect material se prevedea încă din vara anului 1912 când în fața D-lor Generali Boteanu și Averescu și Comandor Bălescu din marină, s'a executat un pod lung de 340 metri în 2 ore, peste brațul Măcinului, pe un vânt puternic, peste care a trecut trupe din câte trele arme, podul comportându-se perfect la toate greutatețile.

Activitatea Batalionului de Pontonieri de râuri în campania din 1913.

Mobilizarea fiind decretată în ziua de 23 Iunie întreg batalionul de pontonieri de râuri e complet mobilizat în ziua de 27 Iunie. Se primește ordinul la 28 Iunie ca companiile din gara Focșani, unde se aflau să se îndrumeze în modul următor: compania I la Gangiova pe Jiu, la dispoziția corpului 1, compania II la Isbiceni pe Olt, la dispoziția corpului 2, compania III la Vișina și apoi la Corabia la dispoziția Marelui Cuartier general al armatei, compania IV tot la Vișina intrând sub ordinele corpului 4 de armată.

Companiile, au atelat trăsurile grele cu boi (câte 240, de companie) găsindu-se sistemul cel mai bun.

Compania I trece Dunărea pe șleपुरi în seara zilei de 6 spre 7 Iulie la Rahova urmând corpul 1 armată până la Orhania unde stă până la 4 August. Activitatea acestei companii se remarcă după pacea dela București când corpul 1 urmând a se retrage în țară, compania trece sub ordinele diviziei a II-a.

În ziua de 9 August compania primește ordinul să asigure scurgerea diviziei a II-a peste râul *Vid* între Zlomceni și Creta. Construcția acestui pod s'a efectuat din vase și căluși Thiery, fundul fiind mic, în 35 minute lungimea podului fiind de 45 metri.

În acelaș timp cu facerea acestui pod, compania a reparat și podul permanent din apropiere. În ziua de 11 August compania mai construiește încă 3 poduri cu material de echipaj, pe râul Osma lângă Debora. Aceste poduri sunt construite prin sistemul vaselor succesive lungimea lor variind între 30—35 metri, durata construcțiunei fiind în mediu 45 de minute.

De asemenea compania mai repară și podul permanent de lângă Debora. Peste aceste poduri trupele diviziei II-a cu toate trenurile ce intrau în compunerea organică, s'a scurs în 5 ore. În ziua de 12 August după ce divizia II-a trece Dunărea în țară pe podul de șleपुरi dela Turnu-Măgurele, compania I intră și ea în țară la 14 August și bivouachează la Islaz.

Compania II de pontonieri primește ordin a întinde un pod peste *Olt* la Isticeni. Construcția podului începe în ziua de 2 Iulie orele 7 a. m. și se termină la orele 10 a. m. lungimea lui fiind de 220 metri; e compus din vase iar la mijloc din căluși, râul prezentând în acel loc un banc de nisip. Viteza era de 2—3,50 m. pe secundă, aproape torent. Din cauza apelor prea mari în ziua de 3 Iulie podul este ridicat, trupele urmând a trece Oltul pe vase și poduri plutitoare.

La 4 Iulie compania II pleacă la Corabia punându-se sub ordinele comandantului bata-

lionului de pontonieri de fluvii, care la 5 Iulie ordonă să se execute a) un podeț pe țărugi (material de circumstanță) în zăvoiu dela *Siliștioara* la capul podului de peste Dunăre, care era inundat din cauza apelor mari, precum și a construi și un drum de acces la acest pod. Drumul de acces a fost format din 4 rânduri de fascine de 0^m.50 diametru și un strat de pietriș și nisip de 0^m.80 acest drum de 400 metri traversa balta; b) un podeț pe 3 vase cu podeala dublată peste o viroagă pentru automobile grele; c) un drum, format din trunchiuri de copaci de 0^m.30—0^m.40 grosime peste care s'a pus 2 rânduri de fascine și un strat 0^m.30 nisip. Apele venind mari, s'a făcut un pod improvizat înalt de 1^m.20 pe taraci. Capetele și grinzile podului construite din trunchiuri de arbori, pentru fiecare lacră 7 grinzi lungi de 5 metri și groase de 0^m.10 iar deasupra podeala formate de crăci groase de 8—12 c.m. În timp de 4 zile compania a lucrat 500 metri de acest pod. Apele Dunărei crescând mereu, această lucrare este părăsită, iar compania pleacă la Samovitz în Bulgaria unde erau mari inundații. Aici construiește mai multe punți din blăni, pentru încărcatul proviziunilor din șleपुरi în vagoane. În ziua de 7 August compania primește ordin să plece la Turnu-Măgurele. Cum distanța dela Samovitz la T.-Măgurele e mai aproape de apă, se organizează portițe și plute și pornesc pe Dunăre și ajung la Islaz după 4 ore de marș foarte greu, având valuri puternice în față.

Compania III-a ajunge în ziua de 1 Iulie la Corabia iar în ziua de 3 Iulie primește ordin să întindă la Ghighensca-Mahala pe Isker 3 poduri pe vase pentru a asigura trecerea trupelor de pe un mal pe celălalt al râului, deoarece podul permanent ce se află în această localitate pe Isker fusese distrus de Bulgari, făcându-i-se o breșă de 40 metri. După o recunoaștere făcută de ofițerii bata-

lionului care a durat în aceeași zi până la orele 11 p. m. în seara aceleași zile se primește ordinul Marelui Cuartier General de a construi podurile pe Isker legând teatrul de operațiune cu baza de operație. Se construiesc 7 portițe pe 3 vase adică 80 metri lungime de pod, iar materialul de căluși se imbarcă pe 2 portițe pentru o lungime de 60 metri de pod, deci se dă la apă la Corabia material pentru 140 metri lungime de pod. La orele 12,30 p. m. în ziua de 4 Iulie trenul de navigație pornește pe Dunăre în spre râul Isker remorcat de o șalupă. La orele 4 p. m. aceeași zi trenul de navigație intră pe Isker după ce a parcurs 542 kilometri dela gura lui; nemai putând înainta se duce trenul la edec până la locul indicat pentru poduri. La orele 9 a. m. 5 Iulie se începe facerea podurilor prin sistemul vaselor succesive iar la orele 10 a. m. sunt terminate. Lungimea podurilor de 60 metri. Tot atunci compania repară și podul permanent Isker dela Ghighensca-Mahala. Reparația podului s'a făcut pe piloți bătuți cu soneta dela echipaj. Compania rămâne pentru supravegherea acestor poduri până la 14 August când primește ordin a strânge podurile și a intra în țară.

Organizarea actuală a batalionului de pontonieri de râuri este foarte bună căci satisface în totul trebuințele corpului de armată pe lângă care e afectat.

Cât privește calitățile materialului s'a constatat încă odată că nu i se poate imputa nimic.

Dare de seamă asupra activității batalionului de specialități în campania din Bulgaria.

Batalionul de specialități a mobilizat :

- 7 stațiuni telegrafice fără fir;
- 5 stațiuni de proiectoare;
- 3 secțiuni de aerostație;
- 2 secțiuni de aviație (No. 1 secțiunea militară, No. 2 secțiunea Ligei Naționale);
- 40 camioane-automobile;

20 automobile;

30 motociclete.

Itinerarul urmat de cele 5 stațiuni de telegrafie fără fir (2 erau rămase rezervă la București) a fost cel de mai jos iar localitățile unde au funcționat sunt cele subliniate.

Secțiunea I de telegrafie fără fir a plecat din București la 27 Iunie trecând prin Portărești, Bechet, Bechet-port.

La 4 Iulie trece Dunărea unde ajunge la *Rahova*, *Borovan*, *Vrața*, *Orhania*, *Dolni-Dobnic*, *Maschievo*, retrece Dunărea la 12 August și prin *Bragadiru-fort*, ajunge la București la 19 August.

Secțiunea II de telegrafie fără fir. Pleacă din București în stația B. M. la 3 Iulie și merge la *Caracal*, apoi *Corabia*.

La 7 Iulie trece Dunărea și merge la *Ciumacovița*, *Lucovița*, *Teliș*, *Orieși*; la 2 August retrece Dunărea și prin *Zimnicea*, *Bragadiru-fort* intră în București la 19 August.

Secțiunea No. 4 telegrafice fără fir. Pleacă din București stația B. M. la 5 Iulie și merge la *Corabia*, *Pod pe Isker*, *Miskovatz*, *Panega*, *Plevna*, *Lovcea*, *Levski*, *Șiștov*, retrece Dunărea la 13 August și merge prin *Zimnicea*, *Bragadiru* la București, unde intră la 22 August.

Secția Marelui Cuartier General. Pleacă din București la 8 Iulie, la *Siliștioara*, apoi *Corabia*, *T.-Măgurele*, trece Dunărea la 13 August și merge la *Cerveni-Breg*, *Plevna*, retrece Dunărea la *Turnu-Măgurele* la 10 August, apoi prin *Alexandria*, *Corneni* intră în București la 19 August.

Secțiunea Etape de telegrafie fără fir. Pleacă din București stațiunea B. M. la 5 Iulie și merge la *Corabia* apoi *Caracal* și *T.-Măgurele* iar la 15 August prin *Bragadiru-fort* intră în București.

S'a trimis dela cele 7 stațiuni de telegrafie fără fir 1270 telegrame. S'a primit 1507. S'a interceptat 2307. Totalul telegramelor 4814 iar totalul cuvintelor 73.675.

Stațiunile de proiectoare.

Itinerariul urmat de cele 4 stațiuni de proiectoare (a 5-a a rămas în București):

Stațiunea No. 1. A plecat din București-Obor la 28 Iulie trecând prin Portărești, Bechet, Bechet-port trece Dunărea la 5 Iulie apoi prin Borovai, Mezdra, Orhania, Miskovitz, Bleșnicovo, Teliș, Dolni Metropol, Gulianta, ajunge la Djurovo-Nicopole. Retrece Dunărea la 14 August și prin Furculești, Alexandria ajunge la București la 20 August.

Stațiunea No. 2. Pleacă din București la 1 Iulie la Corabia unde trece Dunărea la 6 Iulie și merge prin Stravelț, Teliș, Lucovitz, Mescovitz, Panega, Dubnic, Plevna, Grivița, Dragomirovo la Șiștov unde retrece Dunărea la 13 August și prin Zimnicea, Prunaru, Mihăilești, Bragadiru-fort, intră în București la 20 August.

Stațiunea No. 3. Pleacă din București la 5 Iulie la Corabia, trece Dunărea la 10 Iulie și urmează drumul prin Lucovitz, Coinari, Ciumacovitz, Mahlata, Breslovița, Muslievo, Nicopole, apoi retrece Dunărea la 10 August și intră în București la 15 August.

Stațiunea No. 4. Pleacă din București stațiunea B. M. la 6 Iulie la Corabia, de unde se reîntoarce în ziua de 8 August.

Stațiunea a 5-a a rămas rezervă la București.

Proiectoarele s'au întrebuițat la *Rahova, la debarcarea trupelor, la construcția podurilor pe Vid, la iluminatul taberei la Miskovitz* precum și la diferitele exerciții.

Aviația.

Cele 2 secțiuni de aviație au făcut diferite recunoașteri de ordin mai important și urgent, pe diferite regiuni, pe cari înaintau corpurile de armată.

In total 35. Cele mai principale au fost:

2 sboruri cu pasager și unul fără pasager între București-Corabia 170 klm. în 2 ore. Corabia-T. Măgurele și înapoi 60 klm.

Corabia-Teliș 80 klm. în 50 minute.

Teliș-Lucovitz și înapoi 40 klm.

Teliș-Plevna și înapoi 60 klm în 60 minute.

Teliș-Samovitz 60 klm. în 60 minute.

Samovitz-Corabia 60 klm.

Corabia-București 170 klm. în 2 ore, etc.

* * *

In ce privește secția II-a de aviație, care a fost sub direcția D-lui G. V. Bibescu, nu putem spune decât că a fost de o perfectă inutilitate, nefiind de nici un folos armatei prin faptul că se mărginea mai mult a face «sport» decât de a fi un instrument docil la dispoziția comandamentului armatei.

Astfel această secție, putem spune în rezumat, lipsa ei nu s'ar fi resimțit.

Secțiile de aerostație.

Itinerariul urmat:

Secția No. 1, plecarea din București stația B. M. la 28 Iunie la Bechet, unde trece Dunărea la 5 Iulie și apoi merge prin Tramorenene, Mezdra, Orhania, Blasnievo la Djurovo; se trece Dunărea la 14 August și prin Furculești, Alexandria între București la 18 August.

Secția No. 2. Pleacă din București-Filaret la 27 Iunie la Saligni-Cernavoda, Caciamac, Cobadin, Medjidia, apoi reintră în București la 12 August.

Secția No. 3, pleacă din București stația B. M. la 5 Iulie, prin Vișina, trece Dunărea la 7 Iulie, apoi urmează prin Stravolta, Teliș, Lucovitz, Miskovitz la Panega, Dorni-Dubnik, Plevna, Grivița, Bulgăreni, Șiștov unde retrece Dunărea la 14 August și prin Zimnicea la 24 August intră în București.

Batalionul de specialități deși format numai dela Aprilie 1913 grație bunei voințe a D-lui General de divizie Mihail Boteanu, inspectorul general al geniului, care a căutat să se intereseze de aproape de toate nevoile batalionului, s'a putut face față multiplelor ramuri de activitate a acestui batalion.

CAPITOLUL XI.

ACTIVITATEA SERVICIULUI INTENDENȚEI IN TIMPUL CAMPANIEI DIN 1913.

Serviciul de intendență în campanie fiind cu totul subordonat comandamentului are ca principală atribuțiune aducerea la îndeplinire a tuturor prescripțiilor din regulamentul serviciului de subsistență în campanie care regulamentul formulează ca principiu de căpetenie următoarele: «Serviciul să-și atingă, oricari ar fi împrejurările și mijloacele disponibile, scopul său esențial și anume ca trupa să fie hrănită la vreme, pentru a nu aduce, prin lipsa de hrană, prejudiciu mersului operațiilor».

Diracțiunea generală a întregului Serviciu de subsistență în campanie a avut-o intendantul general al armatei care a fost sub ordinele directe ale comandantului de căpetenie și a făcut parte cu personalul ce i-a fost afectat, din Marele Cuartier general al armatei.

Serviciul de subsistență de pe lângă armata de operațiuni a fost organizat pe corpuri de armată și divizii fiind condus de către șefii serviciului de intendență ai acestor unități, ajutați de personalul ce a fost repartizat pentru conducerea serviciului.

Modul de funcționare însă al unui serviciu stă, în strânsă legătură cu organizarea lui, cu personalul și mijloacele materiale de care dispune.

La Corpurile de armată, prin budgetul din anul 1910 suprimându-se serviciul intendenței s'a luat comandamentelor de Corp de armată putința de a îndeplini atribuțiunile lor administrative și, cum Serviciul de Subzistență al Corpului de armată, trebuia să fie pregătit pentru războiu și mobilizat de către serviciul intendenței, s'a trecut această sarcină la una din diviziile corpului de armată.

Prin budgetul anului 1913 s'a prevăzut la Corpurile de armată, câte un ofițer de intendență superior și un căpitan de administrație, în sarcina cărora s'a dat pregătirea de războiu și mobilizarea Serviciului de subsistență. De fapt acești ofițeri și-au luat serviciul în primire în prima jumătate a lunii Mai, așa că în timp de o lună până la decretarea mobilizării, s'a putut face prea puțin pentru pregătirile necesare mobilizării.

Conducerea serviciului la comandamentul etapelor și zona interioară a fost încredințată câte unui ofițer general de intendență.

Atât personalul de intendență cât și cel de administrație necesar pentru conducerea serviciului de subsistență nu a fost însă suficient

pentru a putea aduce la îndeplinire greaua sarcină ce au avut.

Astfel când armata noastră a trecut pe picior de războiu, pentru organizarea serviciului de subzistență a fost nevoie, pentru crearea organelor noi, de un număr de 468 ofițeri de administrație.

Pentru a completa acest număr din cadrul de rezervă al administrației ranforsat cu prisosul rezervei din armele combatante abia s'a dispus de 188 ofițeri.

Pentru a umple golurile rămase s'a luat personalul dela serviciile de intendență ale diviziilor și corpurilor de armată, deși acestea nu aveau nici strictul necesar, iară restul a rămas gol astfel ca organele create la mobilizare au funcționat cu o lipsă de aproape 300 ofițeri de administrație.

Acelaș lucru și cu ofițerii de intendență.

Pentru unitățile noi create la mobilizare a fost nevoie de 77 ofițeri de intendență.

În acest scop s'a luat din personalul res-trâns al intendențelor dela divizii câte un ofițer, s'a recurs și la cadrul de rezervă, totuși însă s'au lăsat și o mulțime de goluri.

În zona de operațiuni și a depozitelor, personalul de intendență și administrație au avut mai mult rolul de distribuitori, iar nu de procuratori, aproape totul primindu-se din interior.

Pentru executarea serviciului de subzistență, personalul de intendență și administrație au dispus de un material care nu a fost suficient pentru executarea serviciului în bune condițiuni.

Bucătării de campanie (marmite izoterne) nu au fost decât pentru 224.000 oameni.

Trenurile regimentare a 40 batalioane de rezervă nu au avut numărul complet de trăsuri de subzistență.

La coloanele de subzistență ale corpului de armată, în loc 860 trăsuri regulamentare s'a dispus numai dela 114—129, restul a fost completat prin trăsuri de rechiziție deschise de toate părțile neacoperite și neîncăpătoare.

Pe lângă fiecare depozit mobil a funcționat câte o bucătărie de campanie având fiecare câte 30 cuptoare sistem nou «Manfred Weiss» cu care nu s'a putut obține decât 45.000 rații ceiace nu a fost suficient mai cu seamă pentru corpurile de armată ce au avut un efectiv mai mare.

În perioada mobilizării trupele au fost hrănite de către corpuri ca și armata din timp de pace.

În perioada marșurilor către zona de adunare s'a dispozat ca corpurile de trupă să ia cu ele hrana până la ajungerea pe această zonă.

Pentru hrănirea armatei de operațiuni pe zona de adunare, conform cu prevederile regulamentului, serviciul intendenței armatei active a luat următoarele dispozițiuni:

Teritoriul zonei de adunare pe care urma a se concentra Corpurile 1, 2, 3 și 4 armată, diviziile independente de infanterii și cele de cavalerii. a fost împărțit în trei sectoare cu reședințele la Caracal, Roșiorii de Vede și Alexandria.

Pe fiecare din aceste sectoare s'au constituit câte 4 depozite provizorii.

La Golenți s'a înființat un depozit provizoriu pentru o brigadă de infanterie care avea misiunea să ocupe această localitate, până la noi dispozițiuni.

Dobrogea a constituit un sector pe care s'au înființat 5 depozite provizorii în zona de concentrare.

Depozitele provizorii ale zonei de adunare au fost înființate în următoarele localități:

Drăgănești	Corabia
Alexandria	Golenți
T.-Măgurele	Sadova
Balaci	Bechet
Roșiorii de Vede	Cerna-Vodă
Salcea	Mircea-Vodă
Slatina	Medjidia
Caracal	Murfatlar
Vișina	Constanța

Fiecare depozit provizoriu a avut sarcina de a hrăni toate trupele în trecere, în care scop ele au fost dotate cu proviziile trebuincioase cari s'au transportat, parte din regiunile corpurilor de armată odată cu trenurile cari au adus trupele, parte cu trenuri speciale și parte din exploatarea locală.

Ele au fost dotate cu brutării de campanie spre a prepara pâinea necesară trupelor destinate a se aproviziona dela ele, cari au fost transportate cu trenurile prevăzute în tablourile de transporturi.

Depozitele provizorii pe măsură ce trupele s'au adunat pe malul Dunărei și au trecut în Bulgaria, s'au desființat așa că în ziua 20 de mobilizare au rămas în ființă numai depozitul dela Bechet cu 17 secții brutării de campanie și depozitul dela Corabia cu 33 secții brutării de campanie.

Aceste 2 depozite împreună cu al treilea ce s'a înființat la T.-Măgurele, au alcătuit depozitele centrale cari sub comandamentul serviciului etapelor au expediat zilnic armatei active hrana de care a avut nevoie.

Pentru dotarea acestor 3 depozite provizorii centrale cu subzistențe nefiind suficient numai ce se aduceau cu trenurile s'au mai adus subzistențe și cu convoiuri rechiziționate dela stațiunile de cale ferată la fiecare depozit astfel:

Depozitul Bechet s'a aprovizionat prin gările Caracal, Frăsinet, Vișina plus prin convoiuri auxiliare și provizii rechiziționate din Caracal, Craiova și Slatina.

Depozitul Corabia s'a aprovizionat prin gările Caracal, Frăsinet, Vișina, Troian și Salcea.

Depozitul T.-Măgurele s'a aprovizionat Lița, Roșiori de Vede, Salcia, Șoimu și Alexandria.

Trupele pe măsură ce au ajuns pe zona de adunare s'a îndreptat către Dunăre pe care au trecut-o fără a se mai concentra.

Trecerea Dunării a început în ziua de 2 Iulie și a urmat astfel:

Corpul 1 armată, divizia 1 rezervă și divizia 1-a cavalerie au trecut pe la Bechet.

Corpurile 2, 3 și 4 armată, divizia 2-a rezervă și divizia 2-a cavalerie au trecut pela Corabia, iar brigada 33 infanterie a trecut pela T.-Măgurele.

Evacuarea depozitelor provizorii a început cu expedierea la depozitele principale a brutăriilor de campanie.

Trupele trecând Dunărea în Bulgaria se hrăneau la început cu subzistențele ce aveau asupra lor și pe care le luase dela depozitele din țară pe la care treceau, și prin exploatarea resurselor locale ajutându-se de trăsurile de aprovizionare și coloanele de subzistență.

Pe măsură ce avansau însă a început a se instala depozitele mobile pentru fiecare corp de armată dela care se mai aprovizionau și diviziile de rezervă și de cavalerie.

Aceste depozite pe măsură ce trupele se deplasau erau și ele schimbate în localități astfel ca să poată deservi în condițiuni bune trupele.

În noaptea de 5—6 Iulie s'a trimis la Kneja în Bulgaria 20 cuptoare ale corpului 4 armată precum și primul convoiu auxiliar compus din 7—800 trăsuri cu provizii spre a forma un depozit pentru aprovizionarea corpului 2 și 4 armată.

La 7 Iulie s'a pornit tot la Kneja al doilea convoiu cu provizii și pâinea ce sosise din București prin T.-Măgurele precum și brutăria corpului 2 armată ce funcționase la depozitele provizorii.

Tot la 7 Iulie s'a format la Rahova un alt depozit pentru corpul 1 armată.

Cu începere dela 12 Iulie (a 20-a zi de mobilizare) toate depozitele trec sub direcțiunea comandamentului general al etapelor, și comandamentul general prescrie comandamentului general al etapelor localitățile unde se instalează depozitele mobile și anume:

Depozitul mobil al corpului 1 armată ce se instalase la Rahova s'a înaintat și s'a instalat

la Borovan fiind obligat să deservescă și divizia 1-a de rezervă, divizia 1-a cavalerie. Depozitul mobil al corpului 2 și 4 armată ce se instalase la Kneja; în ziua de 10 Iulie s'a instalat la Ciumacovici și era deservit de calea ferată Samovitz.

Depozitul mobil al corpului 3 armată s'a instalat la Kneja, aprovizionându-se dela depozitul central Corabia sau din depozitul Bechet prin serviciu de camionaj.

Divizia 1-a rezervă și divizia 1-a cavalerie s'au aprovizionat prin depozitul mobil al corpului 1 armată; divizia 2-a rezervă prin depozitul corpului 2 din Kneja; divizia 2-a cavalerie dela depozitul corpului 4, brigada 33 dela depozitul central T.-Măgurele.

La 9 Iulie s'a format al 3-lea convoiu auxiliar compus din 733 căruțe cu provizii și 200 vite mari și 100 mici și s'a expedit din Corabia spre a forma depozitul dela Ciumacovici în apropierea trupelor, împreună cu convoiul ce plecase la 7 Iulie la Kneja căruia i s'a schimbat destinația pentru Ciumacovici.

La 11 Iulie pe baza ordinului comandamentului general s'a transmis comandamentului general de etape instrucțiuni asupra mișcării și aprovizionării depozitelor mobile astfel:

Depozitul mobil și brutăria corpului 1 armată să fie instalate la Vrața și să îndeustuleze și divizia 1-a rezervă, iar eventual divizia 1-a cavalerie aprovizionându-l din depozitul central sucursal Rahova.

Depozitul mobil și brutăria corpului 2 armată la Ciumacovici în apropiere de gara Cervenbreg aprovizionându-se prin linia ferată Samovitz dela depozitul central T. Măgurele sau prin convoiul de trăsuri.

Depozitul mobil și brutăria corpului 3 armată la Kneja aprovizionându-se dela depozitul Corabia prin convoiuri și să îndeustuleze și divizia 2-a de rezervă.

Depozitul mobil și brutăria corpului 4 armată în gara Teliș aprovizionându-se prin Sa-

movitz dela depozitul central T. Măgurele sau prin convoiuri dela Corabia îndeustulând și divizia 2-a cavalerie.

La 18 Iulie s'a înființat un depozit administrativ în gara Plevna cu destinație de a primi convoiuri auxiliare dela depozitele centrale și a face expedieri la întreaga armată concomitent cu expedierile din Samovitz precum și a aproviziona și brigada 33 din Plevna.

În conformitate cu ordinul comandantului general dela 14 Iulie depozitele mobile s'au stabilit la capetele de etape ferate astfel:

Gara Teliș pentru corpul 2 armată; gara Cervenbreg pentru corpul 3 și 4 armată, divizia 2-a rezervă și divizia 2-a cavalerie; gara Mezdra pentru corpul 1 armată și divizia 1-a rezervă.

Pentru a nu se aglomera în aceeași localitate două depozite mobile s'a aprobat ca brutăria corpului 3 armată să fie instalată la Ciumacovici și să primească proviziile prin gara Cervenbreg.

Cu toate drumurile rele și cu toate că nu exista decât o singură linie ferată Samovitz-Mezdra și cu toate inundațiile provocate de Dunăre, totuși depozitele au fost la timp îndeustulate și n'au avut a suferi din cauza întârzierilor.

Pentru transporturi s'a dispus și de camioane automobile cari ar fi adus servicii și mai bune dacă drumurile în Bulgaria ar fi fost mai practicabile.

În urma dispozițiilor luate de marele comandament, trupele au început marșul de retragere din Bulgaria, din ziua de 26 Iulie 1913.

În vederea executării acestui marș, s'au luat măsuri ca pe liniile de retragere ale corpurilor să se înființeze depozite, atât în Bulgaria cât și în țară spre a deservi trupele cu alimente, ca brutăriile de companie să fie deplasate și așezate în localități alese așa fel ca distribuția pâinei să se poată face corpurilor cu înlesnire.

Retragerea corpurilor și hrănirea până la trecerea Dunării s'a făcut în modul următor:

Corpul 1 armată s'a retras pe direcțiunea Orhania-Lucovitz-T. Măgurele începând retragerea din ziua de 4 August.

Brutăria de campanie care se afla la Novaceni a pornit în ziua de 4 August la Mezdra unde a fabricat și distribuit pâine pe 2 zile trupelor corpului de armată. La 6—7 August a fost expediată cu calea ferată la Dolni-Dubnic.

Dela 7—11 August a fabricat pâine pe 4 zile care a plecat pe jos spre T. Măgurele.

La Nicopoli s'a înființat un depozit pe vase de unde s'a primit pâine pe ziua de 12 August.

Brutăria la 13 August a sosit la T. Măgurele.

Corpul 2 armată a început marșul de retragere în ziua de 6 August pe direcțiunea Teliș-Plevna-Siștov-Zimnicea.

Cuptoarele ce se aflau la Teliș au pornit în ziua de 5 August ora 4 p. m. și au ajuns în ziua de 8 August la Siștov, unde a început fabricația pâinei pentru ziua de 10 August. Pe aceste 5 zile trupele au avut $3\frac{1}{2}$ rații de pâine și $1\frac{1}{2}$ rații pesmeți ce se aflau asupra lor.

La Siștov s'a înființat un depozit pe vase.

Corpul 3 armată a început retragerea în ziua de 5 August pe direcțiunea Ciuracovici-T. Măgurele.

Cuptoarele ce se aflau la Ciuracovici au încetat fabricațiunea pâinei în ziua de 4 August și au pornit în direcția Cervenibreg-Plevna-Mecica-Nicopoli unde au ajuns în noaptea de 7—8 August.

La 8 August a început fabricația pâinei necesară corpului de armată pe ziua de 10 August. Până la această dată trupele au avut pâine și pâine de război.

Corpul 4 armată primind cel dintâi ordinul de retragere a început retragerea în ziua de 26 Iulie; retragerea a efectuat-o pe direcțiunea Moscovici-Siștov-Zimnicea.

Pentru hrănirea acestui corp de armată s'a înființat la Lovcea un depozit de subzistență în ziua de 25 Iulie care să aprovizioneze trupele pe zilele de 28 și 29 Iulie.

Cuptoarele acestui corp de armată au fost ținute la Cervenbreg spre a face față nevoilor până în ziua de 2 August, când cu trenul au fost transportate la Levschi, iar în ziua de 3 August au fost instalate și au început a fabrica pâine până în ziua de 11 August.

În această zi a pornit la Siștov și în ziua de 12 August a început a îndestula trupele.

Divizia 1-a rezervă a început retragerea în ziua de 5 August pe direcțiunea Mezdra-Vratza și Bechet.

Cuptoarele din Vratza au pornit la Borovan unde au ajuns în seara de 6 August. Aci a fabricat pâine pentru zilele de 7, 8 și 9 August.

A mers apoi prin Rahova, unde a ajuns în seara de 10 August.

La Rahova s'a înființat un depozit spre a deservi această divizie și divizia 1-a cavalerie.

Divizia 2-a rezervă a început retragerea în ziua de 4 August pe direcțiunile Bela Slatina-T. Măgurele. Cuptoarele în noaptea de 4—5 August au pornit dela Bela-Slatina și în ziua de 6 August au sosit la Nicopoli.

Divizia 1-a cavalerie, a început retragerea pe direcțiunea Bercovița-Rahova-Bechet.

Divizia 2-a cavalerie a început retragerea pe direcțiunea Zlatița-Lovcea-T. Măgurele.

La Lovcea a primit subzistențe pentru zilele de marș până la Siștov.

În rezumat depozitele cari s'au format în Bulgaria pe liniile de retragere ale corpurilor, au fost pe lângă cel dela Plevna care continuă să funcționeze:

Lovcea, Levschi, Rahova, Siștov și Nicopoli.

În timpul marșurilor de retragere pe teritoriul bulgar până la trecerea Dunării, hră-

nirea trupelor s'a făcut în condițiuni bune și trupele nu au avut a suferi ceva, căci au executat în totul instrucțiunile ce li s'a dat de intendența armatei.

În ziua de 2 August s'a trimis Ministerului de războiu tablourile de produsele ce trebuie să se expedieze la diferite puncte pentru formarea depozitelor pe liniile de marș din țară, iar comandamentului etapelor i s'a cerut a da personalul pentru aceste depozite.

În țară s'au format următoarele depozite pentru deservirea trupelor în retragere și anume:

T. Măgurele, Roșiori de Vede, Bechet, Portărești, Segarcea, Corabia, Caracal, Slatina, Alexandria, Drăgănești, Giurgiu, Oltenița, Brăila și Galați.

Aceste depozite nu au putut îndeplini sarcinile ce aveau după instrucțiunile ce li s'a dat de către intendența armatei pentru următoarele motive:

Serviciul sanitar civil, în vederea pazei contra holerei, a luat dispoziții a opri în carantină corpurile cari aveau oameni contaminați, așa că acestea neputând continua marșul, carantina având durată de cel puțin 5 zile, pâinea pregătită la depozite nu s'a putut distribui la vreme așa că mare parte stricându-se a trebuit distrusă și în locul ei trupele când li s'a permis a trece au primit alta fabricată din nou; celelalte subzistențe au putut fi păstrate în bune condițiuni deși distribuția lor s'a făcut mai târziu decât era stabilit în programul de origină.

CAPITOLUL XII

ACTIVITATEA SERVICIULUI SANITAR IN TIMPUL CAMPANIEI DIN 1913.

Serviciul sanitar militar în timp de război are de scop:

1. Prevederea, pregătirea și executarea măsurilor de igienă, destinate să asigure sănătatea trupelor, să evite propagarea epidemiilor și să stingă pe cele existente.

2. Ingrijirea bolnavilor și răniților în staționare, marș și luptă;

3. Ingrijirea pe loc a celor ușor bolnavi sau răniți sau a celor ce nu pot fi evacuați din cauza stărei lor grave;

4. Evacuarea repede către urma armatei a bolnavilor și răniților, a căror vindecare ar cere un timp mai îndelungat;

5. Inițiativa măsurilor de propus pentru întreținerea stabilimentelor spitalicești din zona interioară și aceia a armatei, precum și improvizarea de spitale noi, acolo unde se va simți trebuință, spre a se putea face față tuturor necesităților sanitare ale armatei;

6. Reaprovizionarea medicamentelor, obiectelor de pansament și oricăror materiale sanitare la corpurile de trupă și diferitele formațiuni sanitare.

Direcțiunea generală a serviciului sanitar în campanie a avut-o inspectorul general al ser-

viciului sanitar al armatei, Medicul General Călinescu M. care a fost sub ordinele imediate ale comandantului de căpetenie al armatei și a făcut parte din Marele Cuartier General al Armatei, cu întreg personalul ce i-a fost hotărât prin ordinea de bătae.

Serviciul sanitar al armatei de operațiuni a fost organizat pe corpuri de armată și diviziuni și condus de medicii capi respectivi, ajutați de personalul ce li s'a prevăzut, pentru conducerea serviciului; ei nu există în timp de pace la comandamentele de corp de armată.

La corpurile de trupă serviciul sanitar a fost asigurat de medicii bugetari ai acestor corpuri — 1 la statulmajor și câte unul de batalion și divizion (aceștia din rezervă).

Serviciul sanitar din zona etapelor a fost condus de un medic colonel activ, era cel din zona interioară de un medic general de rezervă.

Atât serviciul sanitar al zonei de operațiuni cât și cel din zona etapelor este constituit în anume formațiuni sanitare, dotate cu personal și material sanitar.

Aceste formațiuni la comandamente coprind: câte o ambulanță la fiecare divizie; câte una de corp de armată; câte un spital mobil de

corp de armată. În zona etapelor sunt: 5 spitale de evacuare; 5 spitale de etapă; 5 spitale de contagioși; 5 depozite de schipați (toate câte unul de corp de armată) 2 depozite de convalescenți.

Formațiunile citate au fost astfel organizate încât au asigurat mersul serviciului, atât din punct de vedere medical, cât și din punct de vedere farmaceutic și veterinar: la formațiunile divizionare și de corp de armată din zona de operațiuni se găsea câte o trăsură de farmacie și furgon cu medicamente și câte un car veterinar, de unde se puteau aproviziona unitățile luptătoare; iar la formațiunile din zona etapelor se aflau: 1 depozit central de material sanitar, veterinar și farmaceutic și câte un depozit pe lângă fiecare spital de evacuare.

Serviciul veterinar era asigurat în zona etapelor printr'un depozit principal de cai răniți și câte un depozit de corp de armată.

Evacuarea bolnavilor către interiorul țării s'a asigurat prin 8 trenuri sanitare permanente.

Pentru serviciul de igienă armata a avut în ființă, la decretarea mobilizării, laboratoare de bacteriologie, al căror personal însă nu s'a putut hotărî din timp de pace, din cauza lipsei de personal ofițeresc sanitar activ specializat; în campanie însă personalul s'a luat prin detașare dela alte corpuri și servicii.

Pentru combaterea epidemiilor au existat etuve-locomobile ale timpului de pace, aparate de desinfectat prin vapori de formol, aparate de pulverizat, sistem Paff.

Cu titlul de igienist consultant al inspectorului general sanitar, s'a atașat la Marele Cuartier general D-1 Profesor Dr. Cantacuzino I. medic locotenent în rezervă.

Pentru asigurarea întregului serviciu sanitar, armata dispunea de 295 ofițeri sanitari activi, din care 200 medici, 47 veterinari și 48 farmaciști. Acest personal, insuficient chiar pentru timp de pace, în campanie s'a complectat cu ofițeri sanitari de rezervă cari au fost în pro-

porțiune de 3 de rezervă față de unul activ. Din această cauză, conducerea multor servicii (ambulanțe și spitale) s'au încredințat medicilor de rezervă, a căror pregătire de război a lăsat de dorit, din cauza lipsei de unitate de vederi și de cunoașterea mijloacelor de cari puteau dispune.

Materialul sanitar, de care a dispus acest personal, în unele părți nu a fost suficient și aceasta a provenit din cauză de forță majoră — nu se putuse aproviziona; dar s'au semnalat și lipsuri parțiale la unele corpuri de trupă. Acolo unde a existat inițiativă și interes din partea comandanților de unități nu a lipsit nimic din ceea ce a fost absolut indispensabil, deoarece, afară de depozitele sanitare ale armatei, s'a dat ordin telegrafic ca tot ce lipsea să se procure din comerț.

Forță majoră, care a provocat neajunsurile semnalate, se explică în următorul mod:

În anul 1911 armata dispunând de același material sanitar și aceleași regulamente ca în 1877—1878. S'a dispus atunci revizuirea și complectarea regulamentelor și schimbarea materialelor potrivit cu cerințele moderne.

În acest scop s'a numit o comisiune compusă din Medic Colonel Călinescu, Medic Locotenent-Colonel Vicol și Căpitan de artilerie Dumitrescu, care a mers în Decembrie 1911 în străinătate spre a studia mijloacele sanitare mai noi, introdus în armatele mari. Comisiunea s'a reîntors în țară în Ianuarie 1912. prezentând un raport amănunțit, publicat în parte în Buletinul sanitar militar No. 4 din 1912.

Din creditele acordate s'au procurat trăsuri de ambulanță, furgoane medicamente, pansamente și instrumente chirurgicale, precum și toate cele absolut indispensabile.

Pentru combaterea epidemiilor s'au aprovizionat laboratoare de bacteriologie, care în timpul campaniei au fost trimise acolo unde nevoia a cerut.

Sterilizarea apoi pentru un număr așa de

mare de oameni nu a putut fi rezolvată satisfăcător, de altminteri mulțimea chiar este retractară la o asemenea măsură.

Dela laboratoarele facultății de medicină și școale superioare de medicină veterinară s'au procurat diferite seruri terapeutice pentru combaterea diverselor epidemii. În privința holerei, măsurile generale luate pentru orice epidemie erau suficiente și s'au complectat la apariția ei cu vaccinarea antiholerică propusă de D-l Profesor Dr. Cantacuzino; rezultatele au fost bune pentru că au limitat și oprit întinderea; însă această măsură nu era îndeștul cunoscută tuturor medicilor iar de altă parte fabricarea vaccinului și expedierea lui la timp și loc util au suferit întârziere.

* * *

Trupele ajunse pe zona de adunare, s'au îndreptat spre Dunăre, pe care au trecut-o fără a se mai concentra.

Formațiunile sanitare trebuind, după regulament, să urmeze unitățile respective la distanțe anumite, au făcut aceasta până la marginea stângă a Dunărei. La trecere însă, măsura nu a mai putut fi menținută din cauza mării îmbulzeli și necesități de a trece cât mai multe trupe combatante, așa încât s'au văzut formații sanitare trecând la 6—7 zile după unitățile lor, deși după regulament trebuia să urmeze imediat coloana.

Treptat ce înaintau în Bulgaria, trupele se serviau de medicamentele și materialul de pansament ce aveau asupra lor, cum și de resursele locale.

Pentru reprovizionare se afla la fiecare formațiune sanitară câte un mic depozit, transportat în trăsurile de farmacie, furgoanele de medicamente și carele veterinare; iar acestea trebuia să se alimenteze dela depozitele sanitare instalate în zona etapelor, sub autoritatea imediată a serviciului sanitar din această zonă.

Pentru înlesnirea aprovizionărilor cu medi-

camente, pansamente și efecte spitalicești, s'au mai înființat, afară de depozitul central dela Turnu-Măgurele, depozite mai mici în Plevna și Mezdra. Aprovizionările însă s'au făcut cu oarecare greutate și în întârziere, din cauza dificultății transporturilor pe o singură cale ferată.

Pentru îngrijirea pe loc a bolnavilor, formațiunile sanitare s'au amenajat în spitale instalate în corturi sau clădiri unde existau.

Aceste formațiuni au fost oarecum stabile, fiindcă și trupele, cărora aparțineau, odată ajunse unde trebuia, au stat pe loc.

Evacuarea bolnavilor s'a făcut până la gări cu trăsurile de ambulanță, furgoane sau căruțe de rechiziție, iar de aci prin calea ferată în țară. În acest scop s'a destinat la fiecare tren câte 3 vagoane. Trecerea Dunărei la Samoviț s'a făcut cu șalupe anume hotărâte, care făceau curse între Samoviț și Turnu-Măgurele. Dela Turnu-Măgurele circula în interior trenurile sanitare permanente în număr de 8.

Epidemia de holeră a cărei apariție s'a prevăzut și referat marelui Cuartier general la 9 Iulie, a dat ocazie să se vadă că prevederile actualei direcțiuni, privitoare la mijloacele de profilaxie și de combatere a boalelor contagioase în campanie, au fost mai mult decât justificate.

Din cauză că întreaga Bulgaria era contaminată de holeră, epidemia a luat un caracter general, ivindu-se în mai multe puncte aproape concomitent.

Pentru a se remedia aceste neajunsuri, s'a organizat și trimis din țară spitale însoțite de etuve și laboratoare atât militare, care au funcționat la Orhanlia și Nicopole, cât și acelea ale Societăților Crucea Roșie națională din România care au funcționat la Teliș și al D-nei Constanța Cantacuzino la Orhanlia.

Indată ce s'a constatat că în Bulgaria există holeră, s'au luat măsuri de profilaxie, dându-se dela Marele Cuartier general serv. sanitar instrucțiuni corpurilor și serviciilor și trime-

țându-se unde era nevoie, etuve, laboratoare de bacteriologie și desinfectante procurate din țară.

Ca desinfectante s'a făcut foarte mult uz de var, care s'a găsit în Bulgaria.

S'au trimis ambulanțelor și aparate de dezinfectat cu vapori de formol, pulverizatoare Vermotel etc.

Pentru reîntoarcerea în țară s'a organizat puncte de observație la Șiștov, Zimnicea, Nicopol, T.-Măgurele și Bechet.

Aceste puncte au fost înzestrate cu spitale și laboratoare de bacteriologie, cu etuve și dezinfectante în abundență.

Depozitele sanitare dela Plevna și Nezdra s'au retras prin Șiștov la Zimnicea; iar la T.-Măgurele era depozitul central.

La Zimnicea s'au clădit barăci de scânduri, înființându-se un lazaret.

Punctul de trecere era pus sub supraveghere.

În acest punct au funcționat două lazarete. Lazaretele au funcționat pând când s'au terminat toți bolnavi.

La Șiștov trecerea a fost deasemenea supraveghiată, din punct de vedere sanitar medicul având la dispoziție un laborator și un lazaret, format de spitalul de etapă al corpului 5 armată. Acest punct a funcționat până când au trecut toate trupele.

La Nicopole a funcționat spitalul de holerici No. 3 și un laborator până la trecerea tuturor trupelor. Corpurile 1 și 3 armată.

La T.-Măgurele au funcționat: un lazaret în barăci în curtea spitalului din localitate; o secție a spitalului mobil al corpului 3 armată, care, pe lângă tratamentul celor gravi, în corturi, supraveghea și barăcile de scânduri ce se construșeră pentru adăpostirea celor suspecți sau contacti: spitalul mobil al Societății Crucea Roșie națională din România, instalat în barace Docker, având laborator și depozit sanitar; ambalanța D-nei Eliza Brătianu și ambulanța Societății Crucea Roșie a D-nelor din România.

Trecerea trupelor — corpurile 1 și 3 de armată — a fost pusă sub supravegherea sanitară.

Punctul de trecere Bechet a fost pus de asemenea sub supraveghere.

Instalația de spitalizare a procurat-o spitalul de contagioși al corpului 1 de armată.

După trecerea în țară, de către direcția generală sanitară civilă, în conlucrare cu Ministerul de război. s'a luat măsuri ca trupele, înainte de a intra în garnizoanele de reședință, să facă în apropierea acestora o carantină de cinci zile.

Numărul cazurilor de holeră a fost în total 9052, din cari au sucombat 1494, ceiași revine la 16.50%.

În lazarete s'au tratat 2534 holerici confirmați bacteriologicște din care au sucombat 117, adică 6,15%.

CONCLUZIUNI

INVĂȚĂMINTE PENTRU VIITOR

Din evenimentele petrecute în 1913—1914 e absolut necesar să extragem, nu numai partea de merite ce revine în primul rând M. S. Regelui, înțeleptul și iubitul nostru Suveran, bărbaților de Stat cari au condus cu pricepere destinele României în această criză balcanică, bravei noastre armate care s'a achitat admirabil de greaua sa misiune, poporului în general, care prin avântul măreț de care a dat probă, a pus încă odată în evidență virtuțile pe care le posedă, dar și învățămintele cari se impun, pentru viitor.

Nimic nu este perfect în lume; nimic nu este stabil, fix, definitiv, ci totul este o continuă și vecinică prefacere, mișcare, frământare, agitație, luptă.

Un organism social, cum este o națiune, e supusă la toate legile, impuse de natură; mărire și decadentă; viață și moarte; progres și regres; dezvoltare și stagnațiune, urmată de atrofierea organismului.

Pentru ca o națiune, un popor, să fie mereu în deșteptare și gata în tot momentul să-și apere existența și să-și valorifice drepturile sale istorice, atunci când evenimentele se desenează în favoarea sa, se impun o serie de fapte care se supozază existente, după cum se impune o conștiință patriotică superior dezvoltată și o armătură socială solidă, bine înjghebată și la adăpostul oricărei sguduiri interne sau externe.

Vom căuta să schițăm punctele principale și pe care noi românii, nu numai că nu trebuie să le neglijăm, nu numai că nu trebuie să le considerăm ca simple deziderate de ideologi, dar să le punem în practică cât mai neîntârziat și prin eforturi comune să le aducem la îndeplinire, căci numai printr'însele vom putea realiza idealul nostru național și vom putea îndeplini mărețul rol, pe care latinitatea trebuie să-l joace în Carpați și în Balcani.

În primul rând, firește că se impune o îndrumare mai precisă și o mai mare dezvoltare a educațiunii naționale în școli și în societate. Învățătorii, institutulii și profesorii

sunt datori să dea o mai mare importanță acestui capitol, căci în Germania nu de geaba s'a spus că învățătorul a pregătit războiul dela 1871, care a determinat unitatea Germaniei.

Ar fi de dorit apoi ca opiniunea publică, prin presă, conferințe, societăți etc., să fie bine orientată în ce privește aspirațiunile noastre naționale, în așa fel, încât să nu existe nesiguranță, incoerență și o întristătoare zăpăceală.

Pentru a se ajunge la acest rezultat, e necesară o cunoaștere cât mai exactă, cât mai amănunțită a situației internaționale și în al doilea rând o precizare a interesului României din afară. Numai în modul acesta nu s'ar mai putea repeta incoerențele din toamna și iarna anului 1912, când opinia publică din România, necunoscând care sunt interesele noastre naționale, cerea când una, când alta, se agită când într'un sens, când într'altul, dând prilej agitatorilor și vânătorilor de popularitate, să se illustreze, fără niciun folos însă pentru țară, ba încă continuând să îngreueze acțiunea diplomatică a guvernului. Asemenea spectacole nu le dă poporul care are o sănătoasă educațiune națională și care a fost din timp îndrumată și încunoștiințată de ceea ce urmărește țara în politica sa exterioară.

Astfel, se va evita manevrele utopiștilor, fanteziștilor și agitatorilor de meserie, iar opinia publică va fi disciplinată dând dovadă de o admirabilă unitate de vederi și simțăminte.

Din cele de mai sus reese că educațiunea națională, cuprinde și pregătirea politică.

Dar ce se înțelege prin aceasta?

Politica în sensul actual și care se cunoaște mai bine sub numele de politicianism?

Bineînțeles că nu.

Trebue să se înțeleagă cuvântul «politică» în sensul antic, pozitiv și singurul care poate corespunde nobilei arte, a cărei menire este, sau trebue să fie: arta de a conduce statul, de a cârmui un popor, conform principiilor de înaltă morală și printr'o adâncă cunoștință a aspirațiilor sale *înăuntru* și în *afară*.

A duce o bună politică, înseamnă a avea cunoștința clară de situația actuală, de nevoile prezente ale poporului și de aspirațiunile lui în viitor; înseamnă apoi a contribui printr'o serie de mijloace, la îndemâna tuturor guvernelor, la acoperirea nevoilor, la asigurarea unor finanțe bune printr'o justă echilibrare a veniturilor și a cheltuelilor; la armonizarea intereselor tuturor claselor sociale; la satisfacerea tuturor nevoilor armatei, în așa mod, încât armata să fie gata oricând să facă față împrejurărilor critice. Iată în trăsături generale elementele unei politici mari, sănătoase și menite să dea roade imediate. Deaceea noțiunea cuvântului «politică», luată în sensul nostru este periculoasă, căci ea tinde la diviziunea cetățenilor și nu la întrecerea lor de a fi cât mai folositori concetățenilor și țării; ea contribuie la învrăjbiri, la lupte de clase și de indivizi, care slăbesc întotdeauna organismele politice, le epuizează forța în lupte sterile și lipsite de eroism; împrăștie în opinia publică nesiguranța și lipsa de încredere în conducători.

O bună politică nu trebue deci să piardă niciodată din vedere interesele supreme și primordiale ale națiunii: educațiunea națională a tinerei generațiuni, educațiunea politică și în vederea marelor crize, a generațiunei virile și mature.

Am arătat că în ce privește primul punct, e de datoria guvernelor să dezvolte prin învățământul public toate acele mijloace menite să contribuie la posedarea unei adânci și

puternice conștiințe naționale; în ce privește al doilea punct, e datoria tuturor oamenilor de bine, a intelectualilor, literaților, scriitorilor în genere, să întreție viu deșteptată această conștiință, iar a presei și a oamenilor politici să ție în curent opinia publică cu tot ceiace e important în politica exterioară și s'o pregătească în vederea marelor crize, când se cere sânge rece, spirit de sacrificiu, disciplină în spirit, eroism în acte. Fără această pregătire, un popor surprins de evenimente, manifestă nervozitate, lipsă de coeziune morală, spirit de critică sterilă, incoerență și absurditate în manifestațiile sale. Numai din cauza lipsei de educațiune politică și de pregătire războinică, am avut de înregistrat, în toamna anului 1912, în opinia publică din România, acea surprindere, urmată de acea nervozitate și lipsă de stăpânire și coeziune, care a fost succedată în 1913, odată armata intrată în Bulgaria, de acea ploaie de știri fantastice, care provocase în opinia publică deprimare; iar după campania strălucită din Balcani, uitându-se binefacerile aduse de armată și prestigiul moral ce dânsa contribuise să reverse asupra țării, să asistăm la acel întristător spectacol, la deslănțuirea unei criminale campanii de defăimări împotriva unora din conducătorii ei.

Grație unei serioase educațiuni politice și a unei pregătiri în vederea războiului, în războiul sud african, poporul englez a primit primile știri relative la înfrângerea englezilor, cu resemnare și chiar sânge rece; iar la sfârșitul războiului, națiunea engleză nu a drămuțit sacrificiile; fața ei s'a bucurat de rezultatul obținut, deși acesta, a fost, de fapt, atât de scump câștigat.

În România, în vara anului 1913, numai unele svonuri, puse în circulație de răuvoitori sau incorigibili farsori, începuse să producă simptome de enervare, cu atât mai regretabile cu cât ele contrastau cu avântul extraordinar al armatei și cu moralul ei, atât de ridicat.

În Franța, după războiul dela 1871, s'a scormonit sub ruinele dezastrului, spre a se găsi fapte, prin care să se înalțe virtuțile ostășești și amorul propriu al națiunii; la noi, s'a disecat chiar părțile cele mai strălucitoare, numai spre a se găsi ceva de criticat, de imputat, de micșorat, ceiace, desigur, a produs un efect deplorabil, nu numai în țară, dar și peste hotare unde nu puțin s'a minunat opinia publică, cum după o așa măreață expedițiune militară, cu atât de binefăcătoare consecințe pentru țara românească, totuși s'a găsit prilejul pentru asemenea meschine și reprobabile incriminațiuni. S'ar mai fi înregistrat asemenea stări bolnăvicioase de conștiințe, dacă am fi avut o bună educațiune națională, o rațională pregătire războinică și un capital de bun simț patriotic? Firește că nu am fi avut prilejul de a le semnală și deplora.

Prin urmare ne trebuie a cultivă dragostea pentru armată, încrederea desăvârșită în conducătorii ei, a ne oțeli spiritele pentru timpurile critice când urmează a se pune la grea încercare un popor și când știut este că cel mai glorios război este însoțit de dureroase și inevitabile sacrificii.

În consecință, a face să pătrundă în masa națiunii, *realitatea războiului* este datoria primordială a conducătorilor și educatorilor unei națiuni.

* * *

Mai sunt apoi și alte învățăminte cari se impun a fi extrase din recente evenimente, în legătură cu pregătirea bună pentru război a națiunii. S'a vorbit adeseori la noi

de scoaterea armatei din luptele politice. Firește că politica nu are ce căută în armată, căci odată politica pătrunsă în rândurile ei, ea provoacă creerea de curente diferite, care în mod fatal se vor ciocni; ea mai determină tendințe periculoase pentru buna ținută a unei armate și care pot avea ca consecință intervenționismul acelor factori politici, care s'ar servi de armată, ca de un instrument în scopuri dăunătoare țării. Dar, nu numai că ofițerii nu trebuie să facă politică și nu trebuie să fie amestecați în luptele politice, dar și politicianii nu trebuie să vadă în armată un câmp pentru a cultivă simpatiile sau anti-patiile lor.

Aceștia nu trebuie să se amestece în treburile armatei, decât în scopul de a-i satisface nevoile, de a o pune la înălțime cerințelor moderne și căută prin toate mijloacele, să-i mărească prestigiul căci orice sacrificiu bănesc pentru armată este bine venit și fiecare ban dat pentru trebuințele armatei, este un ban care va produce înzecit și însutit.

Dacă una din datoriile politicianilor este aceea de mai sus, ei mai au o alta, tot așa de importantă: să lase deoparte politica mărunță, meschină și care din nenorocire absoarbe mai toată activitatea lor și să fie preocupați de marile probleme interne și externe, care din nenorocire absoarbe mai toată activitatea lor și să fie preocupați de marile probleme interne și externe, care reclamă multă abilitate, competență și conștiințiozitate.

* * *

E apoi absolută nevoie de oameni specialiști în parlament, în chestiunile ce privesc direct sau indirect marea problemă a apărării naționale.

Militarii sunt prea puțin reprezentați în parlament și din această cauză chestiunile militare nu au onoarea unor discuțiuni serioase, proiectele de ordin militar trec sau cu re-pereziciune, sau cu încetineală și ele sunt sau comentate de nepricepuți, sau nu-și dă nimeni seama de importanța lor și sunt votate, sau modificate fără nici un rost și o cunoștință aprofundată a economiei ce conțin proiectele.

Pentru aceasta nu avem decât să cităm un caz destul de eloquent: în 1910 s'a modificat cea mai importantă lege militară (ea a dat o organizare modernă armatei) cu toate că cu doi ani înainte, același parlament o votase în unanimitate, fără nici o modificare și chiar șeful opoziției de atunci se pronunțase în favoarea ei, recunoscându-i valoarea și importanța modificărilor aduse.

* * *

Să trecem acum la pregătirea materială a războiului. S'a remarcat lipsuri în organizarea rechizițiunilor, în serviciul poștal, sanitar, etc.

Se impune o organizare a tuturor acestor servicii care numai bine organizate, pot aduce servicii armatei în timp de campanie. Administrația trebuie pregătită din timp de pace în vederea organizațiunei rechizițiunilor, de asemenea și serviciul poștal, sanitar și celelalte servicii publice.

Trebuie apoi luate toate măsurile necesare pentru îmbunătățirea rasei cailor de șea și a celor de ham, întrebuințați în armată. Bine înțeles nu este vorba de cai de rasă pură, ci de ceilalți de care o armată are mare nevoie. Lipsa unor cai buni de ham și șea, a fost resimțită în campania din Bulgaria și de aceea e de datoria celor în măsură, de a se ocupa și cu această chestiune.

* * *

Sunt necesare apoi crearea de fabrici de conserve, pentru trebuințele armatei.

Se știe ce problemă capitală constituie hrana trupelor în timp de război și ce efecte dezaastroase poate să aibă o trupă prost hrănită. Conservele, o mare cantitate, avute la dispoziție la momentul oportun, pot acoperi cerințele și asigura o igienică și suficientă hrană trupelor.

Trebue să ne ocupăm cu această chestiune și să luăm imediate măsuri pentru crearea industriilor necesare armatei în timp de război.

* * *

Vine apoi o altă chestiune, care merită o specială atențiune. Este vorba de comercializarea stabilimentelor militare, pentru ca să poată răspunde la trebuințele armatei, prin produsele lor.

Astfel sistemul de a comanda arme și munițiuni la fabrici străine, este plin de inconveniente. E zadarnic să le mai enumerăm, căci toți sunt convingși de aceasta. Făcând oarecari sacrificii, am putea creea fabrici în țară pentru ca trebuințele de arme și de munițiuni să ni le satisfacem în condițiuni mai sigure și mai urgente.

* * *

E apoi chestia căilor de comunicațiuni, nu numai din punctul de vedere economic, dar și din punctul de vedere strategic.

De aceia, în crearea, clasarea și întreținerea căilor de comunicațiuni, se impune luarea în considerare a cerințelor militare.

* * *

Iată concluziunile mai de seamă, care le-am extras și care urmează a forma obiectul de preocupare al contimporanilor.

Ele trebuiesc bine studiate și aduse imediat la îndeplinire, căci numai în modul acesta vom poseda o armată bună și modernă, bine înzestrată moralicește și materialicește, gata să facă față oricărei eventualități.

* * *

De și de foarte scurtă durată și lipsită de vărsare de sânge, nu mai puțin campania noastră din 1913 este, pentru noi înșine cel puțin, de o importanță netăgăduită.

Este importantă pentru că, cu prilejul ei au eșit la iveală și s'au putut constata, chiar pipăi, unele calități, de a căror existență nu eram convingși, precum și unele defecte și neajunsuri, din care unele poate nu erau cunoscute decât în cercuri foarte restrânse, iar altele au fost o surprindere pentru toți.

Se fac anual manevre mari, în scopul de a se constata progresele și dovedi lacunele în pregătirea de războiu.

Cu toate silințele date însă, concluziunile trase din aceste mari exerciții sunt foarte restrânse și în totdeauna îndoelnice. Nici că poate fi altfel, din cauza deosebirei enorme între condițiunile stărei de pace și celei de războiu, ca tot: ca trupe, ca unități, ca subzistențe, ca exercitare a comandamentului, ca mijloace de comunicație etc, etc, chiar fără a mai vorbi de starea psihologică, factor de importanță precumpănitoare.

Așa fiind, chiar dacă am considera campania noastră din 1913 ca o simplă manevră «cu inamic presupus» încă importanța ei ar fi nu mai puțin vădită, prin faptul că se presupunea un inamic real, care nu mai putea fi mișcat după voința noastră, și cu care, dacă s'ar fi venit în contact, nu ar mai fi rămas pe terenul acțiunii numai tuburile de cartușe oarbe.

Am fost în adevărată stare de războiu. Că nu au fost bătălii, nu înseamnă că starea de războiu a fost mai puțin reală.

Acțiunea noastră, din momentul decretării mobilizării și până la complecta reintrare în stare de pace, a fost însoțită neîntrerupt de întregul cortegiu al tuturor elementelor, cari constituiesc starea de războiu, exceptând contactul imediat și material cu inamicul.

Concluziunilor trase, deci, din această campanie, este destul să fie obiective, având la baza faptelor din care se trag, realitatea războiului, pentru a fi foarte prețioase, căci ele sunt în toată puterea cuvântului învățăminte sigure și cu valoare netăgăduită pentru viitor.

Printre calitățile cari s'au desvăluit, cea mai de căpetenie a fost avântul fără seamă cu care toate «păturile sociale» au răspuns la semnalul de mobilizare.

Prețios învățământ și pentru alții dar și pentru noi înșine.

Imi aduc aminte, când cu conflictul din 1900, cum se găseau nu puțini a-și arăta fără sfială îndoelile lor asupra solidității noastre războinice, adică asupra curajului de a ne arunca în necunoscut.

Proba din 1913 a risipit orice neîncredere în această privință și, pentru viitor, se va ști că, din acest punct de vedere, armata noastră nu sta mai pre jos decât oricare alta din lume.

S'a desvăluit și o altă calitate nu mai puțin importantă: *capacitatea de conducere*

A chema sub arme, a concentra și a mișca sute de mii de oameni, chiar în condițiile cele mai favorabile, este necesar ca întreaga rețea a comandamentului să fie corespunzătoare menirei sale.

Că unele concepțiuni ar fi putut fi altfel de cum au fost, este o chestiune de apreciere; fapt pozitiv rămâne însă că *în executare*, armata s'a mobilizat, s'a concentrat și a operat conform concepțiunii organelor de drept, și aceasta nu s'ar fi putut obține, fără o funcționare în general satisfăcătoare a comandamentului, în toate articulațiunile sale, până la cele mai mici.

Noțiunea menirei, adică a organizării și funcționării comandamentului, s'a dovedit că există în armata noastră, și că odihnește pe baze bine așezate.

* * *

Aceste două calități au dovedit prin proba făcută, că armata noastră este un instrument și solid și docil, pus în mâini pregătite pentru a-l mânui în împrejurări chiar oricât de grele.

Dar dacă avem dreptul de a fi mândri cu calitățile ce am putea descoperi mergând și mai departe cu cercetările noastre în căutarea lor, ar fi o greșală să credem că în scurta noastră intervenire peste Dunăre, nu s'au desvăluit și neajunsuri, nu mai puțin de luat în seamă.

Ar fi neertat ca strălucirea celor dintâi să ne piorească privirile numai asupra lor. Un exemplu ne-ar putea sluji în această privință Prusia după 66.

Deși a obținut rezultate covârșitoare, după o campanie, cu atât mai strălucită, cu cât a fost de o durată ne mai cunoscută până atunci de scurtă, nu mai puțin cercetările celor cari aveau răspunderea pregătirii patriei pentru viitoarele evenimente, au fost îndreptate mai mult în direcțiunea neajunsurilor eșite la iveală în acel războiu și rezultatul a fost pregătirea minunată a războiului următor.

Calea ne este deci indicată.

O singură observațiune.

Periculos ar fi să exagerăm partea favorabilă nouă, văzând calități reale și acolo unde nu ar fi decât aparențe; dar nu mai puțin periculos ar fi, dacă am scormoni cu ideia preconcepută a găsi cu orice preț defecte și unde sunt și unde nu sunt, dacă din fapte izolate sau indicii răzlețe am trage concluziuni generale; dacă fărâmițe microscopice le-am prezenta opiniunii publice înapoia unei lupe puternice.

Indreptările ce se vor aduce în cursul timpului neputând rămâne decât în cadrul realității, rezultatul ar fi o zdruncinare sigură și prin aceea foarte dăunătoare a încrederii în puterea și capacitatea noastră organizatoare, și nu trebuie să se uite că această încredere, care constituie ceia ce se numește moralul armatei, este factorul, după cum am spus și se știe, precumpănitor în războiu.

Cel mai de căpetenie neajuns constatat a fost nepregătirea armatei.

Evenimentele ne-au surprins cu armata nepregătită pentru războiu.

Acest neajuns a fost semnalat înainte de trecerea armatei pe picior de războiu și, în opinia publică, își făcuse întru câțva drum și credința, că dacă armata nu a fost mobilizată mai deînainte este că nu eram nepregătiți. S'a vorbit chiar, că păreri autorizate au fost formulate în scris prin memorii confidentiale, (nu însă de serviciu) că armata nu era în măsură a face războiu.

Chestiunea este foarte importantă și merită un examen cât de serios.

Eram sau nu în 1912 pregătiți pentru războiu?

Răspunsul este; *da* și *nu*, după cum se privesc lucrurile.

În cazul când întrebarea este pusă în sensul de a se ști, dacă armata era sau nu înzestrată cu toate cele necesare, pentru ca să poată face față *tuturor* împrejurărilor ce *teoreticește* se pot prevedea în războiu, atunci cu bună seamă că anul 1912 ne-a găsit fără o asemenea pregătire.

Dar cunoaște istoria vreun caz în care vreo armată să fi avut o astfel de pregătire, afară poate de timpurile depărtate, când se lucra la pregătire ani de-a rândul și numai când se credea totul gata se începea războiul?

Astăzi, când războiul nu este nici provocat, nici evitat după voință, când este o urmare a unei înlănțuriri de evenimente, mai mult sau mai puțin neprevăzută, o astfel de pregătire este de domeniul teoriei.

În toate țările se lucrează pentru pregătirea de războiu, făcându-se pretutindeni sacrificii din ce în ce mai nemăsurate; în orice epocă însă, va fi totdeauna ceva de făcut, un gol de împlinit, un ce de schimbat, un ce de preînnoit.

Unul din războaiele moderne, care din punctul de vedere al pregătirei a fost și este încă luat ca model, este războiul Franco-German din 1870-71.

Ei bine, erau cele două armate pregătite în sensul arătat mai sus?

Hotărât că nu.

Să lăsăm armata franceză, care cu toată afirmațiunea neexplicabilă a ministrului de războiu că, armata era gata până la ultimul nasture, — căci s'au văzut că nu era gata de loc — și să luăm armata germană, care a obținut rezultate uimitoare și ale cărei operațiuni ne călăuzesc și azi în studiul războiului modern.

Era armata germană, care a obținut așa strălucite victorii și la cârma pregătirei cărei au colaborat niște figuri uriașe, pregătită absolut de războiu în Iunie 1870?

În 1869 se proiectase înlocuirea armei cu ac, mult inferioară armei franceze, prin o altă armă. Se începuse chiar distribuirea la unele trupe.

Survîn evenimentele, înainte ca schimbarea armamentului să aibă loc, și atunci se hotărăște retragerea armelor noi dela corpurile cari le primise, și armata intră în războiu cu o armă inferioară și pe care «pregătirea de războiu» hotărâse a o înlocui.

Dar să mergem mai departe.

După victoriile zdrobitoare din August și Septembrie, armata germană ajunge în fața Parisului. Evenimentul era de prevăzut și cu bună seamă a fost prevăzut.

Era armata pregătită pentru a pune stăpânire pe capitala inamică, înainte ca o nouă și formidabilă rezistență — ceace era iarăși de prevăzut, și cu bună seamă s'a prevăzut — să se poată organiza?

Cei cari au studiat acest războiu, o știu că nu.

Dar atunci se va zice, este cu puțință ca un spirit și prudent și prevăzător ca Moltke, să se arunce în războiu fără să fie pregătit?

Faptul este că dacă armata germană în 1870 nu era pregătită după toate cerințele teoretice, era cu prisosință pregătită *față cu adversarul în contra căruia avea să meargă*, pentru ca să fie sigură de victorie; și *aceasta era de ajuns*.

Aceasta era de ajuns, căci aceasta este adevărata pregătire din sfera realității și care cere de a fi în măsură să învingă rezistența reală, (nu teoretică, din domeniul presupunerilor fanteziste) de care te vei isbi.

Să mergem însă și mai departe.

Cu un fel de predilecțiuni, de altfel nu tocmai măgulitoare pentru amorul nostru propriu și cultural și militar, vorbind, s'a luat și s'a pus necontentit înaintea ochilor, celor cari duceau pe umeri sarcina pregătirei noastre, ca pildă de prevedere și pregătire militară, Bulgaria.

Ei bine, a intrat Bulgaria în războiul din 1912 pregătită, sau cel puțin pregătită în sensul teoretic, în sensul absolut?

Iarăși, hotărât că nu.

Toată lumea știe că chiar dela deschiderea ostilităților au început să curgă fără întrerupere din afară ajutoare de tot felul: în echipament, cai, munițiuni și chiar arme.

O pregătire complectă de sigur că nu ar fi avut noroc de așa ceva.

Nu numai atât.

Se știa că la puțini kilometri de frontieră exista o cetate, care închidea drumul ar-

matei sau cel puțin îi făcea înaintarea mai departe dacă nu problematică dar de sigur foarte grea.

Era armata pregătită pentru a pune stăpânire pe această cetate sau cel puțin de a o paraliza cu un cerc absolut sigur ?

Evenimentele au dovedit că nu, căci a trebuit a se procura materialul necesar unei împresurări serioase chiar pe timpul ostilităților.

Și apoi mai departe, era armata bulgară destul de pregătită pentru ca lăsând în spate Adrianopolul împresurat, să fie în măsură a trece peste bariera dela Ceatalgea ?

Evenimentele au dovedit că nu.

Atunci și aici se pune întrebarea, a intrat Bulgaria nepregătită în război ?

Desigur că nu.

Era pregătită; avea însă acea pregătire care corespundea nu tuturor cerințelor teoretice și fanteziste, ci numai acelor din domeniul realității.

Și realitatea se prezenta înaintea minții celor care au prezidat la dirijarea pregătirii războiului: că armata Bulgară era capabilă de o efortare puternică la începutul ostilităților. că în această efortare era posibil, mulțumită rezeziției mobilizării sale să aibă succesul pe baza căruia să obțină rezultatele politice dorite la început.

Dacă s'ar fi făcut să intre în proiectul de operațiuni cucerirea Adrianopolului, intențiunea intrării în Constantinopole, eventualitatea unor ostilități și cu alte armate decât cu cea turcească, desigur că cei de drept ar fi zis: nu suntem încă pregătiți, căci pe lângă lipsurile materiale care am văzut că s'au împlinit pe timpul ostilităților chiar, ar mai fi fost necesare și alte condițiuni de ordin nepipăit.

Că o astfel de pregătire i'a lipsit o dovedește faptul cum s'a terminat războiul, deși situațiunea în care se găsea Bulgaria când au încetat ostilitățile, nu era mai critică decât aceea în care s'a găsit Prusia în războiul de 7 ani.

Se va zice atunci, dar Bulgaria era prin urmare nepregătită și a făcut rău de a început războiul.

Nu. Bulgaria era destul de pregătită față cu intențiunile primordiale; și că era pregătită o dovedesc succesele din Octombrie, deși ușoare, nu mai puțin complete și strălucite.

În urma acestor succese o nouă situațiune s'a presintat, care chiar, după opinii bulgare autorizate, depășea marginele pregătirii armatei.

Totul este *relativ* prin urmare, deci, și pregătirea unei armate, într'un anumit moment, rezultă din compararea mijloacelor de acțiune disponibile, cu acelea de care se știe că va putea dispune adversarul.

Să venim acum la noi.

De o pregătire completă, teoretică, de o pregătire *non plus ultra*, nu putea fi vorba. Am arătat că nu a existat nicăeri nici odată și nici nu este de domeniul realității.

Deasemenea nu s'ar putea susține că armata noastră era, în pregătirea ei progresivă de război, ajunsă în 1912 la punctul de a putea întreprinde, singură, prin propriile sale mijloace, un război ofensiv, cu scop nemărginit, adică, «a fond».

O astfel de pregătire nu o aveam încă; lucrul era cunoscut, și desigur nu s'ar fi găsit nimeni, care să susție contrariul și să aventureze armata într'o astfel de întreprindere.

Positiv este însă că la izbucnirea primului război balcanic, oștirea noastră era destul

de pregătită pentru a interveni într'o complicațiune eventuală peste hotarele noastre. O astfel de intervențiune, oricum s'ar fi prezentat, ar fi fost o simplă cooperare cu alte forțe, într'un război cu scop mărginit.

A insista asupra acestui punct este de prisos, căci faptele vorbesc dela sine.

Armata a putut să se mobilizeze, a putut să se concentreze, a putut să înainteze și s'a găsit neconținut în perfectă măsură a face față și cerințelor câmpului de luptă.

Acelaș lucru s'ar fi întâmplat și cu câteva luni mai înainte.

Toate unitățile de prima linie suficient încadrate, în orice caz mai bine decât adversarul presuntibil, bine echipate, bine prevăzute cu tot necesarul pentru luptă, iar ca număr, condițiunile erau astfel, ca atât cât se poate prevedea, orice îndoială asupra rezultatului era de exclus.

Dacă aceste condițiuni nu ar fi fost atât de vădite, încât să fie apreciate și de partea opusă, de sigur că nu s'ar fi gândit nimeni la pace.

Prin urmare, când se zice că am intrat în război nepregătiți se afirmă ceva cu de-săvârșire contrariu realității.

Eram tot atât de pregătiți pentru războiul din 1913, așa cum se prezenta situațiunea în Iunie, pe cât au fost de pregătiți bulgarii în Octombrie 1912, sau germanii în Iunie 1870; poate chiar mai pregătiți, căci respectând proporțiunile, mijloacele de care dispuneam noi erau mai largi și mai complete, față cu ceiace era de prevăzut că ne va sta în cale.

Cele arătate însă nu schimbă faptul că experiența făcută a pus în evidență cât de jos este încă nivelul pregătirei noastre absolute, și cât de greșit a fost că nu s'a dat destulă atențiune acestei mari și vitale chestiuni.

Să nădăjduim că pe viitor va fi altfel; altfel decât până acum.

Bunele intențiuni nu au lipsit nici odată. Armata a fost neconținut obiectul celei mai mari sollicitudini.

Nu în totdeauna însă faptele, sau mai bine zis mijloacele acordate armatei au corespuns trebuințelor ei.

* * *

Pe de altă parte și un curent de idei greșite cari și-au făcut de mult drum în opinia generală și s'a înrădăcinat în ea, a fost încă o piedică serioasă la ridicarea nivelului pregătirei noastre de război.

În mod neexplicabil, zic neexplicabil căci ideia a fost împărtășită nu numai de profani, s'a crezut și se mai crede încă și azi la noi, că puterea militară, este dată de numărul unităților mici (batalioane, escadroane, baterii), pe câtă vreme în realitate adevărata putere este dată de complexul întregii organizațiuni a armatei.

De aici faptul că atențiunile au fost neconținut pironite asupra numărului luptătorilor, iar calitatea lor precum și totalitatea accesoriilor care pun la dispozițiunea luptătorilor cele trebuincioase pentru ca ei să dea tot efectul util corespunzător numărului lor, s'a privit ca ceva secundar.

Un exemplu caracteristic.

La o anumită epocă, prin planul de mobilizare, s'a sporit efectivul companiilor noastre cu 50 de oameni.

Cu această simplă măsură, deoarece oamenii nu ne lipsesc, dintr'un condei s'a sporit

atunci efectivul armatei pe picior de război cu peste 30.000 mii oameni, adică echivalentul unui corp de armată.

Când s'a pus însă întrebarea, dacă chesoanele de companii, coloanele de muniții, parcurile, trăsurile și coloanele de subzistanță, ambulanțele, etc, etc, calculate pe vechile efective, au fost și ele în proporție sporite, s'a răspuns prin tăcere. S'a scăpat din vedere că 50 de oameni mai mult, în efectiv, însemnează 50 de arme mai mult de aprovizionat cu munițiuni, 50 guri mai mult de hrănit, 50 de trupuri mai mult de îngrijit, și de aceia a trebuit să se facă mașină înapoi.

Campania din 1913 a pus în evidență inconveniente serioase ce decurg din o asemenea concepțiune, a cărei urmare este insuficiența aparatului auxiliar.

Pentru ca armata să fie în măsură a da efectul maxim în orice împrejurare trebuie, independent, se înțelege, de o sumă de alte condițiuni să fie, mai presus de orice «mobilă și solidă».

Mobilitatea trebuie înțeleasă în sensul strategic, iar soliditatea în sensul tactic.

Armata este mobilă, atunci când este înzestrată cu tot ce-i este necesar, pentru ca în mișcările ei să fie atât de liberă încât să se poată utiliza întreaga iuțeală de marș a trupei.

Această mobilitate ne-a lipsit în 1913, și procurarea ei trebuie să facă obiectul primelor măsuri în îmbunătățirea organizațiunii noastre.

Trupele pot străbate fără sforțări mari până la 25 km. pe zi și chiar mai mult, făcând să intre în calcul și zilele de repauz.

Astfel, armata lui Napoleon în 1809, străbate dela Donanvorth la Regensburg, în 6 zile 170 km. adică în medie 28 km. pe zi.

Corpul IX de armată german străbate în 10 zile (dela 8 la 17 Noembrie) pe un timp cât se poate de nefavorabil, în medie câte 26 km. pe zi, etc.

Pentru a se utiliza însă capacitatea întreagă de marș a trupelor, este necesar ca serviciile din spatele lor să fie astfel organizate, ca să le poată urma cu o iuțeală egală.

La ce slujește o iuțeală de marș de 30 km. a trupei, când coloanele ei de subzistență, compuse din care șubrede și trase de boi, nu pot lua nici 20 km. în 24 ore?

Numai 3 zile de marș sunt deajuns, pentru a rupe legătura între trupe și depozite, și oprirea marșului se impune oricare ar fi cerințele situației strategice.

Să ne închipuim acum două armate la oarecare distanță una de alta: Una mai mare și alta mai mică, dar aceasta din urmă bucurându-se prin organizarea ei, de o iuțeală de marș mai mare. Mulțumită acelei calități comandantul armatei mai mici va fi în stare să-și concentreze, asupra unui punct al frontului strategic, forțele sale, înainte ca adversarul să poată face acelaș lucru, și deci să aibă superioritatea numerică în atacul pe acel punct, deși pe întregul teatru de operațiuni este inferior în număr.

Nimic mai instructiv ca constituirea și funcționarea diferitelor noastre convoiuri din 1913, compuse în mare parte din care țărănești, trase de boi sau de cai fără vlagă.

Toată atențiunea era a se crea batalioane și iar batalioane; faptul că un singur escadron de tren cu un efectiv de 50-60 oameni în timp de pace, avea să pue în mișcare mii de trăsură, precum și lipsa materialului necesar, treceau ca ceva cu totul secundar.

Experiența din 1913 cu siguranță va aduce îndreptare și se va părași exagerata nădejde în rechizițiuni, căci s'a putut vedea ce sunt în stare să ne dea ele.

De aici învățământul prețios că: înainte de a ne gândi la cel mai mic spor, grijea toată trebuie concentrată asupra dotării marilor unități existente cu cele necesare, pentru ca să devie adevărate unități *mobile* de război.

Din punct de vedere tactic, soliditatea noastră nu a putut fi pusă la încercare în cursul campaniei de peste Dunăre.

Totuși, s'au putut aprecia cu justa lor valoare, mulți din factorii a căror resultantă ea este.

Unul dintre cei mai importanți din acești factori este modul de încadrare al unităților de luptă.

Modul de încadrare estu dat de numărul și calitatea cadrelor ofițerești și inferioare.

Toate unitățile noastre de prima linie erau împănate de ofițeri de rezervă, și chiar astfel lipsurile erau destul de simțitoare.

Cum s'ar fi prezentat lucrurile după una sau două bătălii serioase, căci nu mai rămăsese nimic disponibil pentru împlinirea golurilor, — și am plecat din capul locului cu goluri, — este ușor de închipuit.

Cu unitățile de rezervă lucrurile au stat și mai rău, golurile mai numeroase, iar porția ofițerilor de rezervă și mai mare.

Această stare de lucruri se datorește și ea acelei necurmăte tendințe de a spori scheletul armatei, adică numărul unităților, fără a se ține seamă de cele trebuincioase acestor unități.

Se pot creea într'o singură zi, dacă se dispune în rezervă de un stoc mare de oameni, zeci de batalioane, cadrele necesare nu se pot însă creea tot atât de repede, și ceea ce se va câștiga în număr se va pierde în calitate, așa încât nu se știe dacă rezultatul după sporirea numărului, ar fi o înălțare sau o scoborîre a nivelului puterii de război a armatei.

Slăbiciunea unităților noastre de rezervă atât de infanterie cât și de artilerie s'a mai arătat și prin aceia, că ele fiind lipsite de un sâmbure propriu în timpul de pace, la mobilizare s'au creat mănucbele necesare în mod artificial, prin slăbirea unităților active. Cu acest procedeu folosul se obține pe prețul unei pagube covârșitoare.

Unele din unitățile noastre de prima linie au fost ceva mai slab constituite, din punctul de vedere al materialului în oameni.

Astfel, au fost 8 regimente de infanterie și toate batalioanele de vânători.

Regimentele de infanterie au fost acelea care aveau în timpul de pace numai câte două batalioane. Pentru complectare pe picior de războiu, au fost nevoite să cheme un număr de clase de oameni dela vetre mai mare, deci oameni mai înaintați în etate și prin urmare mai depărtați de timpul în care au făcut serviciul militar.

Pe dealtă parte, cele două batalioane existente pe lângă tributul dat regimentului corespunzător de rezervă au trebuit să dea și un al doilea tribut, mai simțitor în oameni, grade inferioare și ofițeri, batalionului al 3-lea, care în timp de pace nu exista.

La batalioanele de vânători s'a menținut ideea de a se transforma în regiment, la mobilizare, dar nu s'a menținut și efectivul precum și adausul de cadre ce se prevăzuse

când s'a adoptat acea idee. Resultatul a fost, că aceste trupe, în loc să fie fruntea infanteriei, au devenit la mobilizare de o soliditate îndoelnică.

Și aceste observațiuni duc la aceeași concluziune, ca cele precedente, și anume: *necesitatea mai înainte de orice de a completa ceea ce avem. A crea batalioanele lipsă în regimentele de infanterie, a spori efectivele unităților destinate a se desdoi*, pentru ca numărul claselor de chemat la mobilizare în ele să nu mai fie mai mare decât în restul trupelor, *a crea cadre suplimentare destinate unităților de rezervă* precum și câte *un sămbure consistent* pentru fiecare unitate de rezervă, iată necesitățile cele mai urgente.

* * *

Dacă dela soliditatea tactică a micilor unități am trece la aceea a marilor unități, numai decât ar trebui să ne punem întrebarea: sunt aceste unități astfel constituite ca porțiuni între arme, și sunt ele prevăzute de tot ce le este necesar, pentru ca să corespundă pe câmpul de luptă, în orice împrejurare, cerințelor tactice de azi?

Nu este cazul a da răspunsul aici, căci aceasta ar însemna ca să intru în considerațiuni de ordin pur tehnic militar; este destul să spun că chestiunea este atât de importantă, încât rezolvarea ei cât mai complet și cât mai neîntârziat mi se pare că este în afară de orice îndoială.

* * *

Dacă ar trebui să condensez acum într'o singură gândire învățământul tras, din punctul de vedere al pregătirii de război, din ultima experiență, aș zice că înainte de a merge mai departe cu dezvoltarea puterii noastre militare, să consolidăm ceea ce avem astăzi; să împlinim, ca să întrebuițez o metaforă, canevasul existent cu toate detaliile, până la cele mai mici și să dăm activității noastre pe lângă stabilitate, și o îndrumare metodică.

Făcând astfel, aceea formidabilă putere, care în 1913 a făcut dovadă de un avânt uimitor, va fi cu siguranță, la o nouă încercare, în măsură să facă dovada și de o soliditate și strategică și tactică tot atâta de vădită, încoronându-se astfel opera de organizare a puterii noastre militare, la cari și-au adus obolul, de peste o jumătate de veac, rând pe rând, tot ceea ce a putut da națiunea mai de seamă în rândurile armatei.

ANEXE

ACTIVITATEA REGIMENTULUI I GRĂNICERI IN CAMPANIA ANULUI 1913

Comandant Locot.-Colonel ȘTEFĂNESCU

În ziua de 23 Iunie 1913 după decretarea mobilizării generale a armatei, Regimentul I grăniceri sub comanda d-lui Lt-Colonel Ștefănescu mobilizează pe 2 batalioane cu Statul-major și 2 secții de mitraliere cu un efectiv total de 38 ofițeri și 2271 oameni de trupă.

În ziua de 27 Iunie regimentul este complet mobilizat și la ora 7,20 p.m., și 12,40 noaptea în două trenuri regimentul se îmbarcă în rampa militară cu destinația Călărași, unde ajunge în dimineața zilei de 28 Iunie. La ora 1 p.m., se îmbarcă în șleपुरi pentru Ostrov, unde i se schimbă destinația pentru Silistra. Șleपुरile se îndreaptă spre Silistra și ajunge la ora 7,30 p.m., unde debarcă regimentul și în uralele nesfârșite în cel mai mare entuziasm ocupă vechea cazarmă turcească.

În ziua de 29 Iunie regimentul primește ordine de a forma garnizoana orașului Silistra luând măsurile de siguranță și poliție în oraș. În satele din jurul Silistrei populația bulgară și turcă dându-se la excese una contra altora s'au trimis detașamente volante pe plotoane și companii pentru liniștirea spiritelor, procedând în același timp și la dezarmarea populației conform ordinelor superioare. În acest scop s'a trimis Batalionului I sub comanda Maiorului Voiculescu la Ak. Kađınlar, La Moh-

muhli sat ce a căzut acum în Bulgaria patrurile regimentului 1 Grăniceri se întâlnesc cu patrurile bulgare din spre Sumla și după o luptă scurtă cad doi soldați bulgari morți, de la noi nici unul. Cu aceasta regimentul își face botezul de sânge. Paralel cu mobilizarea regimentului I grăniceri se mobilizează și detașamentul de grăniceri Mangalia format din oamenii companiei 11-a grăniceri Constanța și oamenii plutonului Ostrov puși sub ordinele directe ale cuartierului Corpului 5 de armată, care înaintează până la Balcik unde primește ordin de a rămâne. La Silistra regimentul primește ordin de a face o statistică a orașului Silistra și a comunelor din plasa Silistra cu care se însărcinează ofițeri din regiment.

În Silistra regimentul a rămas până la 22 Iulie când primește ordin de a părăsi garnizoana Silistra pentru a intra în cordon sanitar pe noua frontieră.

În ziua de 23 Iulie Statmajorul regimentului și Batalionul II părăsește garnizoana Silistra și se îndreaptă spre Kurtbunar unde se instalează Statmajorul regimentului, iar Batalionul merge pe noua frontieră spre a înlocui Batalionul I care ocupase din ajun sectorul destinat pentru cordonul sanitar, și

care s'a retras la Kurtbunar și localitățile dinprejur în cantonamente largi.

În cordonul sanitar regimentul a rămas până la 5 August când primește ordin de a părăsi Kurtbunarul și sectorul de frontieră unde va fi înlocuit cu Batalionul 9 Vânători îndreptându-se spre Caraorman spre a face carantină pentru Holeră. Aici în carantină au stat până la 7 August când din ordin superior pleacă spre Almalău unde continuă a face carantină încă 3 zile până la 10 August când regimentul pornește de a se îmbarca la Ostrov pentru București, unde ajunge în dimineața zilei de 11 August debarcând în gara Mogoșoaia.

Regimentul lasă înainte de plecare din efectivul său grăniceri necesari pentru formarea companiilor de pază a noiei frontiere.

La ora 4 p.m. regimentul în coloană de marș intră în București prin soseaua Kiselef și ocupă cazarma Batalionului 2 Vânători unde începe demobilizarea complectășilor și trimiterea oamenilor de sub arme pe frontieră. La 16 August regimentul este demobilizat.

Istoricul Corpului de grăniceri

Iniințat la 1904. În urmă Corpul a luat progrese mari, mulțumită activității generalului Staur Simionescu, astăzi decedat, și a d-lui Lt.-Colonel Ștefănescu.

Astfel avea în 1904 un efectiv de 1512 soldați iar astăzi se întrebuițează exclusiv pentru pază 3000 soldați în afară de 1700 de grăniceri din primul an cari fac școală în diferite puncte ale țării.

Serviciul se face prin patrulări bine încrușate de-alungul frontierei. Fiecare patrulă este însoțită de câini bine dresați și care ajută la descoperirea contrabandiștilor.

Serviciul se face la Dunăre ajutat de vase plutitoare: șalupe automobile, șalupe cu vapor etc.

Impărțirea este pe 16 companii dealungul munților, Dunărei, Prutului și noua frontieră.

În general grăniceri trăind în mijlocul pericolelor printre prăpăștiile munților sau smârcurile Dunărei și ale Prutului dau cei mai buni soldați căci sunt obișnuiți cu oboseala și înfruntarea pericolelor mai mult decât oricare alții.

Astfel ei în campanie au dat un Regiment a cărui activitate și servicii au fost apreciate de toți.

SERVICIUL FARMACEUTIC MILITAR ÎN CAMPANIA DIN 1913

Toată activitatea serviciului farmaceutic militar în această campanie a fost concentrată la Spitalul Militar «Regina Elisaveta».

Aci a funcționat;

Depozitul Central de Material Sanitar, destinat să aprovizioneze cu material sanitar întreaga armată în tot timpul expediției sale în Bulgaria. Acest depozit a luat ființă în ziua mobilizării armatei și era compus din patru secțiuni.

1. Secția Depozitul Central de Medicamente.
2. Secția Depozitul Central de Material de Pansamente.

3. Secția Depozitul Central de Instrumente Chirurgicale.

4. Secția Depozitul Central de Efecte Spitalicești și material de Ambulanță.

În afară de aceste Depozite, în perioada mobilizării armatei și în tot timpul cât a durat campania, s'a organizat de către Șeful Depozitului Central de Material Sanitar, *opt trenuri sanitare*, din care șase a funcționat *continuă*, transportând bolnavi cari nu mai puteau fi ținuți în spitalele improvizate de pe malul stâng al Dunărei, la diferite spitale centrale militare din Craiova, București, Galați și Iași.

Depozitul Central de Material Sanitar, a fost condus de farmacistul Lt.-Colonel C. D. Parepa. Pe lângă acest Depozit, mai erau atașate și alte servicii, pentru prepararea și îndestularea tuturilor formațiunilor sanitare, cu tot materialul de care avea nevoie. Aceste servicii au fost: a) Farmacia Spitalului Militar «Regina Elisaveta» cu laboratorul ei, condus de farm. șef al Depozitului Central de Material Sanitar. În acest laborator s'au preparat cantități considerabile de medicamente compuse și anume: Tinct. de Iod, Tinct. Anticholerină, Tinct. de Opiu, Pomezi mercuriale, antiseptice, antisudorifice, preparate pectorale, anticholerice și altele. b) Laboratorul Central de Chimie sub conducerea farmacistului Locot. Dr. Pamfil G., cari a executat cu promptitudine, toate analizele materialelor sanitare destinate pentru campanie, și a complectat cu reactivi și aparate, Laboratoarele volante și trusele pentru analiza apelor, *model Parepa*. Deasemenea s'a preparat și soluțiuni medicamentoase în fiole. Laboratoarele și trusele pentru analiza apelor, au adus servicii remarcabile în combaterea epidemiei ce a bântuit trupele Române, prin cercetările locale asupra baccilului holeric și înlăturarea cauzelor cari o răspândeau. c) Atelierul Central de comprimate, pansamente și medicamente condus de Farm. Căpit. de rezervă D. Nicolau. În acest atelier s'a comprimat pachete de prim pansament, precum și numeroase preparate farmaceutice, transformate în pastile și anume: prafuri contra diareei, prafuri contra tusei, chinină, aspirină, antipirină, sublimat corosiv, sare amară și altele.

Medicamentele brute, se primeau dela Depozitul central de medicamente condus cu multă energie de farmacistul Maior P. Bașturescu. Aceste medicamente erau vărsate la farmacia Spitalului, unde suferea transformările necesare, pentru a fi utilizate acolo unde se cereau.

1) Depozitul central de medicamente a fost

aprovizionat cu materialul suficient de mobilizare înainte de a începe campania. Predarea acestor materiale a început chiar dela 28 Februarie 1913, iar la 17 Mai 1913, s'a publicat în Monitorul Oastei decizia Ministerială No. 254, prin care se aranjează modul de distribuire al acestor materiale la Depozitele Regionale.

Distribuția însă a început dela 18 Iunie, adică în prețuia mobilizării armatei și când trupele erau în cursul pregătirii lor de plecare. Astfel că, din această cauză numai formațiunile sanitare, care au luat ființă în ziua mobilizării, și se aflau în capitală, precum și trupele din Garnizoana București, înainte de a pleca, au fost îndestulate cu medicamente, instrumente și pansamente dela Depozitul Central de Material Sanitar, care și el luase ființă tot în ziua mobilizării armatei adică la 20 Iunie 1913.

Substanțele desinfectante, a avut acest Depozit în cantități neînsemnate, care a ajuns pentru câteva formațiuni sanitare, întocmite în primele zile ale mobilizării. Aprovizionarea cu cantități mai mari de desinfectante s'au făcut în urmă, sub îngrijirea șefului farmacist al acestei unități sanitare.

Transportarea, atât a medicamentelor cât și desinfectantelor, pansamente, instrumente chirurgicale, laboratoare volante, etuve, etc., s'au făcut prin C. F. R., care trimetea vagoanele de marfă în curtea Spitalului Militar, unde erau încărcate cu grabă și în urmă expediate expres sau atașate la trenurile de persoane ce porneau spre localitatea unde erau destinate.

Vagoanele cu astfel de materiale erau tot-d'auna însoțite de un delegat.

2. Depozitul Central de Material de Pansamente sub conducerea farmacistului Maior D. Bartolomeu, era aprovizionat suficient încă din luna Octombrie 1912, când a început confecționarea pachetelor individuale de prim pansament. Acestea au fost distribuite pentru

trupă și toți soldații purtau într'un buzunar de sus al bluzei câte un astfel de pachet.

3. Depozitul Central de Instrumente Chirurgicale al cărui șef a fost Medicul Maior Dr. Georgescu, a îngrijit asemenea ca serviciul să funcționeze cu o regularitate extraordinară cum a funcționat și celelalte depozite.

Aci s'au complectat gentele, cantinele și panerile cu cordiale, pansamente și instrumente, de asemenea aparatele de desinfectat și laboratoriile volante să fie înzestrate cu tot utilajul lor.

4. Depozitul de Efecte Spitalicești a fost în primirea Locotenentului de Ad-ție Pohrib, a funcționat cu multă regularitate, predând la timp materialele spitalicești unde erau solicitate. De asemenea vagoanele speciale dela trenurile sanitare, au fost complectate cu tot materialul după nomenclatura respectivă, de acest depozit.

La depozitul Central de Material Sanitar, compus din secțiunile și serviciile citate mai sus, s'a desfășurat o activitate extraordinară, și laolaltă cu toate serviciile din care a fost compus, a aprovizionat cu materiale sanitare peste una sută corpuri și servicii la plecarea lor din capitală și în urmă în tot cursul campaniei, trimițând chiar pe câmpul de operațiune materiale sanitare, fie prin C. F. R., prin Poștă sau cu automobilele sosite anume în acest scop și la trupele care au avut grijă să înlăsească prin diferite mijloace, de a primi astfel de materiale sanitare.

A înființat Depozite regionale la Corabia și Bechet, la 12 Iulie, Zimnicea la 3 August, Caracal la 8 Iulie și mai apoi la Turnu-Măgurele.

Aceste Depozite erau destinate să aprovizioneze cu materiale sanitare și trupele din zona de operație și a etapelor; iar din cauza lipsei de comunicare și a mijloacelor de transport, care erau dificile, extrem de dificile, s'a pro-

pus întârzieri prejudiciabile serviciului sanitar.

Aceste depozite n'au fost cunoscute decât la reîntoarcerea trupelor din Bulgaria. Din această cauză, foarte multe materiale sanitare, din care numai medicamente și desinfectante, în valoare aproape de 100.000 lei, au fost trecute asupra Serviciului Sanitar Civil, care a continuat după demobilizarea armatei, cu combaterea epidemiei de holeră ce se răspândise în populația civilă.

Depozitul Central de Material Sanitar, a mai înzestrat cu materiale sanitare, zece ambulante de corp de armată și divizie, trei spitale de evacuare, patru spitale mobile, patru spitale de contagioși, două de convalescenți, zece diferite alte spitale, — din care cinci de izolare instalate pe câmpul de operație, la Șiștov, Vrața, Nicopoli, Orhania și Samovitz, de asemenea s'a complectat cu aparate și reactivi, șapte laboratoare de bacteriologie, trimițând continuu materialele de care avea nevoie în tot cursul funcționării lor.

Personalul mobilizat la acest serviciu, a fost în tot timpul campaniei foarte restrâns; farmaciștii militari din activitate, fiind în număr foarte mic, abia au ajuns pentru ambulantele și comandamentele corpurilor de armată și divizii, unde se găsea un depozit de de material sanitar. Farmaciștii din rezervă, cea mai mare parte, erau distribuiți pe diferite alte servicii cu totul streine de profesiunea lor. Astfel au fost detașați farmaciști pe la manutanțele militare, ca șefi de gară, parcuri de vite, îngrijitori de șosele, însărcinați cu aprovizionare de alimente, etc. Toți s'au achitat conștiincios de sarcinile lor și pe cât a fost posibil, însă s'a produs o mare perturbare în serviciul sanitar, mai ales la trupe, care a suferit de lipsa medicamentelor și materialelor sanitare din cauza lipsei personalului de specialitate, care avea o anume atribuțiune ce i s'a denaturat, în campania anului 1913.

SERVICIUL VETERINAR AL ARMATEI IN CAMPANIA DIN 1913

În campania din 1913, serviciul veterinar a fost îndeplinit de 45 veterinari din activitate și 145 din rezervă. Pe lângă aceștia și-au oferit serviciile lor armatei însuși veterinii scutiți de serviciul militar și cei scoși din elementele armatei pentru limită de vârstă, precum a fost inspectorul Staicovici C., veteran dela 1877, profesorul Filip, veterinar, Regilian și Luca.

Fiindcă acest serviciu a fost surprins de evenimente în cursul organizării lui, și fiindcă numărul de 190 veterinari, existent, a fost neîndestulător pentru întreaga armată, lipsurile și neajunsurile lui au trebuit să fie înlocuite prin: *un surplus de energie în acțiune și prin o mare iuțeală în mișcări, născute din puterea înălțătoare a entuziasmului.*

Mișcările și acțiunile serviciului veterinar s'au armonizat cu fondul strategic al marșului întregii armate: cu iuțeala ei.

La realizarea serviciului veterinar au contribuit în mare măsură și profesorii școalei noastre veterinare: din momentul mobilizării și până la demobilizare, s'a putut vedea, ziua întreagă, la depositul de material veterinar, în dosul gărei de nord, încins cu șorțul și muncind laolaltă cu elevii, directorul școalei veterinare, profesorul Riegler.

Medicamentele și pansamentele veterinare nu se expediau în cantine sau coșuri, care nu existau; ele se împachetau însă în cutii de scânduri vechi, ce se improvizau cum se putea; depozitul însă mișca întocmai ca un roi de albine.

Și s'a putut aproviziona cu material veterinar trupele noastre așa de bine în cât, la nevoile mari și neașteptate, impuse de iuțeala prodi-

gioasă a marșurilor în Bulgaria, serviciul veterinar a făcut operă de adevărată frăție cu serviciul medical: 'i-a servit, — când au avut nevoie — pe medici cu medicamente pentru soldați, cu dezinfectante și cu seringi pentru vaccinațiuni contra holerei.

În această măreață împrejurare corpul veterinar român a dovedit înalte calități de disciplina muncii, de camaraderie francă și înalt patriotism. Dintre ei unii au ajutat pe medici să trateze pe oamenii bolnavi, să vaccineze trupele și să cerceteze în laboratoare materialul trimis dela suspecții, contactii și bolnavii de holeră.

Alții au condus chiar spitale de holerici și au fost însărcinați cu stingerea epidemiei în populația civilă prin județul Teleorman, unde au fost admirați și felicitați de A. L. R. Principii României.

Un ordin de zi, plin de mulțumiri, dat de veterinarul șef al armatei dela marele cuartier general, în ziua de 27 August, corpului veterinar mobilizat, scoate la lumină marele calități ale subalternilor săi profesioniști și pune în plin relief energia corpului acesta.

Serviciul veterinar a avut a combate și epizootii. Dalacul, ivit printre caii regimentului de escortă regală și ai jandarmeriei rurale, la Plevna, a fost oprit în loc prin imediata vaccinare a tuturilor cailor.

În drumul spre Dunăre, caii scoși din serviciu de trupele călări, au fost strânși în spitalele ce s'au improvizat din primele zile în localitățile Dăbuleni și Bechet.

Alte spitale au fost înființate la Corabia, la T.-Măgurele și la Zimnicea.

Dacă serviciul veterinar al armatei, așa incoplect cum se afla la mobilizare, a putut

face bine față împrejurărilor pe tot timpul campaniei, merită o deosebită laudă d. General dr. Călinescu, șeful serviciului sanitar al armatei. D-sa, cu vederea-i largi, a între-

văzut că trebuie dată acestui serviciu toată inițiativa în campanie, și a acordat veterinarului șef Colonel Stavrescu, întreaga libertate de acțiune și întreaga răspundere a serviciului.

ISTORICUL ȘCOALELOR SPECIALE DE CAVALERIE

Școala a luat ființă în anul 1887-1888. Comandantul fiind Maiorul Pontbriant Scarlat. Scopul școalei era precum este și astăzi de a oesăvârși pe ofițeri în arta călăriei și de a le completa cunoștințele tehnice și tactice necesare spre a deveni buni instructori, buni dresori și buni ofițeri de câmp. A funcționat la București alături de școala de artilerie și geniu în Calea Griviței. Școala cuprindea atunci numai «*secția ofițerilor elevi*».

În anul 1892-1893 a fost mutată la Târgoviște. Comandant fiind Locot.-Colonel Boteanu Remus.

La anul 1903-1904 și 1904-1905, s'a mai înființat și o secție de antrenare pe lângă școala specială.

În anul 1907-1908 s'a alipit pe lângă școala specială și secția de cavalerie, venită sub comanda Căpitanului Mircescu Ludovic. Scopul acestei secții este pregătirea elevilor pentru a deveni ofițeri de cavalerie.

În anul 1908 școala s'a mutat în localul nou lângă gară.

În anul 1909-1910 s'a alipit pe lângă escadronul elevilor dela această școală secția tinerilor cu termen redus cari urmează cursuri speciale pregătindu-se pentru a deveni ofițeri de rezervă.

Tot în anul acesta s'a alipit pe lângă școala și secția pregătitoare de plutonieri, în cari se admite sergenții dela corpuri și cari după ce urmează cursurile școalei dela 1 Aprilie până la 1 Octomvrie, trec un examen pentru a deveni plutonieri.

În anul 1911-1912 s'a mai alipit pe lângă această școală și secția Maiorilor cari fac aplicațiuni tactice și călărie în teren variat peste obstacole naturale sub conducerea unui General ajutat de 2 coloneii. Cursurile durează 2 luni cu începere dela 1 Aprilie.

În anul 1912-1913 școala se găsește în ființă cu cele 5 secțiuni arătate mai sus sub comanda Colonelului Portocală Nicolae și sub augustul patronaj al A. S. R. Principele Ferdinand, inspectorul general al cavaleriei și al armatei.

ISTORICUL LICEULUI MILITAR DIN IAȘI

În 1857 se înființează în Iași o școală militară, menită să pregătească ofițeri pentru armata Moldovei. Cursurile durau 3 ani și elevii se recrutau din grade de jos, cadetii și ofițeri inferiori. Urmarea regulată a cursurilor era obligatorie numai pentru prima categorie.

Organizatorul și conducătorul acestei școli a fost Maiorul George Adrian. Școala a funcționat cu această organizație până la 1862, când s'a unit cu cea din București, făcând o singură școală în București cu 5 ani de studii. În 1864 anii de studiu se reduc la 4, iar în 1866 școala se mută la Iași, localul din București fiind distrus de un foc. Comanda școlii era atunci încredințată Maiorului Barozzi C-tin.

În 1869, sub comanda Lt.-Colonelului Pencovici Eustațiu, cursurile se fac din nou pe 5 ani.

Localul ocupat provizoriu (casele Ghica-Deleni) fiind insuficient, în toamna anului 1870 școala se mută în casele Sturdza, unde se află și astăzi.

Prin înființarea școlii de infanterie și cavalerie în 1871, școala militară din Iași, rămâne o școală pregătitoare pentru școala de infanterie și cavalerie, iar în 1872 ia numele de *Școala fiilor de militari*.

Ea era un colegiu militar, destinat să dea

învățatură și educație fiilor de militari. Recrutarea elevilor se făcea prin concurs.

Primul comandant al școlii fiilor de militari a fost Colonelul Otto Sachelarie. Programul școlii era foarte apropiat de al liceelor reale înființate mai târziu și cuprindea în plus multe cunoștințe de ordin militar.

În anul 1882, sub comanda colonelului Makarovici Gh., școala capătă localul de astăzi, lucrat după planurile Colonelului Zamfir Gheorgiu.

Programa școlii se identifică cu aceea a liceelor reale în 1895, iar la 5 Mai 1909 «Școala fiilor de militari» ia numele de «Liceul militar» și se organizează întocmai ca cursul superior al liceelor statului, având secțiile reală modernă.

Din lipsă de elevi, clasa VIII-a se desființează în 1911 și astăzi școala funcționează numai cu clasele V, VI și VII reale și moderne, din cauză că toți absolvenții clasei VII în loc să urmeze clasa VIII se prezintă la școlile pregătitoare de ofițeri.

Comandantul liceului militar este astăzi Locotenentul-Colonel Broșteanu Ernest, având ca ajutor și director de studii pe căpitanul Gurău Gheorghe.

Efectivul de azi al școlii este de 13 ofițeri, 220 elevi și 61 oameni de trupă.

ISTORICUL PULBERĂRIEI ARMATEI „DUDEȘTI“ 1896-1913

Pulberea neagră ne mai corespunzând progreselor cerute de armată, prin Inaltul Decret No. 2110/96, s'a înființat pe ziua de 1 Mai 1896, fabrica de pulbere fără fum «Dudești», punându-se sub direcțiunea d-lui Maior Paraschivescu Toma, — ajutat de d. Căpitan Grigorescu Eremia.

Randamentul fabricii relativ mic, iar instalațiunile făcute numai pentru pulberea fără fum de infanterie.

În ziua de 22 Mai 1898, M. S. Regele, însoțit de A. S. R. Principele Ferdinand și Principesa Maria, au inspectat Pulberăria Armatei «Dudești», urmărind cu un deosebit interes fazele de fabricație.

În 1899-1900, — director fiind d. Maior Grigorescu Eremia, s'a îmbunătățit mijloacele de fabricație cu instalațiuni care să permită fabricarea pulberilor tubulare pentru tunuri, cu randement zilnic relativ mic, — egal cu cel al pulberilor de infanterie.

Din Septembrie anul 1903 până în 1905, — director al Pulberăriei Armatei «Dudești» ad-interim, fiind d. Căpitan Albu Iosef, iar subdirector d. Căpitan Pădureleanu Mihail — s'a sporit atelierele pentru fabricat pulberea înzestrându-le cu cele mai moderne instalațiuni. S'a întreit randementul zilnic și s'a îmbunătățit mijloacele de executare așa fel încât să se poată fabrica simultaneu pulbere pentru infanterie și pulbere pentru artilerie, întrebuițând mijloace de fabricațiune noi, care nu mai prezintau pericol, — în acelaș timp s'a înlocuit forța mecanică cu forța electrică, instalându-se cele mai moderne dinamuri și motoare.

În 1909, — director fiind d. Maior Vassiescu Ioan, iar sub-director d. Căpitan Vișoianu

Ioan, — s'a construit o fabrică de ether cu randement mic, o uzină de gaz aerian pentru laboratoare, și s'a îmbunătățit mijloacele de generare a aburului prin înfiștarea unui cazan sistem Belleville, cu un randement de 3000 kgr. vapori pe oră.

Din 1910 până în 1912, director fiind d. Lt. Colonel Albu Iosef, iar sub-director d. Căpitan Vișoianu Ioan, — s'a îmbunătățit fabricarea pulberii de infanterie, — introducându-se instalațiunile mecanice cele mai moderne pentru fabricat pulberea de infanterie progresivă, — s'a contruit o fabrică de fulmicoton, — una de acid azotic, cu laboratorul lor, — înzestrându-se cu cele mai moderne instalațiuni mecanice pentru fabricarea fulmicotonului, acidului azotic, — iar laboratorul cu cele mai moderne aparate pentru urmărit încercările fizico-chimice ale fabricatelor.

Cu aceste noi instalațiuni și îmbunătățiri, s'a oprit în același timp și randementul zilnic de la 1 oră mai mare ca cel de la începutul înfiștării.

Cu ocazia mobilizării din 1913, toate patru au funcționat fără întrerupere, ziua și noaptea, răspunzând în totul cu fabricatele sale la toate cerințele impuse de împrejurări.

În ziua de 24 Iulie 1913, ora 7 p. m.,

M. S. Regele Carol I, însoțit de M. S. Regina Elisabeta, au vizitat inopinat Pulberăria, interesându-se în special de laboratorul fabricii de fulmicoton, de fabricarea acidului azotic, și urmărind fazele de fabricație ale fulmicotonului, — exprimând la fiecare moment Inalta satisfacțiune de progresul acestei instituțiuni și starea înfloritoare în care se găsește.

În definitiv, — există astăzi la Pulberărie :
Fabrică de pulbere, — fabrică de fulmicoton, —

fabrică de acid azotic și fabrică de ether,— gata să răspundă la toate cerințele impuse de orice împrejurări, putând fabrica pulbere pentru armele de infanterie, mitraliere și toate gurile de foc în serviciul armatei de uscat și de apă — rivalizând în acelaș timp cu toate similarele lor din străinătate.

Aceste diferite perioade de progres ale Pulberăriei Armatei «Dudești» s'au realizat — Miniștri de Război fiind: d. General de Di-

vizie C. Budișteanu, d. General de Divizie A. Berindei, d. D. A. Sturdza, d. I. I. Brătianu, d. General de Divizie Gh. Manu, d. General de Divizie Gr. Crăiniceanu, d. N. Filipescu, d. General de Divizie I. Argetoianu și d. General de Divizie C. Hârjeu, iar Inspectori ai artileriei și stabilimentelor fiind: d-nii General Pastia, General M. Popescu, General Adjutant C. Coandă, General Adjutant Gh. Georgescu și General T. Ghenea.

MANUTANȚA CENTRALĂ A ARMATEI

Istoric.

La începutul războiului din 1877, neputându-se procura din industria privată pâinea necesară atât trupelor Române concentrate în București cât și a celor ale armatei aliate Rusești, administrația militară a fost nevoită a înființa, în capitală, o manutanță militară.

Intr'o remiză dela cazarma Malmaison s'a construit atunci un mic atelier cu un cuptor aerotem pentru fabricația pesmeților și patru cuptoare ordinare, cu încălzire pe vatră, pentru coacerea pâinei.

Aceste instalațiuni, aproape primitive, dând bune rezultate în timpul războiului, administrația militară a completat și perfecționat treptat instalațiunile, astfel că mica manutanță dela început a devenit astăzi un stabiliment administrativ de primul ordin, care pe lângă fabricația pâinei zilnice necesară trupelor din garnizoana București, mai fabrică încă pâinea de războiu trebuincioasă întregii armate pentru mobilizare și războiu.

Tot la acest serviciu mai este atașat și *depozitul general de subzistență al armatei*, care conține conservele alimentare fabricate de

industria privată, care împreună cu pâinea de războiu, constituie hrana de rezervă.

Avantajele procurate prin manutanța centrală, atât din punctul de vedere al reducțiunii prețului pâinei cât și mai ales al ameliorării calității, în interesul unei bune alimentațiuni a soldatului, a condus administrația militară de a înființa manutanțe militare în toate garnizoanele din țară.

Este de notat că manutanța centrală din București, este singura brutărie din țară care își are moara proprie, în care macină grâul aprovizionat de minister, producând o făină integrală ce conține toate părțile constitutive ale grâului, ceea ce face ca pâinea fabricată de acest stabiliment să fie superioară din punct de vedere igienic ca acea fabricată în industria privată. Nici o altă brutărie particulară sau militară nu-și are moara sa proprie, ci aprovizionează făină de diferite calități dela morile particulare.

În timpul grevelor manutanța centrală a dat întotdeauna un prețios concurs primăriei capitalei, fabricând parte din pâinea necesară populațiunii orașului, până ce brutarii și-au moderat pretențiunile; iar în caz de investi-

ă cetății, manutanța centrală are atribuțiuni de a satisface trebuințele de pâine ale garnizoanei și populației.

Instalațiuni.

Pentru a satisface aceste diverse servicii manutanța centrală dispune de instalațiunile necesare precum :

a) *Magazii de grâu* cu silozuri sistem Huart, prevăzute cu instalațiuni necesare pentru vânturarea, curățirea și cântărirea automată a grâului. Conservarea grâului în aceste magazii este bazată pe mișcarea neîncetată a grâului dintr'un siloz în altul.

b) *Moară automată* de o construcție modernă, înzestrată cu cele mai noi și mai perfecționate aparate realizate în industria morăritului.

c) *Magazii de făină*, construcțiune de zid cu parter și mai multe etaje, având instalațiuni pentru transportul automat al făinei dela moară.

În rezumat din momentul ce grâul s'a deșertat din saci la sorbul magaziei de grâu, toate operațiunile de curățire, cântărire, măcinare și transport, se fac în mod absolut automat până ce se încarcă sacii cu făină din conductele respective ce vin dela moară.

d) *Fabrica de pâine de războiu* construcțiune recentă din anul acesta, înzestrată cu cele mai noi și perfecționate aparate pentru a fabrica pâinea de războiu necesară întregii armate la mobilizare și pe tot timpul campaniei. Pâinea actuală de războiu se fabrică de un nou tip, după modelul luat dela armatele Austriace și Germane, în formă de piscoturi cu lapte, zahăr și ouă.

e) *Fabrica de pâine obișnuită* necesară pentru trebuințele zilnice a trupelor din garnizoana București, precum și pentru pâinea pesmetată necesară la mobilizare.

f) *Magazii pentru conservarea hranei de rezervă* compusă din pâine de război, conserve de carne, tablete de cafea, etc.

g) *Magazii pentru pâinea obișnuită* cu rastele și ventilatoare mecanice.

h) *Uzina*, dispunând de cazane sistem «Belleville» încălzite cu păcură, motoare și dynamuri pentru a produce energia electrică care prin ajutorul electromotoarelor, pun în mișcare toate aparatele din atelierele și fabricile stabilimentului.

i) *Diferite ateliere* de fierărie, lăcătușerie, lemnărie, etc., pentru diferite reparații și întreținerea instalațiilor.

j) *Cazarmele trupei și pavilionul de administrație*.

k) *Linii ferate de garaj* pentru expediția și sosirea vagoanelor cu diferite materiale și proviziuni până în curtea manutanței.

Toate aceste instalațiuni ocupă o suprafață de patru hectare, situate în interiorul orașului între cazarma Sft. Gheorghe (Malmaison) și fabrica de lemnărie Lessel.

Administrația manutanței.

Manutanța, ca stabiliment central al armatei, depinde direct de ministerul de războiu, fiind pusă sub controlul și verificarea administrativă a intendenței, stabilimentelor centrale și a locurilor întărite.

Ea este condusă de un director având gradul de Intendant-maior, fiind ajutat de un subdirector cu gradul de Intendant-căpitan, precum și de mai mulți ofițeri de administrație cari sunt însărcinați cu contabilitatea în bani și materii precum și cu supravegherea fabricelor și atelierelor conduse ca parte tehnică de maeștri speciali.

E R A T A

Pagina	Coloana	Rândul	în loc de	a se citi
47	dreaptă	3	15	150
48	»	8	aripa stângă	<i>aripa dreaptă</i>
49	»	8	2 linii ferate	<i>2 comunicații</i>
50	stângă	10 (de jos)	penibilă	<i>posibilă</i>
71	dreaptă	7	Hovancene	<i>Novancene</i>
71	»		la serviciul de stat major	<i>atașați la cartierul corpului II de armată, Căpitan Ion I. C. Brătianu și Ion Mitilineu.</i>
76	stângă	21	4 Iulie	<i>5 Iulie</i>
85	dreaptă	9	comandant Lt. Dombrowski	<i>comandant Lt. Boureanu</i>
90	»	16	de	<i>pe</i>
90	stângă	26	divizia 1-a	<i>divizia 2-a</i>
96	»	24	9 divizii	<i>5 divizii</i>
96		25	5	2
96		27	42	49

